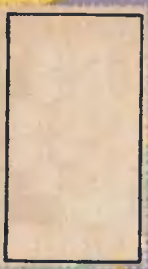

ION DONGOROZI

VÎLTORI

ROMAN

EDITURA DE STAT PENTRU
LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ION DONGOROZI

VÎLTORI

ROMAN

EDITURA DE STAT PENTRU
LITERATURĂ ŞI ARTĂ

Coperta de *P. Vulcănescu*

1 septembrie 1921. Trenul personal spre X are plecarea la 6 și 35. Miron Șerbănescu s-a trezit și nu a mai putut închide ochii. De alături, din dormitorul părinților, se aude pendula cînd bate. Dar se aude și conversația lor, purtată în șoaptă și punctată, cînd și cînd, de cîte un acces de tuse ce n-a mai putut fi strunit.

De căldură mare — parcă e toi de vară — și socotind că băiatul doarme adînc, s-au sculat într-un tîrziu. Cucoana Mărioara a fiert un ibricel de cafea, și răspunde încet și mai mult monosilabic la întrebările soțului ei, ca să nu-l trezească pe Mironel.

Domnul Tache Șerbănescu o întreabă cu îndoială așteptînd răspunsuri precise — și doar a mai întrebat-o de cîteva ori — dacă a controlat cu grijă bagajul băiatului, ca să nu uite ceva, dacă i-a făcut listă amănunțită de lucruri, dacă i-a împachetat bine proviziile pentru drum, dacă i-a pus în buzunarul de la piept cele două scrisori de recomandație, pe care le-a conceput pe îndelete și le-a

scris cu atenție, pentru doi vechi cunoscuți ai săi din X.

Miron Șerbănescu s-a sculat binișor din pat și s-a apropiat, în vîrful picioarelor, de fereastră. Lumină de lună plină scaldă strada, fațade, acoperișuri. Blocurile de întuneric par și mai întunecate prin contrast cu petele de lumină grea, crudă, văroasă. Nici un zgomot din stradă și nici de prin curțile vecine. Nu-ți vine a crede cum de s-a putut alege și împînzi tăcerea asta masivă, de neurnit.

În dreapta casei lor și cam într-o coastă a locului viran se înalță, din roșu, blocul cu opt etaje. E unul dintre primele blocuri ridicate în Capitală după întîiul război mondial. La cîțiva ani numai, vor crește în București nenumărați monștri la fel cu acesta. Care de care mai inestetic croit, mai fantezist văpsit, mai în grabă înălțat, în mai izbitor contrast cu vecinătățile.

Privirea i se oprește asupra șchelei din stînga și stăruie pînă deslușește tot ce se întîmplă acolo. Un țigan tînăr, după ce a privit cu băgare de seamă, a imitat de două ori glasul de cucuvaie, apoi și-a tras capul cu fereală după colțul zidului. Din culcușul ei, îndepărtînd binișor o mînă grea și moleșită de somn adînc, care-i încercuia mijlocul, o țigancă tînără — o fetișcană — s-a ridicat cu fereală, s-a strecurat apoi cu mare băgare de seamă, dispărînd după colțul clădirii, unde s-a ivit adineauri un chip și s-a pornit o chemare.

Miron Șerbănescu zîmbește cu îngăduință.

O dată cu liniștea din stradă și de prin curțile vecine, cu pomi și flori, se urcă un val de răcoare jilavă și ușor înmiresmată. Nu se mai simte, ca ziua, mirosul de caldarîm încins, de benzină de la automobilele care trec în sus și în jos, ori de aburi otrăviți de la cele două fabrici din apropiere. Gîndul lui, abătut de scena urmărită pe schela blocului, se întoarce la loc, firul înnodîndu-se fără nici o greutate.

Alegerea oraşului X, unde are să-şi înceapă cariera de profesor secundar, a fost oarecum întîmplătoare. Nu cunoştea oraşul, nu-l lega nimic de această localitate şi fiind reuşit întîiul la ambele specialităţi, ar fi putut lua catedra de limba romînă şi filozofie, vacantă la liceul „Gh. Lazăr" din Bucureşti. A cedat însă, din cavalerism sau ca să dovedească generozitate, pentru fostul său coleg şi prieten, Şerban Bărbulescu, reuşit al doilea la examenul de capacitate. Fost prieten cu dînsul, căci de cînd Sanda Liveanu s-a oprit la Bărbulescu şi au făcut logodna, legăturile dintre cei doi prieteni s-au rupt.

Şerbănescu a căutat după renunţarea la catedra de la liceul „Gh. Lazăr" să îndepărteze părerile de rău ce-l încercau, cînd hotărîndu-se să se transfere la Bucureşti, cînd făcînd planuri să se stabilească definitiv în X şi să-şi aducă părinţii acolo.

El aşteaptă cu nerăbdare, bucurie şi încredere să-şi înceapă activitatea de profesor titular. Ca model de urmat şi-a ales pe doi dintre foştii lui dascăli, oameni cu învăţătura mereu împrospătată şi sporită, conştiincioşi şi cu dragoste faţă de copii.

Cu prilejul lecţiilor făcute la Seminarul pedagogic şi mai ales în cei trei ani cît a suplinit în Bucureşti, şi-a dat seama că poate birui greutăţile predării şi că elevii îl îndrăgesc. Aceştia l-au considerat ca pe un camarad mai în vîrstă decît ei, care ştie multe, iar ca profesor are anumite puteri, dar care le rămîne, totuşi, statornic tovarăş de muncă şi sfătos îndrumător.

Ar mai vrea să-şi treacă doctoratul şi să activeze serios pe tărîm publicistic. Cele cîteva eseuri şi articole de critică literară i-au fost bine primite, iar revistele noi ce apar, în lipsă de colaboratori, îl solicită stăruitor.

Dar mai mult decît activitatea didactică şi lucrările pe care le proiectează, trage în cumpănă gîn-

dul că ar putea să procure părinților săi un trai îndestulat și liniștit în orașul X.

Tache Șerbănescu este pensionar de un an și ceva. Fiindcă n-a avut decît liceul și nici un sprijin serios, n-a putut ajunge mai mult ca șef de serviciu la Prefectura de Ilfov, și n-a izbutit să fie menținut în activitate peste limita de vîrstă.

Colegi de-ai lui, cu mai puțină carte, iar unii mai lăsători, mai puțin pricepuți sau șperțari, au căpătat totuși avansări înainte de termenele legale, au primit gratificații, decorații, concedii suplimentare sau li s-au mușamalizat învîrtelile, fiindcă au avut proptele puternice.

Cucoana Marioara a muncit o viață întreagă, luptînd cu greutățile traiului, cu necazurile și nenorocirile — boli, operații, moartea socrilor și a trei dintre copii.

A tremurat la fiecare schimbare de guvern, ca să nu-i fie dat bărbatul afară din slujbă; la fiecare 1 aprilie, ca să nu i se mai ciuntească leafa.

Mironel a fost bolnăvicios de mic, dar poate că tocmai debilitatea lui fizică și afecțiunea cardiacă i-au salvat viața. Dacă n-ar fi avut scutirea medicală trebuia să ia parte la război, și e greu de presupus că s-ar fi putut întoarce teafăr acasă.

Miron Șerbănescu se uită tot mai încordat la construcția de alături. Din locul de unde a crescut mai adineauri silueta țigăncușei, s-a ridicat greoi o matahală de țigan bărbos. S-a uitat în dreapta, în stînga, a apucat o rangă de fier — luna, între timp, mistuise tot întunericul din ungherul acela — și cu pas hotărît, dar fără zgomot, s-a prelins după colțul clădirii.

Șerbănescu își simte bătăile inimii și sudoarea ce-i îmbrobonește tîmplele. Cîte un fior rece îl săgetează prin spate. Auzul lui încordat a deslușit un țipăt tăios, de femeie, o lovitură ca într-un sac plin, un răget, apoi tăcere, dar tăcerea n-a durat mult, căci din spatele casei se porni o hărmălaie

de glasuri întărîtate — glasuri ascuțite, de femei ; groase, dogite, de bărbați.

S-a tras binișor de la fereastră și s-a așezat pe marginea patului. L-a prins amețeala și-l încearcă un rău de la stomac. Ar vrea să soarbă o înghițitură de apă, dar n-are putere să se ridice și știe bine că apa din sticlă e acum caldă și sălcie.

Cît o fi stat el așa, fără să gîndească la nimic, nu-și poate da seama. Într-un tîrziu, a auzit scîrțîind ușa și pe maică-sa întrebîndu-l cu nedumerire și imputare :

— Te-ai și sculat, dragul mamei ?! Atunci nu i s-a părut lui Tache că te-a zărit la fereastră ? Dar nu ți-am spus că te trezesc eu la 4 fix ?

— N-am mai putut dormi.

— De ce ?!

— Gîndurile, căldura asta nesuferită...

— Îți arde fruntea... nu cumva te simți rău ? Spune mamei drept !

— Ba, mi-i foarte bine.

— Dacă nu, mai amînă o zi, două plecarea. Școala începe la 9 septembrie, iar dacă se anunță la 9, atunci pe la vreo 14, 15 au să înceapă cursurile regulat. Așa-i în toți anii.

— Era mai bine dacă plecam de ieri, mamă... Să nu mai fi dat telegrama că sosesc cu o zi întîrziere... Asta nu face impresie bună.

— Nu puteam să te las, fiindcă ieri a fost zi rea.

— Te-am ascultat, și nu știu dacă am făcut bine.

— Acum ce-ai vrea tu să iei ?

— O cafea cu nițel rom și un pahar cu apă rece.

— Numai cu o cafea ai să pleci la drum lung ! ?

— De unde drum lung ! Întîi aș vrea o cafea turcească, iar mai tîrziu ceva, laptele.

— Îmi pare mie că nu ești în apele tale... Așa e ?

— N-am nimic, te rog să mă crezi ! O cafea neagră, tocmai fiindcă plec la drum și sînt sigur că n-am să pot călători comod, e indicată.

— Bine, să-ți facă atunci mama o cafeluță.

— Şi mie una, Mărioaro!

Domnul Tache Şerbănescu, care tocmai se strecurase în camera băiatului, a prins finalul conversaţiei lor.

— N-ai băut un ibricel de două ceşti? Vrei să-ţi facă rău, omule?

— Lasă, nu mă mai judeca şi tu acum, că vreo trei ani, numai zeamă de orz prăjit am băut! Învîrtiţii şi cei cu punga plină au avut, de la bursa neagră, de toate... noi, amăriţii de funcţionari, de răbdări prăjite am avut parte.

— Bine, fie, moşulică... treacă iar de la mine.

— Am noroc de Mironel, că de nu poftea el, nu mai pupam eu încă o cafeluţă!

Cucoana Mărioara îi învăluie într-o pivire duioasă. Tache Şerbănescu se aşează, cu grijă, pe marginea patului şi începe o altă serie de sfaturi.

Cît n-a închis ochii în noaptea asta, a recapitulat conversaţiile avute cu Mironel în zilele din urmă, şi şi-a fixat punctele ce mai trebuie lămurite înainte de a-şi conduce băiatul la gară.

*

În trăsură, spre Gara de Nord, tatăl şi fiul au schimbat puţine cuvinte. Miron Şerbănescu se simte golit de gînduri. O nelinişte — mai bine zis îngrijorare — îl stăpîneşte; e vorba de un capitol de viaţă ce se încheie şi de un altul ce abia acum începe.

Dar cu timpul, atenţia lui a fost furată de aspectul străzilor ce s-au trezit şi au început să clocotească: maşini, tramvaie, olteni cu coşurile încărcate, funcţionari ce se îndreaptă spre birouri, lucrători care grăbesc spre fabrici sau ateliere...

În preajma Gării de Nord forfota e şi mai mare. Gara îi aminteşte cele trei drumuri pe care le-a făcut, în viaţa lui, cu trenul: de două ori vara, cu părinţii şi fraţii, la Pucioasa; o dată singur, la

Ploești, chiar în anul cînd a absolvit liceul și a fost invitat, de Sf. Ilie, de către un coleg care-și serba patronul. Atunci s-a adunat aproape toată promoția lui și tot atunci a făcut cel dintîi chef și a fost prima dată cînd, tîrît mai mult de colegi, a mers la femei. Și cheful, și inițierea l-au dezgustat profund.

Dar gara îi mai aduce aminte și de o întîmplare întunecată — aproape tragică. Prima iarnă sub ocupație germană. Pe la amiază se întorcea acasă de la o meditație, înotînd greu prin zăpada groasă ce căzuse în ajun și toată noaptea. Patrulele germane culegeau, la întîmplare și cu brutalitate, de pe străzile din jurul gării, tineri și bătrîni, în putere ori șubrezi, pentru desfundatul șinelor de zăpadă.

A rînit și el pînă seara tîrziu, îmboldit de răsteli, de înjurături și paturi de pușcă. A doua zi a căzut bolnav și a zăcut greu o lună și ceva : se alesese cu o gravă congestie pulmonară.

Cheltuială, griji și supărare pe bieții părinți, și i-a lipsit, mai bine de două luni, de ajutorul lui. Zilnic trebuiau făcute cozi, iar de multe ori te întorceai, după ceasuri întregi de așteptare și enervare, cu mîna goală.

Trenul este tras la peron și-i plin. Cine a avut prevederea să se urce la punctul de formare al garniturii ori să angajeze hamal care să-i țină loc, va călători comod. Cine n-a fost prevăzător, va călători prost.

Miron Șerbănescu a găsit totuși, pe culoar, un loc și pentru geamantan ; deasupra și-a pus pardesiul, paltonul și pachetul cu mîncare.

Vagonul, sau e încălzit de mulțimea trupurilor, sau n-a avut timpul necesar să se răcească îndeajuns. Este abia ora 6 și 20, dar atmosfera din vagon a devenit aproape sufocantă.

— Tată, n-ar fi bine să te dai dumneata jos ?

— Mai stau vreo cinci minute.

— Să nu-ţi fie greu să te strecori... nu vezi ce înghesuială e acum ? Mai vorbim noi şi de la geam.

— Cam ai dreptate, tatule. Să încerc atunci să-mi fac loc.

La fereastră au mai stat ei de vorbă, fiecare trudindu-se să arate că este îndeajuns de tare. Dar cînd trenul s-a pus, în sfîrşit, în mişcare, pe amîndoi i-au podidit lacrimile.

Curînd însă, deprimarea şi îngrijorarea au fost alungate din sufletul lui Miron Şerbănescu. Cele petrecute în vagon, peisajele ce se perindă, mişcarea de prin gări au reuşit să-i abată gîndurile ce l-au apăsat, cîtva timp, după pornirea trenului.

Întîmplarea a făcut să aibă tovarăş de fereastră pe un bătrînel distins şi simpatic, consilier la Curtea de Apel din X.

Domnul consilier Eftimie Brebenaru se întorcea dintr-o excursie pe care o făcuse în Transilvania, însoţind pe un frate mai mic, general de brigadă, însărcinat — în calitate de inspector — să organizeze şi să controleze cercurile de recrutare din Ardeal.

Miron Şerbănescu a profitat de această întîlnire, cerînd şi căpătînd tot felul de relaţii asupra oraşului unde va trebui să profeseze, cine ştie cîţi ani din viaţa lui.

Domnul Brebenaru a scos un port-ţigaret de piele — autentic veneţian — l-a desfăcut şi l-a întins, zîmbind îmbietor, spre tovarăşul lui de drum.

— Vă mulţumesc, domnule consilier... nu fumez... nu încă...

— N-ai fumat niciodată ?

— Ba, o singură dată, la patronul unui fost coleg de liceu... dar m-am lecuit pe loc.

— E bine... numai să te ţii tare...

— Cred că da.

— Cheltuială, otravă, iar tutunurile de astăzi sînt de calitate inferioară şi insuficient fermentate.

— Trebuie să-l coste mult pe un fumător pasionat, nu ?

— Mai ales dacă fumează tutun scump. Aveam, Dumnezeu să-l ierte, un coleg care fuma numai ţigări de foi — ţigări bune, străine. Trei-patru luni pe an se abţinea cu totul. În felul acesta se dezintoxica şi realiza o economie, care, adaugată la salariul pe o singură lună, îi permitea să facă un frumos voiaj în străinătate.

Cu coatele pe fereastră privesc şi tac ; fiecare îşi deapănă gîndurile ori privesc, pur şi simplu, la filmul variat ce li se desfăşoară pe dinaintea ochilor.

Cînd trenul s-a urnit din Slatina, Şerbănescu a mai încercat cîteva sondaje.

— Oraşul e curat, d-le consilier ?

— Nu se poate compara cu cele ardelene... acolo simţi curăţenia şi ordinea. Unele, ca Tg. Mureş de exemplu, aproape că n-au mahalale iar strada asfaltată merge pînă-n barieră.

— Desigur, influenţa saşilor şi a administraţiei ?

— În bună măsură, da. Mi s-a spus că alegerea primarului se făcea cu grijă, era lăsat să gospodărească ani la rînd şi i se puneau la dispoziţie fondurile necesare. Iată, dacă mi-aş începe acum cariera, un oraş de peste munţi mi-aş alege.

— Aud că regăţenii sînt prost priviţi dincolo.

— Nu trebuie să generalizăm. Şi nici să uităm că le-am trimis destule elemente compromise sau nepricepute. Administraţia maghiară apăsa greu, dar funcţiona promt şi avea prestigiu.

— Aşa se zice.

— Apropo : ai vizitat vreun oraş din Ardeal ?

— Nu încă.

— Păcat ! Te sfătuiesc, cu prima ocazie, să dai o raită prin Ardeal.

— Costă bani o astfel de călătorie, d-le consilier.

— Se pot face, în condiții foarte avantajoase, excursii școlare. Am văzut multe grupuri de școlari sau școlărițe în excursie.

— Mă credeți că n-am făcut, nici în cursul primar, nici în liceu și nici în facultate vreo excursie?

— Cum se poate una ca asta?!

— Pe cuvîntul meu!

— Ba eu am făcut cîteva cînd eram în liceu. Atît profesorul de naturale cît și cel de geografie erau excursioniști pasionați. Fratele meu, inspectorul general Brebenaru, a devenit un veritabil alpinist datorită profesorului nostru de științe naturale. Ai auzit de fratele meu?

— Nu... — mărturisește sincer dar jenat, Șerbănescu.

— E președintele consiliului de inspectori generali din Ministerul Instrucțiunii.

— N-am auzit... Eu abia acum îmi încep, propriu-zis, cariera de dascăl.

— Îhî!

Tac amîndoi. Într-un tîrziu:

— Teatrul cum merge, domnule consilier?

— Așa și-așa. Elemente bune mai sînt... au fost angajați și cîțiva tineri de talent. Se simte însă nevoia unei înnoiri în ce privește repertoriul și regia.

Mentalitatea spectatorului de astăzi nu mai este, nu mai poate fi la fel cu a spectatorului din 1914, să zicem. S-au făcut unele încercări interesante în Apus și în Rusia Sovietică.

— A fost un teatru cu faimă, dacă nu mă-nșel?

— Pe vremuri, da. S-a amestecat însă politica și aici.

— Nu înțeleg.

— Încă înainte de război, la teatru era plasat vreun partizan politic, care renunțase să candideze... ori să pretindă prefectura sau primăria. Director de teatru înseamnă, în fond, director de minister... prestigiu și posibilități materiale largi... iar pentru unii, mai afemeiați, și alte avantaje.

Şerbănescu a roşit uşor. Consilierul Brebenaru s-a făcut a nu băga seama.

— Şcolile ?

— Destule, şi pe cale de-a se înmulţi.

— Acesta e un semn bun... nu ?

— Da, bun... afară de cazul, dacă posesorii de diplome nu vor vîna numai slujbe la stat.

— Atunci situaţia ar deveni gravă.

— Teamă mi-e că aşa se va întîmpla, deoarece nu se face nimic împotriva vechii mentalităţi.

— Cum se prezintă corpul didactic ?

— Pădure fără uscături nu se poate întîlni nicăieri.

— Uscături multe ?

— Din cîte-am putut afla, întîmplător, de la fratele meu, nu prea.

— Viaţa politică ?

— Un cazan în plină fierbere... ca peste tot, de altfel.

— Cine sînt mai tari ?

— Vrei, cumva, să faci politică ?

— Nici nu-mi trece prin gînd ! Întreb, aşa de curiozitate.

— Iată, să-ţi schiţez un tablou : mai puternici sînt, firește, averescanii — ca unii ce guvernează acum. Sînt, dar nu cred să le ţină mult popularitatea.

„Răspunderile" au fost aruncate la coş, împroprietărirea s-a făcut la ordinul şi sub patronajul liberalilor, de program propriu nu poate fi vorba, iar Generalul e om în vîrstă. Apoi, prea exagerate nădejdi se pun într-însul, deci nemulţumirile se vor acumula repede şi vor fi mari.

— Nu are, adică, elemente capabile ? Numai personalitatea lui contează ?

— Are şi partizani de talent, dar prea multe epave au fost adunate şi cocoţate în posturi de răspundere — şi la centru, şi în ţară.

— Liberalii cum stau ?

— Au slăbit mult, dar în realitate ei sînt cei mai tari.

— Cum asta ?!

— Brătianu este foarte bine văzut la palat.

— Dar dacă n-au să fie votaţi ?

— Nu uita că sîntem la începutul votului universal, iar marea masă e neştiutoare de carte.

— Asta înseamnă ?

— Că se pot face măsluiri şi exercita presiuni. Directorul dumitale, de la normală, e mîna dreaptă a şefului liberalilor de la noi.

— Da ?

— Alegerea lui ca deputat, pentru a doua oară, a dovedit-o tuturor.

— Cum se numeşte directorul şcolii normale ?

— Ignătescu-Craiu.

— Şi este din nou deputat ?

— Deputat, da. Şeful organizaţiei, ales în două părţi, a optat pentru celălalt judeţ, a silit pe următorul de pe lista de la noi să demisioneze, aşa că i-a venit rîndul lui Ignătescu.

Băiatul ăsta, deştept şi îndrăzneţ cum este, va avea o ascensiune rapidă... ori îşi va frînge gîtul într-o bună zi.

— Dar ţărăniştii cum se prezintă ?

— Ei sînt în curs de organizare. Prea multe elemente deochiate s-au adunat şi la dînşii... e un partid însă de viitor.

— Credeţi ?

— Se bizuie pe clasa cea mai numeroasă, şi dacă vor reuşi să întocmească un program adecvat şi fac fuziunea cu partidul naţional de peste Carpaţi...

— Nu e greu de fabricat programe.

— De acord, dragul meu... totul atîrnă, nici vorbă, de felul cum aplici programul afişat.

— Dar profesorul Iorga ?

— Are ceva partizani... mai ales printre profesori, preoţi şi învăţători... unii dintr-înşii elemente de valoare, dar puţin dinamice.

— Socialiștii ?

— Inexistenți aproape... deși condiții pentru înfiriparea unei grupări mai serioase ar fi.

— Cu măsurile luate de guvern, greu să se poată dezvolta la noi un partid de extremă stîngă.

— Totul atîrnă de experiența ce se face acum în Rusia. Dacă reușește — cum se pare — alta va fi situația partidelor de stînga în toate țările. Un mare stat socialist va constitui un permanent exemplu și sprijin pentru proletariatul de pretutindeni.

Cînd trenul s-a apropiat de stația X :

— Dacă-ți face plăcere să mai stăm de vorbă, sau dacă ai vreo nevoie, nu mă ocoli.

— Vă mulțumesc, domnule consilier ! E o cinste deosebită pentru mine !

— Să ne vedem sănătoși, și-ți doresc tot binele în carieră !

— Vă mulțumesc și am onoare să vă salut.

Brebenaru, mai coborînd glasul și fără a-i da drumul de mînă :

— Poate era mai bine să-ți fi ales o altă carieră... o profesie liberă...

— De ce, d-le consilier ?!

— Unde mai este prestigiul și salariul unui profesor dinainte de război !

— Se vor îndrepta ele lucrurile.

— Să dea Dumnezeu... dar cu greu...

Trenul a fluierat din nou și-și încetinește mersul.

— Crezi că la noi, în magistratură, stăm mai bine ? Aș ! Cînd mă gîndesc, cu salariul insuficient ce primesc, la cîtă pensie mă așteaptă de la anu, mă apucă groaza.

— Cred că ați putea profesa avocatura.

— Singura soluție ce-mi rămîne. Adică să mă-ntorc la cariera de care am fugit.

Birjarul l-a întrebat pe Șerbănescu, răsucindu-se pe jumătate :

— La care hotel doriți, boierule ?

— Nu cunosc nici unul... aș vrea un hotel curat și mai ieftin.

— Deschise sînt numai două. Cel mare — „Minerva" — se repară... la „Palace" nu-i gata... „Europa" a închis-o boier Gică.

— Cine-i domnul Gică ăsta ?

— Nu cunoașteți, adică, pe boier Gică Mărășescu ? !

— N-am avut onoarea.

— Putred de bogat, domnule !

— După urma hotelului ?

— Aș ! Are moșii, păduri, bălți, vie la Drăgășani...

— Mai are moșii întinse și acum după expropriere ? !

— Are, să fii dumneata sănătos, că-i bogat și cu trecere mare ! Toți boierii au să se-nvîrtească pîn'la urmă... ehei !

— Și de ce a închis hotelul ?

— L-a supărat domn' director : Trosc, pleosc, două palme — și a închis hotelul. E cam așa, boier Gică.

Semnul făcut de birjar vrea să arate că e cam sărit multimilionarul Gică Mărășescu.

— Atunci, la care mă sfătuiești dumneata să trag ?

— Numai la „Paris".

— E mai curat ?

— Curat, ieftin, iar acolo am destulă trecere ca să vă fac rost de o cameră.

— E așa lipsă de camere ? !

— Grozavă !

Bulevardul gării este lung, drept și prezintă contraste : cîte o casă mare, frumoasă, alături de una veche sau părăginită ; grădini puse la punct, lîngă curți cu bălării ori cu pămînt bătătorit.

Birjarul i-a dat tot timpul, întrebat și neîntrebat, fel de fel de informații.

Lui Şerbănescu i-a plăcut Palatul de Justiţie, dar l-a deziluzionat hala de alături şi prăvăliile mici din preajma ei, care aduc cu cele de prin tîrgurile mărunte.

Hotelul „Paris" e o clădire destul de mare, cu intrare frumoasă, însă camera ce i s-a dat lasă mult de dorit. Mică, aşezată în fundul unui culoar întunecos şi chiar lîngă closet. O fereastră dă în curtea interioară, din care se ridică miros greu de gunoi stătut ; cealaltă, într-o stradă laterală din care se înalţă, de la şirul de trăsuri din staţie, miros iute de urină fermentată.

Miron Şerbănescu s-a dezbrăcat şi şi-a scos din geamantan numai cele trebuitoare — e ferm hotărît să se mute, dacă nu-i schimbă camera.

Cînd s-a trezit, într-un tîrziu, a încercat să mănînce ceva. Puiul i se pare însă fad, apa e caldă, prunele cumpărate pe drum au gust acru, iar perele parcă n-au nici un gust.

La grădina de vară de peste drum s-au aprins toate luminile, orchestra a început să cînte, iar mesele se ocupă grabnic.

Miron Şerbănescu priveşte de la geam ; se simte aşa de singur şi dezrădăcinat, de-i vine să plîngă. Ca să nu mai audă lăutarii şi pe cei doi gurişti, şi ca să nu simtă mirosul greu din stradă şi din curticică, a închis amîndouă ferestrele.

E cald tare, muzica tot străbate, iar somnul l-a ocolit pînă spre dimineaţă.

*

Profesorul Şerbănescu a căutat să fie la şcoala normală pe la 8 fără ceva.

Trăsura, după ce-a trecut de prăvăliile din preajma pieţii mari, cu tot felul de articole mai ieftine şi bătătoare la ochi, — clienţii sînt, mai ales, sătenii care aduc marfă de desfăcut în piaţă — a dat într-o stradă mare şi dreaptă, care duce pînă la una din barierele oraşului. Case potrivite dar şi case

mai arătoase, cu firme la poartă — de doctori sau de avocaţi — ateliere, fabrici de sifoane, una de oglinzi şi două mori impunătoare. Una din ele este o moară de mare capacitate şi care s-a specializat în exportul de făină albă pentru Egipt.

Miron Şerbănescu s-a gîndit că va trebui să-şi caute cameră mobilată — poate cameră şi pensiune — mai aproape de şcoală, ca să nu piardă mult timp cu drumurile. De cîte ori se iveşte vreo casă mai simpatică, şi-o fixează-n minte, în vederea cercetărilor ce vor trebui întreprinse ca să-şi găsească o locuinţă potrivită. Casele cu grădini îl atrag mai mult ; ca bucureştean, jinduieşte după o curte mai mare şi cu verdeaţă multă.

— Cu ce merg domnii profesori la şcoala normală ?

— Cu brecu şcolii — îl lămureşte birjarul.

— Face cursă în fiecare dimineaţă ?

— Şi dimineaţa, şi după-amiaza... din faţa prefecturii e plecarea. Aud că o să dea drumu la maşină, din toamna asta.

— Ce maşină ?

— A cumpărat domn'director un atomobil vechi... altă învîrteală de-a dumnealui...

Portarul nu s-a învoit să-l lase în curte, decît după ce i-a arătat ordinul de numire la şcoala normală. Elevul de serviciu la poartă s-a dus să-l vestească pe secretar.

De pe bancă, Miron Şerbănescu inspectează, cu vădită curiozitate dar şi cu plăcere, curtea şi clădirile. Un adevărat parc — arbori bătrîni, aleile prunduite, gardul îmbrăcat în viţă sălbatică — grădiniţă în faţa intrării principale şi mai multe corpuri de clădiri, dintre care, pavilionul cel mare, şcoala propriu-zisă.

E răcoare, aer curat şi se aud păsărelele ciripind. Parcă nu ne-am apropia de toamnă. Dar lumina soarelui e mai spălăcită — un galben lipsit de strălucirea limpede şi caldă a verii.

Secretarul școlii normale e om ca de 40 de ani, înalt, osos, ușor adus din spate, puțin sașiu și cu mărul lui Adam în continuă mișcare.

— Am onoare să vă salut ! Sînt Filimon Dumbrăveanu, secretarul școlii.

— Bună dimineața, domnule Dumbrăveanu... Mă numesc Miron Șerbănescu, profesor de romînă. Te rog să mă ierți că te-am deranjat.

— Nici un deranj, domnule profesor. Tocmai mă pregăteam să mă duc la secretariat.

Acum, la începutul anului școlar, după cum știți, sînt o mulțime de lucrări de făcut. Pe cele mai multe trebuie să le pun la punct acasă, noaptea, că ziua publicul nu-ți dă pace.

— Eu am corigenți ?

— Nu aveți nici un corigent. Domnul Marin Minculescu, fiindcă a fost ultimul dumnealui an de funcționare, n-a lăsat pe nimeni. De altfel, conul Marinică nu prea lăsa corigenți ; repetenți, cu atît mai puțin. Coborînd glasul și uitîndu-se cu grijă în dreapta și în stînga : Băieții nu învățau mai de loc la limba romînă. Vă dați seama : viitori învățători, fără bază tocmai la materia asta ! Bine că ni s-a repartizat un profesor tînăr și așa de pregătit ca dumneavoastră !

— De unde știi dumneata că aș fi eu pregătit ? !

— S-a interesat conu Tase și i s-a spus că sînteți reușit întîiul, cu 9,93. Frumoasă medie, n-am ce zice ! Vă felicit din inimă și vă doresc o carieră frumoasă ! Să dea Dumnezeu să ajungeți la Universitate — și cît de curînd !

— Mulțumesc pentru urare, domnule secretar, dar nu mă gîndesc la așa ceva. Ca să schimbe vorba : Domnul director la ce oră vine de obicei la cancelarie ?

— La 9 fix. Așa e programul dumnealui. Cu toate că astă-noapte a avut o partidă prelungită de po-

cher, tot la 9 are să fie prezent. Dacă vreți, ca să mai treacă timpul, să vă arăt școala.

— Cu plăcere, domnule Dumbrăveanu, dar să nu te reții cumva de la lucrările dumitale.

— Îmi fac eu timp și pentru lucrări.

Călăuzit de secretar a vizitat clădirea școlii, dormitoarele, sala de mese, atelierele... Nu o vizită amănunțită, dar care a durat, totuși, mai bine de o oră.

Mai sînt multe de făcut ca școala să fie pusă la punct în ce privește gospodăria.

— Puțini băieți văd...

— Nu prea admite domnul director corigenți: ori promovați, ori repetenți din capul locului.

— Sînt pedagogi care recomandă stăruitor formula aceasta... se pot găsi argumente și pentru, și contra.

— Domnul director nu admite pentru economie.

— Cum asta ?!

— Nu e puțin lucru să hrănești opt-zece zile, o sută-două de elevi, să zicem... Dar sînt puțini și pentru că noi începem la 17 septembrie cursurile.

— De ce amînarea asta ?!

— Mai sînt reparații de făcut.

— Dar Ministerul a anunțat, din iunie, că nu va admite nici un fel de amînare pentru reparații.

— Comunicatele Ministerului nostru ! — clătinare din cap și strîmbătură din buze. Și-apoi, se poate refuza ceva directorului nostru ? Dacă simte el că lucrurile ar merge greu, pune numaidecît pile.

— ?

— Zău, nu știați de amînarea cursurilor ?

— Habar n-am avut !

— A apărut o informație în gazetele de ieri — și-n Capitală, și-n edițiile de provincie. Dar nici n-ar fi fost nevoie de anunț ; profesorii știu, băieții — cei mai mulți — au aflat. Profesor nou sînteți numai dumneavoastră. Acum, fiindc-ați venit, vă

mai odihniți, cunoașteți și dumneavoastră orașul, colegii... la 8 septembrie începe stagiunea Teatrului Național...

Pe la 9 și un sfert a fost primit de director. Cancelaria: mare, aranjată pretențios, foarte curată dar puțin luminoasă, din cauza copacilor lăsați să crească în voie și prea aproape de ferestre.

Tase Ignătescu-Craiu e om de vreo 45 de ani, bine legat, ușor ciupit de vărsat și cu o chelie pronunțată.

— Te rog, ia loc în fotoliu, domnule coleg. Cînd ai sosit?

— Ieri pe la 4... a avut trenul o întîrziere de aproape o oră.

— Ai venit cu personalul atunci?

— Da, cu personalul.

— De ce n-ai luat Simplonul? Făceai numai 4 ore.

— Se găsesc greu bilete și e costul aproape dublu.

— Îmi pare bine că am căpătat un bun profesor de romînă.

— Vă promit că am să lucrez conștiincios și cu tragere de inimă.

— Va trebui să faci eforturi serioase, deoarece elevii noștri sînt foarte slabi la romînă. Colegul Minculescu era obosit și plictisit... neurastenic, ce mai la deal, la vale!

— De ce nu și-a luat un concediu, dacă se simțea obosit?

— Din zgîrcenie, domnule profesor.

— Putea fi obligat, cred, de autoritatea școlară: sau să se pensioneze mai curînd, sau să-și ceară concediu de boală.

— Nu mi-a venit să-l constrîng: sîntem prieteni vechi și e fruntaș averescan. Nu numai că n-a cerut direcția școlii, cum a fost îndemnat, împins chiar, dar s-a mișcat, din proprie inițiativă, ca să nu fiu sîcîit. Pe mine, fie vorba-ntre noi, e greu să

mă disloce careva de-aici. Voi rămîne în fruntea şcolii, atît cît voi vrea. În plus, Minculescu va fi, cît de curînd, primar. Şcoala noastră are nevoie de ajutorul primăriei. Iată motivele pentru care nu l-am plictisit cu vreo măsură de constrîngere.

— Înţeleg, domnule director.

— Dumneata faci politică ?

— Nu... şi nici n-am de gînd.

— Cred că procedezi greşit.

— Nu sînt făcut pentru politică... şi nici n-am vreo veleitate.

— Pofta vine cînd nu te-aştepţi, şi creşte mîncînd. Rîde cu toată gura, apoi îl priveşte cu ochii micşoraţi : Un sfat — dar nu eşti obligat să ţii seama de el : dacă te decizi să faci politică, înscrie-te la liberali ; mă ofer eu să-ţi fiu naş.

— Vă mulţumesc, domnule director, dar n-am nici o tragere de inimă pentru politică.

— Să nu uiţi, pentru orice eventualitate, că liberalii sînt şi vor fi cei mai tari, şi că în politică se ţine seama de vechime... stagiul şi statele de serviciu contează.

— Vă mulţumesc, încă o dată, pentru indicaţiile preţioase ce mi-aţi dat.

— Acum o precizare, din capul locului şi cu cărţile pe faţă : ai s-auzi tot felul de măgării pe seama mea... am cîţiva duşmani vechi... vor căuta să te atragă de partea lor, sînt sigur. Să deschizi bine ochii : verifică tot ce ţi se şopteşte şi nu uita că sînt tare, iar cînd sînt lovit, lovesc fără cruţare !

— Vă rog să credeţi că nu-mi place să m-amestec în certuri... eu am să-mi caut de şcoală şi numai de şcoală.

— Am şi eu defecte, nu zic... mai închid ochii — ca orice om care face politică militantă — dar nu sînt un ticălos, cum vor să mă-nfăţişeze cei patru colegi care-mi sînt adversari de moarte.

— S-a pornit mai de mult neînţelegerea asta ?

— De cîțiva ani... de cînd a început ascensiunea mea politică... exact, din toamna lui 914, cînd am fost ales prim-ajutor de primar. Dar să nu mai vorbim de asta... mi-e silă pur și simplu ! Nu ești căsătorit, așa e ?

— Nu, domnule director.

— Să te căsătorești de tînăr, dacă e vorba să te-nsori... și să nu dai cu piciorul la zestre.

— Vă mulțumesc pentru bunele dumneavoastră sfaturi. Șerbănescu înclină ușor capul, zîmbind ironic.

— Eu îți dau sfaturi, fiindcă-mi ești simpatic... pot să-ți intre printr-o ureche și să-ți iasă pe-amîndouă... treaba dumitale. Acum, o ultimă întrebare — dar să-mi răspunzi sincer : ești om cu stare, domnule Șerbănescu ?

— Domnule director, înainte de-a vă răspunde, dați-mi voie să vă pun și eu o întrebare... dacă nu vă supărați ?

— Mă rog.

— De ce vă interesează chestia asta ? Vă rog să nu vă supărați !

— Fiindcă-mi ești simpatic, și pe mine nu mă-nșeală ochiul. De aceea, am de gînd să-ți fac o propunere avantajoasă.

— Sînt băiat sărac, domnule director. Tatăl meu e pensionar... a fost șef de serviciu la prefectura de Ilfov.

— Post frumos.

— Dar a fost om necăjit : mi-au murit toți frații, a trebuit să-și țină părinții, iar ratele casei îi stîrbesc simțitor pensia. Pensia dumnealui e mică... așa cum sînt, de altfel, toate pensiile acum după război. Cît ești în activitate, statul te stoarce, dar îți promite sau te mai amăgește cu cîte ceva ; după ce te-a pensionat, îți întoarce pur și simplu spatele.

— Întotdeauna cel tare a exploatat pe cel slab.

— E drept ?

— Drept sau nedrept, asta a fost și asta va fi realitatea.

— Nu cred... trebuie să se găsească o soluție.

— Vise... himere de-ale tinereții...

— Eu unul sper... nu știu încă ce-ar putea fi, dar cred într-o schimbare... cred că într-o zi va fi mai multă dreptate în lume.

Craiu schimbă tonul:

— Domnule Șerbănescu, îți ofer postul de subdirector: ai 25% din salariu în plus și degrevare de 3 ore. Afară de asta, casă, masă, încălzit... poți face economii... poți să-ți ajuți părinții sau chiar să-i aduci aici... la o școală mare, cu cazan, nu contează două guri în plus.

— Vă mulțumesc mult, domnule director... vă rog, însă, să mă lăsați să mă gîndesc.

— Pînă poimîine, să zicem. Nu mai tîrziu, fiindcă trebuie să recomand neîntîrziat un subdirector. Școala e mare, iar eu sînt ocupat cu politica și cu ferma ce-mi organizez. Politica militantă cere sacrificii materiale. Ferma și cele 200 de hectare ce mi-au rămas din moșia defunctei mele soții au să-mi dea independența materială de care un om politic are nevoie.

— Poimîine vin cu răspunsul, domnule director.

— La revedere atunci, și sper că vei judeca serios înainte de-a te decide.

Șerbănescu s-a întors pe jos în oraș. Putea să facă drumul cu docarul intendentului; a ținut însă să meargă pe jos și singur. Ca să-și lase astfel gîndul liber, să întocmească planuri și să guste plăcerea planurilor făcute, deoarece hotărîrea lui e ca și luată. Dacă nu apuca directorul să-l amîne pînă poimîine, ar fi dat răspunsul pe loc.

Merge ușor, strada i se pare și mai simpatică, trecătorii întîlniți — la fel. Parcă și distanța i s-a părut mai mică decît la ducere. Gîndul că-și va putea aduce părinții, că aceștia vor avea aici un

trai îndestulat și fără griji, îi umple sufletul de mulțumire.

În seara aceea, Miron Șerbănescu a luat masa în grădina de lîngă hotel. I-a plăcut friptura, vinul l-a cam amețit, iar pe cei doi guriști i-a găsit simpatici și talentați.

Zăpușeala din cameră și mirosul de gunoi, din curtea interioară a hotelului, i s-au părut însă și mai greu de suportat.

*

A doua zi, profesorul Șerbănescu s-a sculat mai tîrziu și bine dispus. După sfatul portarului, s-a hotărît să viziteze parcul — una din atracțiile orașului.

A luat-o în josul străzii unde se află situat hotelul la care a tras, ca să iasă în strada principală. După spusa portarului știe că, dacă merge drept înainte pe strada principală, ajunge la poarta centrală a parcului.

După vreo sută de metri de la hotelul lui, dă de o construcție care-i atrage atenția : două clădiri mari, cu etaj, față-n față : între ele o grădiniță bine îngrijită, iar în fund, o a treia clădire — aceeași construcție, dar mai mică și fără etaj.

Placa din perete i-arată că e vorba de biblioteca și pinacoteca orașului. S-a decis pe loc să viziteze acest așezămînt cultural. A împins binișor portița de fier și a intrat, cu oarecare sfială, îndreptîndu-se către prima ușă din stînga, care are un carton ce poartă o înștiințare. Pe carton stă scris că biblioteca și pinacoteca sînt închise, ca în fiecare an, între 15 iunie și 15 septembrie.

Șerbănescu este deziluzionat și revoltat. Auzise vorbindu-se de cărțile și tablourile ce-au fost adunate de un pasionat colecționar și mare pictor totodată, iar faptul că muzeele și bibliotecile noastre se închid cîte două și trei luni pe vară, adică tocmai

atunci cînd ar putea fi, dacă nu mai mult, dar îndeajuns de frecventate, nu-l poate înțelege.

Peste cîțiva pași, în plină stradă principală, o firmă mare i-arată că se găsește în fața berăriei și cofetăriei Săndulescu.

A intrat în cofetărie. Semi-întuneric, răcoare și un miros plăcut de arome felurite. De-a lungul pereților din dreapta și stînga, canapele de pluș vișiniu și măsuțe de marmoră neagră. La mijlocul cofetăriei, două rînduri de mese pătrate, din marmoră cu vine bătînd în albăstriu. Pe peretele din dreapta ca și pe cel din fața lui, cîte o oglindă mare, cu ramă lată, bronzată. Pe fiecare oglindă stă scris cu litere gotice : Salve !

În fundul sălii, o masă lungă pe care se află rînduite, în vitrine cu capac de sîrmă, farfurii cu tot felul de prăjituri. Sînt primele serii abia aduse din laborator. Alături, casa. Casierița, fardată tare, poartă perucă neagră, frizată mărunt și nu se dezlipește de o frumoasă pisică de Angora. Deși e destul de coaptă, domnișcara Margot constituie încă un punct de atracție pentru unii dintre obișnuiții cofetăriei Săndulescu. Cu ani în urmă a provocat o ieșire pe teren — simulacru de duel în realitate — și a fost gata-gata să torpileze un vechi și consolidat menaj din localitate.

În spatele casei, cît ține peretele, un imens bufet, plin cu fel de fel de cutii și butelii : fructe glasate, bomboane, șampanie franțuzească, rom, jamaică, lichioruri...

O mică perdea țesută din mărgele colorate și înfățișînd o negresă purtînd pe cap o tavă pătrată, cu două mînere mari, îngăduie trecerea din cofetărie în laborator.

Deși e abia ora 10, mesele din fața canapelelor sînt aproape toate ocupate. Unde se joacă table sau domino, e mai multă liniște ; la celelalte însă se vorbește tare sau se rîde fără pedală. Unii consumatori

beau cafea turcească sau ceai ; alţii, rom cu zahăr, mastică, iar unul mănîncă prăjituri şi bea bere.

Şerbănescu a cerut o cafea cu lapte. I-au plăcut şi laptele, şi frişca, şi cozonacul. Serviciul e alcătuit din mai multe piese şi toate din argint masiv.

Pînă la parc este o distanţă mărişoară. Drumul, fiindcă l-a făcut încet, a durat aproape trei sferturi de oră.

Nu i-a plăcut porţiunea de unde se termină strada principală şi începe crîmpeiul de şosea, care face legătura cu parcul. În locul clădirilor mari, cu interior bogat — ferestrele deschise i-au îngăduit să prindă destul — clădiri mici, unele dărăpănate chiar, trotuarele stricate, locuri virane, iar de cîte ori trece vreun vehicul, se înalţă adevăraţi nori de praf.

Parcul, însă, e o minune : copaci seculari, alei largi şi bine îngrijite, un început de grădină zoologică şi un lac destul de mare, chiar la mijloc.

Ajuns la debarcader, deşi era trecut de ora 11, dar fiindcă nu se prea simţea căldura, a luat o barcă şi a prins a vîsli alene. La o cotitură s-a ciocnit de barca în care era un domn de vreo 35 de ani, muşchiulos, dezbrăcat la cămaşă şi cu faţa ca o lună plină. Cuvinte de scuză şi cîte un zîmbet jenat. La altă cotitură a lacului, după cîtva timp, cele două bărci s-au întîlnit iar şi le-au sunat boturile dogit.

Aşa a făcut cunoştinţă şi a intrat în vorbă Miron Şerbănescu cu judecătorul Ilarie Martinescu de la judecătoria mixtă a oraşului. La propunerea şi sfatul judecătorului au rămas să dejuneze la debarcaderul lacului.

Într-o poiană de lîngă debarcader, la umbră şi miros jilav de ciuperci şi ferigă, erau rînduite vreo 10-12 mese, dintre care numai trei ocupate.

— La amiază vine lume puţină... seara însă, e greu să găseşti loc, dacă n-ai oprit masă din timp.

— De ce este afluenţă seara ?

— Orchestră bună, se poate dansa, răcoare plăcută, vinul excelent, iar berea, de la „Luther" — singurul care are în tot orașul bere „Luther" de export.

Li s-a servit borș de pește — pește prins în lac — saramură de crap mare, adus din bălțile Dunării, și cîte un cotlet de berbec de Dobrogea. Mîncarea bună, berea rece.

Șerbănescu a aflat de la judecătorul Martinescu că este epigramist și colaborează, din cînd în cînd, la cunoscuta revistă locală *Brazda nouă*, cu al cărei director este coleg de școală și prieten bun.

Martinescu, care citise cîteva din studiile publicate de Șerbănescu, l-a invitat să colaboreze la *Brazda nouă* și l-a sfătuit să facă o vizită directorului revistei, precum și cunoscutei prozatoare, Mariana Frîncu, care patronează un frecventat cenaclu literar.

Masa s-a prelungit. Spre seară au luat o barcă și au vîslit cu rîndul, au băut la debarcader lapte bătut de la gheață și au mîncat cornuri proaspete și gustoase ; apoi s-au îndreptat spre oraș.

Șerbănescu a fost mulțumit și de felul cum și-a petrecut ziua, și de noua lui cunoștință.

Din epigramele ce i le-a recitat, se vede bine că Martinescu nu e lipsit de talent, dar va trebui să cizeleze cu multă răbdare, epigrama fiind dificilă, pretențioasă.

A doua zi de dimineață, profesorul Șerbănescu s-a prezentat cu bagajul la școală și și-a luat serviciul în primire. Vreo trei-patru zile a fost cu totul absorbit de lucru. Sînt multe de făcut, și le face cu pasiune și fără a-și cruța timp sau osteneală.

La invitațiile telefonice ale judecătorului epigramist a răspuns negativ. Răspuns afirmativ a dat numai cînd a fost vorba de-a lua parte la deschiderea stagiunii Teatrului Național.

Sala arhiplină. Toalete pretenţioase, bijuterii grele ; fracuri, smokinguri, haine negre. Doar ici-colo cîte un costum deschis, de stradă. La galerie, aproape numai tineret. Cuvîntări festive ţinute de prefect, primar, de directorul teatrului şi de unul dintre actori.

După ce s-a încheiat seria de cuvîntări, s-a jucat *Vlaicu-Vodă*. Piesa bine interpretată, iar costumele, împrumutate de la Teatrul Naţional din Bucureşti, bogate.

În pauze, Şerbănescu a făcut cîteva cunoştinţe. L-a interesat mai mult directorul revistei *Brazda nouă*, cu care a şi stat de vorbă în toate antractele. Mărunţel, firav, ochi vii, inteligent, cultură literară — simţ critic însă îndoielnic.

Pe drum — Martinescu l-a condus pînă-n poarta şcolii —, după ce-au discutat despre piesă şi interpreţi, după ce Martinescu l-a îndemnat să scrie cronica dramatică la *Brazda nouă* — pînă atunci o făcea cine apuca — Şerbănescu, ca să afle unele amănunte despre această publicaţie, l-a întrebat pe tovarăşul său :

— Cam ce tiraj să aibă revista ?

— Începînd cu numărul de pe septembrie, 2500.

— Cum merg încasările ?

— Destul de prost... la fel ca la toate revistele... Sînt şi multe : fiecare oraş de provincie vrea să-şi aibă publicaţia sau chiar publicaţiile sale.

— Atunci, cum de se poate menţine ? E subvenţionată, desigur ? Cred că prefectura şi primăria au bugete mari ?

— Nici o subvenţie !

— Atunci care este explicaţia ? ! Tiraj mare, hîrtie bună, tipar luxos...

— Merge tipografia admirabil !

— Se cîştigă mult la tipografii ?

— Poate mai mult decît se cîştigă la farmacii.

— N-aş fi crezut !

— Se cîștigă, mai ales, la comenzile mari făcute de autorități.

Păcat însă că Ionescu-Vîrtejani e mînă spartă.

— ?

— Are inimă bună și-i fălos, așa că ajută în dreapta și-n stînga. Apoi, se cam lasă dus de lucrători: salarii mai mari ca la alte întreprinderi similare, cunună, botează, înzestrează... Și ca să închei: cheltuiește enorm cu politica!

— Zău?!

— Dac-o merge tot așa, oricît s-ar cîștiga cu tipografia și cu cele două librării, nu cred s-o scoată mult la capăt.

— Cu cine face politică domnul Vîrtejani?

— Cum, nu știi încă?!

— Nu...

— E unul din fruntașii profesorului Iorga.

— Și ce urmărește, în definitiv? O face din simplă pasiune, ori e un calcul la mijloc?

— Mie mi-a spus — ne cunoaștem doar de mult — că vrea să fie deputat. Adversarii lui susțin că, pe lîngă satisfacție morală — subsecretar de stat și deputat —, urmărește să dea cîteva lovituri... unii încearcă chiar să facă precizări: comenzi de la stat gras plătite. Eu, care-l cunosc bine, nu cred așa ceva. Că ar dori să ajungă deputat, îl înțeleg și admit. Vîrtejani și combinații în stil mare... asta nu rimează!

— Greu de presupus că rămînînd cu Profesorul, își va putea vedea realizat visul.

— Și eu i-am spus... toată lumea îi spune... el are însă o încredere oarbă.

— Plătește colaborarea la revistă?

— Nu.

— De ce?

— O curiozitate a lui.

— Ca să facă economie?

— Nu, nu de asta.

— Atunci?

— Nu vrea să considere producția literară ca pe o marfă oarecare.

— Curios... hm! Nu presupune efort, nu cere timp, nu e căutată pe piața literară?

— Ai toată dreptatea, dar amicul Vîrtejani nu poate sau nu vrea să recunoască aceste adevăruri elementare.

S-au despărțit tîrziu, deoarece au continuat plimbarea și discuția prin fața școlii.

Treburile l-au prins din nou pe Șerbănescu — mai cu seamă de cînd s-au început corigențele și examenul de admitere în clasa întîia.

Felul cum s-a amestecat directorul la admitere, impunînd pînă la urmă anumite corijări de medii și deci o anumită clasificație, l-a deziluzionat și chiar l-a scandalizat. Dar secretarul l-a convins, pînă la urmă, să nu răbufnească, deoarece așa s-a procedat sub toți directorii, n-are să-l secondeze nici unul din membrii comisiei, iar elementele slabe, după un an-doi, se împotmolesc ele definitiv.

Peste două zile a fost chemat de director. În cancelarie se mai aflau secretarul școlii și intendentul.

— Ia loc, te rog.

— Vă mulțumesc domnule director.

Directorul Ignătescu-Craiu, cu țigara stinsă în colțul gurii, cu degetele mari înfipte în răscroitura vestei, se plimbă cît ține dunga biroului și vorbește cu glas scăzut și aproape fără să-i privească.

— Eu plec pentru două zile la București. Festivitatea pentru începerea cursurilor și sărbătorirea lui Minculescu va avea loc duminică, 16 septembrie. Mă înapoiez sîmbătă, în ajun, pentru eventuale retușări. Am lăsat un program amănunțit intendentului și am dat toate lămuririle dumnealor. Cu arătătorul de la dreapta punctează pe secretar, apoi și pe intendentul școlii. Oprindu-se în fața lui Șerbănescu: Pe dumneata, te rog să le dai o mînă de ajutor, și să revizuiești cuvîntarea pe care o va ține Dumitrescu Haralambie dintr-a opta, care va lăuda acti-

vitatea profesorului Minculescu. Aranjează ca băieții să știe cînd trebuie să aplaude, și mai ales să aplaude din plin. Vreau să fie entuziasm... entuziasm, dar nu dezordine.

— Bine, domnule director.

— La masă voi închina și în sănătatea dumitale.

— Vă rog să n-o faceți, domnule director!

— Nu se poate, dragă... ar fi o nepoliteță... și o lipsă de apreciere, în ce te privește.

— Aș fi vrut să mă treceți cu vederea.

— Nu mai insista... știu eu ce trebuie să fac. Te-am prevenit, căci va trebui să răspunzi. Nu știu dacă ai îndemînarea trebuitoare, de aceea am crezut că e bine să fii pus în curent.

Serbarea de la școala normală a constat din : sfeștanie, cuvîntarea directorului, încheiată cu un exagerat elogiu adus activității de peste 40 de ani a distinsului profesor de limba romînă, Marin Minculescu, cuvîntarea elevului Dumitrescu Haralambie, cuvîntul prefectului și răspunsul sărbătoritului, care, cu două zile mai înainte primise învestirea de președinte al comisiei interimare de la primărie. Corul școalei a executat, la început : *Trăiască regele ;* la sfîrșitul festivității : *A ruginit frunza din vii, Morarul* și *La arme,* iar după fiecare cuvîntare — *Mulți ani trăiască.*

A urmat apoi agapa — o masă bogată și generos stropită. S-au ținut discursuri, judecătorul Martinescu a improvizat cîteva epigrame, iar maestrul de muzică Filimon Filip a cîntat arii din opere și cîntece populare — unele din ele mai mult lăutărești.

După ce a răspuns Șerbănescu la elogiile directorului, ridicîndu-i-se piatra de pe inimă, s-a așezat și el să mănînce ca lumea — pînă atunci, de emoție, mai mult ciugulise.

Lîngă dînsul s-a înființat profesorul de naturale Alfred Grigorescu — „sporange", cum îl poreclesc băieții. Încrezut, bun vorbitor, barbă frumoasă, mo-

noclu cu șnur lat, negru, adversar fățiș și neclintit al directorului.

— Colega, aș vrea să-ți spun două cuvinte — bineînțeles, dacă ești dispus să mă asculți.

— Vă rog.

— Îmi pare bine că școala noastră a căpătat un dascăl distins și un harnic subdirector.

— Vă rog, treceți peste toate astea.

— Dar e purul adevăr !

— Vă rog !

— Îmi pare însă rău de dumneata, că vei avea de suferit de pe urma canaliei de director.

— Domnule profesor !

— Termenul e tare, știu, dar nu e, totuși, destul de tare.

— Nu văd de ce aș avea de suferit de pe urma domnului director.

— Dacă vei închide ochii la toate matrapazlîcurile și abuzurile lui, și-i vei fi supus la ordine, vei face casă bună cu dînsul... dacă nu, vai de pielea dumitale !

— Eu înțeleg să-mi caut de treaba mea... în certurile care aud că ar fi avînd loc aici, n-am să mă bag.

— Va fi greu să rămîi neutru.

— Voi face tot posibilul.

— Te vei fi întrebînd, poate, de ce l-am calificat adineauri : „canalie"... Fiindcă e șperțar ordinar, și-a băgat nevasta în mormînt...

— Soția ? !

— Da, da : a luat-o tuberculoasă dar cu avere mare... i-a făcut asasinul atîtea zile amare, încît i-a scurtat viața. Acum trăiește cu nepoată-sa — nepoată din partea soției — și cu nevasta secretarului. Nu-i ajungea numai curvișstina dobitocului ăsta de Dumbrăveanu !

Cele aflate din gura profesorului Alfred Grigorescu l-au pus pe gînduri și i-au tăiat cu totul începutul de bună dispoziție.

Apropierea colegului Camil Barbu, de franceză și latină, l-a scos din mare încurcătură pe Șerbănescu. N-ar mai fi putut suporta să-l audă pe Grigorescu încondeind cu atîta pornire pe director și-l îngrijora faptul că vorbea prea tare.

Camil Barbu este o inteligență fină, are cultură frumoasă, caracter, dar s-a întors din război cu sistemul nervos zdruncinat — palpitații, insomnii, fobie de microbi și încă alte obsesii. Care s-au mai schimbat, e drept, dar tot idee fixă a fost fiecare pentru un anumit interval de timp.

— Știu eu cam ce ți-a-nșirat amicul Grigorescu.

Acesta găsise un pretext și s-a sculat de la masă, cum s-a așezat, în colțul lui Șerbănescu, profesorul Barbu.

— De unde poți bănui dumneata ?

— Avînd în vedere însuflețirea cu care-ți vorbea și știind ce-l roade pe dumnealui, nu e greu de ghicit. Să nu dai însă crezare la tot ce ți-o fi spus.

— Va să zică sînt și lucruri adevărate ?

— Unele, hotărît, da.

— Dumneata ești amestecat în cearta lor ?

— Am fost întrucîtva, dar m-am retras la timp. Mulțumesc lui Dumnezeu !

— N-a fost greu să te tragi deoparte ?

— Ba, da... dar am izbutit. Iată sfatul pe care aș vrea să ți-l dau — dacă-mi permiți...

— Chiar te rog !

— Caută să nu cazi nici în cursa din dreapta, nici în cea care te pîndește la stînga.

— Voi căuta, desigur.

— Dacă vrei să afli cîte ceva de la mine, pentru orientare, mai bine zis pentru apărarea dumitale, îți stau la dispoziție.

— Mulțumesc din suflet !

Conversația lor a pornit pe un alt făgaș, dar cînd i-a venit bine, Șerbănescu a deschis din nou vorba

în legătură cu cele aflate de la profesorul Grigorescu.

— Mă rog, ce-i adevărat din toată povestea cu soţia directorului ?

— E adevărat că era tuberculoasă avansată. A fost în clinică la Viena, a stat după război aproape un an la Davos, dar toate îngrijirile au fost în zadar.

— Despre nepoata ei ştii ceva precis ?

— Se vorbeşte mult... n-aş putea însă afirma nimic precis. E adevărat că Ignătescu e un afemeiat şi nu se-mpiedică el de orice... n-aş crede însă să fi mers aşa de departe. Ai cunoscut-o pe domnişoara Negulescu ?

— Am văzut-o, da. Nu mi-a fost însă prezentată pînă acum.

— Aş fi curios să aflu, cînd vei cunoaşte-o mai de aproape, ce impresie ţi-a făcut.

— Şi din ce s-a pornit cearta lor ?

— Din nimicuri, la început... şi fiindcă şi Craiu e un încăpăţînat, lupta continuă... şi va continua.

Se adaugă apoi faptul că şi directorul, şi partida adversă au proptele serioase. Îţi vine a crede că pe Grigorescu l-a apărat şi profesorul Iorga ?

— Parol ? !

— Că sînt gazete locale, ba şi unele fiţuici din Bucureşti, care le publică atacurile şi răspunsurile ? Contra plată, bineînţeles.

— Zău ? ! Duc şi polemici prin presă ? Bravo lor !

— Da, da. Şi ne mai mirăm că suferă prestigiul şcolii şi al corpului didactic !

— S-or fi întîmplînd oare şi prin alte părţi astfel de certuri ?

— Din nefericire, da.

— E ruşinos şi dureros atunci.

Subdirectorul Miron Şerbănescu a avut o noapte rea — cum nu mai avusese cam de mult.

*

În primele zile ale lunii octombrie, Şerbănescu a făcut o vizită prozatoarei Mariana Frîncu. În prealabil, cercetase muzeul şi biblioteca oraşului, spre a fi informat, dacă se deschidea vorba, şi despre aşezămîntul cultural pe care-l conduce doamna Frîncu.

Plouă de cîteva zile aproape fără întrerupere. Ploi cernute şi putrede — adevărate ploi de miez de toamnă. Cerul, podit cu nori, atîrnă greu ; străzile sînt mai puţin frecventate ; grădinile de vară s-au închis, iar la parc rar de mai vine cineva — şi atunci cu trăsura sau cu maşina.

Fiindcă uşa de la intrarea locuinţei doamnei directoare era în lături, Şerbănescu a ciocănit numai de formă.

Trei trepte, apoi un hol mic ; după ce mai urci două trepte, dai de o cameră potrivită, avînd de-a lungul celor trei pereţi rafturi cu cărţi, iar la mijloc o masă rotundă pe care sînt aruncate, la întîmplare, reviste şi jurnale — romîneşti şi străine. Pe unele le primeşte instituţia, altele sînt trimise gratuit doamnei Frîncu, iar pe cîteva le cumpără dînsa regulat.

Prin uşa din dreapta se trece în biroul prozatoarei. Etajere cu cărţi, un birou masiv din stejar afumat, o canapea de piele şi fotolii la fel, tablouri în ulei. Unul mare, lucrat de un cunoscut pictor bucureştean, înfăţişează pe doamna Frîncu privind întrebător la un craniu de copil şi ţinînd în dreapta o carte groasă, cu arătătorul petrecut între foi.

Pe masa din faţa canapelei, un vas de sticlă cu ţigări de proastă calitate şi un frumos serviciu de cafea — din aramă ciocănită. Fiecare vizitator are dreptul la o cafea turcească — făcută chiar de doamna directoare — şi la cîte ţigări poate fuma. Dacă vine de mai multe ori pe zi — casa e deschisă

de la 8 dimineaţa la 8 seara, cu o pauză la prînz de o oră şi jumătate — poate bea mai multe cafele.

Fiindcă Şerbănescu se oprise nedumerit în prag — lumina se cerne puţintică în birou —, un glas cam gros, dar totuşi catifelat, l-a îmbiat :

— Poftim, domnule... pofteşte !... Se cunoaşte că eşti musafir nou.

Doamna Frîncu, femeie ca de 45 de ani, e înaltă, împlinită, faţa regulată, părul castaniu, pieptănat cu cărare la mijloc, ochii mari, limpezi, glasul catifelat dar uşor îngroşat de tutun. Se poartă îmbrăcată numai în negru şi umblă puţin, fiindcă suferă de reumatism.

— Bine-ai venit, domnule, în casa mea !... Domnul ?

— Profesorul Miron Şerbănescu de la normală.

— Mi-au vorbit frumos despre dumneata Ionescu-Vîrtejani şi judecătorul Martinescu... te-am şi citit : spirit critic şi cultură solidă.

— Vă mulţumesc, doamnă.

— Acum, dă-mi voie să-ţi recomand pe cei de faţă : avocatul Nae Turtureanu, directorul Teatrului Naţional.

Din penumbră s-a desprins un domn înalt, brunet, cu coamă de păr des, iar mustaţa tunsă cu maşina. Domnul Turtureanu i-a zîmbit deschis şi i-a strîns mîna cu căldură.

— Tocmai îmi făcea nişte pase magnetice. Am, de cîtva timp, migrene groaznice, iar dumnealui e neîntrecut la pase magnetice. Doctorul Benedict Kirsch, un eminent chirurg, dar şi un neîntrecut cîntăreţ. Păcat că n-a primit oferta ce i s-a făcut de la operă ! Ai să-l poţi însă asculta la concertele pe care le dă regulat. Te vei convinge atunci de calitatea vocii sale şi de varietatea repertoriului.

Doctorul Kirsch a dat de două ori din cap, avînd aerul că se simte jenat de prezentarea elogioasă a doamnei Frîncu. Penumbra din birou a îmbucat la loc silueta deşirată a doctorului muzicant.

— Maestrul Veleanu, cel mai bun comic al teatrului nostru... remarcabil talent!

— Ei, ei, doamnă, mă simt copleşit!

Comicul Veleanu are burta cît o tobă mare, obrajii bucălaţi şi de un roz fraged, ochii jucăuşi şi ca doi stropi de păcură, părul rar de tot, dar pieptănat cu meşteşug.

— În sfîrşit, domnişoara Ileana Diamandescu, o actriţă de real talent şi de frumos viitor.

Şerbănescu a stat nehotărît, dacă să-i sărute mîna ori numai să i-o strîngă. S-a decis pentru strîns mîna.

Domnişoara Diamandescu este potrivită ca statură, uşor împlinită, drăguţă, nu se fardează şi-i îmbrăcată simplu, dar cu gust.

Tăcerea care a urmat prezentărilor n-a durat, deoarece doamna Frîncu l-a întrebat pe Şerbănescu:

— Cum doreşti cafeaua, domnule profesor?

— Potrivită, doamnă... vă mulţumesc... N-aş vrea însă să vă osteniţi...

— Nici deranj, nici osteneală, domnule profesor. E o plăcere pentru mine.

— Regula casei — întăreşte, de la locul lui, doctorul Benedict Kirsch.

Doamna Frîncu a şi dat foc spirtului, iar acum potriveşte cele trebuitoare ca să iasă o cafea nici dulce, nici amară, bine fiartă şi cu caimacul gros.

— Poftеşte şi o ţigară — dacă te-mpaci cu calitatea lor, firеşte.

— Sărut mîinile, doamnă, nu fumez.

— Faci rău, domnul meu. Una din plăcerile ce ne rezervă viaţa şi pe care dumneata o dai deoparte.

— N-am încercat să fumez... n-am încercat serios...

— Atunci, n-am să te corup eu.

O undă de rîs, din gît, la care asistenţa răspunde cu zîmbete aprobative.

Directorul Teatrului Național se adresează lui Miron Șerbănescu :

— Am citit toate cronicile dumitale apărute în *Rampa*... Ai multă dreptate în unele privințe ; n-ai, fără supărare, în altele.

— E greu să-mpaci pe toată lumea — și nu asta am urmărit eu. Mi-am spus cinstit părerile — și tot așa voi face și pe viitor.

— Noi, artiștii, îți mulțumim, cu recunoștință, domnule profesor — a îndrăznit, cu o ușoară timiditate care-i stă bine, domnișoara Diamandescu.

— Mă asociez și eu la mulțumirile colegei — se aude glasul, mai îngroșat ca de obicei, al comicului Veleanu.

— Colaborați numai la *Rampa,* domnule profesor ?

— Pe lîngă cronicile din *Rampa,* vor apărea, lunar, o cronică rezumativă în *Brazda nouă* iar alta în *Convorbiri literare.*

— Eu vă mulțumesc din inimă pentru atențiunea acordată instituției pe care o conduc.

O înclinare cam exagerată, iar coama de păr, ușor risipită, s-a așezat la loc dintr-o singură smucitură a capului.

— Gata cafeaua ! Ia gustă, te rog, să văd dacă am nimerit-o.

— Excelentă, doamnă !

— Atunci, bea-o sănătos !

— Sărut-mîna.

— Ai, și n-ai dreptate, dragă domnule profesor — reia vorba Turtureanu. Să știi însă că cele două piese : *Curierul din Lyon* și *Două orfeline* a trebuit să le programez, fiindcă se joacă, regulat, cu casa închisă.

— Mă iertați, domnule director, dar eu cred că un teatru național, care are o anumită menire și trăiește din subvenții, n-ar trebui să se intereseze prea mult de încasări.

— De acord. Însă, dacă n-aș avea și piese de rezistență, nu s-ar putea juca în fiecare seară.

— Cred că nici nu ar fi nevoie.

— Îţi auzi atunci critici şi lîncezesc artiştii... ori se apucă de intrigi.

— Eu socot că s-ar putea face turnee în oraşele vecine. Un teatru naţional, după părerea mea, nu e teatrul unui oraş, ci al unei regiuni întregi, după cum nu este teatrul unei singure categorii de spectatori... de aceea, reprezentaţii la ţară, spectacole pentru copii, pentru tineret, pentru muncitori... şi la preţ cît mai redus.

— Eu una sînt cu totul de acord! Te rog să nu te superi, directore dragă — se aude glasul amfitrioanei.

— Nu mă-mpac de loc cu spectacolele speciale pentru muncitori: adică ei nu pot veni la reprezentaţiile obişnuite? — îşi dă cu părerea doctorul Kirsch.

— Nu-i opreşte nimeni să vină — se grăbeşte să-i răspundă doamna Frîncu. Însă, pînă se vor deprinde să frecventeze teatrul, n-ar strica să se dea reprezentaţii, aproape gratuite, în săli periferice.

— E interesant programul schiţat de domnul profesor Şerbănescu, dar greu de realizat... apoi, nu se poate coborî un teatru naţional — şi mai ales unul de prestigiul celui pe care-l conduc — ca să dea spectacole pentru copii ori pentru muncitori. Avem atenee populare, care s-ar putea ocupa şi de reprezentaţii teatrale pentru mahalale. La rigoare, poftim, le-aş împrumuta, pentru rolurile mai grele, dintre elementele începătoare de la teatru. În ce priveşte turneele, cu totul de acord. Veleanu, care este în comitetul de lectură, poate confirma că ne preocupă de aproape chestia asta.

— Iar pentru cunoaşterea scriitorilor şi pentru a stimula gustul de citit, ar fi nimerite, după mine, nişte şezători literar-artistice.

— O idee minunată! bate din palme, bucuroasă, doamna Frîncu.

— În principiu, de acord... Vom discuta cu altă ocazie, și această problemă.

— La dispoziția dumneavoastră, cu plăcere.

Trei ciocănituri ușoare în pervazul ușii și o tuse de anunțare.

— Omagiile mele, onorată doamnă!

— A, poftim, maestre, poftim!

Un om ca de 50 de ani, uscățiv, profil de medalie, tîmple cărunte, privire de miop, glas baritonal, cald, învăluitor, floare la butonieră.

După ce sărută galant mîna amfitrioanei, îi întinde o frumoasă crizantemă albă.

— Mulțumesc, maestre... nu te dezminți dumneata niciodată. Chiar dac-ar veni în fiecare zi, mi-aduce o floare — se adresează doamna Frîncu lui Șerbănescu.

— Doamnă, vă rog!

Maestrul Gion M. Lalescu, tragedian de mare reputație și versat director de scenă, se înclină ceremonios în dreapta și-n stînga, și văzînd o figură nouă, pășește spre Șerbănescu.

Doamna Frîncu se grăbește să facă prezentările.

— Sînt foarte încîntat de-a vă cunoaște! Cronicile dumneavoastră, stimate domnule profesor, au făcut aici senzație. Nu eram deprinși să se trateze lucrurile cu atîta seriozitate — cu adîncime, mai bine zis.

— Eu sînt onorat că pot strînge mîna actorului care a interpretat cîndva, magistral, rolul principal din *Taifun*.

— L-am jucat în 913 și 914... Ați avut ocazia să mă vedeți în *Taifun?!*

— Da, dar nu aici... în București, de la galeria Naționalului... strivit aproape de cei din spatele meu.

Șerbănescu le-a împărtășit, colorat și cu însuflețire, emoția puternică pe care a simțit-o atunci, creația maestrului Lalescu fiind de un înalt nivel artistic. A căutat apoi să demonstreze că teatrele din provincie ar trebui să joace, regulat, și în Capi-

tală, pentru verificare și valorificare, apoi și-a luat rămas bun, cu toate îndemnurile celor de față de-a mai rămîne. A socotit el că e de ajuns pentru o primă vizită, și afară de asta, zărise venind pe aleea principală două doamne — deci, musafiri noi.

Zilele trec repede. Șerbănescu este ocupat — în special subdirecția îi dă serios de lucru. A reușit să introducă ordine, să îmbunătățească masa elevilor, iar pentru viața lor sufletească a trecut la organizarea de șezători pe școală, pe cursuri — inferior și superior — și a rămas, dacă unele clase au elemente înzestrate, să se dea șezători și de cîte o singură clasă.

A intervenit la Teatrul Național, de unde a căpătat un număr de bilete gratuite la matineele de joia și duminica și reducere — afară de premiere — la galerie și la stalul III.

Cu elevii din clasa a VIII-a intenționează să pregătească o piesă de teatru, ca să adune fondurile necesare pentru o excursie în Ardeal.

Dintre profesori s-a apropiat mai mult de Camil Barbu. Cu el discută, cu el face plimbări pînă la parc ori pe bulevardul de centură, cînd vremea îngăduie plimbări.

Cu fiecare nouă discuție se convinge de temeinicia culturii pe care acesta o posedă, de gustul lui subțire, de intuiția sigură — mai mult intuiție decît spirit critic — dar îl neliniștește oboseala pe care-o manifestă, neîncrederea în oameni, în șansele pe care ți le rezervă viața, nehotărîrea apoi de-a se apuca de un lucru mai serios și de durată.

Are două-trei studii de literatură comparată, aproape definitiv puse la punct în timpul războiului — cît a fost prizonier în Germania —, dar mai mult decît a redactat atunci, n-a reușit sau n-a vrut să facă.

Uneori, la plimbările lor s-a asociat și judecătorul Martinescu — întîlnit întîmplător sau venit la normală ca să-l vadă pe Șerbănescu. Optimist, gălă-

gios, puțin răutăcios ; prezența lui, — a simțit bine Șerbănescu — îl cam indispune pe Camil Barbu.

Pe la cenaclul doamnei Frîncu a trecut din ce în ce mai des. Se întîlnesc acolo tipuri interesante, care merită a fi observate ; se poate asculta lectura unui manuscris de proză sau de versuri, afla noutăți din cîmpul literelor sau amănunte în legătură cu cancanurile locale.

Doamna Frîncu are inimă bună : primește pe oricine și ajută fără să cerceteze. Unuia îi pune la punct manuscrisul, altuia îi dă o scrisoare de recomandație, îi plătește drumul pînă la București ori îi împrumută o carte din biblioteca municipală ca să învețe, iar dacă n-o mai aduce îndărăt, atunci o cumpără din buzunarul ei și o pune la loc.

Unii dintre cei care nu frecventează ori nu s-au hotărît încă să calce pragul casei din str. Artei, au scornit fel de fel de vorbe pe seama cenaclului cunoscutei prozatoare. Învinuirea care i se aduce mai des e că ar prilejui mai mult întîlniri amoroase decît discuții literare. Învinuire gratuită. Că unii or fi folosind și pentru astfel de scopuri reuniunile de lectură, de discuții pasionate ori de simplă trăncăneală inteligentă, ca să treacă timpul, se prea poate. Și chiar dacă doamna Frîncu o fi simțit ceva, desigur că a trecut cu vederea. Pe de o parte, inima ei înțelegătoare și deci îngăduitoare ; pe de altă parte, măsura, discreția celor care se pot vedea aici — sau și aici.

Pentru cei deprinși să strîmbe din nas sau sînt gata să critice, seriozitatea recunoscută a multora dintre obișnuiții casei ar fi trebuit să le frîneze pornirea. Dar casa primitoare din str. Artei, cu moravurile și persoanele ce o frecventează, constituie totuși o temă de discuție, iar uneori și de bîrfire.

Ceea ce-l atrage pe Șerbănescu — și-a dat seama fără greutate — nu e atît atmosfera ce domnește în cenaclu și pitorescul multora dintre frecventatorii lui, cît prezența domnișoarei Diamandescu.

Mobilitatea inteligenței ei — lipsa de cultură mai temeinică nu-l supără —, drăgălășenia, farmecul ce radiază îl atrag din ce în ce mai mult.

De cînd a aflat că vine regulat marțea și joia dimineața — în zilele acestea nu sînt programate repetiții la Național — precum și duminica înainte de a se duce la biserică, se înfățișează și el. Marțea însă nu poate sta mai mult, deoarece are curs de la 11 la 1. O dată a condus-o pînă acasă, iar în alte rînduri a însoțit-o, pe strada principală, pînă la teatru.

Doamna Frîncu — care fusese informată — i-a atras într-o zi atenția.

— Domnule Șerbănescu, aș vrea să-ți spun ceva... nu știu însă cum să încep și fiindcă nu știu, am să ți-o spun de-a dreptul.

— E ceva mai deosebit? Poate chiar grav? — ton și zîmbet ironic. — Îți place domnișoara Diamandescu, așa e?

Șerbănescu simte că roșește — mai bine zis că nu se poate stăpîni să nu roșească. Acest semn de slăbiciune, precum și faptul că a fost luat la sigur, l-au indispus.

— Să spunem că da, doamnă. Nu văd de ce v-ar interesa lucrul acesta.

— Ei, nu fi copil, zău! Te credeam mai matur.

— Vă rog să mă iertați... dar întrebarea dumneavoastră... mai bine zis tonul cu care ați formulat-o, privirea cu care m-ați cercetat...

— Mofturi toate. Nu vreau să sondez nimic... nici nu mă interesează... apoi sînt sigură că vă simpatizați reciproc... Țineam însă să-ți atrag atenția...

— Asupra cărui lucru, doamnă?

— Să te ferești ca să o mai însoțești pe domnișoara Diamandescu.

— Vedeți ceva rău în asta?!

— Lumea se pare că a văzut, fiindcă a și început să bîrfească. Nu e prudent să-i dai singur de lucru.

— E greu de închis gura lumii... și cu toate că ne găsim într-un oraș mare, constat, cu amărăciune, că moravurile de aici aduc aminte de tîrgurile de mîna a doua.

— Cred că ești de acord că Ileana Diamandescu, pe lîngă drăgălășenia și feminitatea ei, are și talent ?

— Chiar un remarcabil talent !

— Că fără protecție nu se poate parveni în teatru... mai ales în Capitală, unde-ar trebui să treacă dînsa curînd.

— Nu văd ce protecție i-aș putea oferi eu, stimată doamnă.

— Să lăsăm ironiile și să vorbim serios. Ileana este o fată săracă, dar de bună familie.

— Nu vă supărați, dar amănuntele astea...

— Nu te interesează... bine. Iată atunci unul, care te va interesa, probabil.

— Sînt numai urechi, doamnă !

— Dumneata știi că Ileana este, de vreun an și jumătate, prietena comandantului corpului de armată?

— Nu, nu știam.

— Că dacă trăiește larg, se îmbracă bine și este mereu utilizată la teatru, se datorește generalului Zănescu, om bogat și cu mare trecere ?

— De unde eram să știu eu toate astea ? !

— Vezi ? Cred că acum ești de acord cu mine că se impune prudență... tocmai fiindcă nu ți-e indiferentă fata asta, și pentru că talentul ei trebuie pus tot mai mult în valoare.

— Voi căuta să țin seama de sfaturile dumneavoastră, doamnă Frîncu.

Cele aflate în ziua aceea l-au indispus, i-au frînat avîntul dar au sfîrșit, în curînd, prin a-l ambiționa. Cînd a făgăduit doamnei Frîncu a fost sincer. A văzut însă, la cîteva zile, că nu va putea să țină promisiunea dată.

Către sfîrșitul lunii octombrie, școala normală a fost inspectată, trei zile la rînd, de inspectorul ge-

neral Brebenaru, președintele consiliului de inspectori din Ministerul Instrucțiunii Publice. O inspecție inopinată, completă și amănunțită, cum e deprins și are pregătirea să facă „tartorul Brebenaru" — așa-i poreclit în cercurile ministerului din str. Spiru Haret.

A treia zi, după ce a prezidat o conferință a corpului profesoral, l-a invitat pe Miron Șerbănescu în cancelaria directorului.

Brebenaru e un om înalt, voinic, are părul cărunt, dat pe spate, poartă mustață stufoasă, ochelari cu ramă de aur și lănțuc subțire tot din aur, are glas gros dar plăcut, și întotdeauna la îndemînă o vorbă de duh ori de ironie veritabilă. Trece drept om aspru, dar în fond are inimă bună și știe că viața nu poate fi geometrie.

Se zice că a fost un excelent profesor de științe naturale, iar manualele lui sînt întocmite cu grijă și au mare circulație. Gurile rele susțin că se vînd bine, deoarece Brebenaru este inspector general dinainte de război, a fost numit inamovibil prin înalt decret și are delegație de-a inspecta toate categoriile de școli secundare.

Cînd a intrat Șerbănescu în cancelarie, inspectorul tocmai își înșuruba o țigară într-un țigaret gros de chihlimbar, încercuit cu aur unde se-mbucă țigara și cu monograma tot din aur.

— Așează-te colea, colega — și-i arată cu degetul fotoliul din fața biroului.

— Vă mulțumesc.

— Mi-au plăcut lecțiile dumitale... în special cea despre Delavrancea a fost minunată!

— Vă mulțumesc respectuos, domnule inspector general... S-a-ntîmplat să iasă mai bine ca celelalte... unele subiecte se pretează mai mult... alteori nu ești bine dispus ori nu te ajută îndeajuns clasa...

— Știu și eu toate astea... te rog să crezi!

— N-aș vrea să vă contrariez, domnule inspector general... vă rog...

— Se cunoaşte stofa, domnule... se cunoaşte! Bate cu pumnul în masă, se aprinde uşor la faţă şi destramă un val mai gros de fum, repezit pe nări, prin grebla deasă a mustăţilor. Afară de Seminarul pedagogic, pe care am văzut că l-ai absolvit cu „excepţional" şi „menţiune specială" din partea lui Coco Demetrescu...

— Au mai fost şi alţii în situaţia asta.

— Nu mă interesează, domnule, şi te poftesc să nu-mi mai iei vorba din gură!

— Domnule inspector general!

Şerbănescu se ridică în picioare şi muşcă din buza de jos, în căutarea unui cuvînt mai potrivit.

— Ia fă bine de te-aşează şi ascultă ce vreau să-ţi spun. Da, da, voiam să ştiu: ai mai făcut practică înainte de-a fi titular?

— Am suplinit trei ani în Bucureşti.

— Unde în Bucureşti?

— La liceul „Lazăr" şi la Şcoala normală de băieţi.

— De ce n-ai depus atunci toate actele, ca să ţi se întocmească statul personal?

— Mi-a rămas parte din acte acasă... am să le aduc eu cu prima ocazie.

— Actele nu se aduc în rate, domnule coleg.

— ?

— Dumneata ai să ajungi un dascăl de mîna întîia, domnule, dacă nu ţi-o veni în gînd să treci în învăţămîntul superior, ori nu te-o încăleca politica.

— Nu mă gîndesc nici la una, nici la alta, domnule inspector general.

— Asta e bine... tare bine! Învăţămîntul secundar are nevoie de elemente fruntaşe — şi pentru funcţia pe care trebuie s-o îndeplinească, şi ca să-şi recapete prestigiul pe care l-a avut înainte de război.

Şerbănescu dă să răspundă ceva, dar se răzgîndeşte.

— La ce armă ai făcut dumneata războiul?

— N-am fost în război, domnule inspector general — roșește și apleacă ușor capul.

— Serios, n-ai făcut războiul ?!

— Nu m-am sustras, domnule inspector general, vă rog să credeți !... Sînt scutit medical.

— Nu, frate, nu la asta m-am gîndit eu. Din alt punct de vedere am vrut să te-ntreb : îmi face plăcere s-aud episoade din războiul cel mare, și îndemn întotdeauna pe cei care au condei, să le scrie. Materialul acesta, extrem de prețios, trebuie folosit și pentru educația tineretului.

— Am îndurat însă destule în timpul ocupației.

— Te cred... și eu am fost în București... m-au luat prizonier... Eram internat în spitalul din Rîmnicul Vîlcea, iar spitalul nostru n-a fost evacuat la timp. Ne uitaseră, mai exact spus... hm, cogeamite spital !

Brebenaru privește spre fereastră ; o umbră i s-a lăsat pe față ; cu gîndul îndreptat către cine știe ce amintiri, oftează și îmbucă mașinal o altă țigară în țigaret.

— Se simte în școală spiritul dumitale gospodăresc.

— N-avea cînd.

— Iaca, o lună și jumătate au fost de-ajuns... se simte, domnule... eu cunosc de-aproape școala asta. Bine faci că te ocupi și de viața sufletească a elevilor... mai cu seamă într-o școală cu internat, latura asta n-ar trebui neglijată — și de obicei se neglijează.

— Vă mulțumesc pentru aprecierile dumneavoastră binevoitoare.

Brebenaru nu l-a auzit, sau nu vrea să-l audă.

— Să dai atenție și activității sportive.

— Mi-e teamă că se cam abuzează...

— Știu, știu... E o activitate, însă, firească și necesară, pentru tineret... acordă-i, deci, atenția cuvenită. Se pot organiza întreceri sportive ori concursuri muzicale între elevii școlilor din localitate...

e un minunat prilej de stimulare și răsplătire. Toate însă făcute cu măsură și la timpul lor.

— Voi ține seama de sfatul dumneavoastră. Vă rog să fiți sigur, domnule inspector general!

— Masa e bună, iar după listele de bucate pe care le-am cercetat, văd că se servește suficient și meniul e mai variat acum.

— M-am trudit să-l variez cît de cît.

— E bine că iei masa aproape regulat cu elevii. Ar trebui să vină și directorul din cînd în cînd, și dintre profesori... asta influențează mult pe elevi. Să-mi amintești deseară — cred că ai fost și dumneata invitat la Craiu?

— Am fost, domnule inspector general.

— Să-mi amintești să-i spun directorului dumitale, că și dînsul ar trebui să participe din cînd în cînd la masa elevilor, iar duminica să invite pe rînd, la masă, pe cei dintr-a opta.

— Ce bine-ar fi!

— Apropo: ai cunoștință că la banchetul pentru începerea anului școlar s-a folosit și din alimentele aduse de elevi?

— Nu știu nimic... nu cred însă c-ar fi fost posibil... totul este înregistrat...

— Nu-i nevoie să-mi faci precizări. N-am acordat importanță spuselor amicilor lui Craiu... de altfel, nici unul n-a avut curajul să reclame în scris. Un gest cu mîna, de silă, apoi cu aceeași mînă duce țigaretul la gură și pufăie, de două ori, scurt. Dă-i la han-tătar! Acum să vin la ce doream să te-ntreb și să-ți propun.

— Vă rog, domnule inspector general.

— E vorba ca de la 15 ianuarie — nu de la toamna viitoare, cum se crede — să înceapă a funcționa alte patru școli normale — școli model, să sperăm. Primele măsuri au și fost luate.

— Vor fi școli complete?

— Nu... cu cl. I-a și a V-a anul acesta. Ei bine, ți-aș oferi direcția uneia din școlile ce se înființează... ai accepta ?

— ?

— Adică, nu acum... deseară, cînd o fi să plec la gară, să-mi dai răspunsul. Luni trebuie să propun ministrului, pe proprie răspundere, patru profesori tineri și de nădejde, viitorii directori. Caut să procedez cu toată discreția ca să nu se amestece afurisita de politică și de rîndul ăsta. Afaceriști, amatori de direcție, s-ar găsi numaidecît : e vorba de școli mari, care trebuiesc înzestrate complet, de școli cu internat, cu ateliere, cu fermă model...

— Eu vă mulțumesc cu recunoștință, domnule inspector general, și dacă-mi permiteți, vă pot da răspunsul chiar acum.

— Poftim, atunci.

— Încă o dată, vă mulțumesc, dar n-aș putea primi.

— Și de ce, mă rog ! ? De ce ?

— Fiindcă sînt mulțumit aici, am de lucru, iar pentru conducerea unei școli normale se cer, cred : vîrstă mai înaintată, experiență mai multă, prestigiu...

— Școala va fi completă abia peste patru, cinci ani... pînă atunci îți crește mustață stufoasă. Sau poate ai de gînd s-o razi mereu ?

Rîd amîndoi.

— Pe urmă, am dat cuvîntul domnului director Ignătescu... sînt legat acum.

— Îmi place răspunsul dumitale... îți mulțumesc chiar.

Se ridică, îi strînge mîna peste birou și-i atrage atenția să nu scape vreo vorbă.

Masa de la Craiu a fost — ca toate mesele pe care le dă el — bogată și cu antren. Lume cam multă însă. Ce i-a plăcut lui Șerbănescu, e că nu s-a discutat aproape de loc despre școală, iar politica a fost luată tot în sfîrcul biciului.

Cu prilejul acestei mese a putut schimba cîteva cuvinte cu domnişoara Suzana Negulescu, nepoata directorului. E a doua oară, de la serbarea şcolară din 16 septembrie, cînd îi poate vorbi.

Domnişoara Negulescu are ochi frumoşi, păr roşcat, buzele senzuale, glas muzical şi o siguranţă remarcabilă pentru vîrsta ei, ca să prezideze o masă ori să se strecoare printre tentaculele ce întind bărbaţii, cînd e vorba de o fată drăguţă şi amestecată într-o aventură care aţîţă curiozitatea, trezeşte pofte sau chiar hrăneşte speranţe.

— Cred că nu eşti indiferent domnişoarei Suzana. Glasul colegului Barbu l-a făcut să tresară pe profesorul Şerbănescu.

— Iar o răutate, dragă domnule Barbu ?

— Eu mă cam pricep, dragul meu... i-ai trezit interes... ţine minte ce-ţi spun. E un exemplar care iese din comun fata asta, să ştii. Dacă nu te-aş cunoaşte acum, aş mai adăuga : are avere frumuşică, iar acţiunile lui Craiu sînt în continuă creştere.

— Şi fiindcă mă cunoşti ?

— Să nu treci niciodată indiferent pe lîngă un exemplar mai deosebit de femeie.

— Pentru o experienţă în plus, nu-i aşa ?

— Şi pentru asta, dar mai ales pentru că femeia — adevărata femeie — ne îmbogăţeşte şi ne însoreşte viaţa.

Conversaţia lor n-a putut dura mult, deoarece au trebuit să conducă la gară pe inspectorul general Brebenaru.

*

În duminica aceea au plecat pe la $10^1/_2$ de la doamna Frîncu : domnişoara Diamandescu, Şerbănescu şi Martinescu, îndreptîndu-se spre catedrala oraşului.

Slujea episcopul de Argeş, care, după-amiază, urma să cunune pe un vlăstar din protipendada lo-

cală, trecut din centrala ministerului, consilier de legație la Viena.

Au ajuns cam tîrziu ; biserica era arhiplină. Ileana Diamandescu s-a strecurat pînă-n fața altarului, de unde, cu toată atenția și cucernicia, urmărește desfășurarea slujbei. Dînșii au rămas mai spre ieșire.

În biserică nu e destulă liniște, episcopul are prestanță dar n-are glas, iar corul nu e în formă. Și Martinescu care nu mai tace din gură ! I-a atras atenția asupra unuia și altuia, i-a dat noutăți de alcov sau a făcut glume mai mult sau mai puțin reușite.

Șerbănescu a propus, după vreo jumătate de oră, să plece ; epigramistul Martinescu a acceptat cu entuziasm.

Au făcut două tururi pe strada principală, s-au uitat la vitrinele librăriilor, iar la propunerea lui Martinescu s-au îndreptat spre sediul institutului de arte grafice *Brazda nouă*.

E o clădire mare, terminată tîrziu, în toamna trecută, cuprinde ateliere moderne, librărie, sală de conferințe, birouri și locuința directorului. O clădire impunătoare, iar poziția, extra-centrală.

Biroul directorului este o încăpere mare, alcătuită din două piese : una dreptunghiulară, cu un geam cît trei sferturi din peretele dinspre stradă, cu o masă lungă și scaune în juru-i, cu scaune din același lemn și aceeași factură de-a lungul celor doi pereți ; cealaltă, tot mare dar pătrată, cu două trepte mai sus decît prima, cu un masiv birou și trei fotolii de piele, cu canapele tot de piele cît țin doi pereți, cu două mese rotunde pentru fumători, iar în peretele din fund avînd o ușă mascată cu draperii de pluș, prin care se poate trece spre locuința directorului.

Fiindcă în a doua piesă a biroului directorial nu este lumină suficientă, lampa cu picior înalt și abajur arde și în timpul zilei ; de asemeni, cîteva becuri din plafon,

Şerbănescu face un tur de inspecţie cu privirea : nu cunoaşte mai pe nimeni. Martinescu însă strînge mîini în dreapta şi în stînga, vorbeşte tare şi simţindu-se încurajat, lansează spirite insuficient controlate.

De la biroul lui, Ionescu-Vîrtejani aproape că nu se vede — atîta lume e adunată acolo. Mai mult ţărani, preoţi şi învăţători.

Din grupul de la fereastră s-a desprins consilierul Brebenaru de la Curtea de Apel.

— Bună ziua, domnule profesor ! Aşa e că m-ai uitat ?

— A, vă salut, domnule consilier ! S-ar fi putut să vă uit ? ! Dar am fost aşa de prins cu şcoala !

— Ei, cum merg lucrurile ?

— Mulţumesc de întrebare. Eu mă simt destul de bine — pînă acum cel puţin. Nu ştiu însă dacă voi fi reuşit să mulţumesc pe cei în drept.

— Mi-a spus fratele meu că numai bine a auzit despre dumneata.

— Sita nouă, ştiţi dumneavoastră...

— Poate... dar şi calităţile dumitale au contribuit, desigur, la crearea acestei atmosfere. Despre calităţile acestea mi-a vorbit ceva Savu... şi el nu se înşeală.

Ca să se schimbe vorba :

— Întotdeauna e lume multă la domnul Vîrtejani ?

— În fiecare zi, iar duminica şi mai multă.

— De ce duminica ? !

— Fiindcă atunci se prezintă la raport, ca să informeze şi să primească dispoziţii, agenţii lui electorali din judeţ. Cei care foiesc acum în jurul biroului sînt şefi de sectoare, membri influenţi sau numai trepăduşi electorali.

— Nu-i ia prea mult timp politica militantă ?

— Îi ia timp şi-l scutură de bani, nu glumă ! I-a intrat însă politica în sînge. O face cu pasiune, deci e greu să se oprească sau să fie înfrînat. Şi chiar

dacă, prin imposibil, Sorin ar da semne de oboseală, puternicul motor care este profesorul Iorga i-ar infuza, numaidecît, puteri noi.

— Sînteţi prieten cu domnul Vîrtejani ? Dacă-mi permiteţi, bineînţeles, să vă fac această întrebare.

— Da, sînt prieten. În plus, unul din fondatorii societăţii şi un fel de consilier juridic. De la anul, cînd ies la pensie, intru în consiliul de administraţie şi voi deveni, pe faţă, consilier juridic al societăţii. Numai din pensie nu se poate trăi. Pe cine cunoşti din cei prezenţi ?

— Mai pe nimeni.

— Radule !... Nene Radule !

De lîngă fereastră, adică tot din grupul din care s-a desprins consilierul Eftimie Brebenaru, s-a desfăcut un moşneguţ cu cioc de vată, cu ochi lăcrămoşi, iar capul cam moale înşurubat. I se clatină uşor, într-una, ca la unele păpuşi înadins croite aşa.

Brebenaru face prezentările. Dl. Radu Leoveanu este mare proprietar, bancher şi preşedintele consiliului de administraţie al societăţii pe acţiuni *Brazda nouă*. A acceptat preşedinţia numai din simpatie pentru Ionescu-Vîrtejani. E întîia oară cînd n-a ţinut seama de calculele lui, pe care le face întotdeauna la rece.

După două întrebări banale, Radu Leoveanu trece la iscodiri şi sfaturi — mania lui.

— Sînteţi căsătorit, domnule profesor ?

— Nu, domnule preşedinte, şi nici n-am de gînd să mă grăbesc.

— De ce mă rog ? ! Ce vîrstă ai dumneata ?

— Împlinesc, în decembrie, 27.

— Eu, la 21, eram căsătorit, dragul meu. Sînt sigur, că dacă nu mă însuram de tînăr, n-aş fi ajuns la vîrsta asta. Am împlinit 75 !

— Cei mulţi înainte, domnule preşedinte !

— Mulţumesc... mulţumesc... asemeni şi dumitale. N-aş fi ajuns, fiindcă eram ciupit de oftică la amîndoi plămînii... Şi nici averea pe care o am acum,

nu aș fi izbutit s-o fac fără sfatul și concursul soției mele.

Domnul Radu Leoveanu n-a putut continua mai departe cu sondările și sfaturile, deoarece Martinescu, care și-a adus aminte că-l lăsase singur pe Șerbănescu, s-a îndreptat spre dînsul, ținînd de mînă pe un tînăr locotenent de artilerie.

— Iartă-mă, dragă Șerbănescule, dar cunosc atîta lume aici! Vreau să-ți recomand pe Rudi Savin-Cosmești.

Poetul Savin-Cosmești e firav, are un început de chelie, ochii foarte vii, mustăcioară și ochelari cu ramă groasă, de baga neagră — așa cum începuse tocmai să se poarte. Debit suficient, vorba înflorată dar ușor peltică. E în garnizoană la Oradea Mare și e colaborator credincios al revistei *Brazda nouă*.

Consilierul Brebenaru și Radu Leoveanu s-au tras deoparte, reintrînd în grupul de lîngă fereastră. Martinescu a luat de braț pe Savin și pe Șerbănescu iar acum, cîteșitrei măsoară-n lung librăria, discutînd cu aprindere despre literatură.

Biroul directorului s-a golit treptat-treptat. Într-un tîrziu s-au trezit în ușă cu Ionescu-Vîrtejani.

— Aici îmi erați dumneavoastră?

Coboară cele trei trepte și se-ndreaptă, cu fața veselă și mîna întinsă, spre Șerbănescu.

— Să trăiești, domnule profesor, și fii bine venit în casa noastră!

— Am onoarea și bine v-am găsit!

— Nu ca un reproș, dar mă așteptam să-mi calci mai de mult pragul. La doamna Frîncu te-am întîlnit de două ori, și cred că ești aproape nelipsit.

— Exagerări... trec din cînd în cînd... mai mult, fiindcă-mi este în drum.

— De vină sînt numai eu, că puteam să ți-l aduc de mult — se amestecă în vorba lor Martinescu.

— Dar să mergem la masă, domnilor... e aproape 2. Poftiți!

— Pe mine mă scuzați.

— Nici o vorbă, dragă domnule profesor! — şi Ionescu-Vîrtejani l-a şi încleştat de braţ. Eu întotdeauna am invitaţi la masă... să-ţi spună băieţii. De obicei, nu poftiţi mai dinainte, ci din cei care se-ntîmplă să rămînă la mine mai tîrziu... Ori cînd eşti bine venit, să ştii... Consideră aceasta, te rog, ca o invitaţie permanentă. Dar să mergem, domnilor, că se supără nevastă-mea.

Masa a fost bună, bine servită, iar atmosfera plăcută. Cînd s-a adus cafeaua, Vîrtejani, Martinescu, Savin şi Şerbănescu s-au retras în biroul mic al directorului societăţii şi revistei *Brazda nouă*.

Tablouri, caricaturi — profesorul Iorga şi Sorin Vîrtejani văzuţi de caricaturişti la modă ori de nume care nu spun încă nimic —, cărţi, reviste şi gazete, în dezordine. Sub placa groasă de cristal, ce acoperă biroul, fotografii, modele de coperţi pentru cărţile editate sau pentru revistă, scrisori de la profesorul Iorga, schiţe pentru planul clădirii societăţii...

Ionescu-Vîrtejani, după ce toarnă din belşug în toate cafelele — zadarnic a protestat Şerbănescu — rom vanilat, le oferă ţigarete străine, iar el îşi aprinde o ţigară groasă de foi.

— Dragă Martinescule, veşti bune de la Profesor.

— Cînd ai vorbit cu dînsul?

— Mi-a telefonat aseară după ora 10.

— Cam ce noutăţi? Se poate afla ceva, ori e vorba de secrete de stat?

— Mai întîi şi mai întîi, a fost invitat să ţină lecţii la Sorbona. După Anul Nou pleacă sigur la Paris.

Toţi cei de faţă sînt de acord că va înregistra un succes deosebit, iar succesul se va resfrînge şi asupra ţării.

— Altăceva ţi-a mai comunicat?

— Că atît liberalii cît şi ardelenii stăruiesc, tot mai insistent, pentru fuziune.

— Profesorul pe ce poziție s-a situat? — se amestecă în vorbă poetul Savin.

— Cu liberalii nu stă de vorbă... orice i s-ar oferi. Cu ardelenii fuziunea e posibilă, dacă șefia revine Profesorului.

— N-aș crede să accepte așa ceva trocarii. Sînt mai bine de un an în garnizoana Oradea, așa că-mi pot da seama de atmosfera de dincolo.

— Nu vor avea încotro. Numai sub președinția lui Iorga, regele îi aduce la putere... altfel, opoziție și iar opoziție... Au făcut ei toate sondările și știu acum că altă soluție decît președinția Profesorului nu poate fi. Afară de asta, Profesorul se bucură de mare stimă și are puternice legături și peste Carpați.

— Despre revistă ai putut aduce vorba?

— Da, am putut.

— Și care-i rezultatul?

— A acceptat direcția, iar eu voi fi prim-redactor.

— Bravo, asta înseamnă o adevărată bombă!

Martinescu s-a sculat de pe scaun, își freacă mîinile și face cîțiva pași prin birou. Savin împărtășește întru totul bucuria celor doi. Șerbănescu, cum era firesc, e mai rezervat. Totuși, subliniază și dînsul importanța acceptării profesorului Iorga de-a colabora regulat, și de a figura pe coperta revistei ca director.

— Ne trebuie însă un bun secretar de redacție — negreșit asta!

Tăcere. Tot Vîrtejani, după ce a pungit de cîteva ori buzele și i s-a aprins o luminiță în ochi.

— Eu aș avea o soluție... o bună soluție.

— Care? Dă-i drumul.

— S-auzim, dragă.

— Eu l-aș ruga pe domnul profesor Șerbănescu să primească secretariatul ăsta.

— Cea mai bună soluție!

— De acord... cu totul de acord!

— Eu vă mulțumesc la toți pentru gîndul cel bun, dar n-aș putea primi o astfel de sarcină.

— De ce, mă rog ? !

— Ce piedică ar fi ?

— Așa, da, ce piedică mai serioasă te-ar putea opri ?

— Nu am nici prestigiul, și nici experiența necesară pentru un astfel de rol.

— Mofturi ! Dumneata ești un nume care circulă de vreo trei ani încoace... un publicist bine cotat.

— Iar experiența se capătă ușor, dragă domnule Șerbănescu. Vei avea tot concursul meu pentru primele numere... de altfel, materialul îl vom revedea întotdeauna împreună. Dumneata vei face doar prima selecție și vei răspunde la scrisori.

— Și nici timp nu am... vă rog să mă credeți.

— Corectura și paginația, pînă capeți deprinderea necesară, le voi face eu.

— De care rubrici aș avea să răspund ?

— De *Cronica teatrală* și *Din lumea cărților*.

— Să mă lăsați să mai mă gîndesc.

— Ba, nu te lăsăm de loc.

— Hai, zău, decide-te !

Pînă-n cele din urmă, Șerbănescu a fost convins să primească secretariatul de redacție al revistei literare *Brazda nouă*.

Martinescu și Savin au rămas să facă o partidă de pocher, așa că Miron Șerbănescu a plecat singur.

Cum s-a-nchis ușa :

— Bine, dragă Sorine, ce-ți veni în gînd ? ! Cum de i-ai putut oferi, așa din senin, secretariatul ! ?

— Vroiai poate să-l iei tu ?

— De ce nu, la urma urmei ?

— Tu ești un om comod, iar ca magistrat, nu face... va trebui să susții polemici, adică să ataci și să fii atacat.

— Puteam să-l iau și eu... doar într-o lună, cel mult două, voi fi mutat aici.

— Sau să-l fi dat lui Dăscălescu, în definitiv... ți-e destul de devotat băiatul.

— Nu-i pregătit pentru locul ăsta, e cam blazat și în plus, conduce o gazetă politică... asta l-a uzat mult.

Ionescu-Vîrtejani, trecînd la mijloc și luînd de mijloc pe Martinescu și pe Savin :

— Lăsați, măi băieți, că o să găsim noi o ieșire... întîi să te văd mutat de la Oradea aici. Haidem acum să facem un pocheraș și să mai bem un lichior !

Miron Șerbănescu, îngreuiat de masă, cam amețit de romul din cafea și de păhărțul de benedictină, s-a hotărît să facă o plimbare prin parc.

Vremea e rece, dar un rece uscat care te-ndeamnă la mișcare. Apoi, e și cam nemulțumit de faptul că s-a lăsat convins, relativ ușor, să primească secretariatul de redacție. Îl măgulește într-o privință, dar îl și îngrijorează însărcinarea asta. Nu știe dacă se va putea înțelege cu Vîrtejani, iar directoratul profesorului Iorga îl pune pe gînduri. Știe că-l așteaptă din partea acestuia toane, dispoziții categorice, trăsnete...

Aproape de intrarea parcului s-a întîlnit cu Camil Barbu, așa că plimbarea au făcut-o împreună.

În masa de copaci desfrunziți, pîlcurile de brazi și molifți fac pete de un verde închis sau ușor brumat. Pe alei, covor de frunze ruginii — de mult n-a mai trecut mătura pe aici. Pînză de mătasea broaștei și frunze moarte, pe lac. Lume puțină : liceeni, cîteva fetișcane, ordonanțe cu servitoare și cîțiva soldați care se-ntorc la regimentele din vecinătatea parcului. Într-un tîrziu, Șerbănescu aduce vorba despre masa dată de director în cinstea inspectorului general Brebenaru.

— Întotdeauna inspecția se termină cu o masă la director ?

— Întotdeauna. De altfel, Brebenaru nu vine decît o dată, cel mult de două ori pe an.

— Și atenția asta nu-l influențează de loc ?

— Se poate — în oarecare măsură. Are însă destulă experiență și tact, ca să nu lase cumpăna să se aplece mult într-o parte.

— Ai mai fost invitat la Craiu la masă?

— Da... de cîteva ori.

— Și au fost tot mese bogate?

— E regulă la el.

— Dar de ce țineai să-mi atragi atenția, atunci seara, asupra duduiei Suzana?

— Fiindcă ochiul meu, deprins să prindă, remarcase ceva.

— Dumneata o găsești interesantă?

— Aparte, da.

— Serios?

— Foarte serios!

— De ce nu te gîndești atunci la un mariaj? Dacă și dumneata nu-i ești indiferent, bun înțeles.

— Nu mă gîndesc fiindcă, în primul rînd, am mai fost căsătorit.

— Nu cred că asta ar putea constitui o piedică.

— Pe urmă, sînt bătrîn și obosit.

— Dumneata, bătrîn?!

— Află, dragul meu, că am împlinit 39 de ani.

— Sau poate zvonurile care circulă pe seama domnișoarei Negulescu îți pun plumbi în aripi?

— Dacă mi-ar place cu adevărat și deci m-aș hotărî s-o iau, nu m-aș mai gîndi cu cine a trăit... Trecutul unei femei, pentru mine, nu mai contează. Îți dau sfatul, dragă Șerbănescule, să-ți faci o autoeducație în sensul acesta, ca să nu te amărăști pe gratis și să-ți pedepsești pe nedrept partenerele.

— Ești sincer în cele ce afirmi?

— Absolut sincer!

— Atunci meriți toate felicitările!

— Mersi.

— Deci un motiv în plus ca să te recăsătorești.

— M-am lecuit. Adică, să nu fi aflat nimic despre prima mea căsătorie?!

— Nimic, pe cuvînt de onoare!

— Atunci să te pun chiar eu în curent. M-am căsătorit din dragoste. În timpul prizonieratului meu în Germania, scumpa mea nevastă s-a plictisit aşteptîndu-mă şi m-a înşelat cu un bun prieten. Alţi buni prieteni, curînd după înapoiere, m-au pus în curent cu cele petrecute în lipsa mea. Vreo trei luni am oscilat ; cînd m-am convins însă că nu dragostea i-a împins pe unul în braţele celuilalt, ci tentaţia aventurii, i-am silit să se căsătorească. Astăvară le-am făcut o vizită la Sibiu — bărbatul fostei mele soţii este prim-procuror acolo. Nu mică mi-a fost surpriza văzîndu-i îndrăgostiţi ca două turturele. Dacă mi-au jucat teatru, merită felicitări.

— Sau poate nu te-ai căsătorit în vederea experienţelor ? Ştii sfatul pe care mi l-ai dat, sentenţios, la masa directorului ?

Profesorul Barbu rîde cu toată gura.

— Experienţe, într-o privinţă, fac şi acum... dar cu minimum de riscuri şi maximum de simplificări.

— Nu înţeleg. Fii, te rog, mai explicit.

— Cred c-ai observat şi dumneata, că aproape în fiecare sîmbătă dimineaţa plec la Bucureşti şi mă înapoiez luni seara. De asta am şi cerut să nu mi se pună ore sîmbăta şi lunea.

— Se cam vorbeşte, să ştii, în legătură cu deplasările dumitale la Bucureşti.

— Cred, dar puţin îmi pasă.

— Bine faci, la urma-urmei.

— Eu sînt om cu stare, domnule Şerbănescu. Tata mi-a lăsat ceva bani şi două prăvălii pe Lipscani, care-mi aduc venit frumos... aşa că nu leafa contează la mine.

— Şi care este scopul deplasărilor dumitale săptămînale ?

— Tocmai la asta voiam să ajung. Mă duc s-aud o conferinţă bună, să văd un spectacol mai subţire, dar şi ca să fac un chefuleţ la „Motanul negru".

— „Motanul negru" ? !

— E cel mai select, deci cel mai scump local de noapte. Ţi se servesc mîncări alese, o băutură fină şi te poţi culca, fără prea multe mofturi, cu oricare dintre „stelele" acestui faimos varieteu.

— Şi asta numeşti dumneata experienţă ? !

— Din punctul meu de vedere, da. Tot altă comportare, şi de ascultat alt roman — mai mult sau mai puţin adevărat. Experienţă care te costă bani grei, dar te fereşte de complicaţii sentimentale.

— Nu cred că te-ar putea păzi cu totul.

— Pe mine da, fiindcă-mi schimb regulat partenera şi văd într-însa numai ceea ce trebuie să văd.

— Nu m-aş putea împăca vreodată cu optica dumitale.

— Nici nu ţi-o recomand... ştii doar banalitatea : nu sînt boli, ci numai bolnavi. Şi fiindcă am pornit pe panta confidenţelor, şi ca răspunsul meu să fie mai complet : eu m-am întors din captivitate cu nervii zdruncinaţi... deci încă un motiv în plus, care mă reţine să mai mă gîndesc la o nouă căsătorie. De ajuns că mă frămînt eu. De ce să chinuiesc pe femeia care ţine la mine şi mi-a devenit tovarăşă legitimă ?

— Iartă-mă, dar eşti sigur că suferi de nervi ? Ştiu că se cam exagerează în direcţia asta.

— Da, da, sufăr...

— Desigur că te cauţi ?

— Am încercat.

— Şi ?

— Mai rău m-am îmbolnăvit.

— Te-ai dus şi în străinătate ? Spuneai că ai frumoase mijloace materiale.

— Am fost, vara trecută, şi am constatat că şi acolo e mai mult reclamă.

— N-aş crede. Viena, de exemplu, e reputată.

— Pe urmă, nici n-aş vrea să se vorbească... s-ar putea să mă scoată din învăţămînt, iar eu iubesc cu pasiune şcoala.

— Dacă nu te superi, cam în ce constă zdruncinul dumitale nervos ?

— Idei fixe, dragul meu. Scap de una, o alta îi ia locul pentru cîtva timp. Ce crezi că mă obsedează acum ? Să critic cu înverşunare pe Generalul Averescu... cu vorba, în scris...

— Ai avea, cred, destule motive întemeiate.

— Mă tot frămînt, dacă nu am scăpat ceva în cursul lecţiilor sau discuţiilor, dacă n-am făcut însemnări pe vreo teză, caiet de teme, în catalogul de clasă, în vreo scrisoare... Obsesia actuală face parte din categoria care mă îndeamnă să critic violent, sau chiar să împroşc cu noroi, ceea ce se preţuieşte ori se adulează, într-un moment dat, de mulţime.

— Mare canon atunci pe dumneata ! Phi !

— E termenul potrivit pentru îngrijorarea şi frămîntarea mea... dar să trecem la ceva mai important...

Şi a trecut la povestirea acţiunii şi analiza unui masiv şi interesant roman suedez, recent tradus în limba franceză, şi pe care Barbu tocmai îl terminase de citit în noaptea trecută.

La despărţire, în piaţeta din faţa palatului prefecturii :

— Cu bine, domnule Barbu. Te rog să crezi că am fost afectat de cele aflate şi contează pe discreţia mea.

Camil Barbu şi-a desfăcut uşor mîna, s-a încruntat, şi cu glasul mai coborît şi ceva mai îngroşat parcă :

— La revedere, domnule coleg. Mulţumesc pentru compătimirea ce-mi arăţi şi rămîn recunoscător pentru discreţia promisă.

Şerbănescu şi-a dat seama de gafa făcută. Faptul acesta i-a tulburat plăcerea datorită plimbării în tovărăşia unui om subţire şi cultivat cum este profesorul Camil Barbu.

*

Cît de ocupat să fi fost Şerbănescu, sîmbăta seara tot îşi făcea timp şi scria părinţilor. Nu de mîntuială, şi nici scrisori convenţionale. Ştia el bine cum erau aşteptate, cîte comentarii se făceau în legătură cu rîndurile lui şi cîte noutăţi nu erau poate împărtăşite vecinilor, cu care părinţii săi se aflau în termeni de mai veche prietenie.

Cu mare nerăbdare aştepta şi el veşti de-acasă, şi era bucuros că nu se mărea pauza între scrisorile părinţilor — începute cînd de unul, cînd de altul, şi încheiate cu cîteva rînduri măcar de cel care avea de făcut încheierea.

A căutat înadis să le trimită noutăţi bune — de aceea n-a pomenit nimic cînd l-a încercat gripa — iar de două ori le-a expediat cîte o sumă de bani ca să-şi cumpere ce vor vrea.

Dar nici Tache şi nici Mărioara Şerbănescu nu s-au atins de banii primiţi, ci au căzut de acord să mai adauge ceva din micile lor economii şi să-i cumpere băiatului, de Anul Nou, un cadou frumos şi util.

Şi Miron, şi părinţii lui aşteaptă cu nerăbdare şi numără zilele pînă la vacanţa de Crăciun, căci şi el, şi cei din Bucureşti fac planuri cum să petreacă sărbătorile de iarnă anul acesta.

O veste neplăcută tot a trimis Mironel tatălui său. Cele două scrisori de recomandaţie, pe care i le-a dat la plecare, nu au putut ajunge la destinaţie. Colonelul Şerpoianu murise, iar medicul veterinar Antoniu se mutase, o dată cu ieşirea la pensie, tocmai la Sighişoara, de unde-i era soţia.

La şcoală, un singur fapt care-ar merita să fie menţionat. La un examen general medical, făcut din ordinul Directoratului sanitar local, au fost găsiţi 7 elevi cu un început de tuberculoză pulmonară.

Adversarii directorului dau toată vina pe acesta — alimentare insuficientă, iar iarna trecută s-a simţit mult lipsa lemnelor. Directorul şi amicii lui susţin că băieţii au fost picniţi de-acasă — fără examenul radioscopic ce s-a făcut, nu s-ar fi putut dibui cazurile acestea de tuberculoză incipientă.

Anonime, reclamaţii la minister, articole în presa locală — unele tratînd probleme în legătură cu cazul de la şcoala normală, altele constituind atacuri la adresa directorului Craiu.

Lumea şcolară aşteaptă cu nerăbdare urmarea: dacă directorul e destul de tare şi de rîndul acesta, reclamaţia nu va fi urmată de anchetă. Şi nu a fost.

Înştiinţarea primită de Şerbănescu că este ieşit la sorţi ca jurat i-a trezit interesul. L-au interesat, într-adevăr, primele procese, dar cînd a văzut cît timp pierde, cît de friguroasă este sala de şedinţe, cum se aranjează juraţii ca să fie înlocuiţi şi mai ales cum manevrează avocaţii cu greutate la alcătuirea juriului, s-a hotărît, după cinci zile de funcţionare, să intervină la consilierul Brebenaru, recent avansat preşedinte de secţie.

L-a găsit în cabinetul lui şi a fost primit după o scurtă aşteptare.

— Am onoare, domnule preşedinte, şi vă rog să primiţi respectuoase felicitări.

— Mulţumesc, dragul meu, mulţumesc. Da' ia loc.

— Vă mulţumesc... însă n-aş vrea să vă reţin... ştiu că sînteţi foarte ocupat.

— Chiar că acum sînt liber. Încă o dată mulţumesc pentru felicitările dumitale, dar avansarea asta a venit prea tîrziu pentru mine. Pe ziua de 1 septembrie ies la pensie. S-au jenat probabil colegii din consiliul superior, şi mi-au făcut acest cadou înainte de pensionare. Colegii mei, cei de talia mea mai bine zis, sînt toţi la Casaţie.

— Cum se face, dacă-mi permiteţi să-mi exprim o nedumerire, că nu aţi fost avansat la timp? Din

cîte am prins eu de veste, vă bucurați de un deosebit prestigiu.

Brebenaru scoate o țigară, o bate de capacul portțigaretului, face semn din ochi și cum Șerbănescu clatină din cap, zîmbește și o aprinde.

După un fum supt pînă-n adîncul plămînilor :

— Din două cauze, dragul meu. Întîi, fiindcă n-am făcut politică ; al doilea, că m-am încăpățînat să rămîn în provincie. În Capitală, să ții minte de la mine, se leagă și se dezleagă toate.

— Eu credeam că în magistratură n-a pătruns adînc politica.

— Nu pot zice că magistratura, luată ca un corp aparte, a fost politicianizată. Mulți magistrați însă sînt înfeudați politicește — fără rezerve și fără să se ferească. Toți aceștia au fost satisfăcuți la timp. Dacă nu se cobora limita de vîrstă cu trei ani, poate aveam șansa să trec și eu la Casație. Au înnebunit parcă toți : de pretutindeni și pe toate tonurile se cere întinerirea cadrelor. Întinerirea cadrelor !... Hm !

— Dacă n-ai avea mirajul și posibilitatea să ajungi pînă-n vîrful piramidei, unde-ar mai fi elanul, emulația, și deci randamentul sporit pentru societate ?

— Sînt însă anumite posturi, unde se cer o bogată experiență și un prestigiu, pe care numai vîrsta și o îndelungă carieră ți-l pot da. Întinerirea cadrelor, cînd e vorba de un comandant de corp de armată, un episcop, un înalt magistrat, un profesor universitar în plină putere de creație ?

— Ei, vedeți, domnule consilier, aici este buba : cine să hotărască, dacă cel pe care vrei să-l ții în activitate la o vîrstă înaintată, mai e sau nu capabil să funcționeze realmente ?

— S-ar putea alcătui comisii speciale. Mai bine să greșești cu un semi-invalid, decît să înlături, printr-un simplu articol de lege, zece sau o sută de forțe valide.

— Mă iertați, dar eu nu sînt de-aceeași părere.

— Nu mă surprinde de loc... este vorba de neînțelegere din partea tinerei generații. Dar să trecem la altceva. Știi că și eu doream să te văd?

— Da?! Și pentru ce, domnule președinte?

— M-a rugat Radu Leoveanu să te conving să meditezi, pentru partea literară, pe niște nepoți de-ai lui. Părinții sînt oameni foarte bogați — deci vei fi bine plătit — iar copiii au primit o bună creștere.

— N-aș avea timp, domnule președinte... pe urmă, nici n-aș vrea să mă încurc cu lecții particulare.

— Dumneata o să fixezi programul cum îți convine. Nu face să dai cu piciorul la o astfel de ocazie. Băiatul e-n clasa a patra, iar fata într-a șasea, cred... amîndoi dau în particular.

— Să mă gîndesc, domnule președinte.

— Bine. Cînd te hotărăști, mă înștiințezi ca să te pun în contact cu părinții copiilor. Se prea poate ca amicul Leoveanu, cu mania lui de-a căsători oamenii de timpuriu, să fi făcut și unele planuri matrimoniale. Mai știi, drăcie!

Rîde, iar Șerbănescu se simte obligat măcar să zîmbească.

— Aș fi ținut să vă fac o rugăminte, domnule președinte... nu știu dacă să îndrăznesc...

— Te rog... fără nici o jenă.

— Am căzut la jurați.

— Și vrei să scapi de corvoada asta, așa e?

— Întocmai.

Se ridică și-l bate pe umeri prietenește.

— Lasă-mi mîine la ușier o petiție, și nu mai da pe la sala de ședințe.

— Ce motiv să invoc?

— Ce vrei... boală, interese familiale care te obligă să pleci la București...

— Nu m-oi trezi cumva cu vreo amendă? Aud că se dau cu atîta ușurință!

— Să n-ai nici o grijă.

Ziua de 10 decembrie a fost o zi care a contat în viața lui Șerbănescu. Ziua aceasta a avut și întuneric, dar și lumină multă. I-a adus, cu alte cuvinte, îngrijorare dar și bucurie adevărată.

Ziarele de dimineață și anunțurile cercului de recrutare local au vestit că, în zilele de 19, 20 și 21 ianuarie se va face, la sediul corpurilor de armată, revizuirea reformaților, dispensaților și scutiților medicali, pînă la vîrsta de 40 de ani împliniți.

Gîndul că va fi supus iar la umilitoarea examinare în fața comisiei și a tinerilor pe care atunci îi întîlnești pentru prima dată, și mai ales că ar putea fi încorporat acum, la vîrsta lui și cu o situație socială clară și destul de bună, îl revoltă și-l îngrijorează serios.

Pe seară, cînd nu se lăsase bine întunericul și începuse să ningă ușor — mai mult o cernere în glumă, de fulgi mari, pufoși — s-a decis să facă un drum pe jos pînă la parc.

E convins că mișcarea aceasta va avea efect bun : îi va destinde nervii și limpezi gîndurile.

În dreptul poștei s-a întîlnit, piept în piept, cu domnișoara Diamandescu.

— A, sărut mînușițele, duduie Ileana !

— Bună seara, bună seara, domnule profesor !

— Dar ce cauți dumneata la poștă așa de tîrziu ?! Ceva la poste-restante ?

— Și dac-ar fi așa ?

— Iartă-mi, rogu-te, mica răutate.

— Am vorbit la telefon cu sora mea.

— E tot așa de drăguță ca și dumneata ?

— Anca e chiar drăguță, să știi !... Dacă s-ar fi făcut artistă, ar fi avut sigur succese.

— Mde, depinde... nu e suficientă numai frumusețea. Și cu ce se ocupă sora matale — dacă se poate afla ?

— E șefă de lucrări la Facultatea de medicină.

— Atunci, pe jumătate masculinizată, sau pe cale de-a se masculiniza. Ei, nu te supăra de gluma mea proastă!

— Anca n-a pierdut nimic din frumusețea și feminitatea ei... parol!

— Cred, cred!... Dac-aș ști că ești liberă acum, ți-aș propune să ne plimbăm pînă la parc... e o vreme care te îmbie la mișcare.

— Cu toată plăcerea.

— Ești oare mulțumită că faci o plimbare cu mine, sau te-ncîntă, pur și simplu, plimbarea în sine?

— Maestre, sînt obosită și enervată... și dimineața, și după-amiază am repetat.

— Atunci nu mai am nevoie de nici o precizare.

— Crezi că dacă mă înțepi, eu nu pot răspunde? Ehei!

După ce-au cumpărat un cornet mare cu castane de la țigănușul din fața poștei, au pornit agale spre parc. Mușcă amîndoi cu poftă din castane și se tachinează reciproc. E ca un fel de ușoară beție ce i-a cuprins, le-a ascuțit spiritul și le înflorește vorba.

Dînsa, devenită subit serioasă, îl apucă ușor de braț.

— Uitam cu totul: țin să-ți mulțumesc călduros pentru cronica apărută azi în *Rampa*!

— A fost pentru mine o plăcere să relev jocul dumitale atît de reușit.

— Voi ține seama, te asigur, de observațiile ce-mi faci: în finalul actului doi voi avea un debit mai precipitat, scena mare o s-o joc în picioare și am să îmbrac altă rochie... eu credeam că toaleta ceea mă avantajează.

— Mi-am făcut numai datoria profesională elogiind noua dumitale creație.

— Ai scris-o, adică, la rece? Chiar la rece? Nu s-o fi strecurat nici un firicel de simpatie? — îi prinde iar brațul și se lipește ușor de dînsul.

— Simpatie, știi bine, îți port, dar simpatia nu-mi va întuneca niciodată obiectivitatea.

Privindu-l șiret pe sub gene:

— Și dacă simpatia asta ar crește?

— Atunci e primejdie mare!

Pășesc cîtva timp tăcuți și îngînduraţi.

— De ce ești uricios cu prietena mea Margot, de ce? Se încruntă, face botișor și-l amenință din cap.

— Fiindcă Margot Dianu are un talent minor și se încăpățînează să atace roluri care o depășesc — care o depășesc mult.

— Și dacă ţi-ar fi dragă, tot așa ai trata-o? Dar sincer!

— Atunci aș renunța să mai scriu cronici teatrale.

— Vrei o ţigară? E un minunat tutun englezesc — egiptean, în realitate.

Ileana Diamandescu nu e fumătoare pătimașă, însă știe să fumeze cu grație.

— Mulţumesc, duduie Lenuș, dar eu nu sînt fumător. Ai uitat?

— Mai zi-mi o dată: Lenuș... sună așa de frumos! Te rog!

Miron Șerbănescu a repetat cu plăcere vorba asta, dar fără plăcere a tras, în două rînduri, din ţigara pe care i-a întins-o, deși purta urma și aroma buzelor ei rujate.

Plimbarea lor a durat mult. În seara aceea și în cursul hoinărelii lor pe străzi lăturalnice, s-a început legătura care a dat mult de vorbă orașului.

*

Ileana Diamandescu locuiește în așa-zisul cartier al vilelor. Într-o parte, destul de centrală a orașului, pe costișa unde de ani se afla o mare livadă — pomi și fîneață —, pînă-n toamna viitoare se va

ridica un adevărat cartier de vile cochete — același stil, dar de mărimi diferite.

În căsuța ei — vila „*Mon Caprice*" — a intrat domnișoara Diamandescu pe la începutul lui august, cînd s-a-ntors din Italia cu generalul Zănescu, care fusese trimis acolo într-o misiune. Era darul lui pentru împlinirea unui an de cînd dura legătura dintre ei.

Vila e micuță dar bine împărțită și cu gust mobilată : dormitorul în alb, biroul-salonaș are mobilă de trandafir, iar sufrageria de palisandru.

Dormitorul, în special, cu mulțimea de perne frumos lucrate, păpuși, bibelouri, caricaturile și fotografiile artistei... cu mirosul lui de parfumuri, pudre și rujuri, i se pare lui Șerbănescu mai cald, mai intim, cu o pronunțată notă de feminitate.

Se vedeau acum zilnic — simțeau nevoia să se vadă : la teatru, pe stradă, acasă.

De legătura lor s-a aflat în cîteva zile și a constituit un nou subiect de discuție în oraș. Că ar fi putut afla și generalul, nu se neliniștește Ileana Diamandescu, deoarece știe că-i om înțelegător și deci îngăduitor. Chiar el i-a spus cîndva, că nu-i pretinde și nu se așteaptă să-i fie credincioasă.

În ajun de Crăciun, cînd Miron Șerbănescu trebuia să plece la București ca să petreacă sărbătorile cu părinții lui — așa cum dorise și făgăduise —, a trimis o telegramă de urări și i-a înștiințat, totodată, că va veni în ajun de Anul Nou, deoarece acum este reținut la școală în interes de serviciu.

Nu i-a fost ușor să ia această hotărîre ; ca să se fi despărțit însă de prietena lui pentru mai mult timp, i-ar fi fost imposibil. Mai era, firește, o soluție : să fi mers și dînsa la București ca să-și vadă sora ; repertoriul însă nu-i îngăduia să absenteze o singură zi măcar.

Intervalul dintre Crăciun și Anul Nou a trecut pe nesimțite. Surprinsă a fost Ileana Diamandescu cînd s-a trezit cu dînsul, pe seară, în ajun de Anul Nou.

I-a adus o creangă de liliac alb, o cutie mare cu fructe glasate, două sticle de șampanie și ultimul număr din *Brazda nouă*, îngrijit de secretarul de redacție Miron Șerbănescu.

— Cum, n-ai plecat la București ?!

— Te surprinde, parol ?!

— Nici vorbă !

— Vroiai poate să fii liberă ?

— De ce astfel de răutăți, `Mironele ? Răutăți inutile...

E atîta imputare dureroasă în glasul și căutătura ei, încît el își dete seama de micimea sufletească arătată.

— Iartă-mă, Lenuș scump !... Am vorbit însă la telefon cu tata.

— Dar părinții tăi te așteptau, dragul meu ! De ce să-i amărăști ?

— În loc să-ți pară bine, tu continui să mă dojenești ? Rămînerea mea nu-i un semn că țin mult la tine ?

— Să fim serioși, Mironele. Eu știu că tu ții mult la mine... faptul ăsta mă încîntă și mă măgulește, totodată... dar nu trebuie să facem prostii.

— Așa califici tu, gestul, sacrificiul meu ?!

— Să zicem, mai precis, neseriozitatea ta. Puteai, foarte bine, să te repezi pînă acasă, stăteai trei-patru zile, inventai un motiv și te înapoiai.

Șerbănescu recunoaște că dînsa are dreptate ; de aceea simte nevoia să schimbe direcția discuției.

— Ia foiletează revista, Lenuș, să vezi dacă-ți place.

Dînsa privește întîi coperta. O reproducere de pe o veche icoană pe sticlă, din Ardeal.

— Cît mă pricep eu, și desenul și culorile sînt primitive, dar cît de sugestive totuși !

— Ai dreptate, draga mea : e o piesă într-adevăr remarcabilă !

— E foarte frumoasă icoana, și ce izbutită reproducerea !

— Noile instalații de la *Brazda nouă* înseamnă ultima perfecțiune în arta grafică. L-au costat mult mașinile pe Vîrtejani, dar reprezintă o adevărată biruință. E unicul pe toată țara!

Domnișoara Diamandescu întoarce rar și privește cu atenție pagină cu pagină.

— E un număr excepțional! Colaborare aleasă, aranjament cu mult gust, iar contribuția ta masivă: *Poeții noi*, *Din lumea cărților* și *Cronica dramatică*. Bravo!

— Plus cele două coloane de *Însăilări* — mărunțișuri numai în aparență.

— Să trăiești și activitate rodnică, scumpul meu!

Îi înlănțuie gîtul cu amîndouă brațele, îl sărută pe buze, apoi își sprijină capul pe umărul lui, așteptînd destinderea care vine cu încetul.

— Să lucrezi intens, dragul meu drag! Știu că ești talentat și sînt convinsă că vei fi prețuit în curînd așa cum meriți. Să nu faci ca alții, care dau semne de timpurie oboseală, ori lucrează la întîmplare.

— Îți promit, din inimă, Lenuș scump și drag!

Dînsa se lipește mai strîns și își freacă obrazul de obrazul lui. El îi desface binișor brațele, îi înalță cu degetul cel mare bărbia, și privind-o drept în ochi:

— Răutatea mea, scumpă și mică, mai este supărată?

— Nu, Mironel, nu sînt... dar aș fi fost și mai bucuroasă, dacă ne revedeam după o fugă a ta pînă la București.

— Sincer, nu ești?

— Sincer!

Zîmbet reciproc, de împăcare definitivă, brațe care se caută, buze ce se întîlnesc.

— Și ca dovadă că nu sînt, că mă bucur mult văzîndu-te, renunț să mă duc la balul mascat de astă-seară.

— Bine, Lenuș, dar e balul tradițional al artiștilor!

— Puțin îmi pasă! Vom sta acasă și vom face în doi revelionul.

Altă îmbrățișare — mai pătimașă și care ține mai mult.

— Nu uita că astăzi, în ajun de Anul Nou, mi-ai promis solemn că vei lucra intens.

— Fii fără grijă... n-am să uit niciodată promisiunea de astăzi!

— Păcat că n-am priceperea și cultura trebuitoare ca să-ți pot fi o adevărată tovarășă... În eseu, în critica literară, nu e ușor să te pronunți, să sugerezi — eventual să retușezi...

— Tu vei fi pentru mine o permanentă inspiratoare!

— Nu știu cît te voi putea inspira, dar de îmboldit să știi că am să te îmboldesc... ehei!

Face haz — nu atît de răspunsul ei, cît de intonația dată vorbelor și de mimică.

A doua zi, după ce au luat masa mai devreme — la 2 și jumătate dînsa are matineu:

— Mîine seară nu joci, Leny... pot trece pe la tine?... Da?

— Mai întîi, nu-mi spune Leny că nu-mi place... zău nu-mi place!

— Din cînd în cînd... așa, ca variație... Apoi?

— Mîine seară nu e posibil.

— De ce, dacă nu joci?!

— Nu se poate.

— De ce, frate?!

— Nu mai insista atît.

— Ba, insist!

— Te rog, Mironel!

— Te rog și eu!

— Fiindcă vine generalul la mine... poftim!

Șerbănescu s-a încruntat și a coborît capul spre furca pieptului; apoi a oftat ușor.

— Nu-mi place mutra asta... dar de loc nu-mi place!

Îi pune mîinile pe umeri și-l scutură ușor.

— Taci?! Și nu vrei să mă privești?

Îi ridică bărbia cu podul palmei stîngi.

— Așa ne-a fost vorba? Ce mi-ai făgăduit tu? Asta-i semn de bărbăție? Am crezut că asupra acestui capitol ne-am înțeles pe deplin, de la început... Nu?

— Ne-am înțeles.

— Din buze numai?

— Am să caut să mă birui și sper că voi reuși... Trebuie... trebuie să izbutesc!

— Ei, așa te vreau! Bărbat întreg!

— Numai bărbat întreg nu înseamnă ce-mi pretinzi tu!

— Începi iar?!

— Nu, nu!

S-au despărțit mai mult sau mai puțin împăcați, fixînd revederea pentru poimîine seara — dînsa jucînd numai la matineu, în joia aceea.

Joi, Mironel s-a întors devreme acasă — cam pe la 10 fără ceva.

Au luat pe fugă o gustare ușoară, au analizat împreună scenele din actul întîi, apoi a lăsat-o pe Ileana să memoreze din noul rol ce-i fusese încredințat în ajun.

Cum a trecut profesorul Șerbănescu de locuința portarului, a văzut luminată fereastra de la camera lui. Faptul acesta l-a surprins. A deschis ușa cu băgare de seamă și a rămas încremenit în prag.

În fotoliu, cu ochelarii pe nas și jurnalul pe genunchi, dormea maică-sa. Pe masă, un curcan întreg, o farfurie cu baclava, o pungă cu portocale și damigeana mică de vin. Pe pat: trei cravate de mătase, o pereche de mănuși îmblănite, o vestă de lînă cu mîneci și trei perechi de ciorapi tot de lînă.

Oricît de încet a pășit el ca să cerceteze mai de aproape darurile, cucoana Mărioara tot l-a simțit.

— Mamă!

— Dragul mamei drag!

Se îmbrăţişează cu ochii în lacrimi.

— Ai mai slăbit, dragul mamei.

— Ţi se pare dumitale.

— Nu ţi-a fost bine? Muncă multă?

— Am fost puţin răcit.

— Nu trebuie să glumeşti cu răcelile... ştii bine prin ce-ai trecut! De ce nu m-ai înştiinţat, că veneam numaidecît? Eşti singur şi-ntre străini, dragul mamei... cine să te îngrijească?

— Dar a fost o simplă răceală, mamă... un moft. Cum de te-ai hotărît să vii, şi de ce nu m-ai înştiinţat!?

Îi prinde din nou mîinile, i le sărută, şi împreunîndu-le le aduce sub bărbie.

— Nu mi s-a părut lucru curat.

— De ce n-a venit şi tata? Ce plăcut ar fi fost, să ne fi găsit toţi trei împreună aici!

— Cum era să lase casa?!... Apoi e şi cheltuială...

— Suportam eu deplasarea dumneavoastră.

— Nu era mai simplu să fi venit tu, aşa cum promiseseşi?

— Te rog să crezi, mamă, că mi-a fost imposibil! Asta-i şcoală cu internat... o parte din băieţi rămîn şi pe vacanţă: orfanii, pedepsiţii, cei de peste hotare...

— Totuşi... dac-ai fi vrut tu cu tot dinadinsul... măcar cîteva zile...

— Apoi grija revistei... am să-ţi arăt eu dumitale revista pe care-o scot acum... în sfîrşit, cărţile la care lucrez.

— Cărţi de şcoală?

— Nu încă... ăstea de-acum vor cuprinde numai studii literare.

— Mă bucur aflînd! Să trăieşti, mamă dragă şi să-ţi ajute Dumnezeu!

Îl sărută pe frunte şi-i mîngîie părul.

— Aud că la cărțile de școală s-ar cîștiga bune parale.

— Da, cîștigă unii... mai ales inspectorii cei mari. Eu trebuie să aștept cîțiva ani ca să mă fac cunoscut printre colegi — și să am destulă practică.

— De, cum crezi tu că-i mai bine.

— Îți mulțumesc mult pentru baclava!

— Știam eu că-i prăjitura ta preferată.

— Dar cu lucrurile de pe pat?

— Cadou de Anul Nou: cravatele de la mine, vesta și mănușile de la tată-tu, iar ciorapii sînt lucrați și dăruiți de nașă-ta.

— Vă mulțumesc la toți, mamă! Îi sărută respectuos mîna. Dar nu trebuia... zău că nu trebuia!

— Se putea?! În toți anii ți-am dat de Anul Nou... o mică atenție acolo...

— Dar dumneavoastră, v-ați luat ceva din banii trimiși de mine?

— Sigur că da — îl minte, privindu-l drept, cucoana Mărioara.

— Ce anume?

— Eu un șăluț frumos, iar Tache o țigaretă de chihlimbar și o brichetă argintată.

— Ei, bravo, să știi că asta-mi face plăcere... mare plăcere!

O ia de mijloc, o așază binișor în fotoliu, iar el se ghemuiește pe un scăunel la picioarele ei.

— Dar dumneata poate n-ai mîncat astă-seară?

— Am gustat eu ceva în tren.

— Dar de unde-s paharele, tacîmurile astea?

— Mi le-a-mprumutat soția secretarului. Pare o femeie tare de treabă... ținea morțiș să iau masa la dînșii, că tu ai să vii tîrziu de la teatru... da' n-am putut primi...

Pe Miron Șerbănescu l-a indispus amestecul doamnei Dumbrăveanu.

— Bine-ai făcut că n-ai acceptat. Sînt oameni de treabă, dar, ori cum, de-abia ați făcut cunoștință.

— Mai e vorbă ! Îmi spunea că trebuie să te duci des la teatru ca să poți scrie.

— Nu e posibil altfel.

— Că te obosește dusul ăsta la teatru mai în fiecare seară... Mde, parcă are dreptate...

— Nu mă duc chiar așa de des... Dar mi-e cam foame, mamă, zău !

— Te cred. A bătut pendula zece !

— Cum, așa tîrziu e ?! Am fost la un aperitiv cu doi colegi și ne-am întins la discuție... ba, făcui și drumul pe jos.

— Nu sînt bune aperitivele... strică pofta de mîncare.

— Să nu crezi că mă duc des.

— Și ce aveai de gînd să mănînci astă seară ?

— Un ceai cu puțin jambon și brînză.

— Te săturai numai cu atît ?!

— Da, mi-era suficient... am prînzit azi destul de bine.

S-au așezat voioși la masă. Au mîncat cu poftă și s-au descusut și informat pe-ndelete, reciproc.

Pînă a treia zi de Sf. Ion, cînd doamna Șerbănescu s-a înapoiat la București, Mironel a văzut mai mult pe fugă pe Ileana Diamandescu. Aceasta a insistat să-și aducă mama la teatru, într-o seară, ca s-o poată vedea. Mironel a trebuit să se execute.

În pauză, cînd dînsul s-a repezit pe scenă :

— Seamănă tare bine cu tine și are o figură distinsă, blîndă.

— Să știi că are o inimă foarte bună !

— Mult aș vrea s-o cunosc !

— Puțină răbdare... are să vină ocazia... fii sigură. Șerbănescu zîmbește, cu privirea și gîndul duse departe.

Cît a stat cucoana Mărioara la băiat, nu au mai luat masa acasă : în trei rînduri au fost poftiți la director, de două ori la secretar, o dată la intendent, iar în celelalte zile au mîncat în oraș.

Fiindcă o dată Şerbănescu l-a invitat la masă pe Camil Barbu, acesta i-a poftit pentru a treia zi, oferindu-le un dejun bogat — nu feluri alese de pe listă, ci meniu alcătuit de dînsul şi comandat din ajun.

Cu o zi înainte de-a se înapoia la Bucureşti, în aşteptarea lui Mironel, doamna Şerbănescu sta de vorbă cu doamna Dumbrăveanu, care venise să-i ţină de urît.

— De, dragă madam Şerbănescu... eu te-as preveni, totuşi... numai să nu-i scapi dumneata vreo vorbă...

Doamna Şerbănescu s-a oprit din împletit, a înfipt andrelele în ghem, şi-a ridicat ochelarii pe frunte şi aşteaptă curioasă.

— Bărbatu-meu zice să nu m-amestec... poate că el are dreptate...

— Da' nu mai ocoli atîta, soro!

— Bine, dacă insişti dumneata...

— Să zicem c-aş insista, poftim!

— Păcat de domnul director-ajutor Şerbănescu!

— De ce păcat?! tresare şi o sfredeleşte cu privirea doamna Dumbrăveanu.

— Un element de valoare, pe care-l aşteaptă un viitor atît de strălucit! Un om, în sfîrşit, iubit şi stimat de toţi pentru calităţile lui...

— Vino, te rog, la subiect, dragă doamnă Dumbrăveanu!

— Atunci, ce mai la deal la vale: s-a-ncurcat rău cu o actriţă de la Naţional.

— Frumuşică?

— De frumuşică, frumuşică de tot, ce să zic? Poate pentru unii să treacă chiar drept frumoasă.

— Înseamnă atunci că băiatul meu are gust — şi deşi inima i se strînsese de îngrijorare, cearcă totuşi să facă faţă.

— E foarte luxoasă, apoi...

— Cu ce-şi ţine luxul?

— Acum are ea cu ce, că trăiește și cu comandantul corpului de armată... om foarte bogat. După ce-o lăsa-o generalul, atunci să vedem ce-are să facă domnul profesor Șerbănescu.

— Cînd s-o sătura, are s-o lase și dînsul... așa sînt legăturile astea.

— De, nu privi dumneata lucrurile cu atîta ușurință, cucoană Mărioaro. Femei de felul domnișoarei Diamandescu sînt o nenorocire pentru un bărbat... am avut cîteva cazuri aici.

— Un sfat să-ți dau și eu, ca femeie bătrînă: nici dumneata nu lua lucrurile în tragic... fiecare vîrstă, cu ale ei. Cînd se va gîndi Mironel la însurătoare, se desparte de actrița lui și-și pune temelie căminului — îmi cunosc eu bine băiatul. De va fi cumva nevoie, voi interveni la timp.

— Eu cred că Dumbrăveanu are dreptate: s-a prins în lațul femeii ăștia și va fi greu de tras de-acolo.

— Pe ce se bizuie cînd judecă așa?

— Nu știu dacă fac bine, dar am să-ți dau atunci o probă.

— O dovadă și aștept.

— Ai văzut pe nepoata domnului director: ce părere ai despre ea?

— Drăguță și bine crescută.

— Chiar frumușică și bogată, iar domnul director Craiu om cu mare influență și viitor strălucit... în cîțiva ani ajunge sigur ministru!

— Da' pune punctul pe i, soro dragă!

— Toată lumea a crezut că se va face de mult logodna. Cînd colo, de cînd s-a-ncurcat cu artista, domnul subdirector Șerbănescu aproape că nu mai dă pe la domnul director Craiu... și cînd n-are încotro, cum a fost acum cu venirea dumitale, se poartă tare rece cu duduia Suzana.

— Nu mi s-a părut... nu...

— S-a remarcat și s-a comentat răceala asta.

— Dac-o fi scris să se ia, tot o ia el pe domnișoara Suzana, chiar dacă s-ar face luntre și punte actrița !

— Însă trebuie să fie ajutat, că dac-om sta toți cu brațele încrucișate...

Cucoana Mărioara Șerbănescu a găsit că nu trebuie să mai adauge ceva, iar doamna Dumbrăveanu că e momentul să se oprească — altfel, ar fi putut bate la ochi insistențele ei.

La despărțirea lor :

— Dacă dumneata găsești necesar, eu sînt gata să te țin în curent cu cele ce se petrec aici. Asta, pentru că te respect mult și te înțeleg, ca mamă ce ești.

Doamna Șerbănescu, după o scurtă ezitare :

— Bine, îți mulțumesc pentru bunăvoința arătată. Ton și privire reci.

Doamna Dumbrăveanu a fost pe deplin mulțumită de etapa parcursă. Și a fost mulțumită de manevra făcută, deoarece trage nădejde că, dacă se mărită domnișoara Suzana Negulescu și deci legătura ei cu Craiu se desface definitiv, atunci acesta o va lua pe dînsa în căsătorie. Este ținta pe care o urmărește de doi ani, cu răbdare și perseverență, și pentru atingerea căreia nu se va uita la mijloacele ce se cer a fi folosite.

Pe doamna Șerbănescu au pus-o pe gînduri cele aflate de la soția secretarului școlii. Inima ei de mamă îi arată că e vorba de primejdie — de primejdie mare. Miron este un sentimental, fără experiență de viață, iar influența ei asupra lui — cu atît mai puțin a domnului Șerbănescu, — a slăbit de la un timp. S-a încredințat despre asta cînd băiatul — cu toate stăruințele lor — n-a vrut să urmeze medicina, precum și atunci cînd și-a ales catedra în provincie.

S-a zbătut ca să aducă vorba, dar n-a avut curaj să înceapă, așa că s-au despărțit fără să se fi produs lămurirea pe care o dorea mult doamna

Şerbănescu, şi de care s-a temut, pînă-n momentul plecării trenului, Mironel.

*

Apropierea datei cînd Şerbănescu urmează să se prezinte în faţa consiliului de revizuire îi sporeşte neliniştea şi îngrijorarea. Se vorbeşte insistent că se va proceda cu multă severitate de rîndul acesta. De aceea, poate, în loc ca revizuirile să aibă loc la cercurile de recrutare şi o dată cu obişnuitele operaţii de recrutare, se vor face în cursul lunii ianuarie, de către comisii speciale, instituite pe lîngă comandamentele teritoriale ale corpurilor de armată.

Uneori — deşi o îndepărtează ca absurdă — îl încearcă totuşi teama, ca nu cumva generalul Zănescu, jignit sau chiar gelos, să dea vreun ordin, în ce-l priveşte, comisiei de revizuire. Ştie bine că un ordin pornit de sus va fi executat întocmai.

Lucrările comisiei de revizuire s-au desfăşurat la spitalul militar, au fost prezidate de colonelul de stat major de la comandamentul corpului, iar pentru partea medicală au figurat: un colonel, un maior şi doi căpitani-medici.

Şerbănescu tocmai începuse să se dezbrace, cînd s-a auzit strigat din uşă de un plutonier-sanitar.

— Da, eu sînt profesorul Şerbănescu.

— Poftiţi numaidecît la domnul colonel-preşedinte!

— Un moment, să termin cu dezbrăcatul.

— Poftiţi aşa cum vă găsiţi! E ordin să vă prezentaţi momentan.

— Dar ce-o fi avînd cu mine?!

— De unde să ştiu eu, domnule!

Şerbănescu a intrat în camera unde urmează să lucreze consiliul, cu inima cît un purice.

Colonelul e un om tînăr, înalt, uscăţiv, cu o cicatrice roz-vînătă în obrazul stîng şi poartă mo-

noclu fumuriu, deoarece și-a pierdut un ochi în război.

— Aveți actul de scutire la dumneavoastră?

— Poftim, domnule colonel — și-i întinde certificatul.

— Pune-i viza, doctore.

Colonelul-medic și-a coborît ochelarii dintr-o singură smucitură, de pe frunte pe nas, a muiat tocul în călimară de cîteva ori la rînd, a notat ceva pe un colț al certificatului și a semnat apoi. Ceilalți medici s-au iscălit și ei în ordine ierarhică. La celălalt colț de sus al certificatului, a făcut o mențiune și a pus o semnătură înflorită colonelul-președinte. Plutonierul-sanitar a aplicat după aceea, în amîndouă părțile, stampila cercului de recrutare.

— Acum puteți pleca liniștit, domnule profesor.

— Nu mă vede domnul colonel-medic?!

— Nu mai e nevoie... totul e în regulă. Puteți ieși prin față.

— Tot trebuie să mă duc dincolo ca să-mi pun gulerul și să-mi iau paltonul.

— Dacă vă întreabă camarazii, spuneți că ați fost amînat pentru poimîine, deoarece se așteaptă un răspuns de la cercul dumneavoastră de recrutare. Evitați orice precizare.

— Vă salut și vă mulțumesc, domnule colonel!

O înclinare din cap și către grupul de medici.

— Bună ziua, domnule profesor, dar mulțumirile se cuvin domnului general-comandant Zănescu.

— Dumnealui a dat ordin — chicotește colonelul medic, săltîndu-și obrajii, bombeurile pieptului și burta.

Cînd să treacă pragul, Șerbănescu a auzit deslușit dialogul dintre maior și căpitanul-medic mai tînăr.

— Ce-o fi găsit la el o femeie ca dînsa?!

— Asta mă tot întreb și eu, domnule maior.

Miron Șerbănescu s-a trezit în stradă aproape năucit. Aerul rece îi face bine. Pîcla ce-i învăluie

gîndurile nu se destramă însă, iar revolta aci îl cuprinde, aci îl slăbește. Simte nevoia de mișcare ; de aceea a luat-o la dreapta, spre bulevardul de centură. Șirul de plopi se desenează viu pe albul imaculat al zăpezii căzute în ajun. Liniștea crește din ce în ce. Doar din cînd în cînd, cîte o sanie de țară iese din oraș sau dă să intre în oraș, dar pînza de liniște se urzește grabnic la loc.

Fiindcă se găsește nu departe de noua locuință a profesorului Barbu, se întoarce din drum, o ia la stînga, traversează o piațetă de cartier, ezită dacă să intre sau nu, apoi ciocănește în prima fereastră de la stradă.

— A, dumneata erai ?!

— Nu credeam să te găsesc acasă.

— Am avut două ore libere, că mi-a luat doctorul băieții la inoculat.

— Ești dispus să facem puțină mișcare înainte de masă ? Arată așa de frumos bulevardul de centură !

— Cu multă plăcere !

Din una în alta, Șerbănescu a ajuns să-i povestească, revoltat și scîrbit, cele întîmplate la spitalul militar.

— Nu te mai cătrăni atîta, omule ! Ți-ar fi plăcut adică, la vîrsta dumitale, să faci instrucție, marșuri, corvezi poate, să mănînci de la cazan, să te supui unei discipline neconsimțite ? Iar după un an de frecătură, să urmeze concentrări, manevre ? Haida-de !

— Ai toată dreptatea... de acord... dar nu pe calea asta aș fi vrut eu să-mi definitivez situația militară. Cred că am suficiente motive ca să nu mi se fi anulat scutirea medicală.

— Suficiente motive ! Cine știe după ce criterii lucrează comisiile, mai bine zis, ce ordine confidențiale au primit. Nu vezi că parcă au înnebunit toți ? După un război groaznic, care de abia se încheie,

auzi vorbindu-se de revanşă, de înarmări, de modele noi de submarine sau de bombardiere...

— Nu se zăreşte, e adevărat, destinderea pe care o aşteptam... dimpotrivă, nori negri se adun de pretutindeni.

— Noi, cînd avem atîtea de făcut — şosele, şcoli, spitale —, votăm credite masive pentru armată ; concentrările se ţin lanţ, iar acum se procedează la revizuiri pînă la vîrsta de 40 de ani împliniţi. Îţi stă mintea-n loc !

Cei doi prieteni s-au despărţit după ce-au băut o litră de ţuică fiartă şi au mîncat, uşor luat de flacără, ghiudem pipărat tare.

Şerbănescu a avut încă o dată ocazia să constate logica şi bunul simţ al colegului său şi să se mire cum, alături de atîta claritate şi cumpănire, se pot ivi idei ciudate şi îmboldiri greu de frînat.

Miron Şerbănescu a ajuns la prietena lui cam pe la 2 fără un sfert.

— Gata eram să-ţi leg lingurile de gît ! Acum se vine, domnule ? La ora asta ?

— M-am întîlnit cu Barbu şi-am făcut o plimbare pe bulevardul de centură... Albul zăpezii e parcă ireal — o adevărată feerie de alb ! Păcat că n-ai fost şi tu !

— Feerie care s-a completat, de minune, cu o ţuică fiartă, îndulcită cu zahăr şi aromată cu scorţişoară... nu ?

— Va să zică se simte ?

— De la o poştă ! Dar uite cum trăncănim noi degeaba : Ce-ai făcut la spital ?

— Totul în regulă.

— Bravo ! Îmi pare aşa de bine, Nelule !

Bate din palme, se roteşte pe călcîie, apoi îl ia de gît şi-l sărută apăsat.

— Nici nu se putea altfel... devreme ce ţi-ai băgat tu codiţa.

— Ei, nu fi supărat. Te rog să mă-nţelegi... îţi pretind asta ! Ce, voiai să riscăm ?

— Dar tu pe mine, de ce nu vrei să mă-nțelegi? Mîndria mea de bărbat, la tine nu contează?

— Contează. Fii foarte sigur de asta!

— Nu se vede... dimpotrivă...

— Crezi că puțin m-am zbătut pînă să iau hotărîrea asta? N-aveam altă soluție... mai ales după ce-am aflat de la colonelul Mărculescu, prietenul lui Margot, că se va proceda cu multă severitate. Cum el era certat și cu prezidentul comisiei și cu medicul-colonel, ce-mi mai rămînea să fac, ca să fiu sigură? Aveam altă soluție și n-am ales-o? Spune, te rog!

— De ce nu m-ai lăsat să mă descurc singur?

— Fiindcă tu, cînd manifestai îngrijorare mare, cînd nu acordai importanță afurisitei de revizuiri. Și ca să fiu cu totul sinceră: fiindcă țineam să mă văd odată liniștită, punîndu-te pe tine la adăpost de orice surpriză. Și cu asta gata, și haidem la masă că mi se arde friptura!

La cafea, Ileana Diamandescu, după ce și-a aprins o țigară, s-a așezat pe genunchii lui, i-a înlănțuit gîtul cu mîna în care ținea țigaretul, și cu glas scăzut și pauze:

— Am să-ți împărtășesc ceva... cred că-ți va face plăcere... mai bine zis sînt sigură de asta...

— Dacă ești sigură că e de bine, atunci grăbește-te!

— Sau poate ar fi mai nimerit...

— Mă faci curios, parol!

— Spuneai că nu suferi de boala asta.

— Nu cumva ești gravidă, dragă?!

— Fii serios, țuțule! Vai!

— Adică așa ceva nu se poate! Ce s-ar face atunci principiile tale?

— Fără ironii. Trebuie să înțelegi o dată, că în ce privește căsătoria și copiii, nimeni nu-mi va putea schimba părerea.

— Atunci, ce e?

— Mă despart de general.

— Asta e, într-adevăr, o veste mare, neașteptată! Îi desface mîna care-i încercuiește gîtul, îi dă capul pe spate și o sărută pe buze.

— E avansat pe 1 februarie general de corp de armată și va funcționa în București ca inspector general.

— Să-i transmiți felicitările mele pentru avansare... chiar te rog!

— O dată cu mulțumiri pentru revizuirea de astăzi, nu?

Șerbănescu înghite în sec, țuguie buzele și apleacă într-o parte capul.

— Vezi, dacă ești răutăcios, vezi? Iartă-mă dacă te-am supărat — și-l ia din nou de gît și-și lipește ușor obrazul de obrazul lui.

— Și eu, nătîngul, care credeam că te-ai despărțit de dragul meu!

— Fără ironii, dragule mic. Georges mi-a propus, a insistat mult să continuăm legătura noastră. Inspecțiile lui în țară i-ar permite să mă vadă din cînd în cînd. Am refuzat net oferta, deși din punct de vedere material era destul de ispititoare. Poate a fost la mijloc și un grăunte de dragoste pentru tine. Ce crezi?

Șerbănescu nu rostește o vorbă, dar răspunsul lui se simte din strînsoarea brațelor și din luminițele ce-i joacă în ochi.

Într-un tîrziu i se adresează cu fereală:

— Am să te-ntreb și eu ceva, Lenuș scump.

— Spune, dragule, spune!

— Am să te-ntreb, dar nu-ți cer acum răspunsul... îl aștept peste cîteva zile... în sfîrșit, cînd vei fi tu în măsură să-mi răspunzi.

— Ia să auzim, puiule!

— Lenuș, inima mea, vrei tu să-mi fii soție?

Ea se frînge moale, îi prinde ușurel o mînă, o duce la buze, apoi i-o așează binișor pe stînga pieptului ei. Mironel îi simte bătăile precipitate ale inimii. Surpriză? Fericire? Biruință poate?

— Eram sigură — din apropourile tale, din discuţiile avute asupra căsătoriei — că într-o zi ai să-mi faci o astfel de propunere.

— Atîta siguranţă bazată numai pe simple discuţii ?

— Nu, desigur... ci pe iubirea ta şi pe faptul că eşti un om cinstit, Mironele. Apropourile şi opiniile tale nu făceau decît să-ţi trădeze anumite intenţii. Răspunsul cerut ţi-l pot da chiar acum.

— Nu, nu aşa ! Nu vreau un răspuns precipitat, ci unul chibzuit îndelung. Oricît m-aş grăbi, nu mă grăbesc totuşi.

— Am meditat eu mai de mult... şi cu toată seriozitatea... te rog să mă crezi !

— Bine, fie... Atunci ?

— Propunerea ta, deşi o aşteptam, m-a surprins totuşi şi mi-a făcut o mare bucurie. În ochii mei ai crescut... Gestul tău, pornit din inimă şi din cuget, a fost primit de inima şi de cugetul meu, aşa cum merită...

— Prea multe ocoluri, scumpo...

— Deşi te iubesc şi mă iubeşti, răspunsul meu nu poate fi decît negativ.

— De ce, dragoste, de ce ?!

— Căsniciile, cînd soţii sînt artişti, adică amîndoi creatori, nu pot da rezultate bune. Nu poţi crea, dacă nu ai deplină independenţă... iar căsătoria poate ajunge, uneori, adevărat jug.

— Nu cunoşti totuşi şi căsătorii fericite în lumea artiştilor ?

— Mda... excepţii... şi-apoi nu poţi şti niciodată în ce măsură aparenţele corespund fondului. Oricum, eu rămîn la convingerile mele.

— Nu pot considera aceste păreri ca pe un răspuns definitiv. Aştept peste cîteva zile — să zicem poimîine — un răspuns precis.

— E de prisos, Mironele. Azi, ca şi poimîine, răspunsul meu va fi acelaşi — nu poate fi decît unul. Mă mir chiar că nu l-ai putut bănui.

— Tu-ţi dai demisia, eu cer transferare într-un oraş ardelean şi începem acolo o viaţă nouă. Voi face politică militantă : am să scriu, am să iau cuvîntul, am să bat judeţul, aşa că vom avea în curînd satisfacţii.

— Cu cine ştie ce compromisuri ! Mersi, pentru o astfel de perspectivă !

— Compromisuri ! Am auzit eu o vorbă cu tîlc de la un om cu bogată experienţă : viaţa nu poate fi, în nici un caz, geometrie !

— Sînt însă limite peste care tu — te cunosc bine acum — nu vei putea trece — dar politica militantă, aşa cum se face la noi, îţi va pretinde totuşi.

— Voi rezista.

— În cazul acesta, nu te mai gîndi la politică militantă. Dar ce să mai discutăm zadarnic, Nelule ! Eu nu pot renunţa, ori ce s-ar întîmpla, la teatru ! Deci, încă o dată, proiectul tău de căsătorie, care mi-a procurat o adevărată satisfacţie, mi-a prilejuit o adîncă bucurie, nu se poate realiza. Îţi mulţumesc din inimă, dragule, pentru ziua de azi !

— Ca să încheiem, atunci, Lenuş : consideri răspunsul acesta răspuns definitiv ? Nu vrei să mai reflectezi, să te consulţi şi tu ?

— N-am cu cine să mă sfătuiesc...

— Cu sora ta, cu doamna Frîncu...

— ...şi nici nu simt nevoia de consultare. Răspunsul ce ţi-am dat, izvorît dintr-o cercetare atentă şi mai de mult a situaţiei, înseamnă ultimul meu cuvînt. Îmi pare rău, dar nu poate fi schimbat. Sper însă că într-o zi îmi vei da dreptate... sînt sigură de asta !

S-au despărţit curînd. Nici unul nu se simte mulţumit. Ileana Diamandescu e mîhnită că l-a lăsat să plece deznădăjduit. Pe dînsul îl încearcă îndoieli în privinţa adîncimii şi purităţii sentimentelor ei.

*

Doamna Frîncu a organizat, în sala mare de lectură a bibliotecii municipale, un ciclu de conferinţe. Subiectele, din domeniul literaturii şi artelor, au fost distribuite spre a fi tratate de conferenţiari locali de mîna întîia. Cum locurile erau limitate iar tratarea temelor pretenţioasă, s-au lansat invitaţii nominale.

Şerbănescu a vorbit despre opera prozatoarei Mariana Frîncu. A fost o conferinţă de peste două ore ; o conferinţă de temeinică documentare şi subtilă interpretare, expusă într-o aleasă formă literară. Un categoric şi răsunător succes.

A doua seară, doamna Frîncu a invitat la o masă modestă, ca să sărbătorească pe conferenţiar, cîţiva apropiaţi. Au luat parte : domnişoara Diamandescu, maestrul Gion Lalescu, epigramistul Martinescu, inginerul Bazil Georgian — fost deputat iar acum senator — şi conferenţiarul sărbătorit. A lipsit numai directorul Teatrului Naţional, care a trebuit să plece la Bucureşti în interes de serviciu.

Onorurile casei le-a făcut, de fapt, domnişoara Diamandescu, deoarece doamna Frîncu, suferind de reumatism, se mişcă greu. A fost o masă modestă dar bine pregătită, a domnit voie bună, s-au făcut spirite de calitate şi s-a simţit o adevărată apropiere sufletească între comeseni.

La al doilea rînd de cafele, Martinescu a venit cu o propunere :

— Păcat de ciclul ăsta de conferinţe...

— Cum adică ?! se opreşte din fumat doamna Frîncu. Poate că se încheie prea curînd ?

— Ce i-a lipsit ? se grăbeşte să adauge artistul Lalescu. Subiectele variate şi interesante, tratarea excepţională... Oraşul întreg vorbeşte... un succes deplin !

— Dacă nu mă lăsaţi să termin ce am de spus ! Tocmai de asta zic eu că e păcat.

— Ei, termină-ți gîndul, domnule Martinescu! îl somează, vădit enervată, doamna Frîncu.

— Nu e oare păcat să nu rămînă nimic după atîta trudă și realizare? Mă gîndesc că măcar o parte din conferințe ar trebui tipărite.

— Martinescu are dreptate — se grăbește să-l aprobe inginerul Georgian, care ținuse trei conferințe interesante despre „*Renaștere*". Eu mă ofer să tipăresc conferința domnului profesor Șerbănescu și pe ale mele — dacă socotiți că și conferințele mele ar merita să vadă lumina tiparului.

— Bravo, domnule Georgian! Doamna Frîncu îi strînge mîna cu căldură.

— Eu vă mulțumesc, domnule inginer, pentru gestul dumneavoastră generos.

— Propunerea, fii convins, a pornit din inimă. Mi-a plăcut, într-adevăr, conferința dumitale, iar cum doamna Frîncu, deși circulă mult, nu-i înțelească cum trebuie, găsesc că prezentarea ce ai făcut: completă, justă și sugestivă, trebuie să fie tipărită și difuzată cu un moment mai curînd.

— Eu am o economie de la unele capitole bugetare, pe care aș putea-o afecta pentru tipărirea a două sau trei conferințe.

— Dacă-mi permiteți: unii dintre conferențiari sînt oameni cu frumoasă stare materială...

— Așa e, da.

— Să-i invităm să-și tipărească, pe contul lor, conferințele ținute. În felul acesta, cred că puține vor rămînea netipărite.

— Am și eu o soluție de propus, care completează pe a domnului Georgian — se aude din nou glasul pițigăiat al magistratului Martinescu.

— Numai să nu lansezi cumva vreo epigramă!

— Mulțumesc pentru aprecierea mărfii mele, duduie Ileana!

— Spune, domnule, dacă e ceva serios! îl îndeamnă doamna Frîncu.

— Mă oblig să-mi pun în joc trecerea pe lîngă Vîrtejani, ca să-l conving să tipărească restul de conferințe.

— E foarte bună soluția lui Martinescu, și-l felicit.

Georgian schimbă trabucul în mîna stîngă, iar cu dreapta, întinsă peste masă, strînge dreapta epigramistului.

— De altfel, toate conferințele ar trebui date la *Brazda nouă* ca să fie frumos tipărite și să se prezinte uniform.

— N-o fi supărat Vîrtejani că n-a conferențiat și dînsul?

— Eu l-am invitat în două rînduri, dar el e prea legat de *Amicii științei*.

— Așa e — întărește epigramistul Martinescu.

S-au despărțit după ora 1, mulțumiți de masă, de atmosfera care a domnit ca și de proiectele discutate.

Numărul pe februarie al revistei *Brazda nouă* a însemnat o nouă biruință. Pe Șerbănescu l-a satisfăcut din toate punctele de vedere, i-a sporit încrederea în ce privește gustul lui și puterea de muncă, și i-a dat un nou avînt.

Numărul de pe martie însă, apărut ieri, a însemnat o lovitură de măciucă. Parte din materialul selecționat de dînsul cu atîta grijă, corectat cu mare atenție și rînduit cu gust, a fost înlocuit cu proză și versuri care nu meritau să vadă lumina tiparului și nici nu-i fuseseră trimise pentru lectură.

Mînios dunăre, s-a prezentat cu revista în mînă la Vîrtejani. Acesta, bănuind pentru ce vine, l-a lăsat înadins să mai aștepte, sperînd, în felul acesta, că se va calma cît de cît.

— Noroc, Șerbănescule! Ia șezi, dragul meu! Ce vrei să iei: un ceai, o cafea, un lichior?

— Mulțumesc, nu iau nimic.

— Nu se poate! Să bem cîte-un ceai, că e cam frig astăzi... frig jilav. Apoi a făcut nevastă-mea un

cozonac cu nucă, de se topește-n gură, nu altceva! Un moment numai, ca să-mi aduc de sus țigările și să comand ceaiurile.

Cînd s-a înapoiat Ionescu-Vîrtejani, Șerbănescu, cu mîinile la spate și fără să dea drumul revistei, măsura, cu pași mari și înnegurat, biroul.

— Ia stai, bre omule! Bănuiesc eu cam ce te-a-duce la mine. Îmi pare rău de cele întîmplate și-ți cer scuze. Da' stai, stai te rog!

— Cine și-a permis să introducă material prost și care nici n-a fost citit?

— Ei, se mai întîmplă cîteodată. Voi căuta însă — ai cuvîntul meu — să nu se mai repete lucrul ăsta... mai bine zis, să se întîmple cît mai rar.

— Prin urmare e vorba de serie, cum văd eu?

— Nu lua lucrurile prea în serios. Viața e mai complicată de cum crezi dumneata. Experiența are să te învețe multe și ai să devii cu timpul, sînt sigur, mai concesiv.

— De ce s-au publicat poeziile semnate cu un M? Sînt sub orice nivel!

— Fiindcă le-a trimis Profesorul.

— Cum a putut pretinde un om de prestigiul și experiența lui literară, ca astfel de copilării să se tipărească?!

— Le-a mai îndreptat el pe ici, pe colea.

— Mai bine le îndrepta de tot, sau le arunca la coș!

— Desigur că n-a vrut să jignească pe doamna Mironescu, autoarea versurilor. E o intimă a casei și colaboratoare statornică la *Neamul romînesc.*

— De unde să știe cititorii toate aceste amănunte? Și chiar dacă le-ar cunoaște, vina mea, ca secretar de redacție și deci direct responsabil de cele ce apar în revistă, nu ar fi mai mică.

— Eu cred că răspunde întrucîtva și profesorul Iorga, deoarece figurează pe copertă ca director... poate și eu, ca prim-redactor ce sînt...

— Profesorul reprezintă un mare capital, așa că are de unde tot risipi... Eu abia de curînd am început să capitalizez... pot atunci să-mi bat joc de puținul ce-am reușit să adun ?

— Dar eu, crezi că pot cenzura pe profesorul Iorga ?

— Atunci de ce mi-ai dat asigurări, pe care știai bine că nu le vei putea împlini ?

— Eu am fost și sînt de bună-credință, dar nici o făgăduială nu poate fi ținută sută-n sută... și nici nu mi-aș fi închipuit că vei face atîta caz pentru mai nimica toată.

— Asta numești dumneata nimica toată ?! Nu știu ce să mai cred, domnule Vîrtejani ! Dar capitolul de roman, semnat Adonis Mitrea, cum de s-a putut strecura ? Cine a trimis pelteaua asta, domnule ?

— Mitrea îmi este un vechi și devotat partizan politic... în plus, unul din puținii care fac sacrificii materiale pentru partid. Dacă s-ar fi plîns Profesorului că nu i-am publicat materialul trimis, ce frecuș m-ar fi așteptat !

— De ce ?!

— Știe că Mitrea finanțează serios organizația noastră. Bucata nu-i chiar așa de slabă. Dezlînată, da. În comparație cu ce publică alte reviste...

— Eu n-am de ce să mă compar cu alții... iar dacă am reușit să ating un anumit nivel, și cele două numere apărute dovedesc lucrul acesta, dator sînt să mă mențin unde-am izbutit să mă ridic.

— Da, firește, dar pe cît îngăduie împrejurările.

Servitoarea le împarte ceștile cu ceai și farfuriile cu pesmeți de casă și cozonac cu nucă.

Cînd aproape au terminat de băut ceaiul, conversația se reia — fiecare păstrîndu-se pe poziția de unde a început atacul sau apărarea.

— Uite ce e, domnule Vîrtejani : în condițiile acestea, eu nu mai pot rămînea ca secretar de redacție... fără supărare...

— E bine să nu te grăbești... mai gîndește-te... să mai stăm de vorbă...

— E de prisos, crede-mă !

— Să-ți fac o propunere : cînd va trebui să apară un material de calitate îndoielnică, nu-i mai dau drumul. Să-l citim împreună, să-l aranjezi dumneata ca să capete o ținută convenabilă...

— Nu mă pot preta la pritoceli de felul acesta.

— Așa se practică la orice revistă cu materialul mai slăbuț.

— Știu asta.

— În definitiv, treaba dumitale, domnule Șerbănescu. Iei hotărîrea pe care o crezi mai potrivită... numai nu o lua acum, cînd fierbi ca un cazan pus la foc. Mai amînă o zi, două... doar mai e timp pînă va trebui pus în lucru numărul de pe aprilie.

— Hotărîrea mea e luată, d-le Vîrtejani... definitiv luată !

— Cred că despărțirea aceasta nu va influența legătura stabilită între noi, și nici colaborarea dumitale la revistă ?

— Firește !

Așa s-a retras Miron Șerbănescu de la secretariatul de redacție al cunoscutei reviste *Brazda nouă*.

Lui Vîrtejani îi pare rău că a pierdut un nume și un colaborator care se dovedise, pentru hamalîcul ce înseamnă secretariatul unei publicații, priceput și muncitor. Retragerea lui Șerbănescu îi înlesnește însă aducerea unui alt secretar de redacție — mai puțin valoros, dar flexibil.

Și pe Șerbănescu îl încearcă uneori părerile de rău ; pierduse, din cauza intransigenței lui, conducerea, în realitate, a unei importante reviste cum este *Brazda nouă*. Trebuia să mai facă o încercare — așa i-au și spus toți prietenii lui.

După plecarea cucoanei Mărioara la București, invitațiile la director s-au înmulțit, iar purtarea domnișoarei Negulescu a devenit tot mai transpa-

rentă. În aceeași măsură însă se accentua și rezerva lui — o rezervă care tinde să devină tot mai clară, dar care să nu jignească, totuși, nici pe față și nici pe Ignătescu.

Pretextele invitațiilor erau: seratele muzicale sau vreun eveniment familial ce trebuia sărbătorit. O singură dată a fost găsit altul: sărbătorirea lui Șerbănescu, de către personalul de la conducerea școlii, pentru conferința ținută la biblioteca orașului și pentru cele două numere din *Brazda nouă*, pe care le îngrijise el ca secretar de redacție.

Pe la începutul lui aprilie, Șerbănescu a însoțit la București pe Ileana Diamandescu. Aceasta căpătase o permisie de cinci zile ca să-și procure toaletele pe care le va arbora în noul rol ce i s-a încredințat. Lui Șerbănescu i-a spus că ajutorul de toaletă dat de teatru îi va ajunge. În realitate, a trebuit să scoată de la bancă din economiile ei.

Economiile făcute de Șerbănescu le-au prins acum bine.

Un oraș ca Bucureștii, în epoca de plină prefacere și efervescență de prin 1922, te ispitea la tot pasul și prin urmare îți scutura buzunarele.

În timpul liber dintre probele ce trebuia să facă Ileana Diamandescu, au hoinărit la șosea, prin Parcul Carol și Cișmigiu; serile au văzut vreo două-trei spectacole bune, au luat masa la restaurantele la modă, au dansat și au băut șampanie la „Motanul negru" și la „Alcazar".

În așteptarea prietenei sale, Șerbănescu stă de vorbă cu domnișoara Anca Diamandescu, care terminase mai devreme vizitele în ziua aceea.

— Mult mai muncești și dumneata, domnișoară Anca!

— Dacă ți-ai făcut un nume, atunci te robește clientela... e greu să refuzi.

— Cîștigul, poate?

— Nu atît cîștigul, nu ! Pasiunea pentru lucru, intervențiile apoi... Poți refuza pacienții, cînd stăruie un profesor, vreun prieten sau rudă ?

— Nu a fost ușor, cred, să te faci cunoscută într-un oraș mare cum este București ?

— Nu... n-a fost prea greu.

— Fiindcă ești frumoasă, desigur.

— Poate și pentru că sînt simpatică, dar în primul rînd pentru că m-am pregătit serios.

— Firește că pregătirea contează mult.

— Mai mult a contat, ca să fiu sinceră, legătura mea cu unul dintre profesori.

— Iartă-mă că-ți pun o întrebare, care-ar putea să te surprindă... să te jignească chiar, pînă la un punct. Dacă nu vrei, nu-mi răspunzi.

— Cam bănuiesc eu... dar aștept să mă-ntrebi.

— Ai făcut pasul acesta numai din interes ?

— Nu... mi-era și simpatic, iar el își cam pierduse capul. Dar îmi place că vorbesc la trecut ! Rîde, vădit amuzată de constatarea făcută.

— Și nu s-a putut ajunge la căsătorie ?

— S-ar fi putut, dacă aș fi vrut și eu.

— Și dumneata n-ai vrut ? !

— Nu, eu vreau să rămîn independentă.

— Nu știu dacă ți-o fi spus Ileana : cu toate stăruințele mele, a refuzat și dînsa căsătoria.

— Mi-a spus-o, da.

— Dumneata cum găsești refuzul ei ?

— Întru totul întemeiat. Trăiți împreună cît vă placeți și vă permit împrejurările. Apoi, despărțire civilizată, amintire luminoasă și raporturi de prietenie.

— Și eu care trăgeam nădejde să găsesc un aliat în dumneata !

— Îmi pare rău.

Conversația lor n-a mai putut continua, deoarece Ileana Diamandescu s-a întors de la croitor. Au luat masa la doctoriță, iar după masă ei s-au dus să vadă un film de război care făcea vîlvă, iar

aceasta a rămas să-şi redacteze articolul pentru o revistă de specialitate.

În ziua plecării, Şerbănescu, care contractase un împrumut la Casa de credit, a cumpărat pieptenii cu strasuri, geanta şi pantofii din piele de crocodil, pe care îi dorise, în ajun, prietena lui. A fost primul cadou mai costisitor pe care i l-a făcut şi care, cu greutate, a fost primit de aceasta.

Dar tot în ziua aceea a avut loc şi explicaţia cu mama lui. Pe cînd îşi făcea bagajul, cucoana Mărioara a intrat binişor în cameră. L-a privit ce l-a privit, a oftat, apoi s-a aşezat vlăguită într-un scaun.

— Şi zi, pleci, dragul mamei ?

— Da, cu acceleratul ăsta nou, de 12. Mîine mi se termină permisia.

— Şi cînd ai să mai vii pe la noi ?

— Apoi, de Paşti... sigur ! Ce mai avem ? Trei săptămîni şi ceva cu totul.

— Vii sigur de Paşti ?

— Mai e vorbă !

— Nu se va întîmpla cumva ca la Crăciun ?

— Nu, mamă dragă.

Trece lîngă dînsa, o ia pe după gît, o sărută pe păr, apoi îi sărută mîna.

Coana Mărioara a început să plîngă. Un plîns care a fost greu de stăvilit pînă atunci şi care se destramă domol, dar din plin.

— De ce plîngi, mamă ? Ce te roade pe dumneata ?

S-a cuibărit la picioarele ei şi i-a prins mîinile între palmele lui.

— Nu ştiu ce-mi veni. Femeie bătrînă şi nu mă putui stăpîni. Vezi, Mironele dragă, noi am fost deprinşi să trăim laolaltă... Acum mi se pare că eşti aşa departe... că te-ai înstrăinat cu totul de noi ! Să ştii că şi pe bietu tată-tu, tare-l mai roade gîndul ăsta ! Nu s-ar putea, mamă, să te permuţi

la anul în București, să ne găsim iar cu toții la un loc?

— Am să-ncerc, mamă. Nu știu însă de va fi posibil... peste trei-patru ani cred că da.

— De ce să nu fie posibil?! Scriu ziarele că au să se facă licee noi în București și au să se înmulțească clasele la cele vechi.

— Da, știu și eu, dar profesorii mai în vîrstă au întîietate la transferare... eu abia am intrat în anul acesta... suplinirile nu contează la mutare.

Cucoana Mărioara clatină din cap și oftează iar.

— Mamă dragă, e mai bine să dăm cărțile pe față, să lămurim adică ceea ce se cere a fi lămurit.

— Nu știu la ce te gîndești tu, maică?

— Am văzut astăzi, pe scrinul dumitale, scrisoarea recomandată trimisă de doamna Dumbrăveanu.

— Ai citit-o?

— Cum s-o citesc, dacă era adresată dumitale?! Și nici nu ar fi fost nevoie de asta, fiindcă știu eu cu ce-ți împuiază capul dumneaei. Află, mamă dragă, chiar din gura mea, că iubesc pe Ileana Diamandescu, că aceasta e o artistă tînără, frumoasă, plină de viitor în cariera ei, dar săracă.

— Nenorocul tău să-ți oprești ochii tocmai pe-o actriță.

— Mai află că am cerut-o în căsătorie, dar dînsa, deși mă iubește, a refuzat.

— Vroiai să te-nsori cu o actriță?!

— Să mai lăsăm, mamă, prejudecățile.

— Și vroiai să te-nsori fără consimțămîntul părinților tăi?!

— Vi l-aș fi cerut eu, nici vorbă.

— Și dacă noi nu ne-nvoiam?

— Pentru fericirea băiatului vostru, cred că pînă la urmă tot v-ați fi învoit.

— Și dacă, pentru fericirea lui, nu am fi spus da?

— Atunci, mamă, cu toată părerea de rău, făceam pasul ăsta fără să am binecuvîntarea părinților mei. Nu se putea... nu puteam altfel!

Cucoana Mărioara prinde din nou a plînge — un plîns mai agitat şi cu lacrimi mai puţine.

Lacrimile l-au trecut şi pe dînsul.

— Dar de ce să ne mai facem acum sînge rău, cînd lucrurile au luat o altă întorsătură ?

— Cine poate garanta că vor rămîne cum sînt ? Femei ca actriţa care ţi-a sucit minţile sînt tare primejdioase ! Cine ştie, dacă nu-i o tactică a ei, ca să te-nlănţuiască şi mai tare.

— Ileana e o femeie cinstită, mamă... să nu te îndoieşti de asta.

— Să dea Dumnezeu ! În situaţia în care te găseşti tu, numai un leac e leac sigur.

— Care, anume ?

— Însurătoarea.

— Are să vină şi însurătoarea... însă la timpul ei.

— Cu cît rupi mai repede o legătură ca asta şi te hotărăşti pentru însurătoare, cu atît e mai bine. Boală care se lungeşte, poate ajunge boală fără leac.

— Ai să mă vezi şi însurat, mamă, dar să nu forţăm lucrurile... nu e bine pentru nici unul dintre noi.

— Iaca, mie mi-ar place o fată cum e nepoata directorului : drăguţă, apropiată, bună gospodină, avere-avere, domnul director om cu vază...

— Să trecem peste cazul ăsta.

— De ce, maică, de ce ? ! Crezi că nu ţine îndeajuns la tine ? Te mînca din ochi, nu altceva ! Mi-am dat eu seama numaidecît.

— Ştiu şi eu că mă simpatizează.

— Poate nu ţii la dînsa ?

— Nu... nu ţin.

— Cum ai să ţii acum, cînd cealaltă te-a legat la ochi ? Mai poţi să vezi tu frumuseţe şi calităţi sufleteşti la alte fete ?

— Dar despre altceva, n-am putea noi sta de vorbă ? Nu e păcat să pierdem puţinul timp pînă la plecarea trenului ?

— Cînd are să ţi se răcorească bine capul, atunci ai să vezi cîte calităţi are fata asta şi ce soţie bună ţi-ar putea fi. Numai de tine atîrnă ca să se facă această căsătorie. Am fi şi noi mulţumiţi ştiindu-te la adăpost de griji, cu un reazim puternic...

— Căsătoria asta nu se poate face, mamă, o dată pentru totdeauna !

— Nu trebuie să ne zorim, nu... să lăsăm ca să lucreze timpul, dragul mamei.

— Nu mai insista, mamă ! Am spus, destul de lămurit, că nu se poate face !

— Ei, şi de ce ? !

— Nu se poate face, pentru că... iacă, mă sileşti să-ţi spun, şi-am să-ţi spun atunci : pentru că directorul meu trăieşte cu nepoată-sa !

— Vai de mine şi de mine ! Se poate nelegiuirea asta ? ! Cum de dai tu crezare la o astfel de scornitură ? !

— Se poate crede, mamă, cu lumea ticăloşită de astăzi... Eu n-am să mă-nsor ca o slujnică boierească, fiindcă mi se dă avere şi mi se promite protecţie.

— Dac-o fi aşa, apoi nimeni nu te poate împinge la astfel de batjocură ! Dar nu-mi vine a crede, zău că nu-mi vine ! Măi, măi, măi !

— Îmi pare rău că te-am pus în curent cu ce se vorbeşte, dar ai insistat atîta, mamă !

— Poate să fie numai scornituri... directorul, om de seamă ; dînsa, fată frumoasă... or fi avînd şi ei duşmani, de. Nu te grăbi să dai crezare vorbelor ce se vîntură... cercetează mai de-aproape, lasă-mă şi pe mine să mă informez... sînt oricînd gata să mai fac un drum.

— Eu te rog pe dumneata să nu te-amesteci de loc.

— Nu sînt eu mama ta ? Nu-ţi vreau eu binele, ori crezi că nu sînt în măsură să prind firul adevărat ?

— Mamă, iartă-mă că trebuie să plec, dar i-am făgăduit prietenei mele s-o iau de la sora ei.

— Cine-i sora ei ? tot actriță ?

— Nu, o cunoscută doctoriță.

— Căsătorită ?

— Nu încă... se va căsători după Paști — găsește nimerit să adauge Șerbănescu.

— Poate asta o fi fată mai serioasă.

— E o doctoriță tare pricepută și are o inimă de aur. Dacă vreodată — ferească Dumnezeu ! — ați avea nevoie, adresați-vă ei fără nici o rezervă. Anca Diamandescu se numește... o găsiți în cartea de telefon.

— Să dea Dumnezeu să n-avem nevoie de ajutorul dumneaei !

— Și eu o doresc !

Mama și fiul s-au despărțit fără să poată înlătura, măcar în parte, barierele ridicate între dînșii.

Tache Șerbănescu a renunțat să-și însoțească băiatul pînă la gară, aflînd de promisiunea dată de acesta. Și mult ar fi vrut el să-i ceară să se lase înduplecat de cucoana Mărioara, ca să nu-i zdrobească inima ei de mamă ! Rămîne acum, ca toate cele rînduite din timp, în gînd, să i le scrie — sau mai bine să i le spună de Paști, cînd va veni din nou la București.

*

Cînd s-a-ntors Șerbănescu la școală, secretarul i-a comunicat că în trei rînduri a telefonat directorul de studii de la liceul militar, și a lăsat vorbă că-l roagă să se prezinte la dînsul cum se înapoiază de la București.

Biroul acestuia e o cameră mare, cam întunecoasă, într-o stare de perfectă curățenie și împodobită cu numeroase portrete în ulei : ale unora din foștii miniștri de război și ale foștilor comandanți ai școlii.

Din dosul biroului de stejar, unde lucra la lumina lămpii cu picior, s-a ridicat un maior tînăr și simpatic.

— Eu v-am invitat, domnule profesor. Vă rog să luați loc.

— Vă mulțumesc, domnule maior.

După ce s-a așezat în fața lui, directorul de studii a continuat — tot trecînd din mînă-n mînă un cuțit de tăiat hîrtie, cu mînerul artistic lucrat :

— Țineam să vă fac o propunere : profesorul nostru, domnul Radu Mitrănescu, — îl cunoașteți poate ?

— Nu, n-am avut ocazia.

— Domnul Mitrănescu a căpătat concediu de la 15 aprilie pînă la 15 septembrie, ca să-și poată trece doctoratul la Paris. Plecînd domnul Mitrănescu, rămîn libere 5 ore de filozofie și 7 de limba romînă. M-am gîndit să vă ofer dumneavoastră suplinirea orelor de romînă. Deși suplinire, veți primi salariul de titular — așa se obișnuiește la noi.

— Eu vă mulțumesc pentru atenție, dar nu cred să am timpul necesar.

— Vă rog insistent să le primiți, domnule profesor ! Școala noastră are nevoie de elemente distinse... și dacă-mi permiteți, v-aș da un sfat : e bine să faceți acest prim pas... restul va veni atunci mai ușor.

— Nu înțeleg la ce vreți să faceți aluzie.

— Liceul nostru mai are un număr de catedre vacante... într-un an, doi, se vor completa prin concurs.

În învățămîntul militar aveți bune condiții de lucru și o serie de avantaje : 12 ore catedra în loc de 15, primă, posibilitatea de-a căpăta bursă sau măcar ajutor pentru călătorie de studii în străinătate... apoi, la noi, politicienii nu-și pot vîrî coada — cum se-ntîmplă în învățămîntul civil.

— Perspectiva mă ispitește, mărturisesc. Va fi însă greu de aranjat orele acum, în plin an școlar.

— Nu aveți nici o grijă. Chestia asta o rezolv eu.

Așa s-a făcut că, începînd din aprilie 1922, Miron Șerbănescu a avut ore și la liceul militar din localitate.

Mai bine de jumătate din vacanța de Paști, Șerbănescu a petrecut-o la București cu părinții lui. A căutat cu tot dinadinsul să le intre în voie. A fost cu dînșii la biserică, la plimbare, la vizite, la spectacole, iar la insistențele tatălui său, s-a lăsat convins că e bine să dea speranțe maică-sei, dacă îi mai aduce vorba de însurătoare.

În ajunul înapoierii lui, cucoana Mărioara nu s-a putut stăpîni să nu deschidă vorba despre ce o rodea pe dumneaei.

— Te-a mai invitat, maică, directorul la el?

— Destul de des.

— Cu lume multă, sau numai așa, în cerc intim?

— Și cu invitați mai mulți, dar de obicei cînd au loc ședințele muzicale... atunci sînt trei-patru invitați cu totul.

— Din ce cîntă domnișoara Suzana?

— E o foarte bună pianistă.

— Nu-i știam și calitatea asta. Bravo ei!

— Talentată și studioasă... în fiecare zi exersează ore întregi.

— Mai umblă vorbe pe seama ei?

— N-am mai auzit în ultimul timp.

— Să știi că tot scornituri au fost... lume rea... invidioasă...

— Se prea poate.

— Și tot așa îți dă tîrcoale? Hai, nu te jena de mine!

— Cred că mă simpatizează sincer.

— Să fii sigur de asta! Dar tu, tu cu ce ochi o vezi acum?

— Socot că se poate vorbi de simpatie și din partea mea... un început de reală simpatie.

— Eşti sigur de asta, sau îmi spui numai aşa, ca să-mi faci plăcere ?

— Cum îţi vine să mă suspectezi, mamă ? !

— Ei bravo, bun e Dumnezeu atunci !

S-a sculat de la locul ei şi, cu lumină în ochi şi faţa radioasă, şi-a sărutat băiatul pe frunte şi l-a mîngîiat pe bărbie.

Înapoiat la şcoală, viaţa l-a prins cu obligaţiile, cu programul şi grijile ei.

Dragostea lui pentru Ileana Diamandescu e tot mai puternică, iar legătura lor, afişată fără nici o rezervă, e privită cu simpatie şi comentată acum favorabil.

Îl îngrijorează însă faptul că domnişoara Diamandescu, deprinsă să trăiască larg şi să se îmbrace luxos, a trebuit să se restrîngă, iar ajutoarele pe care le primeşte de la doctoriţă îi ating amorul lui propriu. El contribuie cu tot ce poate, dar resursele materiale îi sînt reduse. În plus, la teatru nu se mai bucură de atenţia cu care fusese înconjurată cît a durat legătura ei cu fostul comandant al corpului de armată.

Ca Şerbănescu să se poată impune şi mai mult ; ca să-i strîngă mai bine pe cei de la Naţional, a căzut de acord cu un fost coleg de facultate, redactor la *Universul*, ca de două ori pe lună să trimită cîte o cronică a mişcării culturale locale, pentru *Universul literar*. Bineînţeles că el va face în aşa fel. ca activitatea teatrului să ocupe primul plan în darea lui de seamă.

Invitaţiile la director se succedau cu regularitate pentru marţea şi vinerea — atunci au loc şedinţele de muzică.

Într-o marţi seara, după ce se terminase micul concert, iar directorul şi profesorul Decusară începuseră în birou o partidă de table, Şerbănescu s-a trezit singur, în sufragerie, cu domnişoara Suzana. Ceilalţi doi executanţi, cu care se comple-

teză cvartetul muzical al domnișoarei Negulescu, chibițau pe lîngă jucători.

Prin fereastra larg deschisă intra un val de aer curat și mirosind a flori udate — pe seară căzuse o ploaie călduță și potolită. Paznicul de noapte își făcea rondul, cîntînd cît îl ținea gura, un cîntec ardelenesc de dragoste.

Domnișoara Suzana, care tocmai se apropiase să-i adauge o lingură de frișcă pe savarină :

— Vai !... Vai, cum m-am speriat !

— Ce este ? ! Ce s-a-ntîmplat ?

S-a ridicat deodată, neliniștit, de la locul lui și se uită nedumirit la fața ei, pe care se putea citi spaimă.

— Un șoarece ! A trecut peste pantoful meu !

— Și pentru atîta lucru să te sperii așa dumneata ? !

— Rău de tot ! Ia vezi cum îmi bate inima !

I-a luat mîna între palmele ei și i-a așezat-o în dreptul inimii.

— Adevărat că te-ai speriat, nu glumă !

Inima domnișoarei Suzana bătea tare și precipitat, dar nu de sperietură, ci de emoția prin care trecea.

Cum de-a îmbrățișat-o atunci, Șerbănescu nu-și poate da bine seama nici acum. Și totuși e simplu : băuse ceva mai mult, trupul lipit de dînsul fremăta de dorințe, parfumul tare i-a ațîțat simțurile, iar gura fetei era așa de aproape de buzele lui !

Din prag, bătînd din palme, Filimon Filip — profesorul de muzică al școlii :

— Bravo, bravo, porumbița nenii ! Pe cînd logodna, copii ? Directore dragă, dă-le binecuvîntarea !

Ceilalți s-au și ivit în prag, de parc-ar fi așteptat acest consemn.

— Ei și tu... lasă tinerii în pace — îl dojenește amical directorul Craiu.

Domnișoara Suzana și-a pus mîinile la ochi și a trecut în cealaltă cameră ; jucătorii și chibiții și-au reluat locurile, iar Șerbănescu s-a așezat prostit în fața savarinei, din care ciugulește automat cu vîrful linguriței.

Afară, în dreptul ferestrei larg deschise, octetul profesorului de muzică, format din elevi din ultima clasă, face o serenadă. De rîndul acesta octetul a executat numai romanțe sentimentale.

Într-un tîrziu, fără să-și ia rămas bun de la careva, Șerbănescu s-a strecurat binișor spre camera lui.

Pe întunerec, cu ferestrele închise și storurile trase, stă întins în pat, cu privirea ațintită în tavan și mîinile împreunate sub ceafă. Încearcă să se analizeze, dar nu se poate descurca. Încearcă să prevadă urmările celor întîmplate, dar se încurcă în presupunerile ce face. E amărît, dezgustat și descurajat.

Pe întunerec stă și domnișoara Suzana Negulescu ; în mintea ei e rînduială, în inimă, bucurie și speranță. Scena mare, de astă-seară, a pus-o singură la cale.

Au împins-o la pasul acesta simpatia ce poartă lui Șerbănescu — l-a plăcut din capul locului —, firicelul de gelozie — legătura lui cu artista n-a putut-o lăsa indiferentă —, ambiția ei de femeie anturată, care nu e luată suficient în seamă de rîndul acesta, dar a intervenit și un calcul realist. Dacă nici acum nu se poate căsători din cauza legăturii ei cu Craiu, nu-i rămîne decît să se mute la București ca să-și continue studiile, și să-și încerce acolo norocul.

O căsătorie ar pune capăt clevetirilor, dar ea nu se poate mărita oricum. Iar din cauza clevetirilor, tinerii care au curtat-o și i-au plăcut ei au bătut toți, treptat-treptat, în retragere. Șerbănescu e băiat de viitor, îl simpatizează și crede — cu toată legă-

tura lui ostentativ afișată — că nu-i este indiferentă.

După două zile de zbucium, Șerbănescu s-a dus, pe seară, la doamna Frîncu, iar cînd a plecat și ultimul musafir, i-a povestit cele întîmplate, i-a cerut sfat și ajutor.

— Stupidă întîmplare, domnule! Nu știu dacă a fost cursă premeditată, cum bănuiești, sau o simplă întîmplare... dar prost ai mai căzut!

— Așa e?

— Dacă vrea Craiu să te sileaască, atunci trebuie să iei fata.

— Oare e în stare să mă constrîngă la pasul ăsta?

— Unul ca el e capabil.

— Și dacă eu mă opun? Dacă refuz, pur și simplu?

— Va ieși scandal, și dumneata ai mai mult de pierdut de pe urma unui scandal public.

— Ce fac cu Ileana? Îmi vine să-nnebunesc, doamnă Frîncu!

— Nu te zbuciuma mai mult decît trebuie. Privește situația bărbătește. Să așteptăm să se facă oarecare lumină și vom vedea atunci cum trebuie procedat.

— Chestia asta are să mă distrugă!

— Mai întîi și mai întîi, nu știm cum va reacționa Craiu... cum se va comporta domnișoara Negulescu...

— Așa e.

— Eu cred că totul va atîrna de dînsa.

— Ce va zice Ileana de tevatura asta? Cu ce ochi mă va privi? Îmi vine să intru în pămînt de rușine și necaz!

— Ileana e o fată tare, înțeleaptă și ține la dumneata. De va fi necesar, se va trage în lături ca să-ți ușureze situația.

— Așa ceva n-aș putea accepta... Doamne ferește!

— Caută de te stăpînește, omule, ca să nu te faci de rîs ori să comiți vreo imprudență ! Și ține-mă în curent.

Doamna Frîncu s-a ridicat cu greu, i-a întins amîndouă mîinile și le-a strîns pe ale lui, căutînd, prin strînsoarea asta, să-i arate prietenie și să-i dea curaj.

Exact a treia zi, pe seară, a fost chemat în cabinetul directorului. A intrat hotărît să se apere și chiar să atace, de va fi nevoie.

După ce au terminat chestiunile în legătură cu școala :

— Altceva, Șerbănescule ?

— Nimic altăceva, domnule director.

— Chiar nimic ? !

— ?

— Crezi dumneata, că scena de alaltăseară poate rămînea fără urmare ? — și-l fulgeră din ochi.

— ?

— Socoți dumneata că poți să te joci cu inima și onoarea unei fete ? Reușești să-i sucești capul, o îmbrățișezi de față cu lumea, apoi te dai la fund... halal să ne fie !

— Domnule director, să vedeți...

Nu-și poate stăpîni tremurul și aduna ideile, și e gata-gata să se bîlbîie. Acum, firește, nu mai poate fi vorba de atac.

— Îți acord o săptămînă, o săptămînă în cap, ca să-ți anunți părinții și să poți primi consimțămîntul lor. Vinerea viitoare te prezinți să ceri mîna domnișoarei Negulescu. Altfel, vei avea de-a face cu mine ! Am terminat, domnule !

Șerbănescu a ieșit complet zăpăcit din cabinetul directorului.

Pe la 11 noaptea a fost chemat la telefon de domnișoara dr. Diamandescu, care i-a comunicat că mama lui, în urma consultului la care a participat și dînsa, a fost internată în spital, urmînd să fie operată de peritonită, a doua zi de dimineață.

Șerbănescu a rugat-o să nu facă nici o economie, să aducă un bun chirurg și dacă se poate, s-o mute la un sanatoriu.

A doua zi, cu primul tren, a plecat la București. Pe seară, cînd a ajuns el la spitalul Brîncovenesc, cucoana Mărioara era în agonie. Doctorița Diamandescu, internul de serviciu și tatăl lui nu l-au lăsat să intre în rezerva muribundei. Nu mai cunoștea acum pe nimeni, iar ultimele ei clipe de agonie pe dînsul l-ar fi distrus sufletește. Dacă ajungea mai devreme, pentru cucoana Mărioara ar fi fost o mare mîngîiere și ușurare. L-a chemat într-una. Acum însă e prea tîrziu — pentru amîndoi tîrziu.

După înmormîntare și masa de pomenire, cînd a rămas numai cu părintele lui, nu s-a mai putut stăpîni și s-a prăbușit în brațele acestuia.

— Tată, tată, am rămas fără măicuța noastră!

— Băiatul tatei... băiatul tatei! Liniștește-te, Mironele!... Așa a fost scris...

Plîng amîndoi, iar plînsul i-apropie și mai mult și le așterne o fulguire de liniște în suflet.

— A murit tare amărîtă... cu nemulțumirea-n suflet, din cauza purtării mele.

— Nu vorbi așa că faci păcat! Maică-ta se schimbase mult de vreo două săptămîni încoace. Te înțelegea și te aproba... oricînd ți-ar fi dat consimțămîntul să iei fata care știa că ți-e dragă.

— E adevărat ce-mi spui dumneata?! Sau vrei numai să-mi ridici moralul?

— Pe amintirea ei, — iacă, zic vorbă mare — că tot ce ți-am spus e adevăr curat!

— Ce inimă avea, Dumnezeu s-o ierte!

— Și mult mai ținea la tine, băiatul tatei!

O undă nouă de plîns îi încearcă pe amîndoi.

— Știi ce, tată? Dumneata trebuie să vii la mine... negreșit asta! Și eu am nevoie de sprijinul dumitale, și dumneata de al meu. Nu mai putem trăi departe unul de altul.

— Ai dreptate, dar acum nu-i posibil.

— De ce zici așa, tată ? !

— Eu trebuie să-i închei toate rînduielile creștinești, să-i pun o cruce de piatră pe mormînt, să mai fac unele reparații la casă, să găsesc un om al lui Dumnezeu ca s-o închiriez... de la toamnă, da. Vine vacanța mare peste o lună, maximum două...

— La 1 iulie se ia vacanță la școala noastră.

— Va să zică, pînă ne-om vedea iar, mai e cu totul o lună și ceva.

Au stat mult de vorbă în noaptea aceea, ca doi vechi și buni prieteni, și s-au înțeles întru totul.

*

Chiar a doua zi, după ce Șerbănescu a plecat la București, doamna Frîncu a invitat-o la dînsa pe domnișoara Suzana Negulescu.

Biletul primit a măgulit-o și i-a ațițat, totodată, curiozitatea. De mult a vrut să frecventeze cenaclul prozatoarei, însă unchiul ei i-a interzis categoric, pe motiv că e suspectat și criticat acest cerc.

Cum domnișoara Negulescu a sosit exact la ora indicată în bilet, au avut timp suficient să stea de vorbă.

Doamna Frîncu a informat-o că domnișoara Diamandescu și profesorul Șerbănescu se iubesc cu adevărat, i-a subliniat că finalul firesc al unei astfel de legături nu poate fi decît căsătoria, și a făcut un cald apel la dînsa ca să privească realitatea în față.

I-a adăugat că Șerbănescu o simpatizează și o stimează, dar între simpatia ce-i poartă și dragostea de care este stăpînit, distanța-i mare. A încheiat arătîndu-i că dacă l-ar lua totuși pe Șerbănescu, nu va putea să se simtă fericită. Deci și datoria, și propriul ei interes îi cer să se dea în lături din calea celor doi îndrăgostiți.

Domnişoara Negulescu a început prin a-i povesti cum s-au petrecut lucrurile între dînsa şi soţul fostei sale mătuşi. Mai demult simţise nevoia unei mărturisiri, iar experienţa de viaţă şi seriozitatea scriitoarei îi sînt chezăşie că va găsi şi înţelegere, şi discreţie.

Nu i-a ascuns partea ei de vină: cochetărie şi provocare pornite din instinct femenin, dar şi alimentate de necaz şi gelozie, deoarece îşi da tot mai lămurit seama că doamna Dumbrăveanu urmărea, din capriciu, interes sau iubire, să-l înlănţuiască definitiv pe unchiul şi protectorul ei.

Nu a crezut şi nici n-a dorit ca lucrurile să meargă prea departe, dar cu lipsa ei de experienţă şi cu un temperament nefericit cum este Craiu, ceea ce era fatal să se întîmple, s-a întîmplat. Cel puţin dacă această legătură nefirească şi hulită ar fi avut poezia pe care, în naivitatea ei, o visase. Dar Tase Ignătescu-Craiu nu-i omul de nuanţe şi gingăşie, iar asalturile doamnei Lili Dumbrăveanu au devenit şi mai îndrăzneţe, de îndată ce a prins de veste sau numai a bănuit legătura ce se înfiripase între dînşii. Acum e cu totul sub influenţa acestei femei nefaste, şi nu ar surprinde-o — a încheiat prima parte a confesiunii — ca Ignătescu s-o divorţeze de secretarul Dumbrăveanu şi s-o ia de nevastă.

În partea a doua i-a mărturisit că l-a simpatizat pe Şerbănescu din capul locului, că au bucurat-o succesele avute de acesta pe tărîm publicistic, că a interpretat greşit atenţiile lui de om bine crescut, iar în ce priveşte legătura cu domnişoara Diamandescu, a crezut că e vorba de ceva trecător.

Cele întîmplate la ultima serată muzicală le-a înfăţişat ca pe o coincidenţă firească, stupidă poate, căreia nu i-a dat importanţă şi nici nu a crezut că ar putea avea vreo urmare mai serioasă.

A omis înadins să-i spună că dînsa pusese la cale şi jucase bine scena din sufragerie, şi nici că se

înțelesese, în taină, cu nașul ei, profesorul de muzică și violoncelistul Filimon Filip, ca să apară tocmai la timp.

În încheiere, a adăugat că dînsa nu poate fi piedică pentru cei doi amanți, cărora le dorește toată fericirea, și a făgăduit doamnei Frîncu că se va muta la București, intenționînd ca de la toamnă să se înscrie la Facultatea de drept. Are un venit destul de frumușel, așa că nu va fi silită să stea la cămin și nici să-și ia slujbă pentru anii de studenție, iar în ce privește profesiunea de avocat, simte o adevărată vocație.

Cînd a ajuns Șerbănescu la școală, i s-a comunicat că inspectorul general Sandu Brebenaru venise pentru o nouă inspecție.

Colegii lui Șerbănescu l-au întîmpinat pe acesta cu simpatie și au căutat să-l consoleze și să-l încurajeze.

A doua zi după sosire, cînd să treacă spre clasă, s-a întîlnit față în față cu directorul.

— Cînd te-ai înapoiat, domnule profesor?

— Astă-noapte.

— Te rog să primești și condoleanțele mele. Să știi că m-a impresionat moartea mamei dumitale. Ce femeie cumsecade! Păcat!

— Vă mulțumesc, domnule director.

— Cam ce vîrstă avea?

— 62 de ani. Dar cînd e vorba de mamă, oricît de bătrînă ar fi, e tot o pierdere dureroasă.

— Știu asta, știu... Dumnezeu s-o ierte... Cele petrecute mai deunăzi, — bănuiești la ce fac aluzie — capitol încheiat... definitiv încheiat. Și văzîndu-l că se uită nedumerit, că nu schițează un gest, nu scoate o vorbă, adaugă: Suzana nu se gîndește la căsătorie... și nici nu te place. Și eu care bănuiam contrariul! Deci, punct în legătură cu cele întîmplate în seara ceea și cavalerească discreție din partea dumitale. La revedere. N-aș vrea să creadă Brebenaru că te țin de vorbă pe sală.

Un gest scurt, din cap, apoi îi întoarce spatele și se îndreaptă grăbit spre clasă.

Cu toate că Miron Șerbănescu a avut trei ore la rînd în dimineața ceea, Brebenaru nu l-a inspectat.

În recreația de la 12 a trimis pe secretar să-l cheme la dînsul, în cancelaria directorului. Cînd a intrat Șerbănescu, inspectorul se plimba în curmezișul biroului, puțin adus de spate, cu mîinile băgate adînc în buzunarele sacoului și îngîndurat. La salutul lui nu i-a răspuns, dar i-a făcut semn cu capul să ia loc în fotoliu.

După ce s-a oprit în dreptul ferestrei privind cîtva timp, absent, în curte, s-a întors spre Șerbănescu :

— Va să zică te-ai înapoiat dumneata ?

— După cum vedeți, domnule inspector general.

— Nu-ți spun condoleanțe, ca să nu crezi cumva că e vorba de-o banală formalitate. Eu știu ce-nseamnă, chiar pentru un om matur, moartea mamei lui. Noi am rămas de timpuriu orfani de tată. Cu ce greutăți s-a luptat biata mama ca să ne scoată pe toți oameni ! Dar nu pentru confidențe te-am poftit la mine.

Glasul i s-a înăsprit și face un gest cu mîna dreaptă, ca și cînd ar fi vrut să gonească convoiul de amintiri ce se pornise.

— La ordinele dumneavoastră, domnule inspector general.

— Cum ți-ai permis, domnule, să ridici din casa de fier, din fondurile comitetului, zece mii de lei ?

— Dar am lăsat chitanță, domnule inspector general !

— Chitanță ? Dar a fost cel puțin vizată de director ?

— Nu, n-a fost.

— Și să știi dumneata de la mine, că vizată de-ar fi, din punct de vedere contabil tot n-are valoare.

— Știu că așa procedează și domnul director.

— Rău face. I-am mai spus-o, şi va răspunde odată. Dacă ştiai că aşa procedează dumnealui, de ce n-ai cerut atunci să ţi-o aprobe ? N-ai avut timp pînă la plecarea trenului ?

— Aş fi avut.

— Atunci, de ce ?

— Fiindcă raporturile mele cu domnul director erau cam încordate.

— Ţi-ar fi refuzat el viza cînd te duceai să-ţi vezi mama care trebuia operată urgent ?

— Nu... nu cred...

— Atunci ?

— ?

— Nu cumva ai intrat şi dumneata în hora drăcească de-aici ?

— Eu nu mă amestec în cearta dumnealor.

— Ţi-am spus şi ţi-o repet : stai deoparte, nu te juca, domnule coleg, cu focul ! Te previn şi pe dumneata, că dacă nu se potolesc lucrurile, voi propune domnului ministru să fie daţi în judecată toţi cei vinovaţi.

— Foarte bine !

— Voi face chiar eu rechizitoriul, şi voi cere comisiei de judecată să le aplice mutarea la diferite şcoli... din alte localităţi, căci dacă rămîn tot aici, răul nu se curmă.

— Ar fi cea mai bună măsură, cred.

— Mulţumesc pentru aprobare.

Plescăie din buze, îşi trece de cîteva ori dosul palmei peste mustaţă şi face o mică pauză.

— Dar raport de concediu de ce n-ai lăsat ?

— În dîrdora plecării am scăpat din vedere.

— Dar după ce-ai sosit la Bucureşti, şi-ai văzut că trebuie să mai rămîi, de ce n-ai făcut ?

— S-ajungă la şcoală o dată cu mine, sau chiar după ce soseam eu ?

— Dacă trimiteai telegramă, în aceeaşi zi se înregistra la şcoală.

— Nu mi-a venit în minte.

— Sînt formalităţi, dragă domnule Şerbănescu, — glasul şi privirea i s-au îmblînzit — care trebuiesc îndeplinite la timp... altfel, sîntem în culpă.

— Recunosc, sînt vinovat, domnule inspector general... aştept sancţiunea dumneavoastră.

— Nu e vorba de nici o măsură disciplinară. Am ţinut numai să-ţi atrag atenţia, între patru ochi, ca să te fereşti pe viitor. Şcoala, ca orice instituţie, are regulile ei... bune, rele, puţine-multe, trebuiesc respectate.

— Am să-i mulţumesc domnului director pentru lecţia ce mi-aţi făcut-o acum.

— Ce vrei să insinuezi ?

— Cred că dumnealui v-a informat.

— Greşeşti, domnule ! Faţa i s-a înăsprit din nou, iar cu palma a plesnit în marginea biroului. — Directorul n-a ştiut cum să te mai scuze, să te acopere !

— N-aş fi bănuit...

— Vezi cum te pripeşti ? Tinereţe, tinereţe !

Scoate o ţigară, o freacă între degete, o miroase, strîmbă din nas şi-i dă foc cu bricheta.

— Domnule inspector general, eu vă mulţumesc respectuos şi cu recunoştinţă pentru bunăvoinţa arătată.

— Mulţumirea mea este ca sfaturile ce vi le dau să nu cadă pe piatră seacă.

— Acum, dacă îmi permiteţi, v-aş face o rugăminte.

— Dacă-mi stă în putere, cu plăcere te servesc. Despre ce-i vorba ?

— Domnule inspector general, vă rog să-mi primiţi sau să-mi susţineţi demisia — nu ştiu cum se procedează — din postul de subdirector.

— Vrei să demisionezi cu tot dinadinsul ? !

— Da, irevocabil !

— Şi de ce, mă rog ? ! De ce ?

— Am eu motivele mele... destul de serioase.

— Să zicem că le ai. Şi pe ce dată ai vrea să demisionezi ?

— Dacă se poate, chiar pe ziua de azi.

— De-am interpreta numirea dumitale ca făcută numai pe un an şcolar, şi tot eşti obligat să rămîi pînă la 1 septembrie.

— Şi dacă insist totuşi ?

— Nu ţi-o primesc. La 1 iulie intrăm în vacanţă, iar dumneata ai dreptul la o lună şi jumătate de concediu. Dacă la înapoierea din concediu persişti în hotărîrea de-a demisiona, atunci nu te mai reţin. Obligaţiile contractate trebuiesc respectate, domnule, iar demisia nu se înaintează pentru orice fleac !

— E vorba de motive serioase, domnule inspector general !

— La toamnă... atunci stăm de vorbă iar. La revedere, acum, că la 1 trebuie să fiu la prefect pentru dejun.

Îl bate pe umăr şi-l duce, ţinîndu-l de mînă, pînă la jumătatea cancelariei.

Şerbănescu n-ar fi crezut că moartea mamei lui să-l poată afecta atît de mult. Acum îşi dă bine seama că a pierdut şi o tovarăşă, o sfătuitoare. Cu cît trec zilele, golul i se pare mai mare, mai viu, pierderea mai dureroasă.

Condoleanţe şi încurajări a primit de pretutindeni — şi în multe a simţit sinceritate — dar înţelegere caldă şi reazim sigur, tot la prietena lui a întîlnit.

Într-o sîmbătă dimineaţa a fost chemat, prin curier, la o conferinţă plenară la liceul militar. Atunci a putut vedea el pe colonelul comandant — stă mai mult la moşie ori la vie — precum şi pe toţi profesorii şcolii, căci la liceul militar are ore numai în două dimineţe.

În sala de conferinţe au luat loc : la masa mică din fund, comandantul, avînd în dreapta pe maio-

rul-director de studii, iar la stînga, pe căpitanul-ajutor de director de studii ; la dreapta maiorului, secretarul liceului iar lîngă căpitan, adjutantul colonelului și ofițerul de serviciu pe școală. La masa mare, așezată perpendicular pe cea mică, de o parte și de alta, profesorii ; în spatele lor, pe scăunele rotunde, fără spetează, ofițerii diriginți și pedagogii. În fața fiecărui profesor, o foaie de hîrtie albă și un creion.

Colonelul e un om relativ tînăr, poartă două semne de rănit în război, are o față deschisă și nu face diplomație ieftină.

— Domnilor, v-am deranjat iar și vă cer scuze pentru asta, dar trebuia să v-aduc la cunoștință că domnul general Trandafireanu, inspector general de armată, va inspecta poimîine școala noastră.

— O veni singur, sau va fi însoțit de inspectorii generali didactici? — întreabă un profesor mai în vîrstă, care-și tot joacă dantura cu vîrful limbii și nu și-a stins trabucul.

— Vine numai cu adjutantul, cucoane Șerbane.

— Să n-avem vreo surpriză, colonele?

— Serviciul meu de informații nu dă greș niciodată. Ceea ce te rog eu e să nu-mi faci vreo încurcătură, ca la inspecția domnului general al nostru.

— Nu e nimic, domnule colonel — se amestecă în vorba lor un alt profesor, mîngîindu-și ciocul și clipind dintr-un ochi : școala doar are bărbier... îl poate rade în doi timpi și trei mișcări — ba-i frizează și mustața!

Rîsete și vorbe în șoaptă. Dascălii cunosc întîmplarea : profesorul Șerban Giroveanu, întors de la fermă, a intrat în clasă plin de praf și neras de-o săptămînă, peste directorul liceelor militare, venit în inspecție inopinată.

— Chiar vă atrag atenția, domnilor, și vă rog totodată să vă prezentați cît mai îngrijit, deoarece

domnul general e foarte pretenţios şi protocolar. Lecţiile bine puse la punct.

— Să n-ai nici o grijă, colonele ! îl asigură tot profesorul Giroveanu.

— În program — va sta două zile la noi — puneţi şi o şezătoare : muzică vocală şi instrumentală, exerciţii de gimnastică, asalt de spadă şi floretă...

— Se va aranja totul, domnule colonel — îl asigură directorul de studii.

— Am încredere în tine, Vasilescule. În ziua a doua, seara, un banchet în sala de gimnastică. Vor participa capii de autorităţi, inspectorul şcolar, cîţiva dintre directori, profesorii şcolii... totul trebuie să meargă pe rotile ! Mai discutăm noi asupra acestui capitol — se adresează din nou directorului de studii.

— Vă prezint mîine dimineaţă toată chestia pusă la punct.

— Bravo, Vasilescule ! La banchet o să vorbesc eu şi cuconu Şerban din partea şcolii, domnul comandant al corpului din partea armatei, iar domnul prefect în numele guvernului.

— N-o fi cam pretenţios programul ? întreabă tot profesorul cu cioc.

— E vorba doar de un fost şi viitor ministru de război ! După banchet, îl conducem la gară : eu, maiorul Vasilescu, cuconu Şerban şi domnul profesor Manolescu. Cine-or vrea dintre invitaţi să meargă, treaba lor.

Apoi, ridicîndu-se în picioare şi adresîndu-se tuturor :

— Domnilor, ţin să iasă cît mai bine această inspecţie, că de rezultatul ei atîrnă avansarea mea la gradul de general. După cum v-am mai spus şi altă dată, eu mă găsesc întîmplător şi pentru scurt timp în fruntea acestei instituţii.

— Va ieşi foarte bine inspecţia... poţi dormi liniştit, colonele ! îi dă din nou asigurări, în numele

corpului didactic, Şerban Giroveanu — recunoscut de toţi ca decan al şcolii.

— Atunci eu vă mulţumesc cu anticipaţie şi vă spun la revedere.

O înclinare din cap, bezele cu dreapta, şi însoţit de adjutant, comandantul liceului militar părăseşte sala de şedinţe.

Maiorul Vasilescu a mai rămas ca să dea profesorilor şi personalului ajutător o serie de instrucţiuni, şi ca să-i roage să nu vorbească în oraş despre inspecţie.

Două zile liceul militar a stat sub presiune şi a fost inspectat cu de-amănuntul. În ziua a doua, între 5 şi 7, inspectorul general de armată Sică Trandafireanu a chemat pe profesorii care-au fost văzuţi la clasă, şi a acordat audienţe părinţilor.

A venit într-un tîrziu şi rîndul lui Şerbănescu, ca unul ce fusese inspectat.

Cînd a intrat el în cabinetul comandantului liceului, la biroul acestuia stătea generalul Trandafireanu ; în dreapta lui, comandantul şcolii ; în stînga, directorul de studii — amîndoi în picioare — iar la spatele generalului-inspector, adjutantul acestuia îi dizolva într-un pahar mare, cu picior, medicamentul prescris de profesorul care l-a examinat pe general, vara trecută, în clinica din Geneva.

După ce a dat paharul peste cap, generalul Trandafireanu s-a oţărît, a scuipat de cîteva ori în şerveţelul ţinut de adjutant, şi-a dres glasul, apoi a făcut semn lui Şerbănescu să ia loc.

— Domnul profesor... Îşi pune monoclul şi se apleacă să caute în lista din dreapta, scrisă la maşină.

— Miron Şerbănescu, completează acesta.

— Da, da, Şerbănescu Miron. Sînt foarte mulţumit de dumneavoastră. Ambele lecţii au întrunit toate calităţile unor lecţiuni serios pregătite şi admirabil desfăşurate.

Vorbește rar, graseiat și înalță mereu din sprîncene.

Șerbănescu se îmbujorează ușor, se ridică pe jumătate din fotoliu și se înclină respectuos.

— Eu și cu Vasilescu am stăruit să rămînă numai la școala noastră, dar dumnealui se lasă cam greu.

După ce rostește vorbele acestea, colonelul se întoarce puțin spre dînsul și-i face cu ochiul.

— Ar fi, cred și eu, o bună achiziție pentru învățămîntul nostru. Iar către Șerbănescu : vei avea aci, tinere, mai multe satisfacții ca la civili, mai substanțiale avantaje materiale și alte perspective pentru viitor... plus onoarea că servești în învățămîntul militar ! În orice caz, mai reflectează dumneata.

Apoi, îndreptîndu-și bustul, luînd o mască mai severă și întinzîndu-i două degete :

— Audiența dumneavoastră a luat sfîrșit, domnule profesor...

— Șerbănescu Miron — îi vine în ajutor adjutantul.

— Da, da. Și întorcînd capul către acesta : cine urmează acum, Marincule ?

Inspecția inopinată a generalului Trandafireanu, în atribuțiile căruia intră și controlul întregului învățămînt militar, i-a îmbogățit profesorului Șerbănescu experiența, l-a amuzat, dar l-a și întristat.

*

Academia Romînă a acordat în sesiunea de mai premiul cel mare doamnei Mariana Frîncu, pentru întreaga sa operă literară. Este al treilea premiu pe care înaltul for îl decerne cunoscutei scriitoare.

Evenimentul a fost anunțat de ziare, iar revistele literare, pe măsură ce apar, îl comentează pe larg.

Comentariile atît de favorabile se datoresc, desigur, activității acestei prodigioase scriitoare, dar

și multiplelor relații pe care a știut să și le facă și să le cultive în decursul anilor.

Gazetele locale au publicat articole elogioase, împreună cu ultima fotografie sau caricatură a doamnei Frîncu, iar revista *Brazda nouă* și-a vestit cititorii că în numărul viitor, închinat sărbătoritei, se vor publica, între altele, un capitol din romanul social ce aceasta pregătește, o scrisoare a profesorului Iorga, amintiri scrise de Ionescu-Vîrtejani și un documentat studiu datorit criticului Miron Șerbănescu.

La *Brazda nouă* secretariatul de redacție a fost încredințat poetului Savin-Cosmești, care reușise să fie mutat în garnizoana locală, iar Șerbănescu a fost mulțumit că, solicitat insistent să scrie un studiu despre prozatoarea Mariana Frîncu, își poate relua colaborarea la importanta revistă.

Numărul recent apărut se prezintă bine — din toate punctele de vedere. Asta dovedește că noul secretar de redacție îl înlocuiește cu succes pe Șerbănescu — ceea ce, firește, nu-l prea încîntă pe acesta. Iar l-a încercat părerea de rău că a cedat, la insistențele lui Martinescu, acceptînd ca despre retragerea lui de la secretariatul de redacție să nu se menționeze în revistă.

Societatea „Amicii științei" și Teatrul Național au luat inițiativa de a sărbători pe doamna Frîncu. Programul festivității a constat dintr-o serie de cuvîntări (au vorbit președintele de la „Amicii științei", primarul orașului, prefectul — acesta i-a înmînat scriitoarei „Răsplata muncii cl. I" — directorul teatrului și inspectorul școlar al regiunii); din lecturi făcute de artiștii Lalescu și Veleanu, și s-a încheiat cu un spiritual și substanțial răspuns din partea premiatei.

A doua zi, doamna Frîncu a invitat la o cupă de înghețată — la școala de menaj, deoarece la dînsa nu era loc — pe cei care au sărbătorit-o.

S-au servit dulciuri, un pahar de vin bun şi două feluri de îngheţată ; atmosfera, destul de convenabilă.

Cîteva zile la rînd, scriitoarea a fost nevoită să accepte invitaţii la masă din partea celor care ţineau s-o sărbătorească şi în felul acesta, dar şi s-o aibă în casa lor.

Printre cei care au invitat-o a fost şi inginerul Bazil Georgian. E om de vreo 47 ani, distins şi simpatic, parlamentar pentru a doua oară, voiajat şi destul de înstărit.

După moartea părintelui său, şi-a dat demisia de la căile ferate şi se ocupă de cele două trupuri de moşie ce i-au rămas moştenire. Pentru actele de caritate ce face şi sprijinul larg ce acordă şcolii şi bisericii din Codăeşti, precum şi spitalului din Mărăcini, este convins că i se cuvine recunoştinţa sătenilor din aceste două sate, care-i furnizează braţe de muncă şi dijmaşi pentru cele două moşii ce-a moştenit.

Nu este căsătorit. Are înclinare şi pregătire pentru cercetări în domeniul numismaticii şi istoriei artelor — a publicat cîteva studii apreciate — şi e un pasionat colecţionar de monede vechi.

Invitaţi la această masă intimă au fost : doamna Frîncu, profesorul Şerbănescu şi pictorul Octav Liteanu.

După ce au trecut în birou ca să ia cafeaua şi un păhăruţ de coniac franţuzesc, Georgian le-a împărtăşit dorinţa de a scoate, cu banii lui, o importantă revistă literară — de ţinută occidentală, independentă şi cu colaboratorii plătiţi.

O revistă serioasă găseşte că e necesară, îi satisface amorul propriu şi-i dă posibilitatea să-şi plaseze studiile şi mai ales notele cu caracter polemic.

— Ţinuta revistei şi realizarea tehnică ce doreşti nu-i justifică, cred eu, apariţia. De vreo doi ani încoace s-au înmulţit publicaţiile ca ciupercile după ploaie. E un semn bun numai în aparenţă pletora

această de reviste și fițuici literare, care apar cîteva numere și dispar, zăpăcind pe cititori, încurcînd pe abonați, librari, chioșcari... Ambiția unui tînăr care crede că are talent dar și bani de cheltuit, sau gestul cîtorva imberbi ce-și rup de la gură ca să scoată o foaie în care să-și tipărească dibuielile lor literare, nu justifică atîta risipă de hîrtie.

— De acord cu doamna Frîncu. E necesar un program care să arate clar că revista pornește dintr-o necesitate ce s-a făcut simțită și că va urmări, cu perseverență, țelul propus — o completează Miron Șerbănescu.

— Iar eu, de acord cu dumneavoastră amîndoi.

Inginerul Georgian zîmbește și către unul și către celălalt, ferește scrumul havanei și mai soarbe o dată, prelung, din păhărțul cu vechi coniac franțuzesc. Apoi continuă :

— Acest colț de țară are particularitățile lui, care se întîlnesc în peisaj, în structura sufletească a localnicilor, dar și în literatură și artă — poporană și cultă. Dumneata, doamnă Frîncu, n-ai oglindit oare — fără să vrei poate — în volumele dumitale aceste note particulare ale provinciei noastre ? În cele 14 variante ale *Mioriței* culese pînă acum de neobositul Anton Nucet, nu se simt oare încrustate anumite elemente locale ? Mînăstirile noastre nu se deosebesc de cele din restul țării ? Dar bogăția și varietatea cîntecelor de aici — în special cele de joc ? Un sănătos regionalism cultural aș dori eu, în primul rînd. Apoi, să dăm putință începătorilor de talent ca să-și facă ucenicia și să capete, totodată, stimulentul necesar de-a persevera în greaua meserie a scrisului. De aceea, revista va rezerva regulat cîteva pagini pentru începători. Pînă acum, încercările lor sau erau aruncate la coș, sau apăreau alături de-ale scriitorilor consacrați — adică erau puse, prin comparație, într-o situație nefavorabilă. Tot pentru începători — fie că li se publică sau nu încercările — aș vedea o rubrică specială

— nu o incoloră poştă a redacţiei — scrisă cu nerv şi sfătoşenie. Un sfat bun, dat la timp şi în formă convenabilă, poate convinge pe unul că nu are talent, iar pe cel care are, că trebuie să ucenicească înainte, cu rîvnă şi încredere. Această poştă a redacţiei, după părerea mea, ar putea fi scrisă numai de dumneavoastră doi — şi arată, cu capul, spre doamna Frîncu şi profesorul Şerbănescu. Pentru ilustrarea revistei — o văd bogat ilustrată şi cu coperta schimbată de la număr la număr — cel mai indicat ar fi talentatul nostru pictor Octav Liteanu, tocmai pentru că a dovedit că are atîtea aderenţe cu acest minunat colţ de ţară — minunat plăzmuit, dar insuficient cunoscut şi puţin preţuit.

Inginerul Georgian face o pauză mai lungă şi trage pînă aţîţă din nou focul havanei de sub cuşma ei de scrum catifelat şi brumăriu.

Doamna Frîncu aprinde ţigară de la ţigară şi ia din nou cuvîntul.

— Domnule Georgian, se vede bine că te-a frămîntat mai demult problema şi ai cercetat-o pe toate feţele... Sîntem, de rîndul acesta, în faţa unui program care-ar justifica îndeajuns apariţia unei noi publicaţii literare. Numai că eu n-aş putea fi de acord cu programul stabilit de dumneata.

— Şi de ce nu-l puteţi aproba?

— Noi avem nevoie de unificare sufletească, de întărit, nu de minat unirea adusă de războiul cel mare. Alături de nefastul regionalism politic, ar apărea acum, susţinut de o revistă importantă, bine scrisă, luxos tipărită, iar pe deasupra şi ieftină probabil, un regionalism cultural. Nu cred că am face bine, dacă ne-am hotărî să pornim pe drumul acesta.

— Stimată doamnă, pînă la un punct aveţi dreptate... mai bine zis, numai în aparenţă aveţi dreptate. Totul atîrnă de felul cum este practicat acest regionalism. Una e să neg sau să persiflez valorile ce aparţin celorlalte provincii romîneşti, şi cu totul

alta să pun în lumină, să fac să circule comorile ce s-au adunat în regiunea noastră. A le pune în lumină, înseamnă a face o operă pozitivă, de apropiere sufletească. Numai ceea ce poți cunoaște bine și direct, înțelegi exact, îndrăgești, prețuiești. Dar să auzim și părerea domnului Șerbănescu.

Acesta a căutat să concilieze cele două teze, a susținut că revista ar trebui să împace tradiționalismul cu încercările de înnoire ce caută să-și facă loc cu orice preț, și să dea informații ample și obiective despre mișcarea literară de la noi și de peste graniță.

După ce programul a fost fixat în linii generale și aprobat de toți, discuția s-a purtat în legătură cu titlul revistei. În sfîrșit, a fost aprobat unul din cele trei propuse de pictorul Liteanu — și anume: *Solia*.

După alte discuții, destul de aprinse, au convenit cine și cum să figureze pe copertă. Redactori: Mariana Frîncu și Bazil Georgian, secretar de redacție: Miron Șerbănescu; ilustrată de: Octav Liteanu.

Apariția primului număr a fost fixată pentru 15 octombrie. Și fiindcă discuțiile în legătură cu noua revistă au durat mult, au trebuit să ia și masa de seară tot împreună.

Maiorul Andrei Vasilescu l-a chemat într-o zi pe Șerbănescu în cabinetul lui. După cîteva banalități introductive:

— Tot nu te hotărăști, dragă domnule Șerbănescu, să te-nscrii la concurs? Mai sînt trei zile cu totul pînă la expirarea termenului de înscriere.

— Domnule maior, parcă aș lăsa pentru la anul.

— De ce?! Nu te-ai convins încă de atmosfera de la normală?

— Tocmai ca să pot face în voie o comparație între cele două ramuri de învățămînt.

Apoi nu mă împac cu formula: concurs, cînd ai dat o dată examen de capacitate şi funcţionezi ca titular în învăţămîntul civil.

— Pentru starea de lucruri de acum nu se poate ocoli concursul... nu-i altă soluţie legală şi practică... însă lucrurile se vor schimba — în doi-trei ani, cel mult. Asta şi în legătură cu avansarea mea; la toamnă mă face locotenent-colonel, voi avea altă însărcinare în învăţămîntul militar şi deci un cuvînt mai greu de spus. Voi propune să se admită transferări şi detaşări din învăţămîntul militar în cel civil şi invers.

— Aşa da, înţeleg şi eu.

— Cine nu se simte bine la noi, ori învăţămîntul militar crede că s-a cam păcălit, o soluţie firească pentru ieşit din impas va fi detaşarea sau transferarea.

— Iată, prin urmare, încă un motiv ca să amîn pentru la anul.

— Dar se prea poate ca, într-un an-doi, să fie ocupate toate catedrele, iar pînă să se facă altele vacante sau să se creeze catedre noi, să treacă ani. Şcolile militare, pentru care se fac mari sacrificii materiale, trebuie să ajungă şcoli de elită. Absolvenţii lor, fie că trec în şcolile de ofiţeri ori după cîţiva ani părăsesc catedrele ofiţereşti şi îmbrăţişează o carieră civilă, trebuie să se comporte ca elemente de nădejde. Ca liceele noastre să poată da elementele ce li se pretind, e necesar să fie încadrate cu un corp profesoral riguros selecţionat, iar acesta pus în bune condiţii de lucru şi legat sufleteşte de instituţie.

Pînă în cele din urmă, Şerbănescu s-a lăsat convins şi s-a înscris la concurs.

Concursul constă dintr-o probă orală în legătură cu didactica generală şi metodica materiei respective, şi din două lecţii practice — una la cursul inferior iar cealaltă la cursul superior.

După două zile, Șerbănescu a primit vizita profesorului de limba romînă, Ahil Nedeianu, de la al doilea liceu de băieți din localitate.

După cîteva complimente drept introducere, după o mustrare dulceagă că n-a căutat să facă vizite colegilor, moșneguțul neastîmpărat ca o veveriță, cu ochii șireți și de un albastru spălăcit, glasul prea subțire și o stufoasă mustață albă, îngălbenită de tutun și lăsată pe oală, i-a cerut să închidă cu cheia ușa cancelariei, ca să-i poată vorbi confidențial.

După ce a răsucit cheia de două ori, Șerbănescu s-a așezat la loc, și cu brațele încrucișate pe piept așteaptă ca Nedeianu să înceapă.

Acesta, în picioare, s-a răzimat cu mîinile de marginea biroului și a coborît glasul aproape de șoaptă.

— De ce ții dumneata, stimate și iubite coleg, să te prezinți musai la concursul de la liceul militar?

— Am, desigur, motivele mele, onorate domnule coleg... dar pe care nu găsesc necesar să vi le fac cunoscute.

— Te rog să nu interpretezi greșit spusele mele, și mai ales să nu te formalizezi.

— Vă rog să-mi spuneți, fără ocoluri, ce vă aduce la mine?

— Foarte bine! Am venit să te rog, stăruitor, ca să renunți în favoarea colegului nostru — ceva mai tînăr ca mine — Florian Gingulescu.

— Să renunț, la ce?!

— La catedra de romînă de la liceul militar.

— De unde ai dumneata siguranța că voi lua eu catedra asta?

— Se știe că te bucuri de protecția comandantului și a maiorului Vasilescu.

— Și crezi că asta e de-ajuns?

— Apoi ești foarte bine pregătit — se grăbește să adauge profesorul Nedeianu.

— În definitiv, pentru care motive să renunț?

— Are casă grea Gingulescu: doi băieți și două fete mari — două pietre de moară.

— Și crede colegul Gingulescu că avantajele din învățămîntul militar îi vor permite să salte deasupra nevoilor ?

— E vorba de două catedre și deci de două salarii.

— Domnul Gingulescu vrea să păstreze și catedra din învățămîntul civil ? !

— Desigur că da !

— Și se poate lucrul acesta ? !

— Se mai poate numai acum. El este înscris pentru concursul ce urma să se țină înainte de Crăciun, și nu s-a mai ținut fiindcă nu s-au prezentat destui concurenți.

Maiorul Vasilescu, care se afișează ca pedagog și reformator, a reușit să amîne concursul ca să-și poată face dumnealui selecția. Selecție... clică, exact ! Dar și ai noștri au reușit, cu relațiile ce le au la București, ca pentru cei ce-au apucat să se înscrie din toamnă — sub imperiul vechii legi, adică — să se admită să funcționeze la două catedre.

— Tocmai cumulul acesta îl găsesc eu imoral, și deci nu aș putea răspunde afirmativ la propunerea dumitale.

— Asta-i bună ! Ne scandalizăm pentru un fleac de cumul — și doar e vorba de muncă efectivă — și nu vedem pe adevărații rechini cu cîte trei și patru slujbe gras plătite !

— Cine nu vrea să-i vadă sau nu protestează e un ticălos !

— Tare se mai sinchisesc ei de protestele noastre !

— Apoi, de unde siguranța pentru domnul Gingulescu că, rămînînd singur, va reuși la concurs ?

— Regulamentul vechi prevede, cînd este un singur candidat și acela are la capacitate cel puțin 8,50, să fie declarat reușit.

— N-am știut că există o astfel de dispoziție absurdă !

— Există, precis. Și n-o găsesc de loc absurdă!

— Ce medie are domnul Gingulescu la examenul de capacitate?

— 8,45. Are însă asigurată dispensa pentru cele 5 sutimi.

— Faptul că domnul Gingulescu a reușit cu medie frumoasă la capacitate înseamnă că e un element de valoare. În plus, are avantajul anilor de funcționare în învățămînt. Să binevoiască atunci să se prezinte la concurs. De mă va bate, voi fi cel dintîi să-l felicit și să-i strîng mîna cu căldură și sinceritate.

Ahil Nedeianu mușcă nervos din mustață și răsuflă greu.

— Sînt autorizat din partea lui ca să-ți fac o propunere concretă: e dispus să depună o sumă de bani, drept despăgubire, dacă accepți să te retragi din concurs.

— Și dac-aș pretinde o sumă mare?

— Te rog, fixeaz-o!

— Nu-mi pot explica de loc: cum e posibil ca un om împovărat de greutăți să aibă totuși de sacrificat o sumă mai mare de bani?

— La nevoie se va împrumuta pe casă.

— Îi convine?

— Da, fiindcă mai are, fără prelungire, 12 ani pînă la pensionare. Două salarii cu 5 gradații — cinci cu cea militară — plus celelalte avantaje, în 12—14 ani de funcționare, înseamnă ceva — deci merită un sacrificiu. Dumneata, apoi, sînt pe deplin convins, vei fi un bun coleg și vei pretinde o sumă rezonabilă.

— Și dumneata, ce avantaje ai din toată afacerea asta? Dar sincer, te rog!

— Vrei cu tot dinadinsul să-ți spun?

— Aș dori... dacă se poate, bineînțeles.

— Eu o fac din prietenie, în primul rînd...

— Nu mă îndoiesc... apoi?

— Mă aleg cu-n polobocel de vin și un clondir de drojdie de la socrul lui Gingulescu.

— Polobocel sau poloboc în toată regula ?

— Nu, că-i tare zgîrcit Sîrbulescu.

— E cîrciumar ?

— Podgorean... mic podgorean...

Șerbănescu s-a ridicat în picioare, s-a sprijinit cu palmele de marginea biroului și fulgerîndu-l cu privirea și rostind cuvintele apăsat, a încheiat astfel acest penibil dialog :

— Dacă nu te-ai găsi la mine în cancelarie, și dacă n-ai fi om bătrîn, aș ști eu cum să-ți răspund, domnule profesor Nedeianu !

Concursurile pentru ocuparea catedrelor vacante de la liceul militar din localitate au avut loc între 6 și 12 iunie, iar rezultatele au fost afișate în seara de 14.

Profesorul Gingulescu a ieșit cu media 8,11, iar Șerbănescu cu 9,33.

Cam la o săptămînă s-a ținut la școala normală conferința plenară pentru fixarea situației elevilor.

Directorul, care fusese iar pentru cîteva zile la București, se înapoiase în ajun.

Cu Șerbănescu s-a întîlnit în curtea școlii, înainte de-a începe conferința.

— Dar ce te grăbești așa, Șerbănescule ?

— A, am onoare ! Mă duceam să-mi iau de la secretariat foile trimestriale. La 4 e conferința și mai am cîteva medii de calculat.

— Dac-o-ncepe la 4 și jumătate, să zicem mersi !

— Atunci are să ne întîrzie mult discuțiile !

— Nu cred... nu.

— Să dea Dumnezeu !

— Te felicit pentru succesul avut la concurs.

— Vă mulțumesc.

— Crezi că ai să te simți mai bine în învățămîntul militar ?

— Sper.

— Cu tot felul de statistici ce le pretind militarii, cu plan de lecție, cu inspecțiile improvizaților ?

— E drept că cele mai multe statistici nu-și au rost... au să se convingă și au să le reducă... sînt sigur de asta.

— Să te ferească Dumnezeu de mentalitatea militarilor !

— De ce să generalizăm, domnule director ? Întotdeauna astfel de generalizări conțin erori.

Craiu înalță din umeri.

— Dumneavoastră, n-ați întîlnit militari cu care să fie o plăcere să lucrezi ?

— Puțini... prea puțini !

— Planurile le găsesc necesare și ușor de întocmit. Nu-ți pregătești fiecare lecție ? Atunci, de ce să-ți fie greu să așterni cîteva rînduri pe hîrtie, sub formă de sumar plan de lecție ? Aș obiecta doar, că ar trebui să fie obligați toți profesorii să-și întocmească plan de lecție, nu numai suplinitorii și profesorii provizorii.

— Dar cu faimoasele lecții model ?

— Sînt necesare pentru informare și stimulare.

— Reprezentații în fața colegilor și a galonaților. Ai să te acrești dumneata de ele într-un an, doi... sînt sigur.

— Nu cred, iar dacă se va întîmpla să mă simt prost, n-am decît să mă transfer în învățămîntul civil.

— Adio transferare ! Legea nu prevede.

— Maiorul Vasilescu mi-a promis că se va modifica legea.

— Cam multe visează domnul maior ăsta ! O să trebuiască să-i mai tăiem din unghiuță, că prea și-a luat aere de reformator ! Dar apropo : cu inspecțiile dumnealui cum te-mpaci ?

— A fost și la mine în două rînduri. E un om care se pricepe, are bun-simț și e manierat.

— De unde să se priceapă, nene ?! De la pas de defilare, hop și dumnealui la pedagoghie ! A se slăbi !

— Cred că greșiți.

— O să vorbim noi peste un an, doi. Pot paria pe orice că n-ai să mai cînți atunci aria asta !

— De... dacă afirmați dumneavoastră. Însă, deocamdată, așa stau lucrurile cum le-ați auzit din gura mea.

— O întrebare : — dar te rog să-mi răspunzi sincer !

— Promit cu anticipație.

— Ai avut vreo nemulțumire mai serioasă la noi de te-ai hotărît să ne părăsești ?

— Aș păcătui să spun așa ceva.

— Te-am supărat poate eu ?

— Nu, domnule director.

— Frecături au mai fost, recunosc...

— Sînt inerente.

— Îți mulțumesc, domnule Șerbănescu, și-ți doresc, din inimă, să te simți mai bine în învățămîntul militar — dar nu-mi vine a crede !

Îi strînge mîna, apoi se îndreaptă spre cancelaria lui ca să-și ia lucrările și să dea ultimele dispoziții secretarului.

Conferința a început aproape exact, a ținut pînă pe la 8 și ceva și a fost urmată de o gustare.

Graba cu care s-a trecut peste unele cazuri mai dificile, atmosfera convenabilă ce a domnit precum și voia bună din timpul gustării l-au cam pus pe gînduri pe Șerbănescu. De aceea, înainte de-a se despărți în curte de medicul școlii, care e și profesor de igienă, l-a întrebat :

— Întotdeauna au mers lucrurile ușor la conferința de fine de an ? Te întreb pe dumneata, ca profesor mai vechi și oarecum neutru.

— Întotdeauna, fluieraș.

— Și cum se explică minunea asta ?!

Doctorul l-a apucat amical de braț, l-a urnit din loc, și ceva mai încet ca pînă atunci, i-a răspuns :

— Fiindcă mai toți au interese de satisfăcut cu ocazia aceasta.

— Cam ce fel de interese ?

— Unul e rugat de un prieten, de o rudă, de amantă... altul, de vreun clănțău politic...

— Hm ! De asta mi-au dat tîrcoale și m-au făcut să cedez în cîteva cazuri ? Pramatiile naibii !

— Un altul se mai alege și cu cîștig... dacă nu curge, măcar pică.

— Se poate și așa ceva ?!

— De ce să nu se poată ? Mare-i grădina lui Dumnezeu ! Sînt însă și profesori care fac excepție: un Camil Barbu, Petrache Drăgănescu, Sile Armașu... subsemnatul. Aceștia cedează sau din inimă bună sau din naivitate.

Doctorul chicotește, îi eliberează brațul din strînsoare, îi spune „pa", și fără să-i mai dea mîna o ia la picior ca să ajungă grupul de dascăli, ce sînt gata să se urce în brec și în mașină.

*

Examenele de admitere la liceele militare au fost fixate, în anul acela, pentru 15 iulie.

Cînd curierul liceului i-a adus ordinul de numire pentru Tg. Mureș, împreună cu instrucțiunile confidențiale și foile de drum, s-a bucurat, și nu s-a prea bucurat de numire.

Funcționarea în această comisie i-a dat prilejul să străbată, pentru întîia oară, o parte din Ardeal, să vadă un oraș interesant și mai bine gospodărit, cum este Tg. Mureș ; să-și îmbogățească experiența didactică și cea de viață și să se încredințeze încă o dată că dacă are capacitatea să se revolte cînd este vorba de o nedreptate, nu are însă și temperament de luptător.

Membrii comisiei examinatoare au fost găzduiți în frumoasa clădire a școlii, iar masa o luau la popotă, pe un preț de nimic. Din partea conducerii liceului, toate înlesnirile și toate atențiile, ca să li se capteze bunăvoința.

Chiar a doua zi după sosire și în ajun de-a se începe probele scrise, împreună cu alți doi colegi, cam de vîrsta lui, Șerbănescu s-a dus pe seară să viziteze orașul.

Obosiți de hoinăreală și tentați de mirosul de fripturi, s-au oprit la o grădină de vară. Au nimerit, din întîmplare, tocmai la cea mai cu faimă. Au întins masa și discuțiile, așa că atunci cînd trăsura i-a lăsat în fața porții principale a liceului militar, era peste ora 1.

După parlamentări îndelungate, plantonul de la poarta mică le-a permis să intre. În curte, întuneric beznă și o tăcere care-ți dă fiori. Au traversat, grăbind pasul, imensa curte și, orientîndu-se după un bec mic ce clipocea la o intrare laterală, au dat peste sala principală. Au început să urce scara mare de marmoră — dormitorul lor se afla la etaj, în dreapta acestei monumentale scări. Lumină slabă și aceeași tăcere grea. Urcă toți în vîrful picioarelor și vorbesc scurt și în șoaptă.

Deodată tăcerea e zguduită și prăvălită de un glas de tunet:

— Cine-i acolo ? Stai !

Sentinela a apărut în capul scării, a făcut un pas înainte și a ridicat arma.

— Noi sîntem, camarade.

— Care voi ?

— Profesorii.

— Din comisie, bre omule !

— Care avem dormitorul colea, sus.

— Parola ! Dă parola, camarade !

Se uită unul la altul și înalță toți din umeri.

— N-o cunoaștem.

— Parola !

— N-auziși că n-o știm? Ce zbieri așa?

— Culcat atunci! Cul-cat! — și duce arma la ochi.

— Ce dracu vrea ăsta de la noi?! — întreabă, nedumerit și enervat, Șerbănescu.

— Să ne culcăm pe burtă.

— E nebun?!

— Culcat am zis! Glasul e mai aspru, mai răstit.

Ceilalți doi colegi îl silesc pe Șerbănescu să se lase pe vine.

— Scu-lat!

S-au ridicat cu toții, de parcă-ar fi fost pe arcuri.

— Înapoi, marș!

S-au și întors pe călcîie.

— Nu așa, camarade, de-a-ndaratele.

Și de-a-ndaratele, unul ținîndu-se bine de balustrada scării și cîteșitrei de mînă, au coborît treaptă cu treaptă scara de marmură și au ieșit în curte. Aici s-au oprit locului și au răsuflat ușurați. Unul dintr-înșii și-a făcut cruce.

— Din ce-am scăpat, nenișorule!

— Să te ferească Dumnezeu de ăștia simpli, care-și iau rolul în serios!

— Adică ar fi tras în noi, dacă nu executam ordinul lui?

— Ba bine că nu! Ce, dumneata n-ai făcut armata?

— Nu, sînt scutit medical.

— Atunci se explică de ce putuși pune o astfel de întrebare.

— Ce ne facem acum, fraților?

— Trebuie să sculăm pe ofițerul de serviciu.

— Dar unde naiba-l putem găsi la ora asta?

— Cine știe în ce cameră o fi dormind!

— Eu zic să mergem pînă la poartă și să parlamentăm cu plantonul.

— Cred că ar fi o mare imprudență.

— De ce?!

— Păi, cînd ne-o vedea ăsta că ne-ntoarcem grămadă, nu i se pare lui suspect? Vrei să ne comande să ne cățărăm pe acoperișul clădirii?

Dă semnalul de rîs, dar ceilalți nu-l acompaniază

— N-o să-i pomenim nimic de cele întîmplate.

— Eu am altă părere. Din cîte-mi aduc aminte, în fund la dreapta, sub niște copaci bătrîni, sînt cîteva bănci și o masă lungă.

— Da, da, mi-aduc și eu aminte.

— Ne așezăm pe bănci și continuăm discuția. Cine-o putea să aţipească în capul oaselor să-i fie de bine! Cine nu, dacă n-are chef de vorbă sau cine să-i mai răspundă, rămîne de veghe. Peste vreo două ore începe a se lumina.

— Așa e, că-i noapte mică, de vară.

Au dibuit, nu fără greutate, băncile și s-au așezat la taifas.

Adierea vîntului le aduce miros greu de la crescătoria de porci, iar din cînd în cînd îi latră răgușit un cîine mare, ciobănesc. Rumeneala zorilor i-a prins pe toți trezi, dar buimaci de nesomn și enervare.

A doua zi întîmplarea lor a fost viu comentată și savurată — mai ales de militari. Hazul a fost și mai mare, cînd s-a aflat că sentinela n-avea la dînsa nici un cartuș, și nici măcar baionetă la armă.

Spre a se veni în ajutorul părinților și al elevilor, comandantul școlii a dat ordin să se amenajeze dormitoare pentru aceștia, precum și o cantină cu mîncări reci și calde dar fără băuturi alcoolice. Lipsa băuturilor a făcut să se ridice proteste vehemente, iar unii dintre părinți, mai indignați, au preferat să se mute în oraș. Pretext bine venit pentru comandantul școlii ca să închidă definitiv cantina. Ideea de-a se înființa o cantină a fost a ajutorului de comandant — care-l sapă ca să-i ia locul — și pentru care acesta primise felicitări de la Bucu-

rești, și o combinație, totodată, a casierului și ofițerului popotar.

În ziua cînd s-a terminat prima probă scrisă, Șerbănescu aștepta, plimbîndu-se în sus și în jos prin curte, pe un coleg de care se simțea mai atras și cu care se înțelesese să ia masa în oraș. De el s-a apropiat o tînără frumușică, cochet îmbrăcată și sigură de sine.

— Domnul profesor Șerbănescu, nu-i așa?

— Da. Ce doriți, domnișoară?

— Mai întîi, dați-mi voie să vă spun că vă cunosc bine din scris și vă admir... sînt studentă în anul III la litere. În special studiile dumneavoastră despre Sorbu și doamna Frîncu...

— Dumneata vrei ceva de la mine, domnișoară... așa e? Să lăsăm introducerea asta deoparte.

— Evident că vreau ceva, dar să știți că cele ce-am intenționat să vă spun nu erau de circumstanță.

— Grăbește-te, domnișoară, că aștept un coleg cu care trebuie să ies în oraș.

— Aflați atunci, domnule profesor, că eu am un frate vitreg care dă concurs aici.

— Să fie sănătos și-i doresc succes.

— Care trebuie să reușească negreșit!

— Trebuie?! Și de ce, mă rog?

— Fiindcă situația noastră familială cere asta... o cere imperios.

— Hm!... interesant!

Și ca s-o-ntrebe ceva:

— Sînteți din Tg. Mureș, domnișoară?

— Nu.

— Din apropiere, poate?

— Chiar din același oraș cu dumneavoastră.

— Atunci de ce nu l-ai înscris acolo pe fratele dumitale, că doar e liceu militar?

— Aici sînt de două ori mai multe locuri vacante... vor funcționa două clasa I-a.

— Eu știu că numai o clasă este aprobată.

— Dacă vă spun eu !

— Ai putut afla ceva sigur ?

— Ce nu poate afla o fată drăguță ?

— Dumneata știi că tezele sînt secrete ?

— Chiar dacă nu se desfac plicurile înainte de-a se trece notele în catalog — nici un părinte nu crede așa ceva —, tot poate fi ajutat un candidat.

— Cum asta ? !

— Se face pe teză un semn convenit.

— Interesante lucruri aflu de la dumneata !

— Se cunoaște că n-ați mai funcționat în astfel de comisii. Îi rîd ochii.

— Să zicem că aș recunoaște teza fratelui dumitale și m-aș preta să-l salt. Ce ne facem însă, dacă și celelalte teze sînt slabe ?

— Rugați pe colegii dumneavoastră.

— Și dacă nu vor să mă ajute ?

— Nu se poate !

— Ei, asta !

— Fiindcă și dînșii au cu siguranță elevi de ajutat.

— De unde știi toate astea dumneata ?

— Vorbesc unii dintre părinți... fără jenă și fără teamă... dînd nume... făcînd pariuri.

— Frumos !

— Pe fratele meu îl cheamă Plumbuitu P. Paul — deci de trei ori P și vă gîndiți la plumb. Asta, pentru oral. În ce privește tezele, toate au să aibă la urmă *fine* — cu litere mari, de tipar — și cîte doi stropi de cerneală... Eu locuiesc singură la hotel „Coroana", camera 13... fratele meu doarme la școală. Vă aștept, domnule profesor, seara — de la ora 9 în sus... dar nu mai tîrziu de 10, 10 și jumătate, căci e penibilă așteptarea.

— Domnișoară, domnișoară ! Cum e posibil să faci o astfel de propunere ? ! Și de ce te-ai adresat tocmai mie ?

— Fiindcă-mi sînteți simpatic ca om și vă prețuiesc ca publicist.

Și cum pe Șerbănescu colegul lui îl anunță din capul scării că vine, dînsa se grăbește să aduge :

— Plumbuitu P. Paul, deci... și hotel „Coroana", camera 13. Nu uitați, vă rog ! Dacă în două zile nu veniți, voi fi silită să apelez la altcineva — și mi-ar părea rău, fiindcă-mi sînteți simpatic. Eu vă spun la revedere, pe astă-seară, domnule profesor !

Înclină capul zîmbind grațios, se întoarce ușurel pe tocurile prea înalte și pornește jucîndu-și șoldurile.

— Vreo intervenție, așa e ? i se adresează colegul.

— Cam așa.

— Însoțită de propuneri rușinoase ?

Șerbănescu ezită.

— Nu chiar... dar cu dezmormîntarea tuturor rubedeniilor.

— Ce să le faci, dragă ?

— Mi-e silă, îți spun drept !

— Deși cei mai mulți candidați sînt bine pregătiți, totuși părinții nu se lasă pînă nu se asigură de cîteva intervenții.

— De ce oare neîncrederea asta ?

— Moravuri păcătoase. Apoi, tot felul de zvonuri, pe care le lansează chiar unii dintre părinți.

— Îmi pare rău c-am primit să funcționez, zău !

— Parcă te-ntreabă cineva ? Ordin !

— Ei, te faci bolnav și gata.

— Îți trimite medicul școlii să te constate. Numai dacă nu ești transportabil, scapi ; altfel...

— Taci ? !

— Pe cuvînt de onoare !

— Dar de ce s-o fi dînd o adevărată bătălie pentru locurile de la liceele militare ?

— Oare puțin lucru înseamnă să capeți o bursă la o astfel de școală ?

— Da, așa e.

— Loc asigurat, dacă-nveți ceva, din clasa-ntîia și pînă pui tresa de sublocotenent. Întreținere, uni-

formă, cărți, îngrijire medicală... colonie sau tabără pe vară, dacă ești silitor și disciplinat. Iar dacă nu vrei să faci carieră militară, te-nvîrtești la terminarea liceului și treci în civilie.

— E posibil, că doar semnezi angajament categoric ?

— Ce nu-i posibil, dacă ai sfinți la Ierusalim !

Într-o după-amiază, mai pe seară, tot profesorul acesta l-a convins să facă o vizită unui fost coleg al lui de la Universitatea din Iași, suspendat din învățămînt pentru convingeri și activitate comunistă.

Fostul profesor Culai Niculescu-Tătărași locuiește într-o stradă periferică, la socrii lui. Deși oameni cu puțină stare, fac ce fac și țin, de aproape un an — de cînd Niculescu a fost suspendat —, fata, ginerele și nepoțica.

În loc de o vizită scurtă, cum fusese proiectată la început, au stat de vorbă mai bine de trei ore. La plecare, după ce Niculescu a zăbovit vreo 10 minute în casă, i-a înmînat lui Șerbănescu lista făgăduită.

— Am notat aici, în ordinea importanței — mai exact a greutății textului —, cîteva cărți și broșuri pe care-ar trebui să le citești ca să te poți lămuri cît de cît.

— Mulțumesc, domnule coleg. Și parcurgînd în grabă titlurile de cărți și numele de autori : Pe unele le-am citit de pe cînd eram în facultate.

Niculescu zîmbi îngăduitor și apăsînd cu arătătorul, pe rădăcina nasului, arcul care leagă lentilele ochelarilor, îi răspunde cu glas mai coborît ceva :

— E nevoie să le recitești mata... pe-ndelete, cu creionul în mînă... și în ordinea în care sînt trecute în lista mea.

— Voi căuta să-ți urmez sfatul.

— Să nu te superi de recomandarea ce-ți fac, dar numai o lectură în felul acesta te va putea lămuri și deci mulțumi. Din conversația noastră de azi,

mi-am putut da seama că posezi o frumoasă cultură generală, ai spirit critic, dar și un bogat lest de prejudecăți, de care vei scăpa poate cîndva — de dumneata atîrnă.

— Mulțumesc, — mai ales pentru complimentul de la urmă.

Zîmbesc cîteșitrei.

— Dacă ai vreo nedumerire sau întîlnești vreo greutate, dacă dorești o completare a listei, cîteva rînduri, și-ți răspund bucuros și fără zăbavă — numai dacă nu ți-i teamă să intri în corespondență cu un ciumat ca mine.

— Va să zică propagandă în toată regula! Nu cred să pui mîna, cu una cu două, pe colegul Șerbănescu!

— Dragă Zorilene, nu e vorba de prozelitism. Ți-aș recomanda și ție să citești cîte ceva, pentru cultura ta, bre omule! Apoi, nu ești și tu curios, cînd se duce un îndîrjit război ideologic, care a împărțit lumea în două tabere, cînd o uriașă experiență se desfășoară în Rusia...

— Apropo: tu crezi că încercarea din Rusia va putea da rezultate pozitive?

— Pe deplin convins! Sînt destule piedici — și din interior, și dinafară. Se vor mai ivi și altele. Vor fi însă biruite, și socialismul va fi definitiv înscăunat într-o țară cît un continent întreg — a șasea parte din suprafața globului! Influența unui uriaș stat socialist în economia planetei și în politica internațională, vă dați seama, cred, ce va însemna în curînd!

În glasul lui Niculescu-Tătărași se simte căldura avîntării, obrajii i s-au îmbujorat ușor, iar privirile lui caută departe, peste capetele celor doi vizitatori.

— Și ce te face să ai această încredere de neclintit?

— Superioritatea învățăturii marxist-leniniste, calitățile și devotamentul conducătorilor partidului

bolşevic şi succesele ce s-au înregistrat, cu toate greutăţile mari întîlnite.

— Succese! Propagandă... dacă nu chiar sută-n sută, dar măcar un 80%... este?

Niculescu, zîmbind îngăduitor şi bătîndu-l uşor, cu dreapta, pe umăr:

— În momentul despărţirii, pe fugă, nu se poate discuta serios, dragă Zorilene... dacă mai aveţi timp, pînă la încheierea examenului, şi doriţi să mai daţi pe la mine, vă aştept bucuros — şi-şi mută privirea de la Zorileanu la Şerbănescu.

— Cu plăcere — se grăbeşte să-i răspundă la invitaţie, Şerbănescu.

— Atunci am să vă mai dau lămuriri şi un material documentar care vă vor destrăma, cred, bună parte din păienjenişul urzit de propaganda capitalistă.

Dar cei doi colegi n-au mai putut trece pe la colegul lor din Tg. Mureş.

Lista cu lucrările de doctrină şi propagandă a rămas mulţi ani într-un sertar al biroului lui Şerbănescu. Complicaţiile vieţii pe de o parte, faptul că era vorba de o lectură mai grea şi care trebuia făcută sistematic — i-au mai spus şi alţii lucrul acesta —, pe de altă parte.

În toamna anului 1944, Şerbănescu se va întîlni cu Niculescu-Tătăraşi la un mare liceu din Capitală, el funcţionînd ca profesor, iar Niculescu ca director al şcolii.

Tezele au fost corectate în plenul comisiei, cu toată atenţia şi în interval de 6 zile. Notele, după indicaţia delegatului ministerului — un inspector general didactic — şi a colonelului comandant — care numai de formă prezidează lucrările examenului — au fost trecute în creion.

Înainte de-a se începe deschiderea plicurilor, inspectorul general a luat cuvîntul.

— Domnilor colegi, am clasat pe categorii, împreună cu domnul colonel, intervenţiile ce le-am primit.

Primul teanc : intervenţii de aruncat la coş ; al doilea, discutabile ; al treilea — îl punctează cu arătătorul pe care a tot învîrtit şnurul de la monoclu — de care trebuie să ţinem seama. A vă vorbi deschis şi din capul locului, am socotit că e o atenţie faţă de dumneavoastră şi o procedare practică, totodată.

— Ce vorbă-i asta : trebuie să ţinem seama ? ! — pufneşte Şerbănescu.

Delegatul ministerului, imperturbabil, cu glasul lui de violoncel şi căutînd în zare la monoclu :

— E de dorit să ţinem seama... iată, am înlocuit termenul care l-a cam şocat pe colegul nostru cel mai tînăr. Se va vedea, din cercetarea acestor intervenţii, că e cazul să le luăm în consideraţie.

— Eu mă opun, domnule inspector general !

— În ce fel o să vă opuneţi ? !

— Voi demisiona din comisie.

— Ar fi o lipsă de colegialitate.

— Mă iertaţi : dar curioasă interpretare !

— Apoi, să nu uitaţi că sînteţi în serviciu comandat.

— Cu orice risc voi demisiona, domnule inspector general !

— În cazul acesta, conform instrucţiunilor ministerului, cînd un coleg e împiedicat să funcţioneze, am latitudinea să-l înlocuiesc cu un profesor din aceeaşi localitate sau dintr-un oraş vecin... din învăţămîntul militar sau civil.

— Îmi place a crede că se vor asocia şi domnii colegi la protestul meu.

Şi cu privirea trece, cercetător, de la unul la altul.

— Cred că voi demisiona şi eu, domnule inspector general, se aude glasul profesorului Zorileanu — profesorul de care se apropiase mai mult Şerbănescu.

Ceilalți au plecat capul și au tăcut.

Colonelul a făcut un semn imperceptibil, din sprîncene, ofițerului cu aprovizionarea. Acesta s-a apropiat pe vîrfuri.

— Domnule colonel, domnule inspector general, gustarea vă așteaptă... poftiți, vă rog !

— Bravo, Filipescule ! Ia poftiți, domnilor profesori, să bem un pahar de bere rece ! După dumneavoastră, domnule delegat — colonelul trage scaunul lui într-o parte ca să facă loc delegatului ministerului.

Către sfîrșitul gustării, inspectorul general Calistrat Theodorescu l-a luat de braț pe Șerbănescu și au pornit agale în susul culoarului.

— De ce, Șerbănescule, ne îngreunezi dumneata situația ?

— Dimpotrivă, eu cred că v-o ușurez, domnule inspector general. Punem cărțile de vizită ale candidaților în plicuri groase, închidem tezele în casa de fier a comandantului, plantăm sentinele noaptea, corectăm tezele în comisie, cu toată grija, dar la trecerea definitivă a notelor, începem ajustarea lor !

— Termenul e potrivit... o simplă ajustare, atîta tot, dragă.

— Dar o ajustare care denaturează întreaga clasificație.

— Ești greșit... cîteva cazuri vor fi cu totul.

— Multe, puține, e bine să nu fie. Ce s-ar întîmpla, domnule inspector general, dacă în semn de protest la presiunile ce se încearcă asupra noastră, am rezista toți ?

— Îți voi dovedi că nu e posibilă rezistența.

— Atunci să ne dăm demisia în bloc. Ar fi impresionant, nu-i așa ?

— Ar fi, pur și simplu, ridicol.

— Domnule inspector general !

— Ascultă la mine, dragă Șerbănescule : colonelul, în cazul acesta, ar fi silit să iasă la pensie sau să treacă la partea sedentară a vreunui regi-

ment. Mie mi-ar înceta automat delegaţia de inspector general, şi n-am nici o poftă să mă-ntorc la catedră... să corectez iarăşi maldăre de teze şi extemporale şi să-nghit obrăzniciile unor peizani de la Dunăre... brrr !... Acum, fac o inspecţie, două pe lună şi asist la şedinţele bilunare de la Direcţie... Încolo, mă plimb unde vreau prin ţară, că doar am permis de clasa I-a pe toate liniile... îmi vizitez rudele, prietenii, sau îmi aranjez desfacerea manualelor. Voi, în cazul cel mai fericit, aţi primi un avertisment scris şi n-aţi mai figura în nici o comisie examinatoare.

— Dacă n-o să mai figurăm în comisii, mare pagubă ! S-ar restabili însă, cît de cît, cumpăna dreptăţii.

— Pentru colegii mai nevoiaşi decît dumneata, înseamnă o pagubă reală să nu mai fie numiţi în comisii. Iar dreptatea pe care o visezi dumneata tot nu s-ar realiza.

— Nu văd de ce ?

— Fiindcă s-ar alcătui, pe sprînceană, o altă comisie care va lucra după indicaţiile primite.

— De, se prea poate... aproape că mi-am pierdut toate iluziile cînd este vorba de colegi.

— Să nu exagerăm, dragul meu.

După o scurtă frămîntare lăuntrică :

— V-aş face o propunere, domnule inspector general : dacă e vorba să ridicăm notele cu un punct-două la cei cîţiva protejaţi, apoi aceeaşi urcare s-o facem la toţi cu note la fel... să-i vedem cum se prezintă la oral, că numai din teze nu-ţi poţi da seama bine. Asta, ştiţi, ca să nu comitem vreo nedreptate strigătoare la cer.

— Nu e practic : prelungim oralul, — căci vor scăpa mai mulţi de la teze — şi se vor înmulţi cazurile de discutat. Eu îţi propun altceva : voi cere telefonic la Direcţie să mărească numărul burselor. În felul acesta se micşorează numărul nedreptăţiţilor. Eşti mulţumit ?

Propunerea delegatului ministerului îl împacă, oarecum, pe Şerbănescu.

— Asta ar fi o soluţie de ieşit din impasul în care ne găsim.

— S-a făcut atunci.

Înainte de-a intra în sala de lucru :

— Să ştii că duduia Marilena e o femeiuşcă de clasa-ntîi ! Subliniere cu o mişcare din buze şi gest cu mîna.

— Care Marilena, domnule inspector general ? !

— Parol, n-o ştii ? !

— Nu.

— Ea te cunoaşte totuşi.

— Numai cu numele mic nu pot ghici.

— Sora lui Plumbuitu Paul.

Lui Şerbănescu îi bate mai pripit sîngele în tîmple şi-i vîjîie uşor urechea dreaptă.

— Aha ! Nu ştiam că Marilena se numeşte pramatia aia.

— Ce-ţi veni, măi băiatule, să refuzi o astfel de bucăţică ? Să ştii că ţi-o trec oricînd, fiindcă eu sînt obligat să lupt pe mai multe fronturi... şi de, la vîrsta mea... Închide dintr-un ochi, zîmbeşte şi-l atinge cu dosul palmei peste pîntece.

— Prea gentil din partea dumneavoastră... ! Păstraţi-o, însă, domnule inspector general — mai ales dacă se prezintă aşa de bine !

— Să nu regreţi, bre !

— Pagubă-n ciuperci !

— Mersi !

— Să mă scuzaţi, vă rog !

Inspectorul general Theodorescu îl apucă de un nasture şi-l sileşte să se oprească.

— Ia lămureşte-mă şi pe mine : de ce dai cu piciorul la o astfel de ocazie ? Duce trei degete la buze şi le sărută zgomotos.

— Pentru mai multe motive. În primul rînd — şi acesta este cel mai important —, sînt îndrăgostit şi am norocul să fiu iubit.

— Te felicit pentru şansa asta rară !

— Vă mulţumesc.

— Şi eu am iubit — şi nu o singură dată —, dar cînd se prezenta vreo ocazie mai deosebită, închideam frumuşel ochii şi călcam cu stîngul. Totul este ca femeia pentru care faci măgăria să merite, iar dulcineea respectivă să nu prindă de veste. Rîde satisfăcut şi o ia, cu pas grăbit şi cu mîinile la spate, spre sala de lucru a comisiei, urmat la un pas de Şerbănescu.

Examenul de admitere de la liceul din Tg. Mureş s-a încheiat. Concesiile făcute au fost compensate, în oarecare măsură, prin cele 12 burse în plus, aprobate telegrafic de minister.

Şerbănescu a trebuit să renunţe la excursia proiectată pentru Cheile Bicazului, deoarece urmează să se-ntîlnească în ziua de 6 august cu Ileana Diamandescu la Ocniţa din Vîlcea.

Îi pare rău că s-a lăsat înduplecat şi a participat la masa de despărţire de la şcoală. A pierdut o noapte întreagă şi l-a indispus faptul că au luat parte la această agapă şi trei dintre părinţii elevilor reuşiţi prin protecţie — un parlamentar afacerist, prieten bun cu delegatul ministerului şi doi colonei, camarazi de promoţie cu comandantul liceului.

*

Din scrisorile primite la Tg. Mureş de la Ileana, Şerbănescu a aflat că a găsit — între Ocnele Mari şi Ocniţa — o casă potrivită, frumuşică şi ieftină, cum s-a instalat, viaţa pe care o duce, şi cu cîtă nerăbdare numără zilele pînă la revederea lor.

Data întîlnirii a fost stabilită în trei rînduri, dar din cauza examenului care s-a tot prelungit, a rămas definitiv fixată pentru 6 august.

Pe măsură ce trecea timpul — şi trecea aşa de greu ! — dorul şi nerăbdarea lui sporeau. Lipsa amantei sale îi pricinuia, uneori, un adevărat rău

fizic. Îl încerca nevoia chinuitoare să-i audă glasul, s-o simtă mișcîndu-se în preajma lui, să se lase mîngîiat și alintat, s-o mîngîie la rîndu-i și s-o răsfețe. Cînd biruia chemarea simțurilor, cînd numai cea a inimii.

În dimineața de 6 august, Ileana Diamandescu s-a sculat cu noaptea-n cap, și-n așteptarea lui Mironel a tot bătut cărarea ce leagă poarta curții cu scărița de la cerdac. Cînd s-a oprit autobuzul la cîțiva metri de căsuța lor, Ileana nu s-a mai putut stăpîni. A fugit în întîmpinarea celui așteptat, l-a luat în brațe, sărutîndu-l pătimaș, rîzînd și lăcrămînd, amestecînd cuvinte dulci cu imputări abia șoptite.

Pasagerii, încîntați, au aplaudat ca la o scenă de teatru bine jucată. Șoferul a claxonat de două ori, a salutat făcînd un gest larg cu mîna, iar autobuzul, gemînd și scîrțîind, s-a pus din nou în mișcare.

Casa închiriată de Ileana e a unei perechi tinere și înstărite. Însurăței s-au mutat în curte, în camera de lîngă bucătăria de vară. Pe seama vilegiaturiștilor a rămas toată casa nouă : pridvor, sală, o odaie din care Ileana a făcut dormitor, iar cealaltă — camera de oaspeți a proprietarilor — servește acum de birou.

Dacă ea repetă în dormitor, atunci el citește sau scrie în birou. Dar de obicei, dînsa își repetă rolurile în livada care se întinde în spatele casei pînă unde începe poala pădurii.

La teatru, înainte de vacanță, au fost distribuite rolurile pentru 5 piese. În una are rolul principal, iar în alte două, mici roluri — dintre care unul e cu totul străin de genul ei. Cele două, mai șterse, a trebuit să le primească, fiindcă i-au fost impuse. Acum însă nu-i mai pare rău ; analizate, lucrate împreună cu Miron, își dă seama că vor fi și ele de efect. Vorba lui : nu sînt roluri grase și roluri de mîna a treia, ci doar actori mari și actori mici.

Şerbănescu tîrguieşte în fiecare dimineaţă — drumul pînă la piaţă are peste doi kilometri — iar Ileana, ajutată de proprietăreasă, găteşte. Îi face plăcere să gătească, după cum nu se dă în lături să hrănească păsările şi chiar să mulgă, din cînd în cînd, vaca.

Abia acum îşi dă el seama cît de îndemînatică este ea şi ce bine o prinde ca gospodină. Nu-ţi vine a crede că dînsa a pregătit aceste mîncăruri gustoase, în bucătărioara de vară prin care bate soarele şi se prelinge ploaia, la o plită şchioapă, care se încinge greu şi scoate fum.

Într-o zi, la dejun, Mironel ronţăind un şorici de purcel bine rumenit :

— Felicitările mele, Lenuş mic... bine l-ai mai nimerit !

— Îţi place ?

— Oho ! Nu credeam că eşti aşa de bună gospodină.

— Ce, mîncările de la mine nu ţi-au plăcut ? Tocmai acum îmi spui, urîciosule !

— Ba, au fost întotdeauna minunate !... Însă, sincer vorbind, am socotit că meritul era mai mult al tuşei Sanda.

— Află că şi pe mine, şi pe Anca, mama — Dumnezeu s-o ierte — ne-a pus de mici la bucătărie. Cu mama nu se putea glumi !

— Nu-i păcat ? Atîtea calităţi şi să nu te măriţi ?

— Începi iar ? ! Aşa ne-a fost vorba ? Un gest de imputare — din ochi şi cu arătătorul de la dreapta.

— Te-ai putea uşor transfera la Cluj, teatrul de acolo fiind în plină organizare. Îmi cer şi eu transferarea şi începem la Cluj un capitol nou de viaţă.

— Mai vrei puţină friptură ?

— Nu, mulţumesc.

— Atunci îi spun Dobriţei să aducă clătitele.

— Un moment numai : n-ai idee ce simpatice sînt oraşele transilvănene ! Clujul, mi-au spus cei din Tg. Mureş, are un aer de nobleţe severă şi va

deveni curînd, și sub noi, un foarte puternic centru cultural.

— Mă duc eu să aduc clătitele. Și oprindu-se după un pas : te previn că, dacă continui, atunci nu mai rămîn la masă !

— Ei, nu te supăra, puică mică !

Îi apucă amîndouă mîinile, o trage spre dînsul, i le sărută pentru iertare, apoi le apasă, cu drag și supunere, pe obrajii lui. Dînsa le desface ușurel, zîmbește mulțumită și, sprintenă, se îndreaptă spre bucătărie ca să aducă farfuria cu clătite.

De la doamna Frîncu au primit o scrisoare pe patru pagini. Îi anunța că a reușit să facă 15 băi la Govora, dar mai mult i-au răscolit durerile ; că în oraș e tare cald, orice activitate culturală sistată și că a primit, pentru revistă, material bun și variat.

Anunțurile date la gazete, scrisorile trimise de doamna Frîncu, plata colaborărilor, în sfîrșit, au contribuit să se adune, de pe acum, o bogată recoltă de manuscrise pe biroul prozatoarei.

Scrisoarea primită l-a determinat pe Șerbănescu să lase la o parte teza de doctorat, la care lucrase cu febrilitate și spor, și să se apuce de pregătit material pentru *Solia*.

Vremea bună le-a îngăduit să facă mici excursii — pe jos sau cu brișca. Cu aceste prilejuri au descoperit, cu bucurie, că-i mai leagă și dragostea mare ce simt pentru natură. Pentru varietatea și frumusețile naturii, gustate pe-ndelete, nu văzute din goana trenului sau automobilului.

Au fost mulțumiți că nici în Ocnița și nici cu ocazia excursiilor n-au dat peste cunoscuți și nici n-au făcut cunoștințe noi, ca să le complice viața, ori să-i silească să se abată de la programul fixat.

Pe la începutul ultimei săptămîni din vacanța lor, s-au trezit într-o dimineață — să tot fi fost ora 10 —, în fața porții, cu o mașină mare, din care se claxona insistent. După oarecari parlamentări, Dobrița a deschis larg poarta, mașina a oprit în drep-

tul scăriței, iar din mașină au coborît: prietena Ileanei, artista Margot Dianu, prietenul acesteia, colonelul Mărculescu și fratele colonelului, domnul Lică Mărculescu-Japon, fost medic al municipiului X, apoi și al județului, iar de cînd a demisionat, șeful organizației țărăniste.

Mîini strînse, urări de bun sosit, întrebări convenționale, iar Margot, după ce s-a desfăcut din brațele prietenei sale:

— Prin urmare, ăsta-i cuibul îndrăgostiților! E simpatic, copii, parol! A cui a fost ideea? A ta, ori a domnului Mironel? Și fără să aștepte vreun răspuns, și fără a se opri din inspecția ce-o face cu privirea: Să știți că n-a fost ușor să vă găsim. Numai după ce Bebe a explicat că e vorba de doi porumbei ce se drăgostesc tot timpul, am fost îndreptați spre căsuța voastră. Dar să știți că e tare simpatică! Albul ăsta de var proaspăt, brîul siniliu, mușcatele din fereastră... peste tot miroase a curățenie și sănătate! Aoleu, uitam: Nae, băiete!

— Ordonați, coniță!

— Dă jos proviziile, leat!

— Numaidecît, coniță!

— Lasă, Margot dragă... avem și noi, fetițo! Păstrați-le pentru drum.

— Nu se poate, duduie Ilenuțo, le-am adus înadins... ce crezi matale, c-o să scapi așa ușor de noi? Rămînem o zi, două, — pe puțin — că e foarte bine aici! Răcoare, liniște, verdeață...

— Puteți sta cît poftiți. Ne face plăcere.

— Să mă vezi pe mine, duducuță, cînd iau ofensiva: eu sînt și Flămînzilă și Setilă! Sting tot ce-i pe masă!

Doctorul rîde hurducat, iar ochii lui șireți par acum și mai oblici, și mai închiși. De la tăietura ochilor și de la culoarea galbenă a feței i se trage porecla de „japon".

Bărbații au plecat să se mai miște, cît cucoanele au să pregătească masa și au să stea de vorbă. Nu

se văzuseră de aproape două luni, căci Margot fusese cu colonelul ei pentru trei săptămîni la Sovata, iar cînd s-au înapoiat, Ileana era instalată la Ocniţa.

Peste vreo două ore, cînd domnii s-au întors: obosiţi, flămînzi şi însetaţi, totul era pus la punct.

La bunătăţile aduse de la oraş, Ileana Diamandescu a adăugat: ochiuri în unt, brînză cu smîntînă şi pui la frigare cu mujdei de usturoi.

Pe seară au făcut o plimbare cu maşina, iar cina au prelungit-o pînă pe la 1, mai ciugulind un dulce, o fructă, un fistic, golind un pahar de vin cu Buziaş, alternînd discuţiile serioase cu glume şi bancuri.

Plecarea a fost fixată pentru a doua zi la ora 8 ca să nu-i apuce căldura mare pe drum. Fac o excursie în partea de sud a Ardealului şi se întorc acasă prin Banat.

Pe cînd Ileana pregătea cafeaua cu lapte şi nişte jumări cu şuncă, Margot Dianu i-a făcut semn lui Şerbănescu să se apropie de dînsa.

— Domnule Şerbănescu, pînă nu vine Leny de la bucătărie, aş ţine să schimb cîteva vorbe cu dumneata.

— Poftim, domnişoară Margot.

— Ştii că de la toamnă sînt transferată la Bucureşti?

— Nu, de unde să ştiu?! La Naţional?

— Da, la Naţional.

— Felicitările mele!

— Mulţumesc. N-a fost uşor.

— Cred.

— Bebe are însă multă trecere. De la 1 octombrie va funcţiona ca director în Ministerul de Război.

— Te felicit atunci şi pentru noul post al domnului colonel.

— Te-am informat de toate astea, pentru cu totul altceva.

— Te rog!

— Leny trebuie să vină și dînsa la București... neapărat!

— De acord... dar peste cîțiva ani, cînd mă voi putea transfera și eu.

— E păcat de talentul ei, să se-nmormînteze în provincie. Poate că peste cîțiva ani să fie prea tîrziu, de...

— Te poți remarca și poți avea satisfacții și în provincie, duduie Margot.

— Nu se compară cu ceea ce-ți oferă Capitala!

— I-ai vorbit ceva lui Lenuș?

— Firește!

— Și dînsa ce ți-a răspuns?

— A refuzat categoric. O mioapă... o încăpățînată!

— Eram sigur de răspunsul ei.

— Da, domnul era sigur! Nu-ți dai seama oare, ce păcat faci? Și față de teatru, și față de fata asta.

— Cînd se va hotărî să plece, eu nu-i voi fi piedică.

— Dragostea dumitale înseamnă pentru dînsa o adevărată ghiulea legată de picioare. Dar să termin, căci o văd venind: Încă o dată, cariera ei atîrnă de înțelegerea dumitale, iar pentru transferarea la București, să știi că Bebe poate mult... mult mai mult decît ai bănui.

Dejunul de dimineață a fost luat cu poftă, iar conversația s-a purtat cu însuflețire.

Într-o pauză, doctorul Mărculescu s-a adresat lui Miron Șerbănescu:

— De ce nu te hotărăști să faci politică, domnule profesor?

— N-am temperament și nici timp, domnule doctor. Nu vreau să încurc pe alții și nici pe mine să mă-ncurc.

— În partidul nostru, să știi, intelectualilor nu li se dau roluri de agenți electorali. Fiecare dintr-înșii, la locul cel mai potrivit. Dumitale ți-aș încredința, bucuros, conducerea gazetei noastre — asta

în opoziție ; cînd vom fi la putere, firește, și altă însărcinare. Eu înțeleg să promovez elementele tinere. În ce privește *Pămîntul* nostru, visez să ajungă, cîndva, cam în felul marilor gazete provinciale din Germania, Franța, Italia... Să țină seama centrul de opiniile și sugestiile provinciei.

— La noi nu e posibil așa ceva.

— Dacă-ai accepta oferta, vei avea mînă liberă la conducerea gazetei. În spatele ei a luat ființă o tipografie modernă și puternică ; fondurile necesare pentru îmbunătățiri tehnice, mărirea tirajului și suplimente literare se vor găsi.

— S-ar produce, cu siguranță, mari nemulțumiri, dac-aș lua eu conducerea gazetei partidului... Cîți n-or fi rîvnind locul acesta !

— Am încercat trei pînă acum... și agiamii, și incorecți. Dacă elementele bune stau departe de politică, cum să se producă ameliorările pe care le dorim ? Întrebarea asta se adresează tuturor.

— Ai dreptate, din punctul acesta de vedere. Dar, încă o dată, politica nu-i de mine, domnule doctor.

— Marea majoritate am pornit din pătura rurală, toți îi subliniem importanța în mecanismul statului, dar cînd e vorba să ne-ntoarcem cu fața spre sate, sau amînăm, sau uităm să ne plătim polița.

— Afirmația dumitale cuprinde destul adevăr ; însă, pe lîngă țărănime, mai e și masa de lucrători industriali.

— Lucrători ? ! Noi sîntem țară agricolă... țărănimea reprezintă aproape 85% din populație !

— Nu știu dacă cifra este exactă... apoi, eu cred că trebuie să devenim și țară industrială.

— Stat industrial ? ! Asta presupune capitaluri imense, cadre tehnice, tradiție... Și-apoi, ce facem cu diviziunea muncii ?... Aplicăm specializarea numai la indivizi ?

— În bună parte aveți dreptate. Problema, în orice caz, merită deosebită atenție și cere discuții serioase... și nu-i acum momentul potrivit.

— Are dreptate domnul Şerbănescu. Discutaţi, frate, cînd o să vă-ntîlniţi acasă — caută să le taie firul convorbirii Margot Dianu.

— Îmi promiţi atunci o întîlnire pentru lămurire reciprocă ?

— Da, cu plăcere.

— Haidem, copii ! Călătorului îi şade bine cu drumul !

Colonelul Mărculescu s-a şi ridicat, dînd semnalul de pornire.

Plecarea musafirilor a lăsat o atmosferă grea, tulbure. Şerbănescu s-a dus în livadă să citească, iar Ileana şi cu Dobriţa s-au apucat să facă rînduială şi curat în casă.

De a doua zi chiar, viaţa lor a intrat în făgaşul obişnuit — aparent însă. Despre musafiri se fereau parcă, şi unul, şi celălalt, să aducă vorba. Dacă ai fi căutat cu atenţie, puteai observa în atitudinea lor un fel de exagerare. Fiecare urmărea parcă să fie mai atent, mai afectuos, să intre şi mai mult în voia celuilalt.

Într-o seară cu o minunată lună plină, se plimbau, după-masă, pe poteca ce atinge într-o coastă livada lor, ţinîndu-se de mijloc.

— Ce noutăţi ţi-a mai spus Margot ?

— Fleacuri. Pe dînsa ştii c-o interesează toate nimicurile, şi acordă importanţă la te miri ce mărunţişuri.

— Pare a fi destul de solidă legătura ei cu colonelul Mărculescu ?

— Cred că da. Durează de vreo trei ani.

— Despre transferarea ei la Bucureşti ţi-a vorbit ceva ?

— Mi-a vorbit, da.

— Tu ce zici ?

— În locul ei nu m-aş fi mutat.

— Cum asta ? !

— Crezi că o să poată rezista la concurenţa de la Naţional ?

— Cu protecție... și dacă va munci serios... Nu uita că e mutat și prietenul ei... va conduce o direcție importantă din Ministerul de Război. Despre asta nu ți-a spus nimic?

— Ba da.

— Atunci?

— Bietul Mărculescu s-a mutat la insistențele ei. El ar fi vrut să-și termine întîi stagiul la comanda regimentului, ca să poată avansa cu un moment mai curînd.

— Dovadă atunci că ține serios la dînsa.

— Cred că la ei, din cîte mi-a scăpat Margot în mai multe rînduri, se poate vorbi mai puțin de o legătură sufletească. Cert e că se plac, se doresc, s-au deprins unul cu altul. Margot e frumoasă, rafinată și avidă de plăceri. Mărculescu, din punct de vedere sexual, e, ca să zic așa, subjugat. De aceea, și poate face dintr-însul ce vrea — rămîne să se vadă pînă cînd.

Tăcerea ce s-a lăsat durează. Șerbănescu ar vrea-o cînd prelungită, cînd tăiată de întrebările ce-i ard buzele.

Tot el a început vorba.

— Ți-a propus să te muți și tu la București în toamna asta... așa e?

— Da... a insistat...

— Și tu ce i-ai răspuns?

— Că nu m-am gîndit la așa ceva, și nici n-aș dori să mă mut la București.

— Dar de Mărculescu ți-a spus că va avea atîta trecere, încît îți poate asigura transferarea la Naționalul de acolo?

— Da, mi-a spus.

Replicile scurte, precise precum și tonul liniștit, firesc, cu care au fost rostite vorbele, l-au mulțumit, i-au sporit încrederea și mîndria. Dar parcă mai este ceva care nu-i dă pace, care-l scurmă în adînc, așa că în curînd aduce iar vorba, spre mîhnirea și teama prietenei sale.

— Propunerea ei, cred, ar merita mai multă atenţie din partea ta.

— Eu nu cred.

— E vorba doar de viitorul tău, fetiţo!

— Uite, Nelule, ce frumos arată luna sub vălul străveziu al norilor!

— Eu zic că ar trebui totuşi să mai meditezi. Oferta aceasta merită să fie studiată la rece.

— Mironel!

S-a desprins din înlănţuirea lui, s-a oprit din mers şi-l măsoară încruntată, mustrător.

El se încăpăţinează să continue.

— Eu, fiindcă-i vorba de cariera ta, nu-ţi voi fi piedică... îmi voi birui egoismul, oricît de greu mi-ar veni! Trebuie asta!

— Taci! taci odată! L-a apăsat pe buze cu podul palmei, apoi l-a cuprins strîns în braţe şi l-a sărutat pe gură, ca să nu-i dea putinţa să mai adauge ceva. A descleştat braţele, a oftat din adînc şi a întors capul. Văzînd-o că încearcă să-şi şteargă lacrimile pe furiş:

— Iartă-mă, Lenuş scump! N-am vrut să te supăr. Tot ce ţi-am spus a pornit din dragostea mare ce ţi-o port.

— Din dragoste oare? Sau mai mult din egoism? Să verifici, încă o dată, dacă te iubesc... mai exact: cît te iubesc?

— Iartă-mă, înger scump!

— ?

— Mă ierţi, da? Te rog frumos, Lenuş!

— Acum te iert, dar dacă încerci să mă chinuieşti din nou, atunci nu te mai iert... nu te mai pot ierta!

Miron Şerbănescu a adormit greu în noaptea aceea. Nu s-a mişcat şi nici n-a deschis ochii, pînă nu s-a încredinţat că dînsa a adormit.

Luna bate prin deschizătura perdelelor, inundînd jumătate din cameră cu o lumină rece, cretoasă. Se aude un hămăit de cîine răguşit, vătuit parcă de tăcerea grea ce s-a desfoiat, stăpînind întreg ţinu-

tul. Tocmai într-un tîrziu, un scîrțîit de care neunse și un lălăit de cîntec, ce se destramă tot mereu la fel. Apoi iar tăcere și tot tăcere. În sfîrșit, trîmbițarea cocoșilor.

Șerbănescu a încercat să se analizeze la rece, fără milă. Cînd crede însă că a ajuns la un liman, atunci se lasă o perdea de întuneric care stinge brusc ori mistuie pe încetul luminișul ce părea a se bolti. Acum crede că a prins și deapănă firul alb, dar numaidecît își dă seama că firele se amestecă și se încîlcesc.

Este pe deplin convins că ascensiunea artistică a Ilenei atîrnă de părăsirea la timp a scenei provinciale. Va avea însă puterea s-o lase să se desprindă? Și dacă va avea, o va face din dragoste? Din dorința de-a se chinui ? Din mîndria și încăpățînarea de a-și dovedi sieși și celorlalți că a fost în stare să se sacrifice ?

Întrebări la care, pînă l-a biruit somnul, n-a putut da un răspuns mulțumitor.

În zilele ce-au urmat, fiecare a căutat să șteargă din sufletul celuilalt amărăciunea pe care, fără să vrea, a strecurat-o sau a sporit-o ; fiecare din ei s-a trudit să intre în voia celuilalt, ferindu-l de tot ce l-ar fi putut contraria.

Plecarea lor spre casă a fost scurtată cu o zi, iar la sentimentul firesc ce-l ai cînd părăsești locul unde-ai gustat destindere sufletească și mulțumire, s-a adăugat contrariere și enervare.

După o vreme minunată, care a durat vreo lună și jumătate, în penultima lor noapte la Ocnița, s-a pornit o vijelie cu ropot de ploaie și gîlgîit de puhoaie, cu descărcări electrice ce se țineau lanț, care au impresionat-o în așa măsură pe Ileana Diamandescu, încît a doua zi, după ce furtuna s-a potolit iar cerul s-a mai înseninat, au făcut în grabă bagajele, au închiriat o brișcă și s-au dus la gară, fără să știe cît vor avea de așteptat pînă va sosi primul lor tren.

Era vorba să se intereseze în ajunul plecării — fixată pentru mîine însă — de mersul trenurilor, ca să poată alege pe cel mai convenabil.

Au avut noroc că n-au trebuit să aştepte nici o oră, şi au găsit loc cu uşurinţă — şi pentru ei, şi pentru bagaje. Asta le-a refăcut buna dispoziţie.

În graba plecării au uitat să-şi ia mîncare pentru drum, aşa că s-au mulţumit cu fructele cumpărate de prin gări şi cu pateurile luate în staţia Piatra-Olt.

*

A doua zi după sosire, Ileana Diamandescu s-a prezentat la teatru pentru reluarea repetiţiilor, iar Şerbănescu s-a dus pînă la şcoala normală, căci mai avea ceva de predat şi-i rămăsese o parte din cărţi acolo. Încă înainte de-a se încheia anul şcolar se mutase definitiv la prietena sa.

Printre scrisorile sosite la şcoală, în lipsa lui, se afla şi una recentă, de la *Universul literar,* prin care era anunţat că din lipsă de spaţiu se suspendă provizoriu, cu începere de la 15 septembrie, publicarea cronicilor culturale din provincie. O sursă de cîştig — oricît de modest era — mai puţin, şi mai puţin un mijloc de presiune asupra conducerii Teatrului Naţional.

A umplut un geamantan cu cărţi, a mai controlat o dată sertarele biroului, şi-a luat rămas bun de la secretarul Dumbrăveanu — singurul prezent la şcoală —, a dus cărţile acasă, apoi a făcut o vizită doamnei Frîncu.

Deşi era lume, a putut să-şi arunce o privire prin materialul sosit pentru revistă şi căruia doamna Frîncu îi făcuse o primă selecţionare. Pentru a doua zi, seara, au fixat o şedinţă de lucru.

Miron Şerbănescu a ajuns acasă la ora prînzului. Ileana sosise înaintea lui şi făcea pregătiri pentru masă. Răspunsurile ei mai mult monosilabice, tonul, apoi faptul că prea îşi căuta de lucru pe din-

colo i-au dat de bănuit lui Mironel că nu e chiar în apele ei. De aceea, cînd a apărut din nou în cameră, a apucat-o de mînă, a așezat-o cam fără voie pe genunchii lui, i-a cuprins mijlocul și a întrebat-o afectuos, dar și cu o nuanță de îngrijorare:

— E fetița obosită tare din cauza repetiției?

— Cam obosită, Mironele.

— Doare și capul?

— Nu.

— Sau e prost dispusă?

— Obosită, cred.

— Ce noutăți pe la teatru?

Ileana a tăcut și a întors capul.

— Tu ai o nemulțumire, Lenuș?

— ?

— Așa e?

— Ți se pare, Mironele.

Îi răsucește cu gingășie capul și-i vede ochii ușor umezi.

— Tu-mi ascunzi ceva!

— ?

— Sînt sigur!

— Lasă, ți-oi spune după-masă.

— Nu se poate! Te rog să-mi spui chiar acum — și să-mi spui tot!

— De ce să ne stricăm masa pentru un fleac de nimic?

— Dacă e nimica toată, cu atît mai mult poți să-mi spui acum.

— ?

— Ei hai, un piculeț de curaj!

— Teatrul a angajat-o și pe Dodo Raiciu.

— Așa-zisa „stea" de la „Teatrul Mic"?

— Da.

— Cum de-a plecat ea de la „Teatrul Mic"?!

— S-a dizolvat compania... o să avem la toamnă formațiuni noi în Capitală.

— Dar cum de-a ajuns tocmai aici?

— Mistere... nu le-am putut dezlega, că n-am avut cînd. Are un contract excepțional, pe doi ani... cu dreptul pentru ea să-l rezilieze, dacă vrea, după un an.

— Pe tine nu trebuie să te îngrijoreze prezența domnișoarei Raiciu. E alt gen decît al tău, iar succesele de pînă acum i-au fost exagerate mult de-o reclamă abil regizată. N-am văzut-o noi în *Colierul*, cînd am fost la București ? Adu-ți aminte : ce impresie ne-a făcut ?

— ?

— Apoi eu am mai văzut-o, anul trecut, în alte două piese — deci îmi pot da seama de posibilitățile ei. Îți spun, pe dragostea noastră, că n-ai de ce să te-ngrijorezi ! De va fi nevoie, încă un efort, și-i vei lua înainte... cu mult înainte !

Dînsa a oftat, și-a lăsat moale capul pe umărul lui și continuă să tacă.

— Mai e încă ceva care te-a contrariat ?

— ?

— Nu sînt eu și camaradul, prietenul tău ?

— Ba da.

— Atunci trebuie să-mi spui tot — și-apoi mi-e o foame !

— Vezi ? Haide să mîncăm !

— Nu... după ce-mi spui... după...

— I-a dat și ei rolul principal din *Prizonierii*.

— Cum asta ?!

Șerbănescu, de indignare, a ridicat-o brusc de pe genunchii lui și a început să se miște prin cameră. De cîte ori îl cuprinde revolta, simte nevoia de-a face cîțiva pași. Mișcarea, de obicei, îi normalizează bătăile inimii și respirația, iar atunci judecă mai cu sînge rece.

— Cu directorul tău ai vorbit ?

— Da... am vorbit...

— Ei ?

— Foarte amabil.

— Dar ce ți-a spus în definitiv ?

— Că n-a putut rezista presiunilor.

— Cine va juca rolul la premieră ?

— Mi-a făgăduit că-l voi interpreta eu... dar se mai poate conta pe cuvîntul lui ? Ca să-şi păstreze locul, trebuie să cedeze în dreapta şi-n stînga... aşa m-au informat camarazii.

— Tu ai să fii mult mai bine ca Dodo Raiciu... îţi dau cuvîntul meu de onoare !

— Rămîne să se vadă, dragule.

— Pun capul jos !

— Turneul se va face însă cu dînsa.

— Nu-i nimic... un turneu înseamnă oboseală multă, timp pierdut, nemulţumiri...

— Da, aşa e... dar eu tot voi pleca în turneu.

— Cu ce ?

— Cu *Dincolo de zare*.

— Aşa ceva nu e de admis ! Doar ai un rol mic în comedia asta... te-ar putea, foarte bine, dubla una dintre debutante — dintre absolventele de conservator care-au fost angajate astă-vară.

— La fel i-am spus şi eu directorului.

— Şi care a fost răspunsul lui ?

— Nu vrea să cedeze.

— De ce ?!

— Cică nu poate să admită, fiindcă trebuie să facă turneele cu distribuţia de la premiere.

— Faţă de cine s-a angajat ?

— Pare-se, de primăriile din provincie, care subvenţionează aceste turnee.

— Lasă, fii liniştită, vorbesc eu după-amiază cu Georgian sau cu doamna Frîncu... va ceda directorul tău. De primul are nevoie şi se teme, iar cu doamna Frîncu e bun prieten.

— Nu, nu vreau intervenţii lăturalnice !... În orice caz, nu de la început cu astfel de mijloace.

— Atunci, cum să procedez ?

— Să ai mai întîi tu o explicaţie cu directorul.

— N-ar fi mai practic să-mi netezească terenul Georgian sau doamna Frîncu ?

— Nu.

— Bine, puică mică, după-amiază chiar sînt la teatru. Eşti mulţumită acum ?

— Sînt, da. Şi cearcă să zîmbească prin pînza subţire de lacrimi.

El o sărută şi o prinde de mînă.

— Acum putem merge la masă, cred ?

— Sigur că da !

Şerbănescu nu se simte la largul lui ; i-ar fi convenit ca intervenţia s-o facă doamna Frîncu sau inginerul Georgian. Dacă directorul teatrului răspunde negativ, chiar dacă reuşeşte apoi să-l întoarcă, fie prin intervenţia prietenească a doamnei Frîncu, fie prin presiunea ce-ar exercita-o Georgian, pentru el tot înfrîngere va însemna.

Pe drum se tot gîndeşte cum să aducă vorba şi pe ce poziţie să se situeze ca să-i înfrîngă reauavoinţă sau încăpăţînarea.

Cînd a ajuns la teatru, directorul tocmai se pregătea să asiste la repetiţie. Şi unul, şi celălalt şi-au dat seama că discuţia nu poate fi prelungită.

— Îmi pare bine că te văd. Am aflat de la domnişoara Diamandescu că ai profitat de vacanţă.

— Da, vremea a fost foarte frumoasă.

— Ai putut lucra ceva ?

— Sînt destul de mulţumit în privinţa asta.

— Domnule Şerbănescu, ghicesc ce te-aduce la mine. Dar nu văd de ce te-a mai pus pe drumuri domnişoara Diamandescu ?

— Ea nu ştie de vizita asta — şi chiar vă rog să nu-i spuneţi că am trecut pe la dumneavoastră !

— Nu i-am promis că joacă rolul la premieră ? Ce mai vrea ?

— Tocmai doream să ştiu : a fost numai o făgăduială ca să-i îndulciţi amărăciunea, ori e vorba de o hotărîre definitivă ?

— Definitivă, domnule Şerbănescu. Ai cuvîntul meu de onoare ! (Dacă Dodo Raiciu ar fi fost gata cu rolul, dînsa juca la premieră.)

— Vă mulţumesc şi vă rămîn obligat.
— Bucuros că te pot servi.
— V-aş mai ruga apoi, ca pe viitor să evitaţi — pe cît posibil — ca Ileana s-o dubleze pe domnişoara Dodo.
— Mi se pare curios... eşti împotriva dublărilor acum ?!
— Cum aş putea fi ? O singură dată am susţinut dublările ?
— Atunci ?
— Vorbesc în interesul domnişoarei Dodo, care aud că s-ar bucura de mare trecere.
— Da, se bucură. A fost prietena secretarului general de la Arte — el a şi stăruit ca s-o angajez — iar acum e colată cu procurorul general de la Curtea noastră de Apel.
— E bine flancată, cum văd !
— Fată practică.
— Încă două vorbe şi am terminat, domnule director.
— Mă rog.
— N-ar fi posibil s-o scutiţi pe Ileana de turneul cu *Dincolo de zare* ? Rolul ei ar putea fi încredinţat uneia dintre tinerele angajate.
— Eu am crezut că-i fac un serviciu. Diurnă mare, ajutor de toaletă, primire frumoasă în oraşele pe unde trecem, dări de seamă în gazete...
— Eu vă rog totuşi s-o înlocuiţi.
— Bine, am să caut.
— Vă mulţumesc atunci încă o dată.

Pe Şerbănescu l-au acaparat lucrările pentru început de an şcolar. Fiindcă noul profesor de la normală nu s-a putut prezenta la timp din cauză de boală, el a trebuit să facă toate corigeţele — şi la liceul militar, şi la şcoala normală. În plus, la recomandarea maiorului Vasilescu, recent mutat în minister, unde funcţionează ca subdirector adjunct,

a fost numit, deşi profesor nou, în comisia de absolvire a cursului inferior.

Pe ziua de 1 octombrie, comandantul liceului militar a fost avansat general şi mutat în garnizoana Timişoara, iar Vasilescu, înălţat la gradul de lt. colonel. În locul lor, la şcoală au venit : un colonel, pasionat vînător, şi un tînăr maior, de curînd licenţiat în litere şi filozofie.

Schimbările de la liceul militar local au fost sărbătorite printr-o masă mare, pe care fostul comandant — proaspăt general — a dat-o la dînsul la vie. A luat parte lume multă — şi de la Bucureşti şi din localitate — şi s-a petrecut bine. Unii au continuat cheful trei zile în cap.

Deşi ocupat, Şerbănescu îşi face răgaz ca să discute cu doamna Frîncu şi cu pictorul Liteanu alcătuirea primului număr al revistei *Solia*. Totul a fost pus la punct — pînă în cele mai mici amănunte — iar cu doamna Frîncu şi cu Octav Liteanu s-a înţeles destul de bine. E drept că a trebuit să facă unele concesii doamnei Frîncu, deoarece dînsa a ţinut să necăjească pe doi dintre confraţi care, cîndva, n-au prea menajat-o. Cedările au fost însă în legătură cu litera de cules şi în ce priveşte ordinea la paginaţie.

Georgian a asistat numai la ultima şedinţă — şi mai mult ca să le facă plăcere, deoarece le dăduse mînă liberă. Totuşi, observaţiile lui, ca om de gust ce este, le-au fost de folos. Tot la sugestia acestuia, au renunţat de-a tipări revista la institutul grafic *Brazda nouă*, deşi Ionescu-Vîrtejani se arătase destul de înţelegător. *Solia* urmează să se tipărească la tipografia *„Pămîntul"*, care, dacă nu se poate lua la întrecere cu cea dintîi, e totuşi în măsură să tipărească frumos şi să livreze comanda la termenul fixat.

Stagiunea Teatrului Naţional s-a deschis sîmbătă 16 septembrie. Succesul domnişoarei Ileana Diamandescu a fost un adevărat triumf. Ambiţia şi în-

grijorarea au făcut-o să se întreacă pe ea însăşi. Nici Şerbănescu, cu care introdusese unele modificări de ultim moment — pe care nu le indicase directorul de scenă dar care erau logice şi de efect — nu bănuise că va înregistra o astfel de izbîndă.

A fost o dreaptă recompensă pentru amîndoi, care le-a şters amărăciunea din suflet şi i-a făcut să ţină iar capul sus.

Dar bucuria Ilenei Diamandescu avea să fie în curînd întunecată şi înveninată. Exact peste cinci seri, rolul ei a fost trecut domnişoarei Dodo Raiciu. La debutul acesteia au asistat: secretarul general de la Arte, directorul Teatrului Naţional din Bucureşti, un inspector general al teatrelor şi doi cunoscuţi cronicari dramatici, aduşi de secretarul general.

Anunţîndu-se măririle de la Bucureşti, capii de autorităţi s-au simţit obligaţi să ia parte la această reprezentaţie festivă.

Domnişoara Dodo Raiciu a înregistrat un frumos succes, dar creaţia ei nu se poate măsura cu realizarea excepţională a domnişoarei Diamandescu.

După spectacol a avut loc un banchet, la care a fost invitată şi Ileana Diamandescu — şi a trebuit să ia parte. A fost o seară penibilă pentru dînsa. Dacă nu era prezentă doamna Frîncu şi n-o aşeza, de unde fusese pusă, chiar lîngă ea, aproape că nu ar fi avut cu cine sta de vorbă. I-a trebuit o mare stăpînire de sine ca să asculte, afişînd interes, zîmbind senin şi chiar aplaudînd, discursurile extrem de elogioase adresate de vorbitori „stelei teatrului romînesc" — adică domnişoarei Dodo Raiciu.

Secretarul general, într-o însufleţită cuvîntare, a căutat să sublinieze sacrificiul pe care l-a făcut marea artistă părăsind pentru doi ani Capitala, şi a încheiat urînd ca prezenţa ei la teatrul din X să fie un permanent stimulent pentru artiştii acestui teatru.

Directorul Teatrului Național local, la îndemnul insistent al doamnei Frîncu, a trebuit să amintească de frumoasa creație a domnișoarei Diamandescu, însă elogiile care au urmat pentru noua angajată au înecat aproape laudele aduse celeilalte artiste.

Cronicile elogioase publicate de gazetele bucureștene, interviul cu fotografii și cîteva rînduri autografe ale noii angajate, apărute în gazeta teatrală *Culise*, intrigile ce încep să se țească, „claca" pe care și-o organizează regulat domnișoara Dodo, au adus într-o adevărată stare de nervi pe Ileana Diamandescu. Treptat-treptat, a început să-i scadă din entuziasmul cu care lucrase pînă atunci — și chiar să i se clatine încrederea.

Atențiunea afectuoasă cu care este înconjurată de camarazi noua „stea" angajată, — deși domnișoara Diamandescu știe că nu e sinceră — de asemeni nu o poate lăsa indiferentă. Acest răsfăț îi amintește de alte timpuri, apuse acum pentru dînsa.

Șerbănescu îi simte zbuciumul și îngrijorarea care o consumă, cu toate încercările ei de-a trata cu indiferență manevrele ce se urzesc între culise. Cum față de cele ce se petrec la teatru e neputincios și-și dă seama, pe zi ce trece, că nu poate risipi starea de nemulțumire și îngrijorare a prietenei sale, a cerut ajutorul doamnei Frîncu.

La începutul lui octombrie a trebuit să facă, pe negîndite, un drum pînă la București. În urma plîngerilor și intervențiilor ce s-au produs, Ministerul de Război a fost silit să admită o reexaminare generală a corigenților ce fuseseră declarați, în toamnă, repetenți. Aceștia au fost aduși în Capitală, de la toate liceele militare, și supuși la o examinare orală făcută de către profesori de specialitate. La limba romînă, alături de un coleg mult mai în vîrstă, de la Iași, a figurat Miron Șerbănescu.

A doua zi după terminarea examenului, a trecut pe la minister ca să-l vadă pe lt. colonelul Vasilescu.

Desele chemări la generalul director sau la secretarul general al ministerului, telefoanele primite, hîrtiile ce i se aduc pentru semnat ori referare, l-au lămurit de rolul pe care acesta a şi început să-l joace la Direcţia liceelor militare.

— Aş ţine să cunosc şi părerea dumitale despre examenul acesta, domnule profesor.

— Favorabilă nu e... nu poate fi, domnule colonel.

— M-aş fi mirat.

— Bine, domnule colonel: la două săptămîni după începerea regulată a cursurilor, examinare generală a repetenţilor?! Cheltuială apoi cu transportul şi întreţinerea lor, cu deplasarea şi misiile noastre...

— Ai perfectă dreptate.

— Atunci, cum a fost posibli?!

— Eu, fiindcă mi-am dat seama că sînt influenţe puternice şi riscam dacă nu cedam într-un fel, am propus reexaminare pe loc, de către comisii de cîte trei profesori. Cel care examinase la corigenţă urma să facă parte negreşit din comisia respectivă. El şi trebuia să reexamineze — ceilalţi erau doar simpli asistenţi. În felul acesta, se mai repara vreo nedreptate, s-ar fi strecurat — nu zic — şi din cei cu proptele solide, dar prestigiul profesorului şi interesele şcolii erau oarecum salvate.

— În orice caz, o soluţie mai dreaptă şi mai convenabilă. De ce n-a fost atunci adoptată?

— Fiindcă domnul general n-a primit-o — mai exact, n-a fost lăsat s-o aprobe, pentru că anumiţi granguri nu erau siguri de rezultatele urmărite.

— Cum văd, domnule colonel, multe din bunele dumneavoastră intenţii n-au să poată da rezultatele aşteptate, din cauza influenţelor lăturalnice.

— Nu mi-am făcut, să știi, prea mari iluzii; însă, pe măsură ce mă voi consolida aici, mai bine zis, pe măsură ce voi avansa, posibilitatea mea de influențare sau de soluționare va crește. Vor fi destule ponderabile și imponderabile care mă vor stingheri, sau chiar sili să lucrez uneori împotriva convingerilor mele — știu. Voi lupta totuși mai departe, și sper să îndrept multe rele — ori măcar să împiedic de-a se face prostii.

— Să vă ajute Dumnezeu!

— O propunere și o rugăminte înainte de-a ne despărți: dacă ai de semnalat vreo deficiență, de făcut vreo propunere, nu ezita, scrie-mi personal. Pe cît îmi va fi cu putință și le voi găsi întemeiate, voi ține seama de cele semnalate sau sugerate de dumneata. Am rugat și pe alți profesori — de la toate liceele militare — și din cei bătrîni, și din cei tineri, ca să țină corespondență cu mine. Am nevoie să fiu informat și ajutat de dumneavoastră.

— Sugestii voi face cu plăcere... pe cît mă vor ajuta puterile și lipsa mea de experiență. Țin chiar să vă mulțumesc pentru atenția arătată și de rîndul acesta. Dacă voi da însă peste rele care trebuiesc semnalate, atunci voi face raport în regulă.

Colonelul zîmbește. Cu dreapta îi prinde o mînă, iar cu stînga îl bate ușor, prietenește dar și dojenitor, pe umăr. Dojana se simte și din tonul cu care îi dă răspunsul.

— M-ai înțeles greșit, dragă domnule profesor. În totul de acord cu propunerea dumitale. Sper că nu voi ajunge niciodată să am nevoie de informații confidențiale. Însă de colaboratori sinceri și curajoși, am și voi avea trebuință.

În ajun de-a se înapoia, Șerbănescu s-a dus la cimitir să vadă mormîntul mamei sale, iar pe seară a vizitat pe unul dintre foștii lui profesori.

Mormîntul era bine îngrijit, crucea de piatră frumos cioplită, și cum biserica era deschisă, l-a rugat pe preot să facă o mică slujbă. După ce a rămas singur, sprijinit într-un genunchi și cu fruntea atingînd un braț al crucii, și-a spus păsurile, a cerut ajutor, și a lăcrămat pînă s-a simțit ușurat și limpezit.

Fostul lui profesor de la facultate e un cărturar care trăiește departe de vălmășagul lumii, dar care-i privește totuși frămîntarea, cu un ochi atent și critic.

Ca unul ce se informează la timp și temeinic, îi urmărise de aproape activitatea publicistică. I-a semnalat, cu acest prilej, părțile meritorii dar și punctele slabe — fără a-l menaja. I-a dat sugestii, sfaturi și l-a îndemnat să stăruiască pe drumul apucat. De asemeni, l-a îndemnat să grăbească redactarea tezei, ca să-și poată trece doctoratul cu un moment mai curînd. În sfîrșit, i-a mărturisit îngrijorarea față de anumite manifestări în diferite părți ale lumii și de întețirea luptelor politice la noi.

De la fostul lui dascăl a plecat îngrijorat în unele privințe, dar și reconfortat.

De cele aflate de la tatăl său, Șerbănescu a fost și nu a prea fost mulțumit. Acesta l-a informat că a reușit să închirieze casa unui medic tînăr. Contractul e făcut pe trei ani, iar odăițele din fundul curții au rămas pe seama lor ca să poată ține mobila pe care nu o vor lua, și ca să aibă unde trage — cînd unul sau celălalt ar veni la București.

La despărțire, Tache Șerbănescu i-a pus în mînă jumătate din chiria primită de la doctor, a insistat să caute o căsuță potrivită, mai retrasă și cu grădină, urmînd ca spre sfîrșitul lui noiembrie să vină și el cu mobila. Mai curînd nu-i va fi posibil, deoarece chiriașul nu se mută din casa părintească, pînă nu-i sosește din străinătate instalația de radiografie și nu face nunta.

În ziua de 15 octombrie, așa cum proiectaseră cei patru fondatori și se anunțase, primul număr din *Solia* se găsea în librării și pe la chioșcuri. Apariția acestei reviste a însemnat o adevărată biruință, a stîrnit bucurie la unii, invidie la alții.

Doamna Frîncu și Miron Șerbănescu s-au și apucat să facă ultima revizie a materialului pregătit pentru numărul 2.

Școala merge normal — adică așa cum a mers și anul trecut. Din punct de vedere material, Șerbănescu e mulțumit : pe lîngă catedra de la școala militară, a luat zece ore la clasele divizionare de la liceul vechi de băieți, a păstrat meditația, iar revista îi aduce o sumă ca secretar de redacție, plus plata ce primește pentru colaborare — așa a stabilit Georgian. Orice muncă, el pretinde să fie plătită.

Situația de la Teatrul Național continuă să se înrăutățească. Directorul se dovedește tot mai slab, iar Dodo Raiciu, capricioasă, intrigantă și meschină.

Georgian, care a intervenit în două rînduri, i-a mărturisit lui Șerbănescu că directorul se teme să nu fie schimbat — s-a îndulcit la conducerea teatrului — știe că va avea nevoie de procurorul general cînd va trebui să profeseze din nou, în mod regulat, avocatura, iar atențiile față de noua lui angajată îi aduc avantaje din partea ministerului și-i asigură, gratuit, o frumoasă și permanentă reclamă pentru teatru.

Un gînd i-a încolțit într-o zi lui Șerbănescu, iar după vreo trei zile de frămîntare, s-a decis să-i ceară o întrevedere șefului țărăniștilor locali.

Se vorbește tot mai insistent de o schimbare a regimului și se dă ca sigură venirea țărăniștilor la putere — singuri, sau în cartel cu ardelenii.

Doctorul Mărculescu-Japon l-a primit foarte bine, iar discuția lor, pornită de la principii, s-a

coborît treptat-treptat la lucruri mai practice și mai mărunte.

— Cam la ce avizezi dumneata ?

— Nu înțeleg ce vreți să spuneți, domnule doctor ?

— Fiecare membru al partidului nostru trebuie să primească, atunci cînd vom fi la putere, o însărcinare : recompensă pentru pregătirea și meritele lui, dar și prestație de muncă față de țară și partid.

— N-am nici un fel de veleitate. Eu, cînd va fi să mă înscriu, voi activa ca simplu soldat. Nu vînez situații. Și dă din mîini ca și cînd s-ar scutura de o eventuală povară.

— Încă o dată, în concepția mea de șef cu răspundere efectivă, însărcinarea este o onoare dar și o datorie. Apoi, țin ca lucrurile să fie lămurite de la început, și să se ajungă la o concordanță între ce intenționez eu și ce dorește tovarășul meu de luptă.

— Lăsați, domnule doctor... vă rog chiar !

— Ba, nu las de loc, scumpe domnule profesor... Cam ce ți-ar conveni dumitale ? Te rog, deschis !

— Vom mai discuta noi cu altă ocazie...

— De ce să amînăm ? Fă-mi plăcerea să soluționăm chiar acum situația dumitale... te rog !

— Nu e nici un zor.

— Pentru mine este.

— Dacă mențineți oferta de la Ocnița de-a mă utiliza la gazetă, eu mă declar mulțumit... pe deplin satisfăcut. Cu condiția să fiu înțeles și să mi se dea concursul promis.

— Evident că o mențin, dar asta-i altă poveste. Noi trebuie să cădem de acord acum, asupra locului care să ți se rezerve, deoarece mîine-poimîine vom fi chemați să luăm frînele.

— Se va vedea atunci, dacă e cazul să mi se dea vreo însărcinare... Sînt, cred, atîția cu vechime, cu state de serviciu, cu pretenții...

— Fiindcă te lași greu, am să-ți fac eu propunerea : pentru dumneata pot rezerva un loc de inspector școlar sau postul de director al teatrului. Te rog să te decizi ! Modestia nu șade întotdeauna bine.

— Cîți n-or fi visînd, poate, locurile acestea ? !

— Se prea poate. Eu nu le-am făgăduit însă pînă acum, și numai eu sînt acela care am dreptul și răspunderea să împart demnitățile.

— Nu înțeleg cum vine asta !? Știu că partidul țărănesc este considerat partid democrat...

— Și este... să fii convins de asta !

— Dumneavoastră nu aveți comitete cu care lucrați ?

— Se poate să n-am ?!

— Atunci, cum împărțiți singur demnitățile ?!

— Comitetele sînt mai mult decorative... dumneata, ca om inteligent ce ești, înțelegi că nu orice chestiune se poate pune în discuție și apoi la vot.

— Curios mi se pare !

— Ai să te convingi, cred, că în toate problemele mai importante, unul trebuie să hotărască... chiar dacă e silit uneori să facă apel, de formă, la luminile ori la ratificarea comitetelor sau comisiilor.

— Hm !

— În ce te privește, dacă ții, voi face o toaletă democratică desemnării dumitale... însă, pentru asta, am nevoie de un răspuns... de un răspuns precis.

— Să mă lăsați să mă mai gîndesc, domnule doctor... n-aș putea lua, pe loc, o hotărîre.

— Bine, să te las... dar nu întîrzia, ca să nu ne surprindă evenimentele... și, discreție !

— Același lucru vă rog și eu !

— De prisos, dragă domnule profesor... doar sînt mîncat de politică, ce Dumnezeu !

Propunerea lui Mărculescu l-a încîntat și i-a trezit speranțe profesorului Șerbănescu. Evident că el s-ar opri la postul de director al Teatrului Național — pentru că are pus la punct un întreg plan de activitate, ca să limpezească atmosfera grea de acolo, și să poată acorda satisfacțiile pe care le merită și le așteaptă prietena sa.

Nu va împărtăși însă nimănui planul lui — nici chiar Ilenei — ca bomba să poată exploda din plin, la momentul potrivit.

*

Margot Dianu a trimis o scrisoare recomandată doamnei Frîncu, prin care o anunța că s-a pus în Capitală bazele unei mari întreprinderi de teatru ; că acționarul cel mai important și deci cel mai influent este vărul colonelului Mărculescu ; că Ileana Diamandescu ar putea căpăta un angajament excepțional ; că pentru dînsa este o ocazie minunată de-a se desprinde din smîrcul provinciei care o va trage sigur la fund ; că numai doamna Frîncu are autoritatea și trecerea ca s-o convingă să facă pasul, care-i va asigura o carieră frumoasă, demnă de talentul, inteligența și frumusețea ei.

Sentimentele prietenești ale domnișoarei Margot Dianu pentru camarada ei i-au făcut plăcere doamnei Frîncu — astfel de sentimente, în lumea actorilor, unde invidia e continuu alimentată de concurența dintre ei, rar se întîlnesc.

Și dînsa, reflectînd serios, este întru totul de acord, că dacă Ileana Diamandescu ar apărea pe scena unui teatru mare, îndrumată fiind de un regizor priceput și avînd publicitatea care se practică, talentul i s-ar pune, în scurt timp, în adevărata și deplina lui valoare.

Ca să se hotărască, însă, să întreprindă ceva efectiv, îi vine greu — fiindcă știe că e o chestie

delicată, iar lucrurile nu vor putea merge ușor. De aceea, cînd a chemat-o la telefon domnișoara Dianu, i-a confirmat primirea scrisorii, i-a spus că va încerca unele sondări și i-a promis că o va ține în curent. Atît numai.

La vreo săptămînă, sergentul curier care aduce de la București corespondența pentru corpul de armată, a predat un plic și doamnei Frîncu. Plicul acela oficial, cu număr, ștampilă și sigiliu de ceară, era tot de la domnișoara Dianu. Cuprindea, în triplu exemplar, contractul de angajament, iar în scrisoarea anexată se preciza că teatrul „Odeon" urmează să-și deschidă porțile la 7 ianuarie, că Ileana Diamandescu a fost distribuită în a doua piesă ce se pune în repetiție și va juca alături de Marioara Ventura. În caz că acceptă angajamentul, trebuie să fie la București în ziua de 15 decembrie, cel mai tîrziu.

Scrisoarea se încheia cu un apel vibrant către doamna Frîncu, prin care i se sublinia posibilitățile ce are, dar și datoria, ca îndrumătoare și protectoare a Ilenei Diamandescu — de la primii pași pe care aceasta i-a făcut în teatru.

Cea de a doua scrisoare a domnișoarei Margot Dianu a determinat-o pe doamna Frîncu să mediteze și mai serios. Și cum nu prea crede, de fapt, în durata legăturilor de inimă, iar ocazia ce are acum Ileana Diamandescu este într-adevăr excepțională, s-a hotărît să facă primele demersuri.

A început prin a arăta lui Șerbănescu că situația de la teatru s-a mai înrăutățit prin venirea noului director — între timp, guvernul se schimbase — iar Ilenii, pe lîngă prezentarea condițiilor noi de la teatru, i-a adus vorba de importanța companiei și stagiunii de la „Odeon", de concursul larg ce noul teatru și l-a asigurat din partea Marioarei Ventura, precum și de posibilitatea pe care elementele tinere și talentate o vor avea de-acum, ca să capete,

prin intermediul acesteia, burse de perfecționare la Paris.

După atenția cu care a fost urmărită, după întrebările ce i s-au pus, și-a dat seama că a trezit, după caz, curiozitate sau interes.

Al doilea număr al revistei *Solia* a depășit, ca nivel, pe primul. Doamna Frîncu și Miron Șerbănescu lucrează, cu febrilitate, la pregătirea materialului pentru nr. 3.

În programul de lucru s-a fixat, între altele, apariția regulată a revistei, evitarea numerelor duble și nici un fel de vacanță pe vară. Tocmai în vacanța mare, cînd cititorul are mai mult răgaz, dispoziție și îndemn ca să citească literatură, atunci revistele își întrerup apariția, iar editurile fac pauză, în vederea campaniei de tipărit cărți școlare.

Tache Șerbănescu, împreună cu vagonul de mobilă — pentru mai multă siguranță a însoțit personal vagonul — a sosit cam pe la jumătatea lui noiembrie.

Casa închiriată de Mironel i-a plăcut; pentru curte a făcut un întreg plan de amenajări, iar lucrurile, în cele trei odăi, — două dormitoare și o sufragerie — au fost rînduite după ce s-a sfătuit cu băiatul și au căzut de acord.

Venirea liberalilor la putere a fost o mare surpriză și a încurcat socotelile multora. Campania electorală se vestește a fi foarte violentă. Părerea aproape unanimă este că guvernul va ieși rușinos înfrînt din alegeri. Partida va fi cîștigată de țărăniști și ardeleni, care, fuzionați sau numai în cartel, vor fi solicitați să facă noul guvern, ca exponent al corpurilor legiuitoare alese.

Lui Șerbănescu, din punctul lui de vedere, situația i-a convenit. Intră în partid și începe a activa în plină perioadă de opoziție.

Conducerea ziarului *Pămîntul* — a ținut să fie trecut redactor, nu director —îi dă mult de lucru. Din

gazetă săptămînală, acum apare la două zile, iar intenţia lui este s-o facă, pe toată durata campaniei electorale, gazetă zilnică. Duminica să scoată un supliment literar şi unul special pentru sate.

La ziar a găsit o echipă de trei băieţi cu destulă experienţă, care-i uşurează munca. E obligat totuşi să scrie mult, fiindcă se simte lipsă de material, iar articolele ce vin dinafară trebuie — cele mai multe — să fie atent revăzute, ca să poată căpăta o ţinută convenabilă. Greutatea cea mai mare o are cînd primeşte cîte ceva de la fruntaşii partidului ; modificările trebuie să fie atunci cît mai puţine, ca să se menajeze susceptibilitatea acestor mandarini.

În planul pe care-l urmăreşte doamna Frîncu — şi se pasionează din ce în ce — şi-a asociat atît pe inginerul Georgian cît şi pe profesorul Camil Barbu. Amîndoi au fost de părere că ocazia ce se oferă acum domnişoarei Diamandescu poate fi unică, şi deci ofensiva — indiferent de rezultat — trebuie încercată.

Cum progresele înregistrate aproape că nu contează, iar timpul trece repede, doamna Frîncu s-a hotărît să dea lovitura pregătită. Dacă nu va izbuti, atunci va bate în retragere. Conştiinţa îi va fi împăcată, deoarece a încercat să întindă o efectivă mînă de ajutor prietenei şi protejatei sale, dar nu a reuşit.

Şerbănescu a fost convocat pentru ora nouă ca să citească împreună din materialul ce se adunase pentru revistă şi pe care dînsa îl parcursese o dată, pe fugă.

Pe la ora nouă şi zece s-au trezit cu inginerul Georgian care, în drum spre clubul „Tinerimii" s-a oprit la doamna Frîncu ca să-i lase studiul făgăduit pentru revistă. La insistenţele celor doi, Georgian a trebuit să mai rămînă.

Prilejul ca dînsa să deschidă focul l-a dat chiar Şerbănescu. Acesta s-a plîns că noul director îi face curte, tot mai insistent, domnişoarei Diaman-

descu, că n-a distribuit-o în ultimele piese puse în repetiție și o obligă să plece în turneu pentru 10 zile, interpretînd un rol neînsemnat.

Georgian i-a atras atenția că noul director este un afemeiat și că succesele avute i-au crescut, primejdios, prestigiul și încrederea.

— Să sperăm că directoratul lui va fi efemer.

— Ce te face să afirmi asta ? În partid e tare, și ca să servească Centrul a renunțat la un scaun de deputat.

— O fi avînd el greutate în partid, însă nu vor reuși liberalii în alegeri... asta-i !

— Te înșeli amarnic, dragă domnule Șerbănescu !... vor reuși... trebuie să reușească ! Altfel, se destramă.

— Și dacă socotelile de-acasă nu se potrivesc cu cele din tîrg ?

— Vor strînge șurubul cît va fi nevoie și vor lua alegerile. Eu, deși nu fac politică militantă, am însă legături cu unii de la Centru, și ca atare știu ceva mai mult decît dumneata.

— Aud că nu candidați de rîndul acesta ?

— Nu, fiindcă alegerile vor fi pătate, și pentru că mi s-a propus altceva care mă cam ispitește. Deocamdată, discreție însă — duce un deget la buze, apoi face semn cu toată mîna, ca să pecetluiască secretul confiat.

— Vom vedea... mult nu mai este.

— Bine, să așteptăm. Dar să presupunem, prin imposibil, că ar fi să vină la putere țărăniștii singuri.

— Sau în cartel cu ardelenii.

— Să luăm în considerație amîndouă ipotezele.

— Foarte bine.

— Dacă vin împreună cu ardelenii, atunci direcția teatrului va fi încredințată lui Elefterescu... deputat și director de teatru — asta se știe. Elefterescu este încăpățînat și încrezut, deci greu de influențat. În plus, se va informa prin nepoata lui,

doamna Mimi Răducănescu, care n-a fost niciodată în raporturi cordiale cu domnișoara Diamandescu — din cîte știu eu.

— Da, o invidiază și asta.

— Să admitem că vor veni țărăniștii singuri...

— Atunci voi lua eu direcția teatrului.

Inginerul Georgian și doamna Frîncu au făcut ochii mari și se uită, nedumeriți și încurcați, unul la altul.

Lui Șerbănescu îi pare rău acum că le-a împărtășit secretul, iar ca să le risipească nedumerirea și neîncrederea, adaugă, deoarece pauza prelungită devenea jenantă pentru toți :

— M-a rugat insistent și în repetate rînduri doctorul Japon ca să primesc teatrul.

— Mare pehlivan și Japon ăsta !

— De ce un astfel de calificativ, domnule Georgian ?

— Fiindcă a promis locul și ziaristului Vișan, și avocatului Veniamin. Rămîne să se vadă, cînd va suna ceasul partidului țărănesc, care e mai tare dintre ei. Pentru mai multă siguranță, Vișan s-a aranjat și prin prietenii lui de la București.

— Dar despre Vișan știu bine că are o părere proastă doctorul Japon, și l-a nemulțumit cum a condus gazeta partidului.

— Vișan deține multe secrete de partid și are legături puternice la centru.

— Avocatul Veniamin ?

— E un bun agent electoral, nepot de vară și fin al lui Japon.

— Atunci de ce a insistat doctorul să primesc postul de director al teatrului, dacă l-a mai promis și altora ?

— Probabil că-i convine să aibă încă un candidat pentru locul ăsta.

— Sau ca să-ți facă dumitale plăcere, făgăduindu-ți-l — își dă cu părerea doamna Frîncu.

— Un politician ca doctorul Japon calculează tot ce face ; deci, are el un anumit interes ca să mai inventeze un pretendent pentru direcţia teatrului.

— Adică să mărească numărul nemulţumiţilor ?

— Găseşte el leac pentru fiecare.

— Şi dacă eu, bunăoară, jignit, mă retrag ?

— Are să-ţi propună atunci altceva... în orice caz, încredinţîndu-ţi conducerea oficiosului grupării, a reuşit să te angajeze pe o anumită linie, să te uzeze pînă la un punct... să te aibă, în orice caz, la mînă.

Discuţia a continuat tot în legătură cu teatrul. La un moment dat, cînd doamnei Frîncu i-a venit bine, l-a pus în curent pe Şerbănescu cu situaţia excepţională ce i se oferă la Bucureşti domnişoarei Diamandescu, i-a vorbit de sacrificiul pe care şi el şi dînsa ar trebui să-l facă, de fragilitatea legăturilor sufleteşti care, cu anii, slăbesc din ce în ce, sub povara grijilor, nemulţumirilor şi oboselii. Iar cînd Şerbănescu şi-a manifestat neîncrederea, adăugînd că imaginaţia domnişoarei Margot Dianu lucrează probabil cu febrilitate, doamna Frîncu i-a pus sub ochi cele trei exemplare ale contractului, care nu aşteaptă, spre a fi valabile, decît semnătura artistei.

Şerbănescu, care se stăpînise pînă atunci, s-a ridicat furios şi a răbufnit :

— Da' de ce se amestecă fata asta unde nu-i fierbe oala ? ! De ce lumea nu ne lasă în pace ? De ce ? Ne ocupăm noi de lume ?... Extraordinar !

Poziţia doamnei Frîncu şi a lui Georgian a devenit mai mult decît jenantă.

— Domnule Şerbănescu, am crezut că te poţi ridica pînă la înălţimea situaţiei... văd, cu regret, că m-am înşelat. Te rog, deci, consideră neavenite spusele mele şi comportă-te cum îţi dictează inima şi interesele dumitale.

— La cuvintele doamnei Frîncu, n-aş avea nimic de adăugat.

Doamna Frîncu pregătește un nou rînd de cafele. Georgian își îndoapă, încruntat și tăcut, pipa.

Seriozitatea situației, tonul tăios cu care cei doi i-au replicat, lupta ce se dă într-însul l-au determinat să nu considere discuția încheiată.

— Dar pe Ileana ai sondat-o dumneata cît de cît ? Dînsa ce spune, că doar ea va avea de hotărît ? Numai ea !

— Greșești, domnule Șerbănescu : nu Ileana, ci dumneata vei avea cuvîntul greu. După reacțiunea însă pe care o văzui astă-seară la dumneata, nu am poftă să mă mai amestec. Îmi pare rău, chiar, că ți-am deschis vorba.

— Și în cazul cînd s-ar hotărî să joace la „Odeon", înseamnă că legătura noastră s-ar rupe ?

— Nu văd. De ce adică s-ar desface ?

— Eu — iartă-mă că mă amestec din nou, dar aceasta este ultima intervenție — eu găsesc că prelungirea legăturii v-ar crea la amîndoi, cu timpul, complicații, nemulțumiri serioase. Pe dumneata, de exemplu, n-are să te încerce adică gelozia, știind-o la București singură, anturată, curtată ? În ce mă privește — precizează Georgian — cînd a trebuit să rup o legătură sentimentală, i-am tăiat dintr-o dată toate firele. În dragoste, ca și la fumat : cînd te-ai hotărît, în sfîrșit, să nu mai fumezi, nu reduci sau rărești porțiile, ci, nu mai pui țigară în gură.

După ce s-a întors Ileana Diamandescu din turneu — și s-a întors tare nemulțumită —, Șerbănescu i-a strecurat cîte ceva din cele discutate cu doamna Frîncu și inginerul Georgian, adăugîndu-i că dragostea ce-i poartă nu poate fi, nu trebuie să fie, mai bine zis, piedică în avîntul pe care talentul ei merită să-l ia.

Evident că dînsa a protestat, a înnoit asigurările, dar timide nădejdi au început să i se înfiripe. Cînd, după două zile, a venit la doamna Frîncu ca să ceară precizări și sfat, din întrebările puse cu oco-

luri, din tonul cu care le-a formulat, din anumite reacţiuni neînfrînate, aceasta şi-a dat seama că s-a prăbuşit ceva în sufletul fetei.

După ce a citit de două ori contractul, nu s-a putut opri să nu exclame :

— Dar e mai mult decît aş fi visat vreodată, doamnă !

— Te cred, fetiţo ! Dar, după cum i-am spus şi lui Şerbănescu, eu, propriu-zis, nu mă amestec şi nu dau sfat — faceţi ce credeţi voi. Eu am primit un mesaj repetat şi insistent — îmi pare rău că tocmai pe mine a căzut o sarcină atît de ingrată — ; v-am pus în curent cu cele comunicate mie, iar acum mă spăl pe mîini. Nu sînteţi copii... şi-apoi, fiecare cum şi-aşterne.

— Să zicem, doamnă — simplă ipoteză — că aş accepta contractul... credeţi că din cauza asta, Mironel ar fi în stare să rupă legătura noastră ?

— Nu... n-aş crede... dar cine ştie, în definitiv ? În sfîrşit, Ileano dragă — şi acesta-i ultimul meu cuvînt — sfătuiţi-vă şi hotăriţi voi singuri, ca doi buni tovarăşi ce sînteţi.

Domnişoara Margot Dianu, ţinută în curent cu progresele realizate, şi în urma înţelegerii cu domnişoara Anca Diamandescu, pretextînd că aceasta este serios bolnavă, a adus-o pe Ileana la Bucureşti. Acolo, încolţită din toate părţile, a trebuit, în cele din urmă, să cedeze şi să semneze contractul.

Dînsa, înconjurată de o lume nouă, care-i arată interes şi-i hrăneşte ambiţia, tratată cu grijă şi dragoste de sora şi de prietena ei, prinsă apoi în ritmul repetiţiilor — cînd e nevoie se repetă toată ziua şi seara pînă tîrziu —, a suportat mai uşor despărţirea. Gîndul apoi că în vacanţa de Crăciun Mironel va veni sigur la Bucureşti, încă i-a mai uşurat situaţia. Cu timpul a ajuns la concluzia că, prin despărţirea aceasta impusă, dragostea lor va creşte, se vor dori cu şi mai multă ardoare, iar

zilele petrecute împreună le vor lăsa amintiri de neuitat.

Mai greu, mult mai greu, a fost pentru Șerbănescu. Fiindcă n-a dovedit — așa crede el — destulă înțelegere, destulă bărbăție și dezinteresare, ocolește pe doamna Frîncu și pe inginerul Georgian.

De un real folos i-au fost Camil Barbu și părintele său, cărora le-a mărturisit cele întîmplate.

Campania electorală, întețită acum fiindcă se apropia data alegerilor, îl pasionează, îi ia din timp și-i mai abate gîndurile ; de aceea s-a și avîntat în acest iureș politic.

Nu numai că scrie mai mult, atacă mai vehement, dar participă și la turneele din județ, iar cuvîntul lui este ascultat cu plăcere de săteni. Unii dintre partizanii politici îi prevăd cu bucurie sinceră, alții cu invidie, o frumoasă carieră politică.

Din două încăierări a scăpat teafăr, iar la a treia s-a ales cu o lovitură de bolovan în genunchiul drept. Lovitură destul de dureroasă, dar nu cu urmări.

În ajunul zilei de votare, caravana de cinci mașini a poposit, pe seară, într-o comună cam de a doua mînă. După întrunirea care s-a desfășurat într-o liniște suspectă, cînd să se îndrepte spre oraș, drumurile le-au găsit barate de jandarmi. Comuna fusese declarată contaminată de tifos exantematic, deși nu exista un singur caz măcar.

Protestele, parlamentările, trucurile încercate de doctorul Mărculescu-Japon și de aghiotanții săi n-au dat nici un rezultat.

Cum fruntașii partidului nu puteau rămîne sechestrați — era grav primejduită alegerea în capitala județului, iar prestigiul lor ridiculizat — au forțat ieșirea pe un drum lăturalnic și au izbutit să se strecoare din sat. Jandarmii au tras cîteva focuri de armă, dar au tras în vînt.

Cînd au ajuns însă la pod, îi aştepta o ceată de bătăuşi aleşi pe sprînceană. Încăierarea a fost sîngeroasă dar n-a durat mult, fiindcă doctorul Japon a făcut uz de revolver. Au căzut răniţi şi dintr-o parte şi dintr-alta. Miron Şerbănescu s-a ales cu răni destul de grave, la cap şi pe spate, răni făcute de loviturile primite — lovituri de rangă şi de ciomag gros. În aceeaşi noapte a fost internat în spital şi a rămas acolo mai bine de trei săptămîni. I s-a dat o bună îngrijire, iar prietenii l-au vizitat regulat, copleşindu-l cu tot felul de atenţii. Coreligionarii politici, însă, după ce au agitat cîtva timp cazul lui, exagerîndu-l bineînţeles, amărîţi de rezultatul alegerilor, prinşi de grijile şi interesele personale, l-au uitat.

Cel care l-a îngrijit cu devotament — un devotament ce l-a mişcat adînc — a fost tatăl său. L-au impresionat de asemeni : scrisorile tandre, florile şi bunătăţile trimise de Ileana Diamandescu prin curieri militari de la direcţia lui Mărculescu, dar mai ales cele două scurte vizite făcute de aceasta. A sosit cu maşina, a stat cam o oră şi s-a înapoiat tot cu maşina, deoarece seara, la 9, trebuia să joace la „Odeon".

Mironel i-a făgăduit că, după ce se va face bine, va veni sigur la Bucureşti ca s-o vadă. S-a ţinut de promisiunea dată, însă a căzut prost. La doctoriţă, unde locuia Ileana, Parchetul făcuse o descindere — doctoriţa fusese reclamată de o colegă, că cele mai multe cliente îi vin pentru raclaj. Afacerea luase proporţii — se amestecase şi un gazetar şantagist — dar scandalul trebuia neapărat înăbuşit şi pentru urmările penale, şi pentru faptul că Anca Diamandescu aştepta, după ce trecuse cu succes examenul de docenţă, să fie numită conferenţiar universitar.

Pe Ileana a găsit-o slăbită, surmenată, şi în plus plictisită, chiar îngrijorată, de portretul — foileton compact — semnat de un cunoscut cronicar dra-

matic, care încercase, fără succes, să se apropie de dînsa.

Juca în fiecare seară și repeta atît dimineața cît și după-amiaza. Cum a asistat și dînsul la o repetiție, și-a putut da seama în ce grele condiții lucrează actorii de la „Odeon".

Directorul de scenă, adevărat maestru în specialitatea lui, e un tiran, depășește regulat programul fixat pentru repetiții și are apucături mitocănești. Întoarce și sîcîie pe actori pînă la epuizare, iar cînd se necăjește — și se supără destul de des — nu mai alege cuvintele.

Din cauza atmosferei în care a căzut la București, Șerbănescu n-a putut rămîne decît trei zile cu totul.

În tren l-a cuprins și mai viu părerea de rău că s-a despărțit de Ileana. A trecut ușor peste viața de trepidație, irosire și cancanuri pe care dînsa e silită să o ducă acum. S-a felicitat că nu a dat dovadă de micime sufletească, ci i-a înlesnit, la timp, ascensiunea pe care o merita.

Afară de zdravăna ciomăgeală căpătată în ultima zi a turneului electoral, Șerbănescu s-a ales și cu două procese de calomnie : au trebuit să intervină consilierul-președinte Brebenaru, inginerul Georgian și Ionescu-Vîrtejani, ca reclamanții să-și retragă plîngerile și deci dosarele să poată fi închise.

Scurta dar totuși bogata experiență politică făcută l-a lecuit, pentru mulți ani, de politică militantă. Tocmai după al doilea război, la sfatul și îndemnul lui Niculescu-Tătărași, va mai face el politică.

Picătura care poate lipsea ca paharul să dea pe de lături a adăugat-o inspectorul general Calistrat Theodorescu, trimis să-l ancheteze. Observațiile și comentariile acestuia, împletite cu mustrările și sfaturile aduse din partea colonelului Vasilescu, în legătură cu felul cum se comportase el în timpul

campaniei electorale, l-au mîhnit şi l-au revoltat, dar i-au şi întărit hotărîrea ce luase.

Cînd să se despartă, în pragul cancelariei comandantului :

— N-aş fi crezut, domnule inspector general, ca domnul colonel Vasilescu să fi dat urmare la o astfel de reclamaţie. Credeam că mă cunoaşte mai bine şi mă preţuieşte ceva mai mult, şi deci mă aşteptam să fiu menajat — cît de cît menajat.

— Mai întîi, rezoluţia nu e pusă de el. Reclamaţia a mers direct la secretarul general, iar acesta a pus apostila pe ea. Afară de asta : e o reclamaţie gravă, deci Vasilescu n-ar fi putut interveni ca să nu i se dea curs.

— Totuşi...

— Iar ca semn că te preţuieşte şi te afecţionează, a făcut ca plîngerea să-mi fie repartizată mie şi prin mine îţi trimite sfatul cuminte, prietenesc, de-a te lăsa de politică. Altfel, vei avea deziluzii, suferă şcoala şi se resimte şi activitatea dumitale publicistică — activitate frumoasă şi promiţătoare.

*

Program obişnuit pentru toată lumea.

Prima stagiune a teatrului „Odeon" s-a încheiat la 21 mai, deoarece Marioara Ventura a trebuit să se înapoieze mai devreme la Paris.

Una din cele trei burse de perfecţionare a căpătat-o Ileana Diamandescu, al cărei talent a fost remarcat, de la început, de marea artistă.

A urmat pentru bursiera noastră un an încheiat de muncă încordată, într-un alt mediu artistic şi sub directa îndrumare a cunoscutului maestru Georges Malvy — reputat pentru pregătirea, tactul pedagogic, severitatea şi conştiinciozitatea lui.

Cîtva timp, domnişoara Ileana Diamandescu a scris atît doamnei Frîncu cît şi fostului ei amant.

După cîteva luni, însă, scrisorile ei s-au rărit, iar în locul lor cei doi primeau, cu ocazia sărbătorilor, a vreunei aniversări sau din excursiile pe care le făcea bursiera, telegrame de felicitări, cărți de vizită sau ilustrate.

Schimbarea ei, Șerbănescu încearcă să și-o explice prin munca încordată, enervantă și istovitoare, pe care trebuie s-o depună la Paris. Mediul pe de o parte, ambiția ei și timpul limitat pentru bursă, o sileau, desigur, la o activitate dusă pînă la surmenare.

Doamna Frîncu, fără a exclude un program de lucru încărcat, pune accentul — în primul rînd — pe fragilitatea legăturilor de inimă. Aceasta este convingerea ei intimă, de neclintit, deși în romanele pe care le-a scris, o astfel de atitudine nu se întîlnește prea des.

Anul școlar s-a încheiat fără nimic deosebit.

S-a aflat în X că domnișoara Suzana Negulescu, deși înscrisă tardiv la Facultatea de drept, a urmat cursurile cu regularitate, a lucrat intens în seminarii și a luat toate examenele cu bile albe.

Miron Șerbănescu a refuzat, în ultimul moment, de a pleca în vilegiatură cu Camil Barbu. În schimb, a făcut o interesantă excursie cu liceul militar prin Banat și a petrecut două săptămîni, împreună cu tatăl său, în Sibiu. Le-a plăcut orașul, au fost încîntați de găzduirea căpătată acolo, iar vremea s-a menținut frumoasă — răcoare potrivită și nici măcar o scuturătură de nor.

Nu atît excursia în Banat l-a mulțumit — deși a văzut, în bune condiții, atîtea lucruri interesante — cît realizarea planului de a sta împreună cu părintele său într-o localitate climaterică, plan care l-a determinat să refuze oferta ispititoare a colegului său, Camil Barbu.

Revista *Solia* a apărut cu matematică regularitate și s-a menținut, număr de număr, aproape la

acelaşi nivel. Dacă s-a strecurat uneori un material ceva mai slăbuţ, se datoreşte insistenţelor doamnei Frîncu — legături vechi, de prietenie, ori rugăminţi cărora nu le-a putut rezista.

Miron Şerbănescu a reuşit, cu timpul, să cunoască mai bine pe mulţi dintre colegii săi de la celelalte şcoli secundare. Mai puţin însă pe profesoare — şi asta din cauza propunerilor de căsătorie ce i s-au tot făcut de către cunoştinţe comune.

Mulţi dintre dascăli — în special cei din garda veche —, temeinic pregătiţi — cîţiva ar fi putut ilustra catedre universitare — şi totodată oameni ai datoriei. Alţii — dintre tineri mai ales —, cam uşurel pregătiţi şi fără a se prăpădi cu firea.

Unii profesori, oameni ai şcoalei ; alţii, împărţind şcoala cu moşia, via, foiţele sau cu politica. Precumpăneşte însă, şi asta l-a bucurat — numărul celor pregătiţi şi care slujesc cu devotament şcoala.

Congresul general al corpului didactic secundar l-a decepţionat. Şi cîte nădejdi nu-şi pusese dînsul în această sărbătorească adunare !

Nu intenţionase de loc să vorbească, dar în şedinţa de încheiere nu s-a mai putut stăpîni şi a cerut, cu insistenţă, să i se dea cuvîntul.

A subliniat, cu nedumerire şi durere, faptul că nici o problemă cu privire la progresul învăţămîntului nu a fost prevăzută în programul de dezbateri şi nici n-a fost ridicată, incidental, de vreunul dintre vorbitori. Totul s-a redus la revendicări de ordin material, şi oricît de apăsătoare sînt nevoile dascălilor, lipsa de preocupări mai înalte, aşa cum reiese din dezbaterile acestui congres, va duce, sigur, la învinuirea că aceşti făuritori de suflete au ajuns să fie lipsiţi de orice preocupări de ordin superior.

În ce priveşte lupta pentru dreapta soluţionare a revendicărilor ce au fost formulate, s-a trudit să arate că nu poate fi încununată de succes, dacă

se duce izolat. De aceea a cerut front comun cu colegii din învățămîntul primar și cel universitar. S-a declarat, apoi, întru totul de acord cu vorbitorul care propusese ca armă de luptă greva generală.

Cuvîntarea lui a fost întreruptă de mai multe ori de aplauzele însuflețite ale unora sau de protestele violente ale altora.

Alți oratori au luat cuvîntul — mai mult ca să-l combată — iar în moțiune nu s-a prevăzut front comun, și în locul grevei generale s-a trecut demisia în bloc.

Deziluzia și revolta lui Șerbănescu au crescut, cînd a aflat că vorbitorii mai duri sau mai dîrji s-au plasat la conducerea școlilor cu internat sau în serviciul de control, iar demisia în bloc a dus — cum era de așteptat — la un rezultat lamentabil.

Deci o altă experiență făcută în marea lui familie, care i-a arătat că trebuie să pretindă și mai puțin de la oameni, însă fără a-l hotărî să încrucișeze definitiv brațele. De aceea, cînd împrejurările vor cere, revolta sau năzuința spre mai bine din sufletul lui îl vor determina să ia atitudine — o atitudine însă tot mai cumpănită.

Tache Șerbănescu s-a deprins așa de bine în X, încît nu mai duce, ca la început, dorul Capitalei. A legat prietenii, își face zilnic partida de table, și își ia în oraș țuiculița la prînz iar cafeaua dublă după-amiaza, la cinci. Gazetele, o carte de citit, o conferință de ascultat, un spectacol la teatru, un film, o plimbare prin parc îi alcătuiesc programul și-i umplu timpul liber — și are destul timp liber. Grădina doar îi mai dă de lucru ; toată grija casei rămîne în seama femeii pe care a angajat-o de la început, și care s-a dovedit serioasă, pricepută și harnică.

Revista *Solia* și-a încetat apariția cu ultimul număr al anului II. Inginerul Georgian fusese numit ministru plenipotențiar la Bruxelles și a trebuit să

părăsească ţara. E drept că el s-a oferit să depună la bancă un fond care să asigure apariţia regulată a revistei pe încă un an de zile. Doamna Frîncu, Liteanu şi Şerbănescu au refuzat, însă, categoric, această generoasă ofertă. Fără a mai figura pe copertă inginerul Georgian, nu puteau accepta să scoată mai departe *Solia*. Şi chiar dacă ar fi primit, revista tot trebuia să dispară : o publicaţie luxoasă, care-şi plăteşte generos colaboratorii şi se vinde totuşi cu un preţ redus, nu poate trăi fără o subvenţie serioasă. Iar subvenţia masivă şi care să nu-i ştirbească din prestigiul şi din libertatea de mişcare, greu, foarte greu de găsit.

De-acum înainte, Şerbănescu va fi silit să colaboreze din nou la alte reviste. Evident, una este cînd tu hotărăşti ce şi cînd să trimiţi, cu ce literă să-ţi fie cules articolul şi unde paginat, şi cu totul alta, cînd devii un simplu colaborator — chiar preţuit fiind.

Îi pare rău şi de Camil Barbu, pe care-l convinsese să colaboreze regulat, ale cărui studii fuseseră bine primite de critică, iar el prinsese gust de lucru şi încredere în sine.

În editura „Cartea romînească", — datorită recomandării doamnei Frîncu — a apărut prima lucrare a lui Şerbănescu : un volum compact de studii literare. Cartea a trezit interes, a stîrnit polemici şi s-a vîndut destul de bine. I-a mărit reputaţia şi i-a adus cîştig bănesc. A avut totuşi o nemulţumire. Fără a cere autorizaţie, fără a sonda măcar terenul, a dedicat cartea fostului său profesor şi maestru. Surprinderea acestuia cînd i-a înmînat volumul ; cele cîteva cuvinte de mulţumire rostite rece şi trecerea bruscă la un alt subiect i-au arătat lămurit că profesorului nu i-a făcut plăcere o astfel de atenţie. Şi nu i-a făcut, pentru că niciodată acesta n-a admis să i se dedice lucrări.

Ignătescu-Craiu, care e tot deputat, s-a căsătorit cu fosta doamnă Dumbrăveanu şi şi-a dat

demisia de la direcția Școlii normale. Stă acum mai mult în București, unde-și multiplică și-și întărește legăturile politice. A fost ales, la începutul sesiunii, secretar al Camerei, iar după cîteva interpelări destul de zgomotoase, cînd s-a refăcut în toamnă biroul Camerei, a reușit, după o luptă acerbă, să cucerească un loc de vice-președinte.

Domnișoara Ileana Diamandescu s-a întors de la Paris și a fost angajată la Teatrul Național. I s-a aprobat să joace, în reprezentație, la „Odeon".

Succes net, și pe o scenă, și pe alta, dar mai rezervată atitudinea cronicarilor dramatici. Lucrătură din partea unor artiste care se simțeau umbrite, dar și a companiei de teatru „Victoria", în rivalitate fățișă cu cea de la „Odeon".

Într-o seară, Camil Barbu se găsea împreună cu Miron Șerbănescu la „Habanera", noul local la modă din București. Camil Barbu îl convinsese să facă și el, din cînd în cînd, cîte o mică escapadă. Veniseră în seara aceea la „Habanera" de la un prost spectacol de revistă și luau masa singuri. Era trecut de 12, iar ei gata să se scoale.

— Mironele, nu întoarce capul... te rog!

— De ce? Îmi rezervi vreo surpriză?

— Poate...

— Sau mă pîndește vreo primejdie?

— Și asta se poate.

— Ei, nu mă fierbe așa, dragă!

— Tocmai a intrat Ileana Diamandescu cu o întreagă societate.

— Vreun tip mai interesant?

— Cred că este și fabricantul sas de la Brașov cu care trăiește ea acum.

— Despre care se vorbește că are să-i deschidă un teatru pe seama ei?

— Dobitocul ăla, da.

Mironel a întors capul și a privit, cu fereală dar îndelung, la masa unde se bea șampanie franțu-

zească, se vorbea tare și de unde vesela societate a plecat curînd spre alt local cu faimă.

Ileana Diamandescu era mult mai slabă — începuse de curînd moda „siluetei", — avea părul oxigenat, iar degetele încărcate cu inele. Strălucirea ochilor și ușoara roșeață din obraji se datorau bunei dispoziții, iar buna dispoziție, șampaniei consumate. Fabricantul din Brașov era gras, congestionat tare, ras în cap și purta monoclu. Ceilalți însoțitori : bărbații, incolori ; femeia, fardată tare, părul retezat și îmbrăcămintea pretențioasă.

Șerbănescu a devenit tăcut și posomorît. Barbu a schimbat cîteva vorbe pe șoptite cu chelnerul care-i servea, și în curînd s-au așezat la masa lor două artiste, care tocmai își terminaseră numerele — două italience tinere, fine și exuberante.

Se apropie un alt Crăciun. Ger potrivit, zăpadă abundentă, patinaj pe lacul din parc, sănii pe străzi.

Șerbănescu se pregătea să intre la „Frații Penescu" — un magazin de lux, unde se poate lua un aperitiv cu prelungire. Era invitat și el de Ilarie Martinescu, care fusese avansat de curînd și mutat la tribunal.

În ușa magazinului s-a întîlnit, piept în piept, cu Radu Leoveanu. Bancherul era ușor îmbujorat de aperitivele consumate, avea un pachet spînzurat de unul din nasturii de la blană, iar altul cu sfoara petrecută de două ori peste arătătorul de la dreapta.

— Am onoare, cucoane Radule !

— O mie de ani pace, profesore ! Bine că te-ntîlnii : să știi că se face... se face sigur, puică !

— ?

— Ce te uiți așa la mine ? ! Nu ghicești, serios ?

— De loc, cucoane Radule !

— Nunta... nunta, bre !

— Care nuntă ? !

— I-ai căzut cu tronc la inimă fetei, hoțule!

— A, de-abia acum vin de-acasă!

— Părinții se învoiesc, să știi. Vor numai să termine fetița liceul... parcă-i într-a opta, nu?

— Da, în clasa a VIII-a.

— Și să se mai uite, bre, legătura ta cu îndrăcita aia de artistă.

Dar Șerbănescu n-a apucat să-i dea vreun răspuns, deoarece Leoveanu și oprise o sanie, i-a întins două degete de la mîna cu pachetul de tîrguieli, i-a aruncat din fugă: „să știi că eu vă cunun, neică!", s-a urcat în sanie iar birjarul a dat bice cailor.

Șerbănescu s-a gîndit de mai multe ori la întîlnirea cu Radu Leoveanu în fața magazinului „Frații Penescu". Parcă l-ar ispiti o căsătorie care să-l scutească de orice griji materiale, care să-i dea posibilitatea să călătorească, să studieze în liniște, să-și tipărească lucrările, dar îi e cu totul indiferentă domnișoara Neli Strîmbeanu. Iar căsătorie fără îndemnul inimii, el nu va putea face vreodată. De aceea, evită întîlnirile cu Radu Leoveanu, se poartă și mai rezervat față de domnișoara Strîmbeanu și este ferm decis ca, de la sfîrșitul anului școlar, să nu mai mediteze pe fratele acesteia.

Dorește cu ardoare, dar nu trage nădejde că ar putea fi cuprins cîndva de o mare pasiune — de o pasiune care să-l mistuie. Puțini sînt acei cărora li-i dat să treacă prin vîlvătaia dragostei, a cărei tărie arde, purifică și înalță.

Crezuse, la început, că nu va putea rezista despărțirii de Ileana Diamandescu. S-a convins însă, într-un tîrziu, că marea lui dragoste fusese, în realitate, doar o simpatie mai puternică. Simpatie mai adîncă, e drept, dar nu dragoste adevărată.

Încetul cu încetul și-a făcut vad, în mintea și în inima lui, convingerea că pentru problemele ce le ridică viața — deci și pentru dragoste — e om de înzestrare mijlocie. De aceea, drum de mijloc tre-

buie să țină, ca să nu se încurce pe sine și nici pe cei cu care ar avea de-a face.

Se începe al treilea an de cînd funcționează ca titular în învățămîntul militar. A avut destul timp ca să-și dea seama și de lacunele, dar și de părțile pozitive ale acestei ramuri a învățămîntului secundar.

Discuții dese și uneori prelungite a purtat cu doi dintre colegii de la școala militară — cu Haralambie Petculescu și Damian Panu ; întîmplătoare, și cu alții — dar numai dintre acei care se pasionează cu adevărat de problemele de învățămînt.

Pe Camil Barbu nu l-a putut cuprinde în grupul lor, pentru că el acordă deosebită importanță instrucției, și e convins că o metodică și temeinică instruire a elevilor va da suficiente rezultate și din punct de vedere educativ.

Pe cei trei profesori îi îngrijorează tocmai faptul că se acordă mai puțină însemnătate educației, iar timpul liber — în special vacanțele — așa cum este folosit de elevi : fără îndrumare, control și ajutor din partea școlii, clatină din temelie sau chiar năruie, la cei mai mulți, din ceea ce aceasta putuse consolida sau înălța.

Educația pe care o au ei în vedere este o educație „completă și armonică" — adică fără lacune și fără exagerări. O astfel de educație, școala secundară burgheză pretinde că o asigură tuturor elevilor. În realitate, unele componente ale educației denumite „completă și armonică" erau exagerate iar altele, lăsate în umbră sau chiar neglijate. Echilibrul nu se putea realiza din mai multe cauze : tradiție locală, concepții diferite la conducătorii de școli, preferințe manifestate de unii dintre profesori...

După lungi discuții, cei trei profesori au ajuns la concluzia că e necesar un ciclu de conferințe

publice, ca să se atragă atenţia autorităţilor şcolare, dascălilor, părinţilor şi celor cu preocupări educative, asupra racilelor de care suferă învăţămîntul secundar, şi totodată să se sugereze sau chiar să se propună soluţii potrivite.

Subiectele au fost variate şi fericit alese, iar conferenţiarii, profesori şi profesoare cu prestigiu şi experienţă, de la diferite şcoli din oraş.

Conferinţele au avut loc în amfiteatrul de la al doilea liceu de băieţi, fiindcă-i mult mai încăpător, şi au fost urmărite de un auditoriu destul de numeros, cu viu interes.

În anul acela s-au ţinut trei serii de conferinţe: la „Amicii ştiinţei", la Biblioteca municipală — doamna Frîncu, după succesul din primul an, le organizează acum regulat — şi la liceul „Mihai Viteazu" — şi s-a văzut că oraşul le poate suporta pe toate.

Unii sînt convinşi că suspendarea examenelor de fine de an, introducerea orelor de educaţie morală la liceele militare, reînfiinţarea bacalaureatului s-ar datora tocmai acestui ciclu de conferinţe de la „Mihai Viteazu", care a dat naştere la discuţii aprinse, purtate prin gazete şi reviste care acordă atenţie şi problemelor de educaţie. Polemicile le-au deschis doi profesori din X; unul şi-a plasat articolul în *Universul*; celălalt, răspunsul în *Brazda nouă*. În lupta de idei au intervenit şi doi părinţi — un medic şi un zeţar de la tipografia „Pămîntul".

Miron Şerbănescu, fără a nega cu totul — cum fac unii — importanţa acestei manifestări a cîtorva cadre didactice, o înglobează însă într-un ansamblu de influenţe care, sprijinindu-se unele pe altele, au putut duce la luarea unor măsuri de îndreptare.

A ajuns curînd la încheierea că mai eficace, cu influenţă mai continuă, ar fi o serioasă revistă pedagogică, iar punctul lui de vedere a fost adop-

tat, fără rezerve, de ceilalți doi colegi cu care porniseră la drum.

Dar tocmai în toamna lui 1926 a început să apară *Școala nouă*. Întîrzierea apariției se explică prin aceea că pînă n-a putut aduna, prin contribuția benevolă a colegilor, fondurile necesare și nu și-a asigurat o serie de colaboratori cu greutate, Șerbănescu nu s-a hotărît să dea drumul revistei. Problema era prea serioasă și dînsul, ca întotdeauna, înțelegea să facă un lucru temeinic.

Pînă în anul 1926, mai merită a fi consemnată și trecerea doctoratului, luat de Șerbănescu cu calificare maximă și felicitări din partea juriului.

Teza i-a tipărit-o Ionescu-Vîrtejani, făcîndu-i o masivă reducere a costului și admițînd ca suma datorată să i se achite în trei rate distanțate. A pus o singură condiție : lucrarea să apară ca scoasă de editura *Brazda nouă*.

Teza lui Șerbănescu a fost bine primită de specialiști și recenzată pe larg în cîteva publicații.

În primăvară, spre surprinderea tuturor, generalul Averescu a fost chemat din nou ca să formeze guvernul. E drept că cei care trăseseră ițele între culise, ca să dea impresia că și Ardealul este prezent în această neașteptată guvernare, au reușit să rupă cîteva personalități din partidul național — ramura ortodocșilor.

Prefect al județului X e acum un tînăr general în rezervă, șeful organizației locale. A luat provizoriu conducerea prefecturii — pînă-și pune candidatura pentru Cameră — ca să poată bate județul în calitate oficială, spre a întări, cît de cît, organizațiile ce se destrămaseră în anii de opoziție.

Cînd Șerbănescu a primit pe seară, prin curier, invitația confidențială, ca la orele 10, a doua zi, să fie negreșit prezent în cabinetul prefectului, n-a știut ce să creadă.

Mai mult îndemnat de Tache Șerbănescu, care se neliniștește cînd e vorba de plicuri oficiale cu mențiunea „Confidențial", s-a decis să se prezinte „satrapului", cum e poreclit noul conducător al județului.

Nu mică i-a fost mirarea lui Șerbănescu cînd, intrînd în cabinetul prefectorial, a dat acolo peste Camil Barbu. Și acesta a făcut ochii mari. Prefectul a zîmbit satisfăcut de mina lor. S-a ridicat în picioare de la birou — e un om înalt, ținută dreaptă, de militar, părul complet albit și vorba molcomă —, și-a mutat privirea de la unul la celălalt, apoi li s-a adresat astfel :

— V-am invitat pe amîndoi o dată, ca să cîștigăm toți trei timp. Direcția Teatrului Național este vacantă, domnilor.

— Și-a dat demisia Hanganu ? ! Cînd asta ?

— Nu s-a anunțat parcă ?

— O am sub cheie, în sertarul biroului meu, încă de-acum trei zile.

— N-a transpirat nimic pînă acum.

— Îi voi da curs, cînd voi crede de cuviință.

— A fost, în multe privințe, un director bun, Hanganu... n-a stat însă nici un an, cred.

— Domnul Hanganu e liberal, domnule Șerbănescu... nu trece cu vederea amănuntul ăsta.

— Ce are a face, dacă se poate comporta bine ca director de teatru ? !

— Pentru mine contează — și încă mult ! Am decis deci, domnilor, să schimb pe domnul Hanganu. Cum în partidul nostru nu e nimeni indicat pentru postul de director al teatrului, iar a aduce vreun stîlp de cafenea de la București n-am poftă, m-am hotărît să ofer locul acesta unuia dintre dumneavoastră. Mai exact, unul să fie director, iar celălalt colaborator apropiat și permanent, în calitate de membru în comitetul de lectură sau de subdirector al teatrului. Postul de subdirector nu există, dar îl pot creea oricînd.

— Ce v-a făcut, domnule prefect, să vă adresați tocmai nouă?

— Fiindcă nu militați politicește, pentru că sînteți oameni pricepuți, cinstiți și cu prestigiu, și în plus, fiindcă vă aflați în cele mai bune raporturi.

Discuția a durat cam mult, iar rezultatul a fost că locul de director va fi ocupat — la insistențele lui Șerbănescu — de profesorul Barbu, el intrînd în comitetul de lectură. N-a acceptat să i se creeze postul de subdirector.

Comitetul de lectură — la propunerea celor doi — va fi completat cu doamna Frîncu și maestrul Gion Lalescu.

Nici un fel de obligație politică pentru toți patru, ci doar colaborare în posturi cu caracter pur cultural.

Hanganu, la propunerea și insistențele celor doi prieteni, a fost lăsat să încheie stagiunea, așa că noile numiri, deși se vorbea mai de mult despre ele, au apărut pe data de 10 mai.

Camil Barbu, Șerbănescu, doamna Frîncu și maestrul Lalescu, după laborioase discuții, au trasat întreg planul de activitate, repertoriul a fost schițat în linii generale, iar pentru prima parte a stagiunii, pînă-n amănunte.

Rolurile și răspunderile au fost delimitate și împărțite. De spectacolele pentru săteni și turnee, de exemplu, va avea să răspundă Șerbănescu; de șezătorile literare și reprezentațiile pentru copii și tineret, doamna Frîncu. Redactarea Programului — care va apărea săptămînal, sub formă de broșură — îi privește pe toți trei.

Camil Barbu și Miron Șerbănescu au stat o săptămînă în București, reușind să angajeze cîteva talente certe printre noii absolvenți de conservator și să capete promisiunea a trei cunoscuți societari de la Național, că vor veni să joace la teatrul din X în reprezentație.

Lucrurile păreau să meargă fără piedici şi o eră nouă se întrevedea pentru teatrul local. De aceea, nu mică a fost mirarea lui Şerbănescu cînd a primit la Mînăstirea Dealului, unde funcţiona în comisia de bacalaureat pentru absolvenţii liceelor militare, telegrama lui Barbu prin care acesta îl vestea că şi-a dat irevocabil demisia.

A doua zi pe seară, terminîndu-se oralul, Şerbănescu a plecat spre casă renunţînd la masa colegială, de despărţire.

De la gară s-a dus direct la Camil Barbu.

— Ce s-a-ntîmplat, dragă ?! De ce bomba asta din senin !?

— Tot felul de încurcături şi piedici, care-ar fi ratat întreg planul nostru de lucru.

— De exemplu, cam ce ?

— Angajamente şi avansări impuse.

— Taci !

— Parol !

— De cine impuse ?

— De ministru, de secretarul general, de directorul Artelor, de prefectul nostru... Foste, actuale sau viitoare amante, măscărici care le-au distrat acestor domni musafirii, oameni de casă...

— Extraordinar ! Asta-i mîna total liberă ce ni s-a promis ?

— Da, asta-i, Mironele. Apoi fraude... fraude mari !

— Nu mai spune !

— Nu se ştie încă la cît se cifrează şi de cînd datează, fiindcă inspectorii generali contabili veniţi în anchetă sau nu se pricep, sau, cu musca pe căciulă fiind şi ei, fac pe proştii. Nu mai există o centimă în casa teatrului. Lefurile nu sînt achitate de o lună, iar pensiile de două.

— Ce spune fostul prefect de toate astea ? Cred, deşi e parlamentar acum, că tot dînsul conduce treburile aici.

— Tot el, da. Mi-a dat pe loc soluția : înscrierea în partid. Imediat vom avea la dispoziție fondurile ce ne trebuie.

— Dar cum de i-a putut veni în minte o astfel de propunere ? !

— Îmi spunea că Centrul nu admite nicăieri formula colaborării... partidul trebuie să se prezinte ca un organism puternic, deci unitar. O fi așa, n-o fi...

— Bine-ai făcut atunci că ți-ai dat demisia ! Singura soluție demnă... singura posibilă !

— Îmi era că poate ai fi dorit să discutăm în prealabil.

— Ce să mai discutăm ? Doar nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri !

— Nu știu dacă ai să-mi dai aprobare și pentru punctul 2... aceeași aprobare : spontană și fără nici o rezervă.

— Cum, mai este și punctul 2 ? !

— Da, este și 2. La îndemnul doamnei Frîncu și al maestrului Lalescu, ieri am înaintat ministrului „personal" o a doua telegramă, prin care demisionați toți trei.

— Bravo, Camile ! Bravo ! Îl ia de gît și-l sărută.

— Eram sigur de asentimentul tău, frate Șerbănescu ! Am vrut numai așa, să stric o vorbă.

— Maestrul Lalescu care are, în calitate de artist și director de scenă, o situație mult mai delicată, merită o caldă strîngere de mînă.

— A făcut, într-adevăr, un gest frumos și de curaj.

— *Viitorul* de azi comentează demisia noastră în bloc. Șerpoianu s-a oferit să facă o interpelare în Senat... speră că-l va putea asocia pe Dan Mărărescu.

— Eu unul nu-mi fac nic un fel de iluzie.

— Nici eu... dar, oricum, aici s-a produs un gest care iese din comun... care-ar putea constitui un imbold pentru alții.

Întîmplarea cu teatrul l-a determinat pe Şerbănescu să ia hotărîrea de-a nu mai trata vreodată cu politicienii. Sau nu sînt sinceri, sau, hărţuiţi din toate părţile, trebuie să ia uneori atitudini care nu le convin, să calce angajamente pe care ar fi dorit totuşi să le onoreze.

Viaţa a intrat din nou în făgaşul ei obişnuit.

Suzana Negulescu s-a înscris în baroul Capitalei şi practică efectiv şi cu succes avocatura.

Domnişoara Diamandescu, care a înregistrat succese reale în ultimul timp şi şi-a organizat o reclamă în stil american, deschide porţile teatrului ei în ziua de 3 ianuarie 1927.

A asistat şi Şerbănescu. I-au plăcut localul, cuvîntările festive, piesa aleasă pentru deschidere, alcătuirea şi ilustrarea programului, jocul strîns al echipei de tineri actori, dar nu s-a împăcat cu interpretarea dată rolului principal femenin. Se zice că Ileana Diamandescu s-a îndepărtat mult de la indicaţiile directorului de scenă, un foarte priceput, original şi îndrăzneţ meşteşugar. Unii afirmă că e vorba de maturitate artistică, de adevărată şi rotunjită personalitate ; alţii susţin însă că e o primă manifestare de independenţă, un protest la tirania pe care o exercită temutul şi ursuzul regizor.

În timp ce Şerbănescu urmărea din sală jocul fostei sale amante, se analiza pe sine cu cruzime. E pe deplin satisfăcut de echilibrul lui sufletesc. Sub stratul de cenuşă aproape răcită n-a mai dat, de rîndul acesta, peste fărîme de jar. Femeia care vibrează acum, din tălpi şi pînă-n creştet, în braţele amantului reîntors, care s-a frămîntat cîndva — nu joc, ci trăire adevărată — în încleştarea braţelor lui, i se pare o străină. Amintire luminoasă şi caldă a unor zile fericite, da ; legătură de sinceră prietenie însă — aşa cum pretindea

cîndva domnișoara Diamandescu — încă nu. Din vina cui oare?

În foaier s-a întîlnit cu un fost coleg de liceu, ginerele unui reputat profesor universitar și recent numit, grație trecerii socrului său, conferențiar universitar.

— Te-am urmărit de aproape, dragă Șerbănescule, și te felicit sincer. Nu-i însă păcat de tine să mucegăiești într-un fund de provincie?

— Sînt mulțumit, dragă Nestorescu.

— Dacă într-adevăr te simți mulțumit — dar nu-mi vine a crede —, atunci ești de compătimit... sau de condamnat. Înseamnă că te-am pierdut și pe tine, Șerbănescule!

— Nu sînt nici de compătimit, și cu atît mai puțin de condamnat.

— Adică intenționezi să rămîi mai departe în învățămîntul secundar?

— Dar ce-ai vrea tu să fac? Să intru asistent, cum au făcut colegii Petrăchescu, Durlea, Sîmboteanu, adică să port servieta și să țin paltonul maestrului, ori să mă utilizeze pentru servicii domestice?

— Nu te văd de loc și nici nu-ți doresc o astfel de situație.

— Atunci?

— Ți-aș face o propunere... prietenește, deschis... Ești dispus să mă asculți?

— Spune repede, că soneriile au zbîrnîit... peste trei minute are să bată gongul.

— Ai vrea să pleci la Cluj — aicea nu se poate momentan — în calitate de conferențiar universitar?

— Ei, asta-mi place, parol! Ai și ajuns să distribui conferințe? Pe cînd și catedre, dragă? Bată-te norocul, să te bată!

— Eu îți vorbesc foarte serios! Socrul meu are mare trecere acolo... a fost decan, apoi rector pînă astă toamnă, cînd s-a transferat la București. E

încă liber locul ce mi se rezervase. Dacă nu se crea o vacanță la București, trebuia să fac și eu un stagiu la Cluj. Mă autorizi să lucrez pentru conferința ta? Cu toată discreția, bineînțeles.

Și cum suna pentru a doua oară gongul, iar publicul se îmbulzea ca să-și reocupe locurile, Șerbănescu, departe de-a se decide într-un fel, i-a răspuns tărăgănat:

— Fă, dragă, ce crezi...

— Las' atunci pe mine! Ai să vezi tu cine-i Nestorescu! Te țin eu în curent cu progresele realizate. Pe ce adresă pot să-ți scriu?

— Poftim o carte de vizită.

— Noroc și la revedere!

— Îți mulțumesc de pe acum, dragă Nestorescule.

Își ferește zîmbetul de neîncredere, se lasă scuturat cu căldură de mînă și se grăbește spre fotoliul lui.

După spectacol a făcut un tur pe Calea Victoriei, a băut o sticluță de bordo într-un local central, apoi s-a întors pe jos acasă. Ger uscat, circulație intensă și frumoasă lumină de lună plină.

Pe drum l-a pișcat de cîteva ori propunerea lui Nestorescu, dar nu i-a dat importanță. Noaptea însă — somnul l-a furat tîrziu de tot — a încercat s-o cerceteze mai de aproape și în plină lumină.

A doua zi a făcut o vizită mai lungă fostului său profesor, pe care-l respectă și de care se simte legat sufletește încă din anii de studenție. Primire caldă — ca de obicei. Au discutat de toate, iar la despărțire, Șerbănescu a adus vorba despre oferta spontană și de nebănuit a lui Nestorescu, și a îndrăznit să-i ceară sfatul.

Profesorul, mîngîindu-și frumoasa barbă sură și învăluindu-l într-un zîmbet cald, și-a spus părerea:

— Specialitatea dumitale îți permite să rămîi mai departe în învățămîntul secundar, și totuși să poți lucra serios. Altele sînt însă condițiile pe care ți le oferă un mediu universitar — mai ales la universitățile din provincie, cum ar fi Iașii sau Clujul. Bibliotecă de specialitate, contact mai des și personal cu specialiști, curs care se cere mereu împrospătat și rotunjit... Gîndește-te serios și la însurătoare. Alt echilibru sufletesc și alt îndemn la lucru îți asigură mediul familial — mai ales cînd au venit copiii... Dacă sînt mulți, e greu să le dai învățătura trebuitoare și să le asiguri carierele către care au înclinare. Asta-i, la noi, situația intelectualului salariat. Grijile îi alungă liniștea și-l încovoaie... pe unii îi strivesc chiar. Dar tot așa de greu este de crescut și unul singur. Părinții îl răsfață, îi port grijă exagerată, și de obicei nu are tovarăși de joacă... În ce privește pe socrul fostului dumitale coleg, să știi că e un om cu greutate și generos. Are mare trecere politică și a servit pe mulți dintre universitarii clujeni — deci are destule polițe trase acolo. Deși, cum bine știi, sînt un izolat și nu fac politică, la timpul potrivit voi încerca totuși să-ți dau o mînă de ajutor.

— Vă mulțumesc respectuos!

— Să mă ții, te rog, în curent.

— Desigur, domnule profesor! Vă mulțumesc încă o dată, și vă salut.

— Cu sănătate și drum bun.

Unele vești favorabile, primite la cîtva timp de la Gabriel Nestorescu, au făcut să-i înmugurească în suflet speranțe.

Treptat, treptat, visul lui a prins să crească, să-și precizeze contururile, să capete mai multă consistență.

O viață de muncă intelectuală într-un important centru universitar — cum este Clujul — i-ar lărgi orizontul și i-ar permite o mai accentuată adîncire a temelor de tratat.

Deşi i s-au ales într-un tîrziu, în adîncul sufletului, înmuguriri de temeinică nădejde, totuşi se îndoieşte. Despre îndoiala şi speranţele lui n-a împărtăşit nimic: nici tatălui său, nici doamnei Frîncu, nici lui Camil Barbu.

Îndoiala ce-l încearcă nu provine din neîncrederea în şansele ce i le poate oferi viaţa, ci din amara experienţă căpătată prin contactul avut cu unii oameni — cu destui şi feluriţi oameni.

*

1927: sfîrşitul vacanţei mari. Scrisoarea primită în ajun de profesorul Miron Şerbănescu l-a convins, în sfîrşit. Prietenul său, conferenţiarul universitar Nestorescu, insista din nou că pentru reuşita cauzei e necesar să facă o vizită de curtoazie socrului său, cunoscutul şi influentul profesor universitar şi om politic, Septimiu Jurăşcu.

Şerbănescu fusese ţinut în curent, pe vară, cu progresele realizate în ce-l priveşte — era vorba să fie numit, din toamnă chiar, conferenţiar universitar la Facultatea de litere din Cluj — sfătuit şi îndemnat, totodată, să se prezinte ca să fie cunoscut şi să mulţumească, anticipat, profesorului Jurăşcu. Acesta, în lunga-i carieră: la Iaşi, Cluj şi Bucureşti, crease şi desfiinţase catedre, dăduse burse şi premii, fabricase asistenţi, şefi de lucrări, conferenţiari şi chiar profesori. A ţinut întotdeauna să i se facă din timp curte şi să i se dovedească, apoi, de către cel servit, devotament.

Vacanţa din anul acela şi-a fărîmiţit-o Miron Şerbănescu. Tatăl său, mulţumit cu confortul şi liniştea de-acasă şi ca să facă economie, totodată, nu s-a lăsat înduplecat să meargă undeva pe vară. Miron şi-a schiţat un program de unul singur, pe care l-a executat — cu mici modificări — în decurs de vreo cinci săptămîni.

Întîi l-a însoțit pe Camil Barbu la București, căci acesta trebuia să-și scoată de acolo pașaportul și să-și facă vizele necesare pentru călătoria proiectată în Elveția și Italia.

În cele șase zile cît au trebuit să stea în București, au frecventat grădinile de vară cu reputație, au văzut două comedii — amîndouă slabe — și o fastuoasă revistă montată la „Cărăbuș".

Pe colegul și prietenul său l-a condus pînă la Sinaia. Despărțirea i-a lăsat gol în suflet și i-a trezit mai vie dorința de a trece dincolo de granițe — de-a vedea și el, cît mai curînd, alte țări, alți oameni.

Aici, la Sinaia, a făcut primul popas. Viață scumpă, lux pretențios dar fără gust, zgomot, lume multă, iar pe la cazinou, după ce-a pierdut suma pusă deoparte în acest scop, n-a mai dat în cele două zile cît a stat în această „perlă a Carpaților".

A doua oprire a făcut-o în Predeal. Stațiunea aceasta climaterică, în plină dezvoltare, i-a plăcut mai mult. Lume mai puțină decît la Sinaia și mai amestecată. A stat o săptămînă și a făcut două excursii prin împrejurimi.

În Brașov — mai exact la Poaiana Brașovului — a rămas cîteva zile. L-au gonit ploile și vremea rece. În schimb, la Sibiu, a avut vreme frumoasă și popasul făcut acolo l-a legat și mai mult, sufletește, de acest oraș, de pitorescul și arhaicul ce păstrează încă.

În Sibiu, tocmai avea loc jamboreea cercetașilor. A vizitat, cu interes, tabăra situată în Dumbravă, a stat de vorbă cu delegați străini — comandanți și cercetași —, a putut compara manifestările cercetașilor noștri cu cele ale camarazilor veniți de peste mări și țări, și și-a pus în gînd să studieze mai de aproape această organizație a tineretului, care — din cîte cunoaște el — pe lîngă unele stîngăcii și practici puerile, pe lîngă

țeluri care nu mai corespund, trezește dragostea de natură, înlesnește o călire a trupului și a sufletului, apropie inimă tînără de inimă tînără, indiferent de latitudine, granițe, obiceiuri, credință religioasă.

Atunci i-a încolțit gîndul că cercetășia, mai temeinic organizată și mai organic adaptată realităților de la noi, ar putea fi un sprijin pentru școală și i-ar permite și ajuta acesteia să ocupe, în chip plăcut și util, bună parte din timpul liber al elevilor.

Două lucruri l-au contrariat mai ales la jamboreea de la Sibiu. Parte din comandanți erau oameni mai în vîrstă, iar unii chiar obosiți sufletește. A constatat această oboseală cu prilejul convorbirilor avute — în tabără sau în oraș. Și în oraș, fiindcă unii comandanți țineau să se documenteze mai de aproape asupra „pitorescului" de zi și de noapte al Sibiului.

Tinerii simt nevoia să vadă în comandantul lor un șef care știe multe și se descurcă ușor, gata oricînd la datorie, dar și un tovarăș, deși mai în vîrstă ca ei, dispus totuși de glumă, joc, cîntec, întrecere, excursie...

Apoi, l-a nemulțumit locul ales pentru tabără. Jilăveală, puțină aerisire, prea mulți țînțari.

Un ultim popas la Olănești. Zgomotul din hotel, împestrițarea de vizitatori, scumpetea și ploile l-au gonit după o ședere de trei zile.

La începutul lui septembrie, Miron Șerbănescu s-a decis să plece la București ca să se prezinte și să depună omagii profesorului Jurașcu.

A luat, ca de obicei, Simplonul. Tren curat, locul asigurat, restaurant bun, timpul mai scurt — popasuri puține, iar viteza mărită.

Cu biletul în mînă își căuta, din ochi, în vagonul restaurant, masa la care trebuia să se așeze, cînd se aude strigat. O doamnă tînără, drăguță, cu părul tuns *à la garçonne* și ondulat natural, îi face semne

din cap și cu o revistă ilustrată. A recunoscut numaidecît, în simpatica doamnă, pe o fostă colegă de facultate.

— Îmi pare că nu mă mai recunoști, domnule Șerbănescu? Se vede atunci că tot am îmbătrînit!

Simulează un oftat și clatină trist din cap.

— Drăguță ai fost întotdeauna, dar frumoasă și cochetă cum ești acum, n-ar fi fost de mirare să nu te fi recunoscut numaidecît.

— Mulțumesc pentru grațiosul dumitale compliment. Dar ia loc, te rog... dacă-ți face plăcere, bineînțeles... sau dacă nu ești cumva angajat.

Îi întinde mîna și așteaptă să i-o ducă la buze.

— Te rog, spune-mi cum te numești acum?

— Gabriela Aldulescu.

— Va să zică Aldulescu, în loc de Firănescu... Gabriela Aldulescu... sună frumos.

— Găsești?

Pîlpîire de zîmbet care trădează satisfacție. Șerbănescu îi sărută prelung mîna dar nu-i dă drumul.

— Ce facem însă, că n-am număr la masa dumitale?

Doamna Aldulescu se adresează chelnerului:

— Aș dori ca domnul să ia loc la masa mea... are însă numărul... Ce număr ai?

— 12.

— Bine că nu-i 13! Îl poți schimba?

— S-a făcut, coniță.

— Mulțumesc.

— Acum poți să te așezi liniștit.

— Cu plăcere, și mulțumesc. Mărturisesc că ai fost mult mai expeditivă ca mine.

Rîd amîndoi și se cîntăresc din ochi.

La masa lor s-a mai așezat o singură persoană. După înfățișare și aproximativa franțuzească pe care o vorbește cu chelnerul, se vede bine că-i un călător străin. Așa că dînșii, de la un timp, nu-și

mai controlează conversația și nu mai coboară glasul.

— Unde ziceai c-ai întîlnit-o pe fosta domnișoară Liveanu ?

— Parcă aveai aerul că nu te mai interesează ?

— Nu prea mult, și nu din punctul de vedere la care te gîndești dumneata. Indiferent cu totul nu-ți poate însă deveni cineva, care te-a interesat, ți-a fost simpatic... ș-apoi, n-au trecut prea mulți ani de la despărțirea noastră.

— Numai simpatie să fi fost ?! Noi, colegele Sandei, eram încredințate că e vorba de dragoste adevărată... dragoste serioasă.

— Mde... poate...

— Da ?! Dar în definitiv nu mă interesează !

— De loc ?! Chiar de loc ?

— Nu pot spune lucrul acesta, fiindcă-mi erai simpatic... și puțină curte îmi făceai și mie.

— Pe furiș, cît mai pe furiș de Sanda, dar îți făceam... e drept.

— Ca să-ți dovedești probabil oarecare independență ?

— S-ar putea și asta. Dar cred că nu ai intenția ca desertul — care se prezintă de altfel destul de bine — să-l completezi cu o pedantă analiză sufletească ?

— Nici nu-mi trece prin minte ! Pe Sanda am întîlnit-o astă-vară, în Oradea, la un examen de bacalaureat.

— Cum arăta ?

— Puțin fanată... mai exact, obosită... bine însă, destul de bine. Numai un ochi de femeie, care cîntărește cu severitate amănuntele, poate sezisa o ușoară fanare la Sanda. Dumneata n-ai mai văzut-o ?

— Nu.

— N-ai căutat s-o mai întîlnești ?

— Nu.

— Ți-a fost teamă ? Mîndrie rănită ?

— Iar lama de brici a analizei, sau pură curiozitate feminină ?

— Şi una, şi alta.

— Cum o fi trăind cu Bărbulescu ?

— Nu se prea înţeleg... mai ales de cînd s-au mutat la Timişoara.

— La Timişoara sînt acum ? !

— Da. Nu ştiai ? ! S-au transferat de vreo trei ani.

— Acum aflu... parol !

— Bărbulescu, care-i şi avocat, a căpătat angajamente strălucite în contencioasele unor bănci bănăţene, a demisionat din învăţămînt şi s-a lansat în politică.

— Au copii ?

— Nu, n-au.

— Dumneata ?

— Fii serios !

Şerbănescu face un semn uşor, din sprîncene, către chelner. Acesta le umple din nou păhăruţele cu lichior de ananas.

— Ce, altul ? !

— Ultimul.

— Vrei să ajung ameţită la Bucureşti ? Ce-are să zică tanti de mine ? Parcă o văd că mă aşteaptă în gară.

— Nu mi-ai spus ce este soţul dumitale.

— Prim-prezident, cu grad de consilier de Curte, al tribunalului din Lugoj.

— A, personaj important !

— Fără ironie, domnul meu : cel mai de seamă din oraş. Decît necunoscut în Bucureşti, protos în toate împrejurările într-un oraş mai mare din provincie.

— Te iubeşte ?

— Poate. În orice caz, mă place şi se complace în situaţia asta.

— Dumneata ţii la dînsul ?

— Sfredelul analizei — ca să variez termenul —, sau pură curiozitate masculină ?

Rîde provocător, îl privește strengărește și-i strînge ușor, dar prelung, vîrful degetelor. Provocare, încurajare sau început de promisiune ?

— Nu l-am înșelat pînă acum, dar îmi place să flirtez.

— Aperitiv care trezește sigur pofta de mîncare.

— Se prea poate. Nici nu-mi fac iluzii, nici nu mă paralizează teama sau rușinea.

Rîsul ei este acum mai senzual, aproape nerușinat. În tonul acesta, și tot pe muche de cuțit, s-a desfășurat conversația lor.

Cînd trenul a oprit în stația Chitila, dînsa s-a ridicat.

— Mă duc să mă aranjez puțin și să-mi inspectez bagajele.

— Cît o să rămîi în București ?

— Vreo zece zile, cred.

— Școala ? Lipsești tocmai acum în perioada coringețelor, examenelor particulare ? !

— Dar dumneata ?

— Mi-am luat concediu... cu toate formele.

— Nu te felicit.

— Mersi.

— Școala mă așteaptă cuminte. De altfel, soțul meu e destul de grijuliu... și-apoi, are destulă trecere, dacă s-ar întîmpla vreo încurcătură.

— Unde tragi în București ?

— Mister.

— Nu vrei să-mi spui ?

— Ți-am spus : mister...

— Te-aș putea vedea ?

— De ce să mă vezi ? !

— Să mergem la un spectacol, bunăoară...

— Aperitivul, nu ?

— Ești rea.

— Mîine la 5 sînt la vernisajul expoziției sculptorului Medrea.

— Nu cred să pot veni... sigur că n-am să pot.

— Un randevu, nici vorbă ?

— Un randevu, dar de interese.
— Parcă cel de dragoste e dezinteresat ?
— Dă-mi, te rog, o altă posibilitate.
— Seara sînt la Național.
— Ce se joacă ?
— Orice s-ar juca. Îmi place mult tradiția ce se păstrează acolo, așa că înainte de-a frecventa alte teatre, primul popas îl fac întotdeauna la Național.
— Mai dă-mi, te rog, și altă posibilitate.
— Începi să mă enervezi... parol !
— Poate că nu mai sînt locuri la Național.
— Mie mi s-a reținut... am telefonat de-alaltăieri lui tanti. Poimîine, la „Odeon"... și cu asta, punct ! Cînd cineva vrea, nu există piedici !

Șerbănescu a condus-o pînă la compartimentul ei, apoi a trecut în compartimentul lui ca să-și dea jos, din plasă, geamantanul și servieta.

În odăița din fundul curții părintești — unde trage regulat — cu geamul larg deschis — nopțile sînt încă destul de călduțe —, cu lumina stinsă și mîinile sub cap, Șerbănescu făurește planuri. E mulțumit și optimist. Întîlnirea cu doamna Aldulescu a fost un tonic, care-i dă acum puterea trebuitoare ca să facă vizita pentru care a pregetat, și pe care tot nu o găsește necesară.

A adormit curînd și s-a trezit devreme, dar odihnit. A trimis prin servitoarea doctorului — chiriașul din față — pantalonii la călcat. Bine bărbierit, cu dungă nouă la pantaloni și cu pantofii lustruiți în colțul străzii, se simte sigur de sine și bine dispus.

A cumpărat cîteva gazete și un pachet de țigări străine. Stă o clipă locului, încercînd să-și schițeze un plan pentru timpul ce-l are liber pînă după prînz, la 5, cînd trebuie să fie prezent la profesorul Jurașcu.

Înainte de-a se îndrepta spre centru ca să ia o cafea cu lapte, se oprește lîngă primul sergent și-l întreabă de strada pe care locuiește profesorul universitar Jurașcu. Fiindcă distanța nu-i mare iar

tramvaiul are stație de oprire chiar în strada respectivă, s-a hotărît pentru o prealabilă recunoaștere.

O stradă recent croită — un fel de bulevard cu copaci scunzi, subțiri și cu coroana rotunjită de foarfecă ; asfalt, și mai mult case noi, pretențioase.

Șerbănescu pășește cu oarecare sfială și simte că nu-și poate struni bătăile inimii. Îl indispune această emoționare, dar constată că nu o poate alunga. Înaintează încet, cîntărind din ochi casele, curțile sau pe puținii trecători la această oră. Oră matinală pentru bucureștenii cu program elastic, sau o stradă puțin frecventată ?

Pe stînga a oprit, nu departe, un camion automobil încărcat cu cele necesare pentru îndoliat fațada unei case și împodobit o cameră mortuară.

Șerbănescu a tresărit și s-a încruntat. Întîlnirea aceasta o consideră — el care crede că nu-i superstițios — ca un semn rău.

Însoțitorul de lîngă șofer și cei doi oameni descarcă zorit : hîrdaie cu plante funerare, bucăți de stofă grea, neagră, două scuturi argintate, cu inițialele negre, groase, ale decedatului.

Fără să vrea, Șerbănescu s-a oprit în dreptul camionului. O aruncătură de ochi la numărul casei îi arată că se află chiar în fața locuinței profesorului. Îi tremură genunchii, respiră greu și-l cuprind valuri-valuri de căldură.

— Mă rog, cine a murit, domnilor ?

— Boierul.

— Care ?

— Domnul de-aici.

— Nu știți cum îl cheamă ?

— Ba da : domnul profesor Jurașcu — precizează cel care a sărit de lîngă șofer și este, de fapt, comandantul operației ce se desfășoară cu febrilitate.

Șerbănescu simte întîi o apăsare, apoi o durere care-l fulgeră prin inimă.

— Cînd a murit? — se trudește să articuleze fără să-i tremure glasul.

— Aseară... moarte subită.

Șerbănescu se îndepărtează încet, cu pași țesuți nesigur. Simte capul și mîinile grele, iar picioarele slăbite din arcul genunchilor.

S-a oprit într-o piațetă, a privit absent cînd în dreapta, cînd în stînga, gîndurile i s-au limpezit în sfîrșit, iar pașii, tot grei, dar siguri acum, l-au întors înapoi acasă.

S-a întins pe sofa îmbrăcat și a adormit numaidecît. Somn greu, dar spintecat cînd și cînd de cîte un crîmpei de vis. Visuri pîcloase, absurde...

S-a trezit pe la 4 și ceva. Are capul greu și gura amară.

Și-a căpătat însă numaidecît luciditatea și stăpînirea de sine. După o scurtă cumpănire, s-a hotărît. A intrat într-o lăptărie, a mîncat două ouă moi și a băut un pahar cu lapte bătut, iar de acolo s-a îndreptat spre locuința fostului lui profesor. La acesta a aflat el întotdeauna : înțelegere, sfat cumpănit și îndemn bine chibzuit.

Pe drum îl săgetează o îndoială, care-i clatină echilibrul ce și-l găsise. Se prea poate ca profesorul, la data asta, să nu se fi întors acasă. Știe că în toți anii, vacanța mare o face în străinătate. Dar profesorul se întorsese de vreo săptămînă.

L-a primit numaidecît, întîmpinîndu-l în hol ; l-a prins de mînă și l-a dus astfel pînă-n biroul mic de la parter, care-i mai intim și unde profesorului îi place să citească pentru plăcerea de-a citi. Adică nu redactează acolo și nici nu adună material pentru lucrări.

— După mina pe care o ai, sînt sigur că știi.

— Da, domnule profesor... am aflat întîmplător... tocmai oprise camionul de la pompe funebre în fața casei.

— Congestie cerebrală.

— Congestie ?

— Da. Explicabilă la un om care a abuzat de viaţă... şi apoi, sfîrşitul pe care şi l-a dorit.

— Nu înţeleg.

— Îi era groază de paralizie sau de-o agonie prelungită.

— Dumnezeu să-l ierte!

— A avut, să ştii, inimă bună... Dacă trăia, sigur că rezolva şi cazul dumitale... mi-a promis-o solemn, înainte să plec spre Olanda. Îmi pare tare rău de lovitura ce-ai primit! Asta e viaţa, dragul meu... mai mult vitregă decît binevoitoare.

Profesorul oftează, tace şi apleacă pe furca pieptului, resfirînd-o uşor, frumoasa lui barbă — înspicată şi mai mult cu alb.

— Eu vă mulţumesc din inimă pentru interesul, pentru sprijinul pe care mi l-aţi dat!

— Dacă aş putea mai mult, ţi-aş face bucuros. Nu simplă făgăduială ca să-ţi ridic momentan moralul... nu, ci dorinţa vie să te ajut efectiv, ca să ajungi acolo unde meriţi. Nu am însă trecerea necesară, iar pe lîngă catedra mea n-aş putea crea decît încă un post de asistent. Ţi-ar conveni, ca să fac diligenţele necesare?

— Nu, domnule profesor. Vă mulţumesc respectuos, dar m-am hotărît să rămîn definitiv în învăţămîntul secundar.

— Ramura aceasta de învăţămînt, care s-a tot depreciat, are o importanţă deosebită şi deci trebuie să fie slujită şi de valori de mîna întîi. Apoi, după cum ţi-am mai spus cîndva, pentru specialitatea dumitale, mediul universitar e important, dar nu-i absolut necesar. Necesar e un program de activitate serioasă, sistematică, şi un mediu familial care să însemne îndemn permanent şi oază de odihnă sufletească. Programul sînt sigur că ţi-l vei face şi urma; o demnă tovarăşă de viaţă îţi doresc din inimă.

În seara aceea, ca niciodată pînă atunci, profesorul l-a oprit la masă. O masă simplă, de văduv cu

mijloace materiale modeste ; în schimb, o conversație prelungită, variată, întremătoare.

Cînd s-a întors spre casă, Șerbănescu și-a adus aminte, dînd cu ochii de un afiș al Teatrului Național, că astă-seară urma să întîlnească pe Gabriela Aldulescu. Un moment de ezitare. O zvîcnire a inimii, apoi bătăile se succed potolit, iar gîndurile se rînduiesc pe un făgaș cuminte. Aventura nu-l mai ispitește ; se simte obosit sufletește. S-a culcat cum a ajuns acasă, și cu acceleratul de dimineață s-a înapoiat la X.

Încă un an de școală s-a mai scurs — fără nici un eveniment care să tragă mai greu în balanță. Mici bucurii, mici încercări, mici nemulțumiri. Cîteva articole prin reviste, material adunat pentru un nou volum — redactarea însă întîrzie — și două conferințe : una la „Amicii științei", cealaltă la Biblioteca municipală — în ultimul ciclu ce s-a mai ținut acolo. Doamna Frîncu, obosită și bolnăvicioasă, s-a hotărît să nu mai înceapă altă serie. De altfel, și interesul publicului scăzuse, deoarece prozatoarea n-a adus și conferențiari străini.

Revista *Școala nouă* a apărut regulat, a dezbătut probleme curente și s-a menținut tot timpul pe aceeași linie de seriozitate, obiectivitate și combativitate. Nu i-a fost însă ușor lui Șerbănescu ca s-o mențină pe poziția aceasta. Atitudinea de combativitate s-a accentuat treptat-treptat. Ecoul trezit de revistă în masa dascălilor și în cercurile Ministerului Educației Naționale e cu mult mai mare decît bănuiesc cei trei redactori.

*

Jumătatea lui martie 1928. După cîteva zile, cînd cu vînt rece, cînd cu ploi călduțe, cerul a fost spălat de toate scamele de nori, lumina soarelui limpezită și aurită, iar căldura grăbește circulația sevei, dar moleșește trupurile și toropește gîndurile.

Profesorul Miron Şerbănescu, întins pe sofa, frunzăreşte gazetele de dimineaţă. Valurile somnului îl încercuiesc pe încetul. Prin fereastra pe jumătate deschisă, pătrunde aer încropit şi miros de fum. În grădină, tatăl său, ajutat de servitoare, a adunat buruienile uscate şi le-a dat foc. Cu capătul greblei, Tache Şerbănescu schiţează, în pămîntul jilav şi bine spălat de ploile călduţe de-acum cîteva zile, configuraţia provizorie a straturilor de flori.

Din curtea bisericii se înalţă, cînd şi cînd, hărmălaia copiilor care se joacă acolo. E ca o apă care, cînd dispare dintr-o dată, de parc-ar fi înghiţit-o cu totul pămîntul, cînd sporeşte, ca din senin, puternică.

În faţa cîrciumii din colţ se jeluieşte o caterincă răguşită. Sînt trei melodii cu totul şi toate tărăgănate, iar între ele, nici pauză şi nici tranziţie. Cînd plictisit, cînd enervat, cîinele lup de la parohul bisericii latră caterinca. Hămăit înteţit şi răguşit, mîrîit destrămat, pauze mai lungi sau mai scurte.

Lui Miron Şerbănescu, mecanismul gîndurilor îi funcţionează tot mai încet, cu arcul slăbit şi fîlfîind. A auzit cînd pendula a bătut ora 2, apoi somnul l-a cuprins cu totul.

S-a trezit, după vreun ceas şi ceva, uşor zgîlţîit de umăr şi deslușind glasul tatălui său — mai îngroşat şi scăzut, ca să nu-l trezească brusc.

— Mironele !... Măi Mironele !

— Ce e, tată ?

— Te caută o doamnă.

— Ei, asta-i acum !

— I-am spus să vină altă dată, dar insistă să-ţi vorbească.

— Dormeam aşa de bine !

— Ce să-ţi fac ? N-am putut-o convinge şi pace !

— Şi ce vrea de la mine ?

— De unde să ştiu eu ?

— E tînără, bătrînă ?

— Tînără și frumoasă... cel puțin așa mi s-a părut mie.

— Spune-i să poftească atunci. Eu mă duc dincolo ca să-mi pun cravata și haina. E oare destulă regulă în sufrageria noastră ?

— Este-este ! Cît am dat noi o raită prin grădină, Maria a făcut curat și a deschis fereastra.

Cînd s-a-ntors profesorul Șerbănescu, de pe scaunul din dreptul pendulei s-a ridicat, fără grabă, o doamnă tînără, purtînd o pălărioară garnisită cu violete, un taior tivit cu șuvițe de blană gri, avînd înfipt un buchețel de violete veritabile în răscroitura de la piept a taiorului, și parfumată ușor cu esență tot de violete. Un sol al primăverii — al primăverii care ciocănește acum la toate porțile.

— Doamna ?

— Paula Zătreanu.

— Pardon. Am vrut să înțeleg, ce dorește doamna de la mine ?

— Mai întîi vă cer iertare că v-am deranjat.

— Vă rog să luați loc.

Îi aduce scaunul de lîngă pendulă pînă aproape de masă și repetă invitația cu un zîmbet și gest cu mîna stîngă.

Doamna Zătreanu se așază pe marginea scaunului și apleacă ușor capul, clipind des din ploape. S-a așezat și Șerbănescu.

— Noi ne-am mai cunoscut, domnule profesor.

— Se prea poate, doamnă. Am să vă rog să-mi faceți unele precizări... Am și eu impresia că v-am cunoscut cîndva, dar nu-mi pot aminti : unde, cînd?

— Astă-iarnă, la o ședință literară la doamna Frîncu.

— Da, da, da... mi-amintesc din ce în ce mai limpede.

Într-adevăr, ochii aceștia mari, verzi, cu gene lungi, arcuite, îi sînt cunoscuți ; cert că i-a mai văzut cîndva. Poate chiar la cenaclul doamnei Frîncu, dacă acest mesager al primăverii susține.

— Citea atunci poetul Savin-Cosmești din versurile care trebuiau să intre în primul său volum... Ați fost aspru, totuși destul de delicat. Analiza dumneavoastră mi s-a părut clară, logică, convingătoare.

— Acum mi-amintesc bine, doamnă. Stăteați în penumbră, lîngă tabloul mare al doamnei Frîncu și ați mîngîiat, aproape tot timpul, o pisicuță neagră.

— Amănuntul acesta, cu pisicuța, m-a convins că v-ați amintit de mine. La început am crezut că e vorba de o simplă politețe... cum se practică în astfel de împrejurări.

O fulgerare de înseninare și o fărîmă de zîmbet în colțul gurii, apoi un suspin cu suișuri și iar umbră de nor.

— Ce v-aduce, doamnă, la mine?

— ?

Doamna Zătreanu a început să plîngă. Șerbănescu este așa de încurcat de această explozie de plîns, că nu știe ce ar trebui să facă. Fiindcă n-a schițat un gest și n-a scos un cuvînt la începutul scenei acesteia, prelungește tăcerea, așteptînd ca vizitatoarea să se liniștească de la sine.

— Am să vă rog să mă iertați. Mi-e rușine, și mi-e necaz... doar mi-am pus în gînd să evit astfel de scene... penibile și pentru dumneavoastră și pentru mine. Vă rog să credeți că nu m-am mai putut stăpîni...

O nouă undă de plîns — mai slabă și de mai scurtă durată.

— Doriți să vă dau un pahar cu apă?

— Nu... vă mulțumesc, domnule profesor. Acum simt că mi-e mai bine... că sînt mult mai stăpînă pe mine.

— Cînd vă liniștiți, vă rog să-mi arătați motivul vizitei dumneavoastră... eu aștept pînă vă veți căpăta calmul necesar... Dar tot am să v-aduc un pahar cu apă.

Cînd s-a întors Şerbănescu, doamna Zătreanu îşi ştergea uşor, cu un colţ de batistă, coada ochilor. A păturit apoi cu grijă batista şi cînd a pus-o la loc, în poşetă, şi-a aruncat o privire în oglinda fixată în peretele genţii. Cuta dintre sprîncene mărturiseşte că nu e tocmai mulţumită de cele constatate.

— Vă mulţumesc, domnule profesor, dar nu trebuia să vă deranjaţi. Soarbe de două ori din apă, apoi îşi drege glasul şi-şi îndreaptă privirea spre dînsul.

— Poftim acum, doamnă.

— Eu sînt mama elevului Iulian Mazilescu din-tr-a patra A de la liceul militar.

— Parc-aţi spus că vă numiţi Zătreanu ?

— Da. Băiatul îl am din prima căsătorie.

— A, da.

— Cunoaşteţi, cred, de ce este învinuit fiul meu?

— Mai mult sau mai puţin. Azi după-amiază intenţionam să studiez dosarul.

— Consiliul de disciplină a rămas tot pentru mîine după prînz ?

— Tot, da, de vreme ce n-am primit altă înştiinţare.

— Şi credeţi că sancţiunile vor fi aspre ?

— Probabil... Abaterea, din cîte-am auzit vorbindu-se, e foarte gravă. Să fugi noaptea dintr-un liceu militar, să te-mbraci civil, să petreci cu femei de moravuri uşoare... vă daţi seama ? Şi asta nu o dată !

— Sigur că-mi dau seama... dar nu el e vinovatul, ci ceilalţi, dintr-a şaptea, dintr-a opta, care l-au tîrît cu dînşii, i-au mîncat banii economisiţi... el e un copil încă, uşor influenţabil...

— Mărturisesc, doamnă, că am fost mirat cînd am aflat că în banda celor cu escapadele a fost găsit şi Mazilescu Iulian... Părea, într-adevăr, un copil cuminte, bine crescut... sfios chiar...

— Aşa şi este, domnule profesor !

Doamna Zătreanu începe iar să plîngă. După ce s-a putut stăpîni, i-a spus toată povestea ei. A căutat să nu lungească vorba, dar nici să omită din ceea ce l-ar putea lămuri mai bine, dar și înduioșa.

— După cum vă spusei, pe Iulian îl am din prima căsătorie. M-am măritat de tînără... nu împlinisem 17 ani... Am ales dintre cei ce mă curtau pe sublocotenentul Mazilescu... nu-l iubeam dar nici indiferent nu-mi era. El însă mă iubea mult, și apoi a insistat atîta ca să mă ia, a pus în mișcare rude, cunoscuți... iar noi eram trei fete acasă, tata văduv și cu o pensie mică... Doamna Zătreanu se oprește, oftează, privește lung pe fereastră, tresare, își adună gîndurile și deapănă firul mai departe. Nici la doi ani după căsătorie, a început războiul. Mazilescu îl aștepta, îl dorea din toată ființa lui. Îl dorea fiindcă voia să lupte pentru dezrobirea Ardealului, dar n-a avut parte, sărmanul de el, să moară în luptă. Unitatea lui a tot fost plimbată dintr-o parte în alta, el a căzut la pat dintr-o rozătură de bocanc, apoi a urmat tifosul exantematic și... moartea... Să aștepți cu sufletul la gură războiul, să-ți dorești să te-ntorci învingător ori să cazi pe front, și cînd colo să mori de tifos într-un spital improvizat. Stupidă moarte a mai avut !... Dumnezeu să-l ierte ! Alt oftat, o undă de emoție topită în glas și subțire împînzire de lacrimi. Eu mi-am dat ultima clasă de comerț, în particular, chiar în timpul războiului și mi-am luat un serviciu... întîi la primărie, apoi la Banca de scont, și în sfîrșit la fabrica de cărămizi, teracotă și faianță „Saturn".

În ianuarie 1925 fabrica a fost cumpărată de Zătreanu, care făcuse afaceri frumoase în Banat. Alecu Mituș Zătreanu fusese coleg de școală și prieten bun cu Mazilescu. Și el mă ceruse în căsătorie, iar cînd m-am oprit asupra lui Mazilescu, s-a rupt prietenia ce-i lega de mult. După Paști, în același an — adică în 1925 —, am devenit doamna Zătreanu.

— Ce atitudine a avut față de băiat ?

— Aici e buba, domnule profesor. Zătreanu nu-l poate suferi. De ce? Poate pentru că seamănă bine cu tată-su, poate pentru că țin prea mult la dînsul... nu știu. Băiatul, făcîndu-se mai mare, și-a dat seama de această aversiune și a început să se răcească de el... de la un timp, chiar să-l dușmănească. Faptul că Mazilescu, la plecarea lui în război, mi-a cerut ca Iulian să se facă militar, iar băiatului i-a plăcut mult cariera asta, ne-a ușurat la toți situația. Copilul e intern mai tot anul; pe vară îl trimit în colonie sau la una din surorile mele, care are moșie în Romanați... așa că trăiește prea puțin împreună cu tatăl lui vitreg. Cînd băiatul e la noi, Zătreanu se poartă rece și cu mine... el, care-i atît de afectuos, de atent!

— Cred că lucrurile s-ar schimba, dac-ați mai avea un copil... Mă iertați că-mi dau o părere într-o chestiune delicată, intimă.

— Se prea poate... m-am gîndit și eu la asta... dar... nu s-a mai putut.

Zîmbește jenat, roșește fugitiv, iar în pauza ce a intervenit își potrivește buchețelul de violete — adunîndu-le cu trei degete, apoi resfirîndu-le cu toată mîna.

O ușoară scuturătură din cap, firul povestirii este reluat, cu mai multă însuflețire, dar curînd intervin pauze împletite cu plîns nervos, greu de stăpînit.

— Vă dați seama, domnule profesor, ce nenorocire ar fi, dacă i s-ar aplica băiatului eliminarea din școală?

— Nu se poate ști de pe acum pedeapsa.

— Așa mi-a spus astăzi domnul maior — directorul de studii.

— Consiliul de disciplină va decide abia mîine după-amiază... și numai consiliul are căderea să hotărască.

— Zătreanu mi-a declarat categoric că nu-l mai primește pe Iulian acasă. Să-l trimit la soră-mea —

zice el — ca să urmeze la Caracal, sau să-l internez într-un liceu particular din București.

Vă rog să vă gîndiți, domnule profesor, la dubla lovitură pe care ar primi-o copilul ăsta: idealul avut înmormîntat, poate, pentru totdeauna, despărțit de mine pentru cine știe cîtă vreme!

— Doamnă, vă rog să vă liniștiți. De ce să vă frămîntați atîta de pe acum? Cazul va fi cercetat cu toată atenția, cu părintească grijă... poate băiatul dumneavoastră să aibă circumstanțe ușurătoare...

— Are, domnule profesor, sigur că are!

— Se va vedea mîine... să așteptăm.

— Vă implor, ca mamă nenorocită ce sînt! Toată speranța mi-i la dumneavoastră — numai la dumneavoastră!

Îi prinde mîna, iar plînsul o zguduie din umeri.

— De ce credeți că v-aș putea ajuta, doamnă?

— Mi-a spus domnul director de studii că sînteți cel mai sever, iar cuvîntul dumneavoastră are deosebită greutate.

— Două exagerări deodată.

— Îmi promiteți o mînă de ajutor, da? Vă rog, vă rog din suflet!

— Vă promit, doamnă... nu știu însă ce rezultat va avea atitudinea, intervenția mea...

— Vă mulțumesc... vă mulțumesc mult, domnule profesor!

I-a prins amîndouă mîinile, iar ochii îi joacă în lacrimi.

De la fereastră, Miron Șerbănescu a urmărit-o pînă s-a urcat în trăsură. A urmărit-o absent, și tot fără nici un gînd s-a întors de la fereastră, după ce trăsura se depărtase de nu se mai auzea huruitul roților.

Vizita aceasta l-a obosit. Într-un tîrziu s-a îmbrăcat și a plecat spre liceul militar. Cînd a ajuns în dreptul tatălui său, acesta și-a șters mînă de

mînă ca să îndepărteze ţărîna prinsă pe degete, şi-a ridicat şapca pe frunte cu coada greblei şi, zîmbind, l-a întrebat :

— Început, ori urmare de aventură ?

— Nici una, nici alta, tată.

— Atunci ?

— O biată mamă, care mi-a cerut o mînă de ajutor pentru băiatul ei.

— Şi ai s-o ajuţi ?

— I-am promis că da.

— Bine faci, tată. Decît dreptate uscată şi cîntărită ca la farmacie, mai bine să greşeşti din bunătate.

La liceul militar profesorul Şerbănescu a cercetat, cu toată atenţia, dosarul escapadelor. Şi-a făcut cîteva însemnări ca să nu-i scape cumva, la conferinţă, tocmai din punctele importante.

Directorul de studii, primind înapoi dosarul şi închizîndu-l, cu grijă, în birou :

— Ei, ce impresie ai, domnule profesor ?

— O stare de lucruri într-adevăr îngrijorătoare... mai ales că durează de cîteva luni...

— Trebuie tăiat în carne vie !

— Mai sînt unele lucruri de lămurit... de făcut o gradaţie mai precisă a vinelor... de aflat toate complicităţile...

— Apropo, eram să uit : consiliul de disciplină a fost amînat cu două zile... ora a rămas aceeaşi.

— De ce l-aţi amînat ? !

— Domnul colonel a fost invitat la o partidă de vînătoare.

— Era mai importantă vînătoarea decît soluţionarea acestui caz, care-a pus în fierbere bună parte din oraş ? Dumneata ştii ce variante circulă, ce complicităţi a introdus fantezia unora ?

— De exemplu ?

— Că elevii petreceau în oraş cu doi dintre ofiţerii şcolii, că se chefuieşte în liceu, că se introduc femei de moravuri dubioase...

— Extraordinar ! Piii !

— Extraordinar, zic și eu... însă așa se vorbește...

— N-am aflat despre enormitățile astea. De altfel, toată săptămîna am avut atîta de lucru, că n-am mai ieșit în oraș... de la liceu acasă, și de-acasă la liceu.

— Deci, dacă-mi permiți, repet întrebarea : nu putea domnul comandant să fi amînat, sau să nu fi luat parte la această partidă de vînătoare ? N-a făcut destule vînători toată iarna, fie vorba-ntre noi?

— Să apreciem situația cu obiectivitate : cred că nu se putea nici una, nici alta.

— Ei !

— De rîndul acesta, vorbesc.

— De ce de rîndul acesta, domnule maior ? !

— Fiindcă partida de vînătoare e organizată și patronată de domnul comandant al corpului de armată. Va avea loc pe moșia doctorului Miloreanu, cumnatul său. Dumneata știi cum merg lucrurile la armată : invitație-invitație, dar în fond, ordin... iar ordinul se execută... musai !

— Totuși... totuși e ordin și ordin...

— E numai ordin, domnule profesor !

Directorul de studii, aducîndu-și probabil aminte de anumite împrejurări sau scene, oftează, dă din cap și răsfrînge buza de jos.

— Nu e posibil de primenit această mentalitate, care dăinuiește încă în oștirea noastră ?

— Încercări au fost și se mai fac... rezultatele, însă, mai sensibile, întîrzie.

— Cum s-ar putea explica asta ?

— Tradiția, interpretarea greșită, o anumită psihologie a celui care a fost comandat și ajunge și el în posturi superioare de comandă...

Pe tema aceasta au mai discutat ei, pînă cînd directorul de studii a fost sunat de comandant.

Înainte de a-și da mîna de despărțire :

— Care este părerea domnului colonel, în ce privește infracțiunea pe care o vom judeca-o poimîine ?

— Va cere să se aplice tuturor o pedeapsă exemplară... nu vrea să admită circumstanțe ușurătoare.

— Cum, aceeași pedeapsă la toți ? !

— Nu chiar aceeași, evident, dar aproape la fel. Spune că toți sînt băieți mari, și deci își puteau da seama de gravitatea infracțiunii comise.

La consiliul de disciplină au luat parte : comandantul școlii, ajutorul de comandant, directorul de studii și ajutorul său, comandantul batalionului de elevi, profesorii Giroveanu, Șerbănescu și Milcoveanu — delegați ai corpului didactic —, comandantul companiei de trupă, ofițerii diriginți de la clasele cu elevii ce urmează a fi judecați, și secretarul liceului — în calitate de secretar al consiliului.

O vreme călduță, dar posomorîtă. Se toarce o țîrîială de ploaie de pe la prînz. În sală au fost aprinse toate becurile, iar participanții s-au așezat în ordinea indicată de ajutorul directorului de studii.

Comandantul liceului :

— Domnilor, declar ședința deschisă. Căpitan Rabega, fiindcă dumneata ai făcut ancheta, citește-ne din dosar raportul general.

Căpitanul ia poziție și începe, răspicat, lectura. Toți urmăresc cu încordare. Pe fața lui Șerbănescu se poate vedea cum nedumerirea și mirarea își fac loc, cresc.

— Domnule comandant, vă rog !

— Da, domnule profesor.

— Altul a fost raportul pe care l-am citit eu din dosarul cauzei.

— Cine v-a dat dosarul ca să-l consultați ?

— Eu, domnule comandant.

— De ce, maior Lerescu ?

— Fiindcă nu mi-ați interzis lucrul acesta, domnule colonel.

— Hm, hm!

— Și fiindcă-am crezut că e bine ca domnii membri, dacă doresc, să se documenteze în prealabil.

— Hm! — ciocănește și mai enervat, cu creionul, în marginea biroului și mișcă iepurește din buze.

— Continuăm, domnilor, nu-i așa? Și fără a mai aștepta vreun răspuns: Dă-i drumul, Rabega!

Șerbănescu își mușcă buza de jos, strînge din dinți și reușește să se stăpînească. Citirea raportului s-a încheiat.

Tot comandantul:

— Domnilor, voi proceda de maniera aceasta: cine dorește să pună întrebări căpitanului Rabega, e liber s-o facă. Vom citi apoi declarațiile acuzaților.

— Cred că nu e necesar, domnule comandant. E așa de clar, de documentat raportul căpitanului, cuprinde apoi atîtea pasaje întregi din declarațiile elevilor, încît cred, mai bine zis sînt convins, că onoratul consiliu este pe deplin lămurit. Eu chiar îl felicit pe distinsul căpitan Rabega, pentru seriozitatea, perspicacitatea și tactul pedagogic cu care a procedat.

Profesorul Șerban Giroveanu se întoarce spre dirigintele clasei a șaptea A, îi zîmbește și-i face bezele cu amîndouă mîinile:

— Foarte bine! Voi da atunci cuvîntul în ordine ierarhică, iar eu îmi voi spune părerea la urmă. Locotenent-colonel Dărăscu, ai cuvîntul.

— Domnule comandant, se grăbește profesorul Șerbănescu: înainte de-a se începe discuția, rog să se consemneze în procesul verbal protestul meu categoric.

— În legătură cu ce, domnule profesor?!

— În legătură cu înlocuirea primului raport întocmit de domnul căpitan Rabega, prin cel care se găsește acum la dosar.

— Nu are voie, domnule profesor, dacă-și face omul o altă convingere, să schimbe, din proprie inițiativă, o piesă prin alta?

— Mai întîi și mai întîi, domnule comandant, era vorba de un raport depus de domnul căpitan Rabega Dan ca raport definitiv.

— Pînă nu se-ncep dezbaterile, eu nu consider dosarul încheiat.

— Regret, dar eu am o altă concepție, domnule comandant.

— Sînteți liber s-aveți.

— Apoi ar fi necesar — chiar privind lucrurile prin prisma dumneavoastră — ca domnul căpitan să ne arate care-au fost elementele noi ce l-au determinat să întocmească un alt raport, care diferă esențial de cel dintîi.

— Sînt, din cîte-mi aduc aminte, unele deosebiri... cîteva omisiuni, dar care n-au, în orice caz, importanța pe care vreți dumneavoastră să le-o acordați. N-au, domnule profesor!

— Sînt deosebiri și omisiuni care au o deosebită însemnătate în ce privește convingerea pe care urmează să ne-o facem, concluziile la care s-ar putea ajunge...

— De exemplu?

— Nu mai sînt, de exemplu, menționate antecedentele elevului Popescu Dan Emanoil... liceele civile pe la care a peregrinat, pedepsele primite acolo, abaterile înfăptuite de cînd a fost admis în școala noastră, prestigiul pe care-l are asupra elevilor în calitate de veteran al infracțiunilor, atitudinea apoi din timpul anchetei...

— Etetera, etetera!

— La fel zic și eu, domnule comandant, fiindcă ar mai fi laturi ce trebuiesc semnalate, și care se cer a fi explicate, justificate.

— Concluzia dumneavoastră?

— Concluzia la care ajunge acum domnul căpitan Rabega diferă esenţial de concluzia şi propunerile ce făcea, în privinţa pedepselor de aplicat, în primul dumisale raport.

— Domnule profesor, nu vă permit să bănuiţi buna credinţă a unui căpitan, şi nici să-i cereţi motivări în ce priveşte convingerea sa intimă!

— Nu e vorba de bănuit buna credinţă, domnule comandant, dar e o schimbare de atitudine care, pentru prestigiul consiliului şi seriozitatea cu care trebuie să funcţioneze, se cere neapărat a fi explicată, justificată.

— Domnule profesor, prestigiul consiliului îl apăr eu, şi numai eu am a răspunde de felul cum funcţionează!

— De apărat, cred că fiecare membru are datoria şi dreptul să o facă.

— În atmosfera aceasta încordată nu se poate discuta cu seninătate. Domnilor, suspend dezbaterile pentru 10 minute.

Comandantul, ajutorul său, directorul de studii şi profesorul Giroveanu s-au retras în cabinetul comandantului spre a se sfătui.

După cîteva minute a fost invitat Miron Şerbănescu. Comandantul are acum un aer degajat, liniştit, deşi în adîncul sufletului fierbe ca un cazan înăbuşit.

— Dragă domnule Şerbănescu, ţin să vă vorbesc deschis, aici între noi... să nu ne-audă membrii din consiliu, mai tineri sau inferiori în grad.

— Foarte bine, colonele! îl aprobă şi-l încurajează profesorul Giroveanu.

— Elevul Popescu Emanoil este nepotul soţiei domnului general de divizie Ionescu Vasile II din Bucureşti.

— Regret coincidenţa aceasta, dar faptul nu poate influenţa asupra pedepsei pe care-o merită acest specimen.

Comandantul şi-a pierdut din nou stăpînirea de sine.

— Are şi prea are, domnule profesor! Domnul general Ionescu Vasile are cuvînt greu în consiliul consultativ al oştirii!

— Şi în plus, e numit prezidentul comisiei pentru examenul de general de brigadă — îl completează profesorul Şerban Giroveanu.

— Eu nu vreau să pierd examenul de general pentru o excesivă severitate din partea dumneavoastră. Ş-apoi, credeţi că se face primăvară cu o singură floare?

— Copilaş dragă — ia din nou cuvîntul, împăciuitor, mieros, profesorul Giroveanu, decanul şcolii şi avocat din oficiu: trebuie să-l înţelegem pe iubitul nostru colonel, şi în calitate de colaboratori apropiaţi şi devotaţi, să-i uşurăm situaţia. Dac-ar fi ştiut mai dinainte că pramatia de Popescu Emanuel este nepotul domnului general Ionescu, Rabega nu mai depunea primul raport... e clar, cred?

— Eu vă ofer mai multe soluţii şi vă rog să alegeţi: depun un protest şi mă retrag din consiliu, amînă domnul colonel şedinţa de azi şi între timp cere înlocuirea mea din consiliu...

— Accept soluţia cu protestul, iar noi rezolvăm cazul chiar astăzi. La ora 8 mă cheamă la telefon colonelul Vasilescu, căci la 9 trebuie să-i raporteze domnului general Ionescu. Nu se poate glumi cu domnul general Ionescu Vasile!

— Eu aş propune o altă soluţie... mai convenabilă, mai potrivită — îşi dă părerea profesorul Giroveanu. Domnul colonel suspendă şedinţa de azi, convoacă alta pentru mîine, colegul Şerbănescu lipseşte — caz de boală — noi găsim o soluţie dreaptă, părintească însă, lui Vasilescu îi dă diseară asigurări ca să-l liniştească pe general, şi astfel toată lumea e împăcată.

— De acord, cucoane Şerbane... aprob în totul!

— Eu, domnule colonel și domnule profesor Giroveanu, n-aș putea accepta o astfel de propunere.

— Nu te juca, dragă băiete, cu focul! Pînă nu ieși din cadrele armatei, e bine să fii prudent.

— Vă mulțumesc de sfat, onorate domnule coleg!

Șerbănescu a făcut un scurt protest, l-a depus pe biroul comandantului, a salutat din cap și a plecat.

Consiliul a aplicat elevilor pedepse începînd cu eliminarea pe o lună — pentru elevul Mazilescu Iulian — și ajungînd la eliminarea pînă la sfîrșitul anului, dar cu drept de examen — pentru elevul Popescu Dan Emanoil.

Portarul, invalid de război, a fost licențiat din serviciu, iar cinci dintre soldații care-au fost plantoane la dormitoarele elevilor au primit zile de închisoare.

Toți membrii consiliului de disciplină au votat pentru aceste pedepse, afară de maiorul Lerescu care, cu toată insistența superiorilor săi și a profesorului Giroveanu, s-a abținut de la vot.

Din cauza acestei abțineri, din toamnă a fost mutat de la școală, iar dacă nu interveneau comandantul liceului și colonelul Vasilescu, ar fi avut poate și alte neplăceri.

La două zile după ședința consiliului de disciplină, Miron Șerbănescu s-a întîlnit pe sală, înainte de a intra în clasă, cu căpitanul Rabega Dan.

— Domnule profesor, puteți să-mi acordați două minute?

— Dacă ești scurt, da, domnule căpitan.

S-au tras amîndoi spre laboratorul de fizică, unde culoarul este mai întunecos.

— Aș vrea să vă explic purtarea mea de la ultima ședință a consiliului de disciplină.

— Mărturisesc că m-a mirat mult atitudinea dumitale. Eu te-am prețuit, fiindcă erai un element

studios, serios, îți cunoșteai bine elevii — și îi iubeai...

— Și eu țin mult la părerea dumneavoastră... vă rog să credeți!

— Ce te-a făcut să schimbi primul dumitale raport?

— Mi-a dat ordin domnul colonel... ordin categoric.

— Și n-ai putut să reziști presiunii?

— Nu s-a putut, vă rog să fiți convins. A intervenit și domnul maior Lerescu... știți cît ascendent are asupra domnului colonel...

— Ei?

— Nimic de făcut. Primise ordin de la București... nu se putea juca dumnealui cu focul.

— Hm!... hm! Eu, cu mentalitatea mea de civil, greu pot înțelege situația asta.

— Mi-am cerut însă mutarea... Mi-e greu să mai dau ochi cu elevii, cu domnii profesori... în special cu cîțiva dintre domnii profesori — mai ales că s-a aflat despre cele petrecute în consiliu. Mi-am cerut telegrafic un concediu de 8 zile... pînă atunci îmi vine, sper, mutarea.

— Cine-a putut face măgăria să divulge cele discutate în conferință?

— Nu știu, dar n-are o importanță mare pentru mine faptul acesta. Important este că nu am fost cinstit — pentru prima dată mi se întîmplă una ca asta. Nu mai pot rămîne la liceu... nu mai sînt vredinc de a fi diriginte, adică educator. S-a terminat cu capitolul ăsta, domnule profesor... deci, înapoi pe graniță.

Șerbănescu îi prinde mîna și i-o strînge cu căldură.

— Îmi pare rău... și pentru școală, și pentru dumneata. Erai un element pregătit și aveai stofă de educator. Te felicit, însă, pentru hotărîrea luată.

*

Miron Șerbănescu a acceptat invitația marelui proprietar Sabin Leontescu, de a petrece la dînsul, la țară, a doua săptămînă din vacanța de Paști.

Fusese invitat în mai multe rînduri, dar găsise întotdeauna un pretext plauzibil ca să refuze invitația. Cînd nu te simți mai apropiat sufletește de cineva ; cînd nu știi peste cine dai și la ce program vei fi supus unde ești poftit ; cînd nu vii pentru mîncare, băutură, joc de cărți și flirt, ci urmărești odihnă și destindere sufletească, e greu să primești o invitație.

Unii s-au întors încîntați de la Movileni ; alții, cînd îi întrebi, dau răspunsuri evazive ori critică, pur și simplu, programul ce l-au avut acolo.

Acum îi pare rău lui Șerbănescu că s-a lăsat convins de judecătorul Martinescu, și nu s-a dus cu profesorul Barbu la Mangalia, ca să petreacă acolo vacanța de Paști.

Miron Șerbănescu și Ilarie Martinescu au plecat din X în sîmbăta Paștelui, cu personalul de la amiază și au ajuns în stația Movileni pe la 3. Apropiindu-se de gara unde avea să-i ia trăsura sau mașina ca să-i ducă pînă la conac — e o distanță de 18 km de la gară —, Șerbănescu s-a adresat tovarășului său de drum :

— Dragă Martinescule, acum că m-ai adus pînă aici, spune-mi drept : ce-l face pe Leontescu de invită mereu tot felul de lume ?

— De, e cam greu de precizat...

— Greu, greu, dar tu ai fost de-atîtea ori la dînsul, apoi sînteți cunoștințe vechi... aș putea spune, prieteni...

— Să încerc să-ți dau un răspuns mai cuprinzător.

— Chiar te rog.

— Leontescu e om avut... cred că vrea să arate și celorlalți că are avere frumoasă și nu întoarce banul și pe-o față și pe alta, cînd e vorba să-l chel-

tuiască. De aceea invitațiile plouă tot anul, iar oaspeții sînt bine primiți.

— Bun... altceva ?

— Apoi, el trăiește numai la țară... la oraș sau la București nu se repede decît atunci cînd îl presează interesele... de aceea nevoia, cred eu, de-a avea lume în jurul lui — altă lume, mai bine zis...

— Mai ai și alte explicații ?

— Aș mai avea, da. Pe scriitori îi invită, fiindcă prețuiește cartea și ține să le acorde posibilitatea de-a lucra în liniște.

— Vanitate de loc ? !

— Desigur că și o doză de vanitate. După unii — invidioși sau răutăcioși — explicațiile ar fi cu totul altele.

— De exemplu ?

— Invită oameni de seamă, ca să se laude apoi cu cei care-i frecventează casa... își face legături, pe care să le poată utiliza cîndva... etc.

— Și crezi că astfel de explicații au vreun temei ?

— Ceva-ceva, tot e-adevărat. Prețuirea pentru carte și scriitori, nu i-o neagă însă nimeni.

În stație îi aștepta mașina nouă a proprietarului Leontescu.

— Semn de atenție deosebită.

— Ce anume ?

— Faptul că ne-a trimis mașina mare, în loc de „Ford" ori de trăsură.

Înainte de a se urca în automobil, Martinescu întreabă pe șofer :

— Scoateți des mașina nouă, Savule ?

— Nu, rar, domnule jude.

— Cît l-a costat, măi, pe boier ?

— Peste un milion... bani ghiață !

— Taci !

— Zău ! Sînt numai trei cu totul în țară — trei cu a noastră.

— Hai, dă-i drumul, Savule !

După vreo zece minute de mers :

— Ce comună o fi asta ?

— Chiar Movilenii... și ceva mai tare : — Așa e, Savule ?

— Movilenii, domnule jude.

— Comună mare, dar sărăcăcioasă, îmi pare...

— Săracă, da.

— Nu se prea simte aici influența proprietarului.

— Leontescu ajută numai școala și biserica — și mai coborînd glasul : pe săteni, mai de loc.

— De ce, că e destul de bogat ? !

— Chiar foarte bogat ! Are el însă niște teorii personale... o să le afli chiar din gura lui. Dacă i-ar ajuta mai mult pe săteni — crede el — ar deveni leneși. Numai nevoia te îmboldește la muncă, iar prin muncă și economie poate omul să scape de sărăcie... etc., etc.

— Cu toată împroprietărirea, problema țărănească îmi pare că e departe de-a fi soluționată : sărăcie, mortalitate mare, analfabetism...

— Ce împroprietărire ? Uite-te la Leontescu : s-a judecat, a șperțuit, a mai cumpărat de pe la oameni, încît aproape că și-a refăcut moșiile... aici are vreo mie de pogoane, iar la Verzeni peste șase sute.

— Mai sînt adică astăzi proprietăți așa de întinse ? !

— Sînt, sînt !

— Nu li-e teamă acestor proaspeți latifundiari de-o nouă împroprietărire ?

— Se gîndesc ei, de vreme ce iau unele măsuri... Leontescu a făcut la Verzeni fermă model, iar Movilenii i-a împărțit în patru trupuri : unul pe numele lui, altul pe al doamnei, iar la celelalte două figurează ca proprietare două nepoate de vară.

— Și nepoatele astea n-au nici o pretenție ?

— Le-a ajutat Leontescu la măritiș, și trag nădejde că după moartea unchiului lor vor deveni ele proprietare.

— Cînd va fi nevoie de o nouă împroprietărire, va ști statul cum să treacă peste toate aceste combinații scandaloase.

— De aceeași părere sînt și eu.

Sabin Leontescu îi aștepta în fața conacului. Statură de uriaș, pălărie cu borurile mari, sprîncene stufoase și cărunte, cîte o cută în dreapta și în stînga gurii, trabuc, pelerină spînzurată pe umeri, jambiere din piele de căprioară, bocanci cu talpă groasă, de asbest.

— A, bine-ați venit! Sînt tare bucuros că vă văd! În sfîrșit, iată-te și pe dumneata, scumpe domnule profesor!

— Bine te-am găsit, domnule Leontescu.

— Noroc, Sabine, noroc!

În cerdac, îi aștepta doamna Leontescu. Micuță, durdulie, ochi languroși, ușor pistruiată pe pomeți, păr negru, pieptănat cu conci, vorba cam peltică.

Ceilalți oaspeți: generalul Petrescu — cumnat cu Leontescu — scurt, gras, pasionat vînător, șahist și dansator; soția acestuia: năltuță, delicată, bine fardată, părul tuns băiețește, bijuterii cam multe; consilierul de Curte Pandelescu — prieten și partener la șah al generalului —: nalt, uscat, pătat pe față și pe mîini din cauza ficatului, chelia camuflată cu adevărată artă, știrb jos — și în dreapta și în stînga gurii; prozatorul Mălureanu: gras, mustața rară, perciuni prelungiți, gălăgios, nedespărțit de pipă; în sfîrșit, doamna Mariana Frîncu.

Generalul Petrescu, împreună cu doamna și consilierul Pandelescu au sosit neinvitați și neanunțați; în schimb, lipsește cunoscutul pictor Bob Dabija, care a preferat să facă Paștele în Sicilia.

Șerbănescu, fiind oaspete nou la Movileni, Leontescu l-a luat, după dulceață și cafea, ca să-i arate gospodăria. Și într-adevăr are cu ce se mîndri Sabin Leontescu: vite de soi, păsări și porci de rasă, crescătorie de viermi de mătase, prisacă modernă,

iaz sistematic — peștii sînt hrăniți cu grăunțe ca porcii.

Cînd s-au întors spre conac, a ținut să-i adauge lui Șerbănescu :

— Ești liber să-ți petreci timpul cum dorești, domnule profesor... nici un fel de obligație !

— Mulțumesc, mulțumesc. Teamă mi-e, că am să abuzez de libertatea asta.

— Voie la dumneata, ca la Banul Ghica ! Poate vrei să lucrezi ceva ?

— Nu, aș vrea să mă odihnesc.

— Foarte bine faci ! Sînt sigur că la noi ai să te poți odihni cu adevărat.

Masa de seară a fost destul de variată. Dacă doamna Leontescu — care ține post sever — a luat numai un ceai cu pîine prăjită, soțul dumneaei și generalul Petrescu au gustat de nădejde din mai multe feluri de mîncare. Mălureanu nu s-a lăsat mai prejos — ba, a mîncat și de post, și de dulce.

Noaptea s-au dus la Înviere — afară de general, care a preferat să tragă un pui de somn. S-au întors tîrziu de la biserică și s-au așezat și mai tîrziu la masă, pînă s-a sculat generalul, iar doamna și-a schimbat toaleta.

Masă îmbelșugată, vinul bun, însă cu ușor miros de doagă. La urmă s-a servit șampanie tare — din vin de Rhin.

Șerbănescu a fost luat la început de valul general de bună dispoziție, dar în curînd s-a trezit obosit și plictisit. Ar vrea să-și reducă din pretenții, ca să se poată bucura și el, și să nu facă notă discordantă. Însă, nu reușește să-și frîneze îndeajuns spiritul critic.

Se luminase bine de ziuă cînd s-au ridicat de la masă. Generalul, cu un gest făcut cu amîndouă mîinile și cu o invitație răgușită, i-a așezat la loc, pe scaune.

— Programul pe primele trei zile, doamnelor și domnilor !

— Ei, asta-i ! Fii serios, generale ! se înfoiește prozatorul Mălureanu.

— Da, zău, bre ! — cu jumătate de gură, Sabin Leontescu.

— Zît ! Vorrba ! Aicea eu comand !

Unii tac, nedumeriți, alții fac haz și-l ațîță.

— Mîine — adică azi, c-a dat ziua peste noi — stăm acasă... așa-i frumos și așa cere tradiția. Prînzul la 1 fix, și în continuare pînă mîine dimineață.

— Oho !

— Cine să țină, domnule ! ?

— Da, da, ce te miri, tată Martinescule ? Mai o gustărică, o șuetă, un tango... ai plăci noi, Sabine ?

— O colecție întreagă !

— Bravo, băiatule ! O partidă de șah, un pocheraș... și timpul trece pe nesimțite — plăcut și pe nesmițite. Este, Simonico ?

— Este, este ! doamna Petrescu face cu ochiul și la dreapta și la stînga.

— A doua zi luăm masa la Mărgăriteștii. Au fost anunțați ?

— Da, de ieri.

— Bun. După-masă mergem la Tîrgu Jiu... jumătate oră de drum, cu mașinile, de la Surpați. Acolo vedem un film, apoi cinăm și dormim la colonelul Vînjulescu. I s-au telefonat ordinele mele ?

— Tot de ieri.

— În regulă atunci.

— Dar pe la prefect nu dăm de loc ? Să nu-ți vezi tu prefectoriță ? !

— Lasă, dragă, că vin dînșii la Vînjulești.

Generalul sărută galant mîna doamnei Petrescu, apoi continuă :

— A treia zi, marți adică, excursie la Petroșani. Luăm masa la Saru, directorul contabilității. Știe de sosirea mea ?

— A întrebat ieri la telefon și i-am comunicat că probabil a treia zi vom fi la Petroșani. A spus că ne așteaptă și a doua, și a treia zi.

— Bravo, Sabine! De-acolo o întindem, fără oprire, pînă aici. Cum o să ajungem cu o foame de lupi hămesiți, la ofensivă, băieți! Ei, are, cumva, cineva de protestat? De făcut vreo propunere?

— Eu aș zice să dormim în Petroșani — cu jumătate de glas, doamna Leontescu.

— De ce, puică?

— O să fim obosiți.

— Moft! Programul e definitiv întocmit! Întocmit și aprobat! Nu admit nici o abatere și nici o dezertare! S-a-nțeles?... Aud?

— Nu știu dacă-i convine și domnului profesor Șerbănescu... dumnealui are nevoie de liniște, de odihnă...

— Te-a angajat avocat, Sabine? De vreme ce nu protestează omul, înseamnă că-i de acord. Și-apoi, crezi tu că aș admite eu, ca unul să strice cheful la toți ceilalți? Și fără a mai aștepta răspuns sau aprobare: Doamnelor și domnilor, noapte bună! — adică ce noapte, că are să bată pendula 7 și jumătate! Somn ușor, vise plăcute, și ce-ați visa să strîngeți în brațe! La revedere pentru ora 1... 1 fix! Rupeți rîndurile!

Miron Șerbănescu doarme în aceeași cameră cu judecătorul Martinescu.

— Așa e, că nu-i de glumit cu generalul? — și lui Martinescu i s-a încrețit ușor, a zîmbet, fața și-i lucesc ochii.

— Îmi spunea Leontescu că la dînsul fiecare face ce vrea... își petrece timpul cum îi convine.

— Poți să te pui cu nebunul de Petrescu? Dar de ce n-ai protestat, dragă?!

— Răspunsul l-ai dat chiar tu.

— Așa e, unu-i Petrescu-Bursucu, ehei!

Martinescu a și închis ochii și a prins a sforăi. Întîi ușor, subțire, cu întreruperi, apoi tare și pe diferite tonuri.

De Șerbănescu nu s-a lipit somnul. A privit ce-a privit pe fereastră, apoi a luat un piramidon și a

încercat să citească. Romanul polițist, opera unui cunoscut autor francez, l-a prins pe nesimțite în sforăria complicată și bine strunită a acțiunii. A terminat cartea pe la 11 și jumătate.

Văzînd că nu-și poate aduna gîndurile, că-l încearcă iar durerea de cap, s-a bărbierit, și-a schimbat hainele și a ieșit în grădină.

Liniște, lumină din belșug, căldură moleșitoare — o adevărată zi de Paști. De pe terasă îl strigă doamna Frîncu.

— Allo ! Ia poftim încoace, leneșule !

— Sărut mîinile, doamnă.

— După cum arăți, pariez că nu te-ai odihnit de loc.

— La fel și dumneavoastră, așa e ?

— Obositor program, frate !

— Vacanță plăcută, doamnă... adevărată vacanță !

— Și cînd te gîndești că Leontescu își dă toată osteneala ca să-și mulțumească oaspeții...

— Ați mai fost la Movileni ?

— Încă o dată, și am avut norocul să dau și atunci peste generalul Petrescu.

— În cazul acesta, vă rog să primiți felicitările mele, stimată doamnă !

— Cînd vom termina vacanța, ai să primești și dumneata pe ale mele.

Fac haz amîndoi de situație. Conversația a trebuit să fie schimbată, deoarece Leontescu și cu Mălureanu, care au coborît dinspre pădurice, au ajuns la doi pași de dînșii.

Mălureanu l-a încleștat de braț pe Șerbănescu și l-a atacat direct.

— Maestre, am să te rog ceva.

— Bucuros, numai să pot.

— Să-mi scrii un studiu despre opera mea — dar un studiu mai mărișor. Am eu unde să-l plasez... facem și un număr de extrase... pe hîrtie velină.

— Da, cu plăcere... cînd voi avea timp...

— Făgăduieli de astea nu merg la mine. Eu îți dau cărțile să le citești...

— Le cunosc, cred, pe toate.

— Nu așa, cu aproximație. Le citești acum cu atenție, iar la sfîrșitul vacanței trebuie să plec la București cu studiul dumitale.

— Le ai aici pe toate ? !

— Întotdeauna plec cu geamantanul plin... nu știi cînd ți se oferă ocazia ca să plasezi cîteva. Acum trebuie să ciupesc ceva de la prefectura de Gorj și de la societatea „Petroșani". Ce vrei să fac, draga mea, dacă statul se poartă vitreg cu producătorii de cultură ?

— În vacanța asta trebuie să mă odihnesc, domnule Mălureanu... așa mi-a prescris medicul... apoi programul generalului !...

— Lasă că te sustrag eu, puică, de la program. Cînd vreau, uite-așa îl joc pe gheneral ! — joc semnificativ, din degete. Eu îți mulțumesc cu anticipație și-ți promit că va fi bine plasat și bine primit studiul dumitale.

Înainte de masa de seară a mai sosit un musafir : judele-consilier Filimon, de la judecătoria din Ulmeni. Barbă crescută în voie, privire rece, tăioasă, lavalieră dungată, haine cam ponosite, inel de aur, cu pecete, ceas cu lanțul întins de o parte și de alta a vestei.

De la Martinescu a aflat profesorul Șerbănescu că-i burduf de carte, dar nu vrea să publice și nici să se mute din tîrgușorul Ulmeni.

Din discuția mai serioasă ce s-a putut înfiripa cînd și cînd, Șerbănescu și-a dat seama că musafirul cel nou este un om cultivat și de duh, iar din conversația, cu glas scăzut, ce s-a purtat între cei doi consilieri de Curte, și-a dat seama că afirmația lui Martinescu este întemeiată.

Leontescu, ca să-și mulțumească oaspeții, a adus de la Tîrgu Jiu un cunoscut taraf de lăutari și o guristă.

Cum afară era plăcut și lună plină, musafirii au mai ieșit să iar aer ori să discute nestingheriți. Șerbănescu și consilierul Filimon de aproape o oră se plimbă, cu popasuri dese, prin fața terasei mari.

— De ce nu vă mutați la oraș, domnule Filimon? Un magistrat ca dumneavoastră ar face cinste oricărei Curți de Apel.

— Să-mi las eu liniștea și libertatea pe care mi le asigură un tîrgușor ca Ulmenii?

— Dar orașul v-ar da în schimb alte avantaje.

— Ce avantaje, domnule profesor? Obligații sociale, intrigărie, apăsarea ierarhiei...

— Nu vă simțiți prea izolat la Ulmeni?

— Nu mă simt de loc. Primesc jurnale, cărți, farmacistul e un om cultivat, șeful poștei un strașnic vînător, medicul circumscripției un șahist de forță... Nici ei nu vor să-și schimbe tîrgușorul... Pînă acum, cel puțin.

— În ce privește liniștea și timpul de citit, de studiat, cred și eu că o localitate mică e de preferat... totuși, n-aș putea trăi prea multă vreme într-un biet tîrgușor.

— De, gust și gust.

— Lucrați ceva?

— Ce să lucrez?! A, da: am o viișoară care mi-e dragă și-i cunosc acum bine rosturile.

— Pregătiți ceva pentru tipar? Mi-a spus amicul Martinescu, și întrucîtva m-am putut convinge și eu din discuția ce-ați avut cu domnul Pandelescu...

Șerbănescu s-a oprit din mers și a tăcut. Fiindcă acum bate luna și în colțul grădinii dinspre uzina conacului, Mălureanu și doamna general Petrescu, ținîndu-se de mijloc, au schimbat banca.

Filimon, care i-a urmărit privirea, a prins scena.

— Să zicem că n-am văzut nimic și s-o luăm binișor pe aleea asta... ca să nu-i deranjăm... nu-i frumos...

— Aveți dreptate, domnule Filimon.

— Îmi spuneați parcă să public?

— Da. Întrebam, dacă nu aveţi ceva de tipărit. Cred că lucrările dumneavoastră ar fi într-adevăr gîndite, documentate...

— Nici nu-mi trece prin minte să public !

— De ce o astfel de hotărîre, domnule consilier ? ! Dacă-mi permiteţi să-ntreb ?

Dar răspunsul nu l-a mai putut auzi, deoarece tocmai atunci s-a desfoiat glasul răguşit al generalului Petrescu.

— Ilie !

— ?

— Măi, Ilie ! Dormi, hoţule ?

— ?

— Petrăchescu Ilie !

— Ordonaţi, domnule general !

— Unde-mi erai, băiatule ? Vrei să te bag la carceră şi-aici ? Hai ?

— Dam ajutor la bucătărie, domnule general.

— La bucătărie ? !

— Da, să trăiţi !

— Ce, tu eşti bucătăreasă, măi ? Spune !

— Sînt ordonanţă, să trăiţi !

— Ce fel de ordonanţă ?

— De domn general !

— Atunci să-ţi ţii rangul că te mănîncă mama dracului !

— Am înţeles, să trăiţi !

— Ia desfă-mă la prohab !

— Numaidecît, domnule general !

— Aşa, măi băiatule... bun... să-mi uşurez acum băşica.

Şi fluierîndu-şi ca la cai şi ca să-şi lămurească ordonanţa :

— Mde, atîta băutură...

Profesorul Şerbănescu şi consilierul Filimon s-au uitat unul la altul ; apoi, scîrbiţi şi revoltaţi au plecat capul, şi fără să mai schimbe o vorbă s-au îndreptat spre sufragerie. Cum le-a venit bine, s-au

retras — unul să se culce, iar celălalt s-a urcat în cabrioletă și a pornit în toiul nopții spre Ulmeni.

Șerbănescu s-a lăsat tîrît trei zile de generalul Petrescu, executînd întocmai programul stabilit de acesta. La fel au făcut și doamna Frîncu și judecătorul Martinescu, deși se convinseseră reciproc că ar trebui să reacționeze într-un fel.

Lui Șerbănescu i-e silă și necaz de atîta lipsă de curaj din partea lui.

La înapoiere, aproape chiar de Movileni, Leontescu, care conducea mașina a treia și lîngă care fusese el așezat, l-a întrebat — cu ezitări și glas mieros :

— Ai fi dispus, dragă domnule profesor, să frunzărești zilele astea niște încercări literare ?

— Versuri, proză ?

— Versuri.

— Ale cui sînt ?

— Ale mele... înnegresc hîrtia mai de mult.

— N-aș fi bănuit... cu plăcere, numai să am timp...

— Vă fac eu suficient timp liber.

— N-aș vrea să-l supăr pe domnul general Petrescu... mi-a devenit așa de simpatic !

— Lăsați pe mine... știu eu cum trebuie să-l iau... dar vă rog, toată discreția !... Nici soția mea nu știe că scriu... parol !

— Mă rog, mă rog !

— Dacă e nevoie, puteți corecta...

— Mulțumesc pentru încredere, domnule Leontescu.

Miercuri de dimineață, așa cum convenise cu profesorul Camil Barbu, a fost chemat la telefon de acesta. Cum prima întrebare pusă de Șerbănescu a fost să ceară relații despre sănătatea tatălui său, Barbu, pricepînd cum stau lucrurile, i-a comunicat că bătrînul Tache Șerbănescu nu se simte de loc bine, și l-a sfătuit să se înapoieze cît mai curînd.

Numai în felul acesta a putut scăpa el de tirania generalului Petrescu, de insistențele lui Mălureanu,

de ispitirea versurilor lui Leontescu, și a cruțat, totodată, patru zile din vacanța de Paști.

Cele întîmplate la Movileni i-au tăiat pofta de-a mai primi, pe viitor, astfel de invitații.

*

Legătura cu doamna Paula Zătreanu s-a înfiripat pe nesimțite și relativ repede. A fost înlesnită de credința ei că băiatul a scăpat cu o sancțiune ușoară datorită intervenției lui Șerbănescu, precum și de întîlnirile lor la cenaclul doamnei Frîncu, pe care dînsa îl frecventează acum iarăși.

Paula Zătreanu e o femeie cu nervi și imaginație, îngrijindu-și cu migală corpul, știind să aleagă și să poarte o toaletă, temîndu-se de aventură, dar dorind-o totuși.

Și Miron Șerbănescu s-a lăsat ispitit de aventură, dar contrar prietenei sale, el dorește și caută ca noua lui legătură să nu fie o simplă, o banală legătură pasageră.

Golul din inimă și din suflet se cere a fi împlinit, și el persistă în nădejdea că va izbuti, într-o bună zi, să nu-l mai simtă.

Trece peste capriciile și toanele doamnei Zătreanu. peste lipsa ei de punctualitate, încearcă adevărate emoții cînd o vede acasă în lipsa inginerului Zătreanu, gelos și impulsiv, plecat după interesele lui — care se tot complică și-și întind raza.

Nici faptul că se vorbește în oraș de noua lui legătură, nici sfaturile doamnei Frîncu și nici glumele răutăcioase ale lui Barbu nu-l pot abate din drum.

S-a înțeles cu Paula Zătreanu s-o viziteze la Călimănești, unde dînsa va sta o lună. Cura este mai mult un pretext. Ascensiunea inginerului Zătreanu, relațiile sociale pe care le au le impun să frecventeze — măcar doamna — o stațiune balneară sau climaterică de mîna întîia.

La dată convenită a chemat-o la telefon ca să știe dacă se poate deplasa ori nu. În limbaj convențional, ca nu cumva să le cenzureze careva convorbirea, au convenit în ce privește ziua și trenul.

Cum e vorba să rămînă numai trei-patru zile în Călimănești, Miron Șerbănescu a luat o valiză mică. Pentru prietena sa a ales două cărți franțuzești recent apărute, un braț de flori — florarul l-a sfătuit să le înfășoare cotoarele în vată muiată în soluție de aspirină — o cutie dublă cu fondante, iar din Piatra-Olt a cumpărat un carton mare cu pateuri — veche specialitate a acestui important nod de cale ferată.

A plecat la drum voios, emoționat și nerăbdător, de parcă s-ar fi dus la prima lor întîlnire. La Drăgășani a trebuit să aștepte mai bine de un ceas, pînă a fost curățită linia — se întîmplase o ciocnire între două trenuri de marfă. Asta i-a mai tăiat din entuziasm.

Din cauza întîrzierii de la Drăgășani, în loc să ajungă în Jiblea la 5 și douăzeci și să poată fi pe la 6 la Hotelul Statului din Călimănești, bătea 8 cînd a intrat el în hol. Lume nu prea multă, dar de-ajuns ca să se simtă neliniștit și enervat. S-ar putea întîlni cu vreo cunoștință, iar prezența lui, semnalată la hotel, ar trezi bănuieli și ar da ocazie la comentarii sau chiar la bîrfire. Vrea s-o cruțe pe prietena sa de o bănuială mai precisă — și nici pe el să se expună, nu dorește.

A urcat repede scările, bucuros că nu s-a întîlnit cu vreun cunoscut și a ciocănit de trei ori, rar — cum conveniseră — în ușa camerei 23. Nici un răspuns. Altă serie de ciocăniturî, ceva mai pronunțate. Simte că-l năvălește o undă de sînge în obraz și-l cuprinde un val de căldură, care-l împunge, cu vîrfuri de ac, în tîmplă și ceafă. E nedumerit și neliniștit. Îl fulgeră bănuieli — care de care mai exagerată.

— Domnul caută pe conița Paula ?

Şerbănescu s-a întors şi măsoară, de sus în jos, pe femeia de serviciu care i s-a adresat.

— Da. Nu e acasă ?

— Eu sînt madama... şefa etajului...

— A ieşit doamna aşa de dimineaţă, madam' ? !

— Dumneavoastră sînteţi poate vărul coniţii Paula ?

— Da. Dar de ce mă descoşi dumneata ?

— Fiindcă trebuie să ştiu.

— Zău ? !

— Am ordin de la coniţa Paula să vă deschid camera.

— Te rog, descuie atunci.

Madama se execută şi-l lasă să treacă, apoi intră şi dînsa, trăgînd binişor uşa.

Dintr-o singură privire, Şerbănescu şi-a dat seama că doamna Zătreanu a împodobit camera cu o mulţime de nimicuri aduse de-acasă. Nu mai e rece, uniformă, impersonală, ca orice cameră de hotel. Poartă pecetea şi păstrează prezenţa celei ce o locuieşte acum.

— Coniţa vă roagă s-o iertaţi.

— Dar unde-a ieşit aşa de dimineaţă ? !

— Ştiind că trenul are întîrziere, s-a dus pînă la coaforul dumneaei ca s-o aranjeze puţin. Am trimis eu în trei rînduri un băiat de serviciu pînă la Jiblea, dar nu mi-a adus un răspuns ca lumea.

— Cum se poate ? !

— Era telegraful deranjat... nu comunica decît cu staţia vecină... şi nici ăla de acolo mai departe nu mergea.

— Hm... curios...

— Doriţi un ceai, o cafea cu lapte ?

— Nu, mulţumesc... mai tîrziu.

— Sau mai bine o porţie de şuncă ? Avem şi o smîntînă de bivoliţă, s-o tai cu cuţitul, nu altceva !

— Mulţumesc, madam'. Aştept să vină Paula.

— Coniţa mi-a spus să insist ca să luaţi ceva pînă se înapoiază dumneaei.

— Am să iau, firește, însă o dată cu dînsa. Ce obișnuiește Paula dimineața ?

— O zi ceai rusesc fără nimic...

— Ceai gol ? !

— Da, pentru siluetă. A doua zi, cafea cu lapte și cozonac prăjit.

— Astăzi ce vine la rînd ?

— Pentru azi, cafea cu lapte.

— La fel și mie atunci... cozonacul însă neprăjit... se poate ?

— Cum de nu !

Pînă s-a înapoiat prietena lui, a aranjat florile, a pus la vedere cărțile și cutia cu fondante, s-a bărbierit la iuțeală și a citit apoi cîteva telegrame dintr-o gazetă de dimineață pe care i-a adus-o madama.

Întîlnirea cu Paula Zătreanu a fost caldă. L-a sărutat cu sinceră bucurie, l-a potopit cu întrebări, l-a apropiat și îndepărtat ținîndu-l de amîndouă mîinile :

— Să știi că te-ai mai îngrășat puțin... și-ți stă bine așa... mînca-l-ar mama de pui mic și drag !

— Tu ești neschimbată... adică mint : mai frumoasă, și mai dulce ca oricînd !

— Să știi că minți ! Am cîștigat aproape două kilograme ! — face o mutră disperată, de parcă cine știe ce nenorocire i s-a întîmplat.

— Nu se cunoaște de loc, Paulo dragă !

— Parol, puișor ?

— Pe cuvîntul meu !

Îl cuprinde în brațe și-l sărută din nou.

După ce-au terminat cafeaua cu lapte, au trecut la unele precizări.

— Masa, să știi, o luăm în camera mea.

— Cum vrei tu... n-am nici o pretenție.

— Avem cîteva cunoștințe comune aici... n-ar fi prudent să ieșim ziua.

— Va să zică, mă sechestrezi în casă trei zile și trei nopți ? !

— Trebuie, dragule ! — O să ieşim însă seara — pe scara şi uşa de serviciu a hotelului.

— Bine, Paulo... cum vrei tu. Dacă nu se poate, nu ieşim de loc.

— Am aranjat totul cu madama.

— Ai tu încredere într-însa ?

— Deplină încredere !

— Ai făcut destule cunoştinţe aici, nu-i aşa ?

— Prea multe !... Dar de ce mă-ntrebi ?

— Cum o să te poţi sustrage atunci, de la programul obişnuit, trei zile ? ! Sînt trei, nu una !

— Am convenit cu o bună prietenă — mi-e colegă din primară şi avem camerele vecine — să le spună că sînt plecată.

— Unde ?

— La Sibiu... pentru cîteva zile.

— Are să meargă asta ?

— De ce nu ? Sînt doar, cele mai multe, simple cunoştinţe de vilegiatură.

— N-aş vrea să iasă vorbe.

— Te cred ! Fii liniştit si lasă-mă pe mine să conduc... Vom avea trei zile de dragoste, trei zile numai ale noastre !

— De cînd le aştept, scumpa mea !

— Dar eu !

I se aşază pe genunchi, îi trece braţul pe după gît, se lipeşte de dînsul şi-i apasă capul pe sîn. Se simt bine amîndoi. Tac. Simţurile trezite îsi cer dreptul lor, dar li-e asa de bine acum, că fiecare aşteaptă ca celălalt să facă primul pas. Şi primul pas întîrzie.

Pe Şerbănescu îl încearcă — aşa deodată un gînd : ce sărac e, si cît se aseamănă vocabularul îndrăgostiţilor ! El întrebuinţează aproape aceleaşi expresii, aceleaşi diminutive pe care le-a folosit zilnic în decursul legăturii lui cu Ileana Diamandescu.

Doamna Zătreanu a oftat — oftat rupt din adînc.

— Ce se petrece în căpuşorul ăsta ?

— Nimic deosebit, Nelule dragă.

— Atunci, de ce-ai oftat ? Şi ce oftat, de parcă ţi s-au înecat toate corăbiile !

— ?

— Secrete ? Secrete faţă de mine ? Bravo !

— Mă încearcă o neliniște.

— Provocată de ce ?

— Zătreanu a trecut cu maşina în Ardeal.

— Cînd a trecut ?

— Alaltăseară.

— De ce nu mi-ai telefonat atunci ? !

— De proastă ce sînt. Mi-am zis că nu e posibil să primeşti avizul telefonic la timp.

— Cînd era o zi întreagă la mijloc ?

— Am socotit apoi că nu vom putea avea vreo surpriză, deoarece mi-a spus că stă o săptămînă în Ardeal.

— Cam imprudent, Paulo... hm !

— Începi acum ? Nu trebuia să te pun în curent !

— Ba, ai făcut bine că m-ai prevenit.

În după-amiaza aceea, cînd s-au dăruit fără rezerve unul altuia, au uitat ori s-au trudit să uite că inginerul Zătreanu se află în Transilvania, chemat grabnic de interesele lui, şi că s-ar putea întoarce mai curînd decît a lăsat vorbă.

După masa de seară. Cu lumina stinsă, cu cele două jumătăţi ale uşii de la balcon date de perete, întinşi pe cîte un şezlong, ţinîndu-se de mînă, privesc cerul bogat înstelat. De jos, urcă zgomote estompate ; de pe culoar abia se aud, supţi de covorul gros de iută, paşi grăbiţi sau paşi tîrşiţi ; din cînd în cînd, cîte o uşă sau un zbîrnîit prelung, dar înăbuşit, de sonerie.

La dînşii în cameră, linişte ; în suflet, de asemeni li s-a ales linişte. Linişte, sau simplă destindere ? Destindere, sau mai mult oboseală fizică ?

E de abia 10 şi ceva şi li-i somn la amîndoi. Fiecare se jeneză ca să facă primul invitaţia pentru culcare.

Doamna Zătreanu a tresărit deodată, a ascultat cu încordare, apoi a sărit în picioare.

— Ce este, puicuță mică ? !

— Cum semăna de bine clacsonul de adineauri, cu cel de la mașina lui Zătreanu !

— Simplă coincidență, dragă.

— Să dea Dumnezeu să fie așa !

Dar îngrijorarea l-a săgetat și pe Șerbănescu. Simte bine că-l cuprinde frica și constatarea aceasta îi paralizează voința și-i alege silă de el însuși.

Doamna Zătreanu, care a privit în curte peste marginea balustradei :

— Să știi că e mașina lui !

— Ai văzut tu bine ?

— Mă-ntrebi prostii ! Ce ne facem acum ?

Agitația ei, privirea, glasul trădează teamă și dezorientare.

Ciocănituri la ușă, apoi vocea madamei :

— Eu sînt, coniță Paulo.

— Stai să-ți deschid, Iulia.

— E domnul, coniță.

— Știu, Iulio, știu !

— Nu vă pierdeți capul, coniță dragă. Pînă i-aduce Stan cheile de la garaj, pînă bagă mașina, o mai revizuiește, aveți tot timpul să faceți regulă în cameră. Domnul găsește sigur cameră liberă la hotel Jantea.

— Pentru domnul am eu altă soluție.

Cum a ieșit madama :

— Dragule, nu te supăra : te implor, treci alături în balcon la Suzi !

— Și de-acolo ?

— Ciocănești la dînsa de două ori, rar... îți deschide numaidecît... am avut prevederea să aranjez totul.

— Aștept atunci să se mai liniștească hotelul și mă strecor binișor spre gară.

— Nu, micule, nu! Aștepți la dînsa pînă mîine de dimineață. Se poate întîmpla ca Zătreanu să plece chiar mîine cu noaptea-n cap. În orice caz, mai mult de o zi nu poate rămînea... nu-i permit afacerile. Să nu faci prostia sau greșeala să fugi, că nu mai vorbesc cu tine! Să nu-mi strici zilele astea, pe care le aștept de-atîta timp! M-auzi? Îmi promiți?

— Nu știu dacă e cuminte ce facem.

— Suzi e discretă, dragule, și are toată experiența... pe urmă, sîntem foarte bune prietene.

— Bine, voi face cum vrei tu.

— Dar treci repede ca să nu ne trezim cu el aici! Și camera asta care-i vraiște! Vezi să nu-ți uiți ceva! Să fii cuminte! — îl amenință cu degetul.

— ?

— Glumesc numai pe jumătate. Suzi e o adevărată vampă! Pa, și somn ușor!

L-a sărutat cu vîrful buzelor, pe fugă, și aproape că l-a împins în balcon. A închis ușa cu zgomot și s-a apucat, cu înfrigurare, să facă ordine în cameră.

Șerbănescu s-a lipit de perete, a stat o clipă pe gînduri, s-a uitat cu atenție în dreapta și în stînga, și cu pardesiul pe brat și valiza în mînă a sărit gărduțul care desparte cele două balcoane.

Ușa de la camera vecină este închisă, iar lumina, stinsă. Luna, care bate în plin cealaltă fațadă a hotelului, face ca întunericul să pară aici și mai dens. A ciocănit în ușă de două ori — după cum îi indicase doamna Zătreanu. Ușa s-a deschis cam de un lat de palmă și un glas cristalin a întrebat aproape în șoaptă:

— Cine e?

— Eu, prietenul Paulei.

— A, da.

Ușa s-a deschis mai larg, și în loc de invitație sau altă întrebare, l-a izbit în față un hohot de rîs.

— Iartă-mă, te rog, sînt așa de puțin serioasă... dar arăți atît de caraghios, domnul meu!

— De acord, stimată doamnă.
— Ce-i mai greu, e că nu pot să te primesc.
— Cum asta, doamnă ? !
— Fiindcă nu pot... nu se poate !
— Dar Paula...
— Știu ce ți-a spus ea... Regret foarte mult, dar mi-e imposibil.
— Atunci, ce-i de făcut ?
— Pînă mîine dimineață, te rog să mă crezi, mi-e imposibil !
— Și unde am să stau eu pînă atunci, doamnă ?
— Fiindcă ești amantul Paulei, am să-ți vorbesc deschis. Drăguțul meu a reușit să-și expedieze consoarta la Rîmnicul Vîlcea, așa că noaptea asta are să doarmă la mine. Și, fiindcă se poate întoarce dintr-un moment într-altul — s-a dus să-și ia țigări și ziare —, să fixăm repede toate amănuntele.
— La dispoziția dumneavoastră, doamnă.
— Îți dau o pătură bună.
— O pătură ? !
— Da, că o să fie răcoare la noapte.
— De unde știți dumneavoastră ?
— Așa sînt toate nopțile la Călimănești... răcoare umedă care te pătrunde. Îți dau și un puișor.
— ?
— De perină, frate ! Îți pregătești patul cum știi, iar dimineața, cînd Bubi trece la dînsul în cameră, îți deschid. Vedem noi apoi, ce mai trebuie de făcut.
Îi dă pătura și perna, îi spune noapte bună, trage ușa și răsucește cheia. Dar o deschide din nou, după o clipă.
— Te rog să nu faci zgomot !
— N-aveți nici o grijă.
— Și să nu fumezi... s-ar putea vedea lumina.
— Nici vorbă de fumat !
— Știi, mi-e o teamă !
— De ce să vă fie teamă, doamnă ?
— Bubi e gelos și violent... are, apoi, o putere herculeană.

— De n-ar ieși în balcon să ia aer.

— Nu are obiceiul, că e friguros... Și-apoi, nu-l las eu.

— Nu poți fi sigură niciodată.

— Închid cu cheia.

— Dacă-i vine totuși pofta să iasă în balcon?

— Spun c-am pierdut cheia.

— Excelentă idee!

— Așa e?

— Noapte bună și petrecere frumoasă, prea grațioasă doamnă!

— Vise frumoase, donjuane! Bezea și alt val de rîs — sec, batjocoritor.

Miron Șerbănescu a adormit tocmai spre revărsatul zorilor. Frigul, grija, gîndul la cele ce se petrec în camerele vecine, dezgust, revoltă... S-a mai adăugat și teama încercată cînd l-a văzut pe Zătreanu în pijama, cu pipa în colțul gurii, privind, rezemat de ușorul ușii, în depărtare.

— Ce răcoare și ce liniște dumnezeiască, Paula!

— Haide înăuntru, dragă, să nu răcești. Nu fă imprudențe.

— După cîtă căldură am înghițit și astăzi, baia asta de răcoare e minunată! Să nu-ți vină a crede, zău!

Într-un tîrziu, cu glasul și mai îndulcit, dar coborît:

— Alecule... Alecuțule!

— Da, îngere!

— Se vede că ți-a fost tare dor de mine, dacă nu te-nduri să intri în cameră!

— Mai am cîteva fumuri, dragă, și-apoi sînt prezent la datorie.

Miron Șerbănescu s-a trezit de glasuri și de soarele care-l bătea drept în față. Un șir de căruțe cu scînduri noi oprise drept în poarta hotelului. Și-a dat seama că cei doi căruțași care se uitau spre balconul unde sta el cuibărit, arătînd cu codirișca

biciului, își rîdeau de dînsul. Dar ușa de la camera doamnei Suzi Adamescu tocmai s-a întredeschis.

— Bonjurică ! Ai dormit bine, boierule ?

— Minunat !

— Și eu care m-am gîndit tot timpul la dumneata și te-am căinat ! Poftește acum înăuntru.

— Singurică ?

— Singură.

— Sărut mîna și bună dimineața.

Puțina ordine făcută la repezeală pune și mai mult în evidență dezordinea din cameră. Odaia : mai rece, mai impersonală în comparație cu a Paulei Zătreanu.

— Cu ce să te tratez ? Un ceai, o cafea turcească ?

— O cafea, dacă nu e deranjul prea mare.

— Nici un deranj... tot vreau să iau și eu o dulceață și o cafea neagră.

— Pentru siluetă, nu-i așa ?

— Da, pentru siluetă... dulceață nu în fiecare zi.

Doamna Adamescu potrivește cafeaua și privind în zare picurii de caimac, zîmbește ironic și-l tot cîntărește pe sub gene.

— Știi la ce mă gîndeam eu acum ?

— Nu-mi poate trece prin minte... Și-apoi sînt așa de obosit, de somnoros, că mi-e și lene să mă gîndesc mai serios.

— La dumneata mă gîndeam... da, da...

— La mine ? !

— Mă tot întreb : mă potrivesc așa de bine la gusturi cu Paula — și asta nu de ieri, de azi...

— Mi-a spus Paula că sînteți colege de școală, din cursul primar.

— Și foarte bune prietene. Înainte de-a mă muta la București, ne ieșise vorba că facem dragoste... calomnii...

— Nu mă îndoiesc, doamnă.

— Totuși, în privința bărbaților, văd că nu ne mai potrivim.

— ?
— Dumneata nu eşti genul meu... nici pe departe !
— Tot ce se poate, doamnă.
— Nu te supăra... aşa sînt eu : sinceră.
— Vă rog chiar să continuaţi.
— Bubi al meu e un adevărat atlet.
— Numele nu l-ar prea arăta...
— Mie-mi place să mă simt strivită în braţele unui bărbat adevărat...
— Chestie de gust, de temperament, stimată doamnă.
— Dar şi să-l fac să tremure ca frunza bătută de vînt. Să-l frămînt, cum îmi chinuiesc clapele pianului.
— Norocul lui !
Privirea ironică, mişcarea din sprînceană şi intonaţia o lămuresc că-şi bate joc de dînsa.
— Gata, punem punct !
— Să-l punem, onorată doamnă.
— Ia, nu mă mai tot onora atîta !
Pufnesc în rîs amîndoi.
— Îmi vine să mă duc să ciocănesc la Paula.
— N-o deranjaţi, vă rog.
— Ai dreptate. Nu e puţin lucru să treacă din braţele dumitale în ale lui bărbatu-su... o zi şi o noapte de dragoste !... În ce te priveşte, n-am indicaţii mai precise de la Paula... Zătreanu însă e un bărbat şi jumătate !
Întorsătura conversaţiei, pe Şerbănescu îl enervează şi-l dezgustă.
Mai repede decît şi-ar fi închipuit, decît ar fi dorit poate, şi-a făcut planul pentru retragere, iar hotărîrea a şi luat-o.
Din două sorbituri a terminat restul de cafea.
— Eu m-aş duce pînă la bărbier, doamnă...
— Adamescu... Suzi Adamescu.
— Miron Şerbănescu.
— Ştiu, ştiu de la Paula.
— Văd că s-a grăbit să vă dea raportul.

— Se putea altfel ? ! Doar sîntem ca două surori ! Frizer ai chiar vizavi de hotel — frizer de lux. Să ieşi însă cu băgare de seamă.

— Cu toată fereala !

— La ora asta sălile sînt goale... lumea de-aici nu e matinală... totuşi, prudenţa nu strică.

— Sărut mînuşiţele !

— La revedere, domnule Şerbănescu. Dar valiza de ce o iei cu dumneata ? !

— Am toate instrumentele pentru bărbierit. Nu mă servesc decît de lucrurile mele... axiomă asta !

Şerbănescu a ieşit cu toată prudenţa, şi cu grabă mare s-a îndreptat spre gară. Cu primul tren s-a înapoiat acasă.

Legătura lui cu doamna Paula Zătreanu a luat sfîrşit şi a însemnat o deziluzie : n-a avut nici durata, nici adîncimea pe care el le dorise, pe care le aşteptase.

Încercările ei de-a înnoda un fir ce fusese brusc retezat, cu încăpăţînată hotărîre, nu au putut avea nici un rezultat pozitiv.

*

Din toamnă, Miron Şerbănescu s-a transferat la liceul de băieţi din X — la liceul vechi, cel cu faima de mult consolidată.

Cauza transferării trebuie căutată în discuţiile aprinse, şi în felul cum s-au făcut unele promovări la liceul militar în iunie ce trecu. Comandantul şcolii, ca să-şi arate autoritatea, iar pe de altă parte, din cauza intervenţiilor şi presiunilor, a ţinut să scoată promovaţi pe anumiţi elevi — printre care şi pe Popescu Dan Emanoil, cel care s-a dovedit a fi fost organizatorul escapadelor. Miron Şerbănescu s-a opus din răsputeri şi cînd a văzut că argumentele aduse sînt de prisos, iar colegii care rezistaseră sînt gata să cedeze, a declarat, trecînd notele cu cerneală, că rămîn corigenţi la limba romînă

toți care au media anuală sub 5. Comandantul a supus atunci cazul conferinței și, după alte discuții aprinse, a cerut votul pe față. Obținînd majoritatea voturilor, a declarat promovați pe toți elevii cu protecție.

Șerbănescu a înaintat raport la Direcția liceelor militare. Raport a trimis și comandantul școlii, prin curier special. Directorul de studii al liceului a avut curajul să nu-l contrasemneze, asociindu-se punctului de vedere susținut de profesorul Șerbănescu.

La București, consiliul de inspectori generali și consilieri tehnici, în dezacord cu colonelul Vasilescu, a opinat că suverană este numai conferința profesorală, dînd astfel cîștig de cauză comandantului. Șerbănescu s-a simțit nedreptățit și jignit. De aceea, cu toate îndemnurile și sfaturile colegilor de a cere numai o detașare, el s-a hotărît pentru transferarea definitivă în învățămîntul civil. În cumpănă a stat, cîtva timp, dacă să se permute la București sau tot în X. Cuvîntul hotărîtor l-a avut, în realitate, bătrînul Șerbănescu.

— Chiar ești decis să te muți ?

— Da, tată, ferm hotărît !

— Nu ți-o fi supărarea, nor trecător ?

— Nu... sînt decis să plec din învățămîntul militar.

— Parcă mi-l lăudai... și nu o dată asta.

— Are unele părți bune, recunosc. Nu se poate face, însă, întotdeauna, o selecție a comandanților, și prea se amestecă dintre generalii cei mari, care au în școli rude sau protejați.

— Bine, mută-te atunci.

— Unde mă sfătuiești dumneata : aici la liceu, sau să cer, undeva, în București ?

— Unde ai avea șanse mai multe ?

— Aici aș fi sigur. În București mai sînt trei catedre vacante, care urmează să se ocupe acum, la suplimentul acesta de transferări. Aș avea deci șanse și pentru București.

— Unde cer interesele tale?

— Interese speciale, care să merite a fi ţinute în seamă, n-aş avea. Dumneata unde-ai dori? Unde m-ai sfătui să cer?

— Dac-ar fi după mine — dar eu nu contez de loc, să ştii — aş înclina pentru liceul de aici. Eu am rupt toate legăturile cu Capitala şi mă simt destul de mulţumit în provincie.

— Atunci cer în localitate.

— Nu aşa, măi băiete. Cîntăreşte-ţi bine interesele, nevoile, şansele, şi apoi decide-te. Nu te împiedica de mine. Eu mai am de trăit acolo cîţiva ani... îi pot petrece şi-aici, şi înapoi la Bucureşti. Numai pe tine să te ai în vedere cînd iei hotărîrea. Vezi, îmi pare rău că ţi-am spus că mă simt la largul meu aici.

— Nu mă mînă, obiectiv vorbind, nici un interes mai special, mai important, spre Bucureşti. Cînd am poftă, mă sui în tren, iar peste trei ore şi jumătate sînt în Capitală... Rămîn, tată, pe loc.

— Cum vrei tu... încă o dată, nu ţine seama, dar nu ţine de loc seama, de preferinţele mele! Eu sînt acum un moşneag, cu un picior în groapă... Interesele, viitorul tău trebuie să decidă.

— M-am decis, tată dragă.

— Să fie atunci într-un ceas bun! Şi să dea Dumnezeu să ai mai multă linişte şi mai multă mulţumire la şcoala asta, decît ai avut pînă acum.

L-a sărutat pe frunte; dînsul, ca la zile mari, i-a sărutat dreapta.

Atmosfera de la liceu, suportabilă dar rece. A încercat el s-o învioreze, să întărească slaba coeziune dintre profesori, dar n-a reuşit; de aceea, s-a tras deoparte şi-şi caută de ale lui.

L-a mîhnit faptul, aflînd că unii dintre colegi l-au bănuit de interese personale, în legătură cu unele propuneri făcute.

La adunarea părinţilor pentru descărcarea comitetului şcolar, a emis părerea să se întocmească un

serios istoric al liceului. S-a obiectat că nu sînt fonduri pentru așa ceva, dar s-au aprobat totuși sume noi și importante pentru reparații și modificări ce nu erau necesare — și cu atît mai puțin urgente.

Într-o conferință plenară a propus ca biblioteca școlii, deoarece numără multe volume și are o spațioasă sală de lectură, să fie pusă și la dispoziția publicului, și să rămînă deschisă atît dimineața cît și după-amiaza. S-a obiectat că ar trebui atunci doi bibliotecari, curățenia exemplară a școlii ar lăsa poate de dorit, iar admiterea publicului străin ar tulbura liniștea cursurilor.

A treia propunere: organizarea vieții de internat — liceul are, de anul trecut, și elevi interni — a trecut aproape nebăgată în seamă. Singurul care i-a subliniat importanța și a căutat să cîștige atenția colegilor — dar n-a izbutit — a fost Camil Barbu. De doi ani se transferase și dînsul la același liceu.

Într-o zi, iar conferință plenară. Trebuia judecat și sancționat un elev din clasa a VIII-a, fiul unui cunoscut industriaș, învinuit de părintele său că l-a surprins, în trei rînduri, furînd de acasă importante sume de bani, pe care le-a cheltuit cu o femeie de moravuri ușoare.

Cel dintîi a luat cuvîntul directorul liceului. A scos în evidență înmulțirea cazurilor de indisciplină, faptul că reputația școlii este grav atinsă, că părinții și autoritățile școlare sînt tot mai alarmate de cele ce se petrec, și a făcut apel la profesori ca să trateze cazul cu toată seriozitatea și să-l sancționeze pe elevul vinovat, drept dar sever — cît mai sever, spre a servi de exemplu.

A urmat dirigintele clasei, profesor de filozofie — un simpatic și mucalit moșneag, destul de verde la trup și sprinten la minte.

S-a asociat la îngrijorarea directorului, adăugînd, pentru completarea tabloului, că peste tot, dar mai cu seamă în București și în orașele mari, s-au înmulțit cazurile de indisciplină — unele constituind

abateri grave — ; apoi a trecut la expunerea învinuirii ce se aduce elevului Sică Ionescu dintr-a VIII-a B., propunînd eliminarea lui pe timp de doi ani, fără dreptul, pentru anul întîi de eliminare, de a da examen ca pregătit în particular.

Din dialogurile scurte ce s-au purtat, din unele precizări ce s-au cerut directorului, în ce privește scara de pedepse prevăzută în noul regulament, din dorința exprimată de cîțiva dintre colegi ca să nu se lungească discuția fiind grăbiți, Șerbănescu și-a dat seama că soarta delicventului este pecetluită. Într-adevăr, cînd a cerut cuvîntul, s-au produs murmure și exclamații, iar directorul a afișat un aer plictisit.

Se găsea abia către sfîrșitul introducerii, cînd dirigintele clasei a cerut voie să facă unele precizări pentru luminarea conferinței, și deci scurtarea discuției.

— Domnilor colegi, pe lîngă faptul că elevul Ionescu și-a recunoscut toată vina, după cum rezultă din scurta declarație pe care v-am citit-o, țin să vă dau amănuntul că, acum patru zile, a căutat să mă vadă acasă ca să mă roage să fiu judecat cît mai repede, și să-mi strecoare totodată că nu vorbește cu părintele lui de aproape un an.

— E supărat pe tatăl său ?

— Nu vorbește dumnealui cu părintele său ? !

— Hm ! Hm !

— Bravo, bravo lui !

— Da, da, domnilor colegi, sînt supărați, iar băiatul vrea să se mute la București, la mumă-sa.

— Mama elevului locuiește acolo ?

— Da, domnule Pretorian. Dumneata ești venit mai de curînd la noi... a fost aici, acum vreo zece ani, un scandal public cu răsunet.

— De vină, numai doamna.

— Așa e, cum spune colegul Zamfirescu. De-atunci soții Ionescu trăiesc despărțiți.

— Fără a fi divorțat însă.

— Da, despărțiți prin bună învoială.
— Ciudat.
— Cred că le lipsește cîte-o doagă la fiecare.
— În concluzie, domnilor: Ionescu Sică își dă seama de gravitatea situației lui și așteaptă cu un moment mai curînd verdictul nostru ca să se mute la mumă-sa. Prin urmare, să nu lungim inutil discuția, domnilor colegi.
— Și la mine a fost elevul Ionescu... chiar aseară a fost.
Profesorii întorc capul spre Șerbănescu; se face tăcere. Se așteaptă, cu încordare, precizări din partea lui. Șerbănescu prelungește înadins pauza.
— Ei?
— Haide, dragă, o dată!
— Poftim, domnule coleg — îl îndeamnă, politicos dar încruntat, directorul.
— S-auzim!
— Lucrurile sînt mai complicate decît par.
— Pe naiba! De unde complicate?!
— A furat, domnule, sau n-a furat de la tată-su?
— A furat.
— Ba încă de trei ori și tot sume mari!
— Exact... de trei ori.
— Atunci? Atunci?
— A mîncat banii lui taică-su cu o cîntăreață de la *„Mon plaisir"*?
— I-a mîncat.
— Își recunoaște băiatul, nesilit și sub proprie iscălitură, întreaga vină?
— Da, recunoaște.
— Dacă doriți — se amestecă iar dirigintele clasei — pot să-l chem ca să depună și verbal... l-am reținut la secretariat pentru orice eventualitate.
— Nu, nu e nevoie.
— Sîntem perfect edificați!
— Cazul e clar, colega.
— Lăsați vorba, domnilor, ca să terminăm o dată!

— Da, zău, mă grăbesc... avem convocat comitetul executiv la club.

— Eu trebuie să mă duc la o lecție.

— Iar eu, la cununia fetei doctorului Cameniță.

— Liniște, vă rog! Directorul înăsprește glasul și bate cu verigheta în marginea mesei.

— V-ați întrebat dumneavoastră, ce l-o fi făcut pe părinte să-și denunțe fiul și să ceară severe sancțiuni?

— Ei, asta-mi place!

— N-avem altceva de făcut, decît să despicăm firul în patru?

— Fiindcă a fost omul indignat, revoltat, uimit, domnule coleg! De asta! E limpede ca lumina zilei!

— Să-ți ajungă băiatul — unicul copil — pînă-n clasa VIII-a, să te-aștepți să iasă om dintr-însul, și cînd colo să te trezești că te fură! Îți stă mintea-n loc!

Camil Barbu, roșu la față, a trîntit cu pumnul în masă și s-a adresat răstit colegilor:

— Domnilor, tocmai fiindcă vă grăbiți, și pentru că doriți, desigur, să judecați drept, vă rog să dați ascultare expunerii colegului Șerbănescu!

Acesta, după o scurtă ezitare, și cum liniștea se restabilise, se hotărăște:

— Nu știu dacă fac bine să vin cu anumite precizări... Fie!

— Dacă ai îndoieli, renunță la ce intenționai să ne comunici.

— Așa, da... simplu.

Șerbănescu continuînd, ca și cînd n-ar fi înregistrat cele două replici și semnele de nerăbdare schițate de unii dintre profesori:

— Din mărturisirile pe care mi le-a făcut elevul, rezultă că e îndrăgostit de Vanda, faimoasa cîntăreață de la *„Mon plaisir"*... Nu o aprindere de paie, ci ceva mai adînc, mai primejdios...

— Îți place, mucosul!

— Eu nu-l cred capabil de-așa ceva... e o secăturică, în fond.

— Pasiune veritabilă la vîrsta lui ? !

— Socoți dumneata că asta ar constitui o circumstanță ușurătoare ?

Șerbănescu, senin și rostind rar :

— Cred că da.

— Halal să ne fie !

— Iubiți, băieți, iubiți !

— Legați cartea de gard și umblați după fuste !

— După mine, unul, constituie, dimpotrivă, o circumstanță agravantă.

Cei mai mulți se declară de aceeași părere cu profesorul Anton Răuțescu.

Șerbănescu se ridică în picioare și ridică glasul :

— Încă ceva și termin, domnilor colegi !

— S-auzim, s-auzim !

— Dacă termină, atunci e bine.

— V-am spus eu că Șerbănescu va fi scurt ? Vedeți ?

— Conflictul, supărarea dintre tată și fiu, provine din cauza Vandei.

— Adică, ce vrea să insinueze măgarul ? i se adresează, fierbînd, dirigintele clasei a VIII-a B.

— Afirmă că îndrăcita de cîntăreață le-a sucit capul la amîndoi.

— Întorsătura asta melodramatică îmi place... zău că-mi place !

— Și dumneata l-ai crezut, onorate coleg ? Mitache Ionescu e om serios... om cu greutate în societate... cogeamite industriaș !

— Exact... om perfect onorabil !

— Da, da, un șnapan ! precizează Camil Barbu.

Cîteva aprobări timide, zîmbete cu subînțelesuri, dar majoritatea profesorilor se face a nu fi auzit replica lui.

— L-am crezut, domnilor, fiindcă am fost și eu de cîteva ori la *„Mon plaisir"*.

— Bravo, nene !

— Mulţumesc de aprobare.

— Ei, nu te formaliza acum...

— Au mai fost şi se duc şi alţi colegi la *„Mon plaisir"*.

— Care, bre ? ! Care ?

— Poftește şi dumneata, nene Biţă, şi-ai să vezi, de exemplu, pe onorabilul Mitică Ionescu, de la Comerţ, făcînd de serviciu în fiecare seară. Are să-ţi placă artista : e nostimă de tot, are glas cultivat şi dansează îndrăcit.

— Nici nu face pentru o scenă de varieteu provincial.

— Sînt de aceeaşi părere cu Tăsel Iliescu.

Replicile se încrucişează mai strîns, enervarea creşte, glasurile se amestecă şi se menţin tot ridicate. Şerbănescu însă ţine piept potrivnicilor ca şi grăbiţilor.

A reuşit, pînă la urmă, ca elevul Sică Ionescu să fie eliminat pe un an, cu drept de a da examen în particular.

Pe sală l-a luat de braţ Camil Barbu.

— Te felicit şi cum ai prezentat cazul, şi pentru succesul avut.

— Eu îţi mulţumesc că m-ai secondat.

— Se putea altfel ? Bietul băiat !

— Numai de l-ar desmetici duşul ăsta.

— Cine ştie... Înălţare din umeri şi sprîncene. Ia ascultă : eşti prins astă-seară ?

— Nu, dar de ce mă-ntrebi ?

— Vrei să luăm masa împreună ? L-aş invita şi pe domnul Tache Şerbănescu, dar intenţionez să-ţi fac unele confidenţe şi să-ţi cer un sfat.

— Mulţumesc, accept cu plăcere. Chiar şi simt nevoie, după hărţuiala şi atmosfera din cancelarie, de destindere. Numai să trimit tatii două rînduri printr-un om de serviciu.

— Îi trimitem mai bine printr-un birjar.

— Şi aşa.

În cursul mesei s-au abordat diferite subiecte, trecîndu-se de la teme uşoare, de la povestiri colorate picant, la chestiuni serioase, grave. La primul rînd de cafele, Barbu s-a pornit pe confidenţe.

— Dragă Şerbănescule, maladia mea, pe care am crezut-o cîtva timp staţionară, simt că se agravează iarăşi... aproape îngrijorător...

— Poate e numai o impresie a ta.

— Nu, dragul meu. Sînt destul de lucid şi nu mă cruţ cînd e vorba să mă analizez.

— Îmi vine acum ceva în minte : lasă-mă să mă prezint eu la doi-trei dintre specialiştii noştri — tot spui tu că n-ai încredere în ei...

— N-am de loc.

— Să le expun cazul, ca şi cînd aş fi eu bolnavul. Din discuţia cu doctorii, eu, care nu sînt în cauză, poate capăt unele indicaţii care să ne fie de folos... care să ne pună pe un drum bun.

— De prisos.

Clătinare din cap şi fîlfîire moale, vlăguită, din mîna dreaptă.

— De ce neîncrederea asta ? !

— De prisos... mă simt obosit, strivit...

— Nu spune aşa ceva... nu e atitudine critică asta şi nici bărbătească !

— Şi-apoi, cred că am găsit leacul.

— Leacul ? ! Bravo, bravo !

Îi lucesc ochii, îi apucă amîndouă mîinile peste masă şi i le strînge cu căldură.

— Spune repede, dragă Camile !

— Eu trebuie să schimb neapărat mediul... altă sau alte preocupări, şi mai ales o lume străină — cu totul străină. Să nu mă cunoască, să n-o cunosc, să mă pot izola...

— Izolarea nu aş crede să fie bună... dimpotrivă...

— Să mă pot izola de cunoştinţe, dar să fiu prins totuşi, să am un program, să activez într-un fel...

— Înţeleg.

— Să fiu un necunoscut pentru lumea în care m-aș afla.

— Aud că sînt în străinătate admirabile case de odihnă... nu sanatorii. Stai o lună, două, apoi schimbi localitatea.

— Nu, dragă, nu!

— Ai ocazia să mai consulți un medic bun... așa, de curiozitate... sau să porți simple discuții, dacă nu vrei să apari în pacient.

— Nu, nu!

— Poate că și retragerea la țară... cu o viață activă însă, cu muncă de fiecare zi, ți-ar prii.

— Nu, nici asta.

— Atunci?

— Mă retrag la Paris.

— La Paris?!

— Da, la Paris. Oraș mare, viață intelectuală de prim ordin... oraș latin, apoi... oraș pe care l-am îndrăgit din prima zi.

— Să vizitezi muzee, să frecventezi teatre, să audiezi cursuri... să întîlnești la tot pasul figuri noi... mda, nu e de loc rea alegerea ta. Diferența de la suplinire, plus venitul caselor din București, cred c-au să-ți ajungă să trăiești destul de bine. În orice caz, dacă tu crezi că asta ar fi o soluție, încearcă, dragul meu... trebuie să încerci!

— Pentru mine soluția trebuie să fie radicală: demisia din învățămînt, vînzarea caselor și stabilirea definitivă la Paris.

— Nu-ți împărtășesc gîndul.

— Sînt ferm decis!

— Dacă ești hotărît, de ce-mi mai ceri atunci părerea?

— Nu te supăra, Miron dragă. Eu am vrut mai mult să-mi descarc sufletul... nu să-ți cer sfat.

— Mai departe!

— Ca să am o ocupație, și să-mi adaug ceva la venitul banilor prinși pe prăvăliile de la București, am acceptat oferta editurii *„Je sais tout"*, și voi

face și pe corespondentul ziarelor *Timpul* și *Ultima știre*.

— Cum, așa de avansate sînt lucrurile ? !

— Destul de avansate.

— Și pe mine nu m-ai pus de loc în curent... Camile, Camile !

— Mi-era teamă să nu m-abați din drum... pe cît par de hotărît, pe atît sînt de slab, totuși.

— Fiindcă ești decis, dragul meu, să-ți dea Dumnezeu liniștea și mulțumirea pe care le aștepți acolo !

Cu ochii în lacrimi, îi strînge lung, cu căldură și cu amîndouă mîinile, dreapta. Dacă nu ar fi fost lume multă în restaurant, s-ar fi ridicat să-l îmbrățișeze.

Cînd s-au despărțit în poarta casei lui Barbu, cei doi prieteni, cu ochii înrourați, s-au îmbrățișat, și cu o scuturătură de mînă au pecetluit un secret și o hotărîre definitiv luată.

Prin plecarea lui Camil Barbu la Paris, Șerbănescu pierde un prieten care, pe lîngă sinceritatea sentimentelor, aducea un ascuțit spirit analitic și o bogată experiență de viață.

*

Miron Șerbănescu a fost invitat și dînsul de profesorul de educație fizică Lemnaru — acesta și cu avocatul Bedreag, fost cercetaș de război, conduc activitatea cercetășească de la liceu — ca să asiste la o ședință completă de lucru.

Dintre ceilalți profesori care fuseseră invitați, n-a luat parte decît directorul.

Șerbănescu a fost bucuros că are prilejul să-i vadă pe tineri lucrînd, și astfel să-și verifice și să-și completeze anumite informații și impresii. Căci una este să citești broșuri lămuritoare ori de îndrumare practică, și alta văzînd aplicate cele cuprinse în astfel de lucrări sau în circulările trimise de la centru.

Şedinţa, special organizată, a durat patru ore. Directorul şcolii a rămas cam o oră cu totul.

— Dragă Şerbănescule, eu o şterg frumuşel.

— Rămîn eu pînă la sfîrşit, domnule director, şi vă comunic mîine-poimîine impresiile.

— Dragă, am o partidă de şah angajată, aşa că la 4 şi jumătate trebuie să fiu prezent la „Tinerimea". Afară de asta, exhibiţiile băieţilor nu mă interesează şi nici nu le văd utilitatea.

— Au fost totuşi unele lucruri simpatice, interesante chiar...

— Mofturi ! Pe vremea mea nu exista cercetăşie şi am învăţat carte — cine a vrut să înveţe — şi-am ieşit oameni.

— Erau altele împrejurările. O viaţă mult mai liniştită, mai înlesnită, moravuri mai curate...

— Poate.

— Nu trecuse lumea prin cataclismul unui război mondial, care a făcut atîtea victime, a răvăşit sufletul supravieţuitorilor, a zdruncinat adînc raporturile economice...

— Cu dascăli bine pregătiţi dar şi omeneşte plătiţi, şi cu severitate din partea lor, răul de care ne tot plîngem va fi sigur înlăturat. Ferma mea convingere !

— A suferit, în oarecare măsură, şi pregătirea profesorilor — tot o consecinţă a războiului — dar noi de educatori adevăraţi ducem lipsă şi numai educatorii vor putea să ne dea generaţii de oameni de temei.

— Fără concursul părinţilor ? !

— Fără înţelegerea şi concursul activ al părinţilor, fără sprijinul autorităţilor şcolare şi al societăţii, nu vor izbuti, oricît de pricepuţi, însufleţiţi şi zeloşi ar fi educatorii tineretului.

— Dragă, mă ierţi, dar eu trebuie să plec... ştii că sînt un om punctual.

— Toată lumea vă cunoaşte această calitate.

— O mie de ani pace şi la revedere !

— Am onoare, domnule director!

Şi făcînd semne ca ceilalţi să-şi caute mai departe, în liniște, de treabă, greoi şi legănîndu-şi trupul cînd pe dreapta, cînd pe stînga, directorul liceului s-a strecurat din sala de gimnastică.

Cînd s-a terminat programul de lucru, Şerbănescu a avut un schimb de păreri cu cei doi comandanţi.

— Mi s-au lămurit unele lucruri asistînd la şedinţa dumneavoastră de astăzi. Eu vă mulţumesc pentru invitaţie, vă felicit pentru cele realizate şi am să vă cer învoirea ca să mai asist din cînd în cînd.

— Cu toată plăcerea! Chiar vă rugăm să luaţi parte! Dacă ar mai asista — nu zic şi să lucreze — şi alţi domni profesori, băieţii ar simţi că activitatea lor este înţeleasă, preţuită, iar noi ne-am afla, firește, mai la larg.

— Înainte de război, cînd a început mişcarea cercetăşească, aveam printre comandanţi şi dintre profesorii de seamă ai liceului... şi asta a însemnat mult pentru cercetaşii de-atunci.

— Ştiţi dumneavoastră cît ne-am rugat de domnul director pînă să ne dea sălile necesare?

— Dar ca să ne-ngăduie, pentru anumite activităţi, accesul în sala de gimnastică? Dacă nu scăpam într-o zi că voi fi silit să raportez la Bucureşti, nu ne descuia sala de gimnastică. Frica, săraca!

— Cam ce impresie aţi avut, domnule profesor?

— Vă rugăm să ne împărtăşiţi măcar unele din observaţiile dumneavoastră.

— Cu plăcere, dragii mei. Mai întîi şi mai întîi, cred că programul a fost lung şi cam monoton.

— Să ştiţi că nu e uşor de alcătuit un program de lucru.

— Cred asta, colega.

— Dacă am fi mai mulţi, iar instrucţiunile primite de la Bucureşti mai complete...

— Şi mai precise...

— Exact. Atunci alte programe ar putea ieși.

— Prea mult s-a desfășurat în interior. Din cîte știu eu, intenția este ca programul să se execute, pentru atîtea motive, ori de cîte ori se poate, în aer liber.

— Aveți dreptate.

— Dar tot din cauză că sîntem numai doi comandanți.

— Și, ca o completare : să nu tot mișcăm asistența. Noi am contat că astăzi au să fie prezenți mai mulți domni profesori. Ne-au promis doar !

— Mi-au plăcut jocurile de atenție.

— Îi interesează întotdeauna pe copii.

— M-a exasperat însă ședința de noduri. De ce atîtea feluri de noduri ? ! Au să trăiască în junglă ca să folosească vreo 25 modele de noduri ?

— ?

— Și de ce se insistă atît asupra otrăvirii cu fel de fel de ciuperci ? Parcă au să se hrănească cîndva numai cu ciuperci !

Cei doi comandanți se uită unul la altul și înalță din umeri.

— Cel puțin, ați avut suficient material intuitiv, cînd ați vorbit despre ciupercile otrăvitoare ?

— Am împrumutat un tablou din muzeul de științe naturale.

— Dar în planșa ceea erau reproduse numai cîteva din speciile de ciuperci otrăvitoare...

— Partea muzicală, slabă... slabă de tot.

— Nu ne pricepem la muzică, iar domnii colegi de specialitate, cu toate solicitările mele, n-au vrut să ne dea nici un concurs.

— Nu mă gîndesc atît la execuție... la repertoriu, în primul rînd.

— ?

— Cîntecul, prin sentimentele nobile pe care le poate naște sau întări, prin coeziunea ce stabilește între participanți, prin îndemnul la lucru, la mers etc. ar trebui atent cultivat.

— E drept că repertoriul nostru e sărac... și tot cîntece străine...

— Poate că și genul prezintă dificultăți. Nu e ușor, din cîte mă pricep eu, să faci un izbutit cîntec pentru tineret. E nevoie de o anumită culoare, de frăgezime... altfel, nu le place tinerilor — nu e cîntat din inimă. Și, ca o simplă paranteză : avem puțini compozitori. Un sector de creație artistică, redus, sărac, în comparație cu alte compartimente de activitate artistică.

— Ne lipsesc în special marșurile pentru excursie.

— Rău, asta. La drum, cîntecul își are importanța lui. Dar apropo : faceți excursii des ?

— Nu prea.

— Și asta-i rău. Și de ce nu faceți ?

— Nu ne dă direcția nici un concurs... domnii profesori pe care i-am invitat, s-au eschivat.

— Să le fie rușine !

— Alta ar fi atmosfera, dacă ar participa și domnii profesori de la materiile principale, și altele explicațiile de geografie, istorie, științe naturale...

— Desigur, desigur ! Cînd mai puneți la cale vreo excursie, — dar excursie mai mare — avizați-mă și pe mine... voi participa cu plăcere.

— Mulțumim, mulțumim !

— Noi vă mulțumim cu recunoștință, domnule profesor !

— O să organizăm atunci și un cros frumos.

— Ce înseamnă asta ? !

— O serie întreagă de probleme, de aplicații, care cer atenție, ingeniozitate din partea tinerilor, ca să poată fi dezlegate în cursul excursiei.

— De ce nu folosiți un termen romînesc ?

— Așa se obișnuiește să se spună : cros.

— Uniforma are, realmente, o influență educativă asupra tinerilor ?

— O, da ! Elevii mediocri, chiar și cei deocheați, sînt alții cînd activează ca cercetași : atunci sînt

mai harnici, mai punctuali, mai leali... fac fapte bune...

— Latura asta trebuie urmărită cu multă atenție și cu simț critic. Să nu ne entuziasmăm ușor — și mai ales să nu ne lăsăm păcăliți de anumite aparențe. Trebuie răbdare și discernămînt ca să poți ajunge la concluzii valabile în direcția aceasta.

— E just ce spuneți dumneavoastră.

— Și uniforma, după mine, ar trebui să sufere unele modificări — mai cu seamă uniforma comandanților. Pantaloni scurți, genunchi goi... nu merge. Lipsește nota de seriozitate... uneori și elementul estetic.

— Dar e o uniformă internațională... consacrată, practică.

— Știu asta, ar trebui parcă de făcut ceva și în legătură cu uniforma. Dar să nu uit: am auzit pe colegii Răuțescu, Pandelea plîngîndu-se — și nu o dată — că le vin elevi nepregătiți din cauza cercetășiei.

— În parte, au dreptate. Unii băieți se mai adună din proprie inițiativă — deși li s-a interzis lucrul acesta — iar alții își mint părinții că au fost chemați la ședințe, iar ei se duc la luncă, la scăldat, la cinema...

— Vedeți? Trebuie multă atenție cînd se vorbește despre transformări educative.

Conversația a mai durat. Au lămurit unele lucruri, au căzut de acord asupra altora; multe au rămas însă în suspensie.

Șerbănescu a asistat încă la trei ședințe de lucru — pe neanunțate însă — s-a mai documentat și a scris apoi primul din cele două articole despre cercetășie și școală.

Între timp, făcînd un drum la București a căutat să ia contact, să se informeze și să discute cu cei de la conducerea centrală. A întîlnit neînțelegere, anchilozare și chiar suspiciune. Să nu fi avut șansa

să nimerească la cei în măsură să-l lămurească, să-l înțeleagă și să-i aprecieze gîndul lui cinstit ?

Doamna Mariana Frîncu a lipsit vreo două luni și jumătate din X. A avut o operație grea. S-a înapoiat refăcută, dispusă și cu sporite puteri de lucru. Șerbănescu o văzuse la București o singură dată — la sanatoriu, înainte de-a fi operată.

În a treia zi de la sosirea doamnei Frîncu acasă, i-a trimis volumul lui recent apărut, un braț de crini și un bilețel, prin care o anunța că va trece a doua zi s-o vadă. Pe la 2, a doua zi, s-a și înființat. Cînd au început să sosească musafirii, a mai rămas puțin, de politețe, apoi s-a retras. Au avut însă timp să stea liniștiți de vorbă și să afle fiecare tot ce dorise.

— A fost într-adevăr grea operația ?

— Grea. Mulți au crezut că e vorba de cancer. Eu, cel puțin, am fost convinsă că e un cancer avansat.

— V-a fost teamă ?

Doamna Frîncu face o pauză, zîmbește cu gîndul dus departe, apucă mașinal o țigară și o duce la buze. Nu o aprinde însă. Răspunsul s-a închegat, s-a rotunjit.

— La început, da. Apoi, dacă mă crezi, am devenit treptat-treptat liniștită, senină. Chiar surprinzător de liniștită. Mi-am făcut testamentul — testamentul literar. Am scris și o serie de scrisori prietenilor, ca și cînd ar fi fost vorba de o despărțire lungă, dar nu veșnică...

— Ați încercat să vă explicați această atitudine ?

Doamna Frîncu aprinde țigara, trage cîteva fumuri pînă se convinge că arde bine, apoi îi dă răspunsul.

— Da, firește.

— Și ?

— N-am reușit pînă acum să capăt un răspuns mulțumitor... îl mai caut încă...

— Poate credința ? Nu ?

— Așa mi s-a părut și mie la un moment dat. Dar și eu, ca cei mai mulți intelectuali, mă găsesc la jumătate de drum... poziția cea mai incomodă. Îți promit, dacă voi avea cîndva un răspuns satisfăcător, să ți-l comunic.

— Vă mulțumesc. M-ar interesa mult. Îmi permiteți să vă mai pun o întrebare ?

— Ai toată libertatea.

— De ce nu v-a operat profesorul Bendiu, cum fusese vorba ? Doctorii de aici au fost contrariați, unii chiar îngrijorați, cînd s-a aflat că v-ați lasat pe mîna tînărului chirurg Mușu.

Un nor ușor a trecut peste fața doamnei Frîncu. După săltarea pieptului se vede că respirația îi este mai agitată. Întrebarea lui Șerbănescu a răscolit, pare-se, ceva.

— Ce-ar fi să mai bem cîte-o cafea ?

— Aveți nevoie ?

— Am, și n-am.

— Cum doriți dumneavoastră atunci.

— Să mai bem, deci. Și măsurînd apa pentru cafea, adică ferind, pentru început, privirile profesorului, i-a făcut o mărturisire — încă o dovadă de încredere și prețuire. Cu ani în urmă, domnule Șerbănescu... dar asta numai pentru dumneata...

— Vai de mine, doamnă !

— Cu ani în urmă — eram copilă pe-atunci — Bendiu, întors recent de la Paris și în plină ascensiune, m-a îndrăgit... iar mie mi-a plăcut de cum l-am cunoscut. Ne-am logodit după cîteva luni ; legătura noastră trebuia să ducă, în chip firesc, la căsătorie. Eu mi-am dat însă seama că Bendiu, ca să poată ajunge acolo unde pregătirea lui excepțională și talentul de operator îl indicau, trebuia să facă o altfel de căsătorie. M-am tras deci, în lă-

turi, la timp. El s-a căsătorit bine și în trei-patru ani a ajuns profesor la facultate.

— Mă întreb : cîte femei ar fi făcut un gest ca dumneavoastră ?

— Eu l-am făcut... Nu mi-a fost ușor, crede-mă... dar am fost mulțumiă și liniștită... și puțin mîndră de mine.

— Nu prind încă legătura cu operația dumneavoastră.

— N-aș fi vrut ca Bendiu — care a ținut mult să mă opereze — să vadă urmele pe care anii ți le lasă. El are o anumită imagine despre mine... cea cu ani în urmă...

— Și cum ați reușit să nu vă opereze el ?

— A lipsit vreo nouă zile din Capitală. A fost șeful delegației care a participat la congresul medical de la Viena.

— Pricep acum.

— Cînd vrei ceva, cu hotărîre, ai putința să ieși din impas.

— Cum de v-ați oprit însă, tocmai la docentul Mușu ?

— E un bun operator, interesat sută-n sută și acaparat cum e de lucru și unilateral, nici nu auzise de existența mea.

— Nu mai spuneți !

— Pe cuvînt !

— Nu citise nici o carte de dumneavoastră ? !

— Nici măcar nu frunzărise.

— Extraordinar !

— Să vezi ce ochi făcea, în primele zile după operație, cînd îmi vedea camera plină de lume, de flori... Doamne, Doamne !

— Cred !

— Mi-a cerut într-o zi, insistent, o carte — o carte cu dedicație. I-am făcut aproape o colecție completă. Sînt curioasă să-i cunosc impresiile. M-a făgăduit că-mi scrie, după ce va termina de citit teancul de cărți. Dar nostimada știi care a fost ?

— Nu bănuiesc.

— N-a vrut să primească decît jumătate din onorariul fixat. Așa ceva nu mai făcuse Mușu!

— Frumos era să nu fi pretins nimic.

— Pînă acolo n-ar fi putut merge el... și-apoi, n-aș fi primit eu.

— Nu vă oboseau vizitatorii, doamnă?

— Da, și nu. Am avut atîtea manifestări de prietenie, de afecțiune... din partea atîtora!

Satisfacția, mîndria, se simt — deși doamna Frîncu n-ar fi dorit lucrul acesta.

— Ileana Diamandescu v-a văzut?

— A fost de cîteva ori... da. Foarte drăguță. Mi-a trimis însă zilnic flori și în mai multe rînduri cutii cu bomboane. Dar de ce te-ai gîndit tocmai la dînsa?

— De, știu și eu... întîmplător...

— Uneori subconștientul spune multe.

— Eu zic să lăsăm psihanaliza deoparte.

— Știi că Suzana Negulescu e măritată?

— Căsătorită?! Nu, n-am știut pînă acum.

— Cu avocatul Eftimie Sava. O căsnicie destul de fericită.

— Mă bucur sincer.

— Muncesc amîndoi și amîndoi cîștigă bine... foarte bine chiar.

— Mă bucură și asta.

— Au doi copilași... îngeri, nu alta!

— Au doi copii?!

— O fetiță și un băiețel... gemeni... tare drăguți și-i cresc cu o grijă! Au împlinit doi anișori. Doamna Frîncu, ca să-i abată gîndul: Despre Margot Dianu și generalul Mărculescu știi noutăți?

— Absolut nimic. El e general acum?

— De anul trecut. Și fiindcă suferă de inimă, s-a pensionat.

— O afecțiune mai serioasă?

— Mda, serioasă... însă îl ferește și-l îngrijește cu dragoste, cu devotament, Margot. Ea s-a retras definitiv din teatru.

— Nu era lipsită de talent, dar se suprapreţuia şi, datorită legăturii ei cu un om influent ca Mărculescu, şi directorii de teatru, şi regizorii îi căutau în coarne... iertaţi-mi expresia.

— Ai dreptate. Însă după atîţia ani de teatru, tînără încă, preţuită şi lăudată, nu e uşor, cred, să pui punct unei astfel de activităţi... şi aşa, dintr-o dată...

— Şi eu găsesc că a făcut un gest frumos şi de curaj.

— Au o fermă lîngă Bucureşti.

— Da ?

— Nu s-au lăsat, pînă nu m-au dus s-o văd. Într-adevăr, o gospodărie mare, model, iar dînşii, fermieri în toată regula.

— Bravo lor.

— S-au căsătorit civil... după o criză mai serioasă a generalului... în luna care vine fac căsătoria religioasă. Trebuie să fiu atunci şi eu prezentă, că n-am scăpat pînă nu le-am promis.

— Foarte bine faceţi ! Duceţi-vă, doamnă. Are să-i bucure şi au să se simtă onoraţi cu prezenţa dumneavoastră.

— Lasă că ai să vii şi mătăluţă.

— Pe mine m-au uitat, cu siguranţă.

— Ba, nu te-au uitat de loc.

— Ei, spuneţi dumneavoastră aşa...

— Pe cuvînt de onoare ! În ce priveşte invitaţii din X, am făcut lista împreună. Are să fie o nuntă selectă... puţini invitaţi şi aleşi cu grijă. Ai să fii mulţumit, domnule Şerbănescu.

— Să vedem dacă am să pot lua parte.

— Ai vreo rezervă ? !

— Nu... n-aş avea, dar nu ştiu dacă am să fiu liber atunci.

— Vreo teamă poate? De vreo întîlnire, de exemplu?

— Iar mă bănuiți? Iar?

— Mde... Și-l amenință cu degetul.

— Ca să vă dovedesc că mă suspectați fără motiv, am să particip sigur la nunta Mărculeștilor.

— Bravo! Dar să nu uiți cumva că mi-ai promis!

— Se poate, doamnă!

Doctorul Kirsch și maestrul Gion Lalescu, care tocmai intrau, le-au curmat aici conversația.

*

Frămîntare mare printre dascălii și școlarii din X — deci, indirect, în tot orașul: ministrul Educației Naționale, cu o suită, va inspecta mai multe școli și va împărți personal, în parcul orașului, premiile.

Programul primirii a fost întocmit în conferința pe care prefectul a avut-o în cabinetul său cu primarul orașului, inspectorul-șef școlar și delegația de directori și directoare de curs primar și secundar.

S-a hotărît, conform dorinței exprimate telefonic de ministru, să se facă o primire sobră și să se evite manifestări cu caracter politic.

O a doua conferință a avut loc tot în aceeași zi, după-amiază, în cabinetul primarului și au participat numai prefectul, primarul, directorul liceului vechi și directoarea de la externatul de fete. Atunci s-a definitivat programul primirii.

Cum trenul ministerial trebuia să sosească la 7 și douăzeci, elevele și elevii — de curs primar și secundar — au fost rînduiți pe amîndouă trotuarele, pe tot traseul de la gară la prefectură, încă de pe la orele 6 dimineața. Mai bine să aștepte, decît să sosească tîrziu, provocînd emoție comitetului de organizare, ori lăsînd goluri ce urmau să fie împlinite în ultimul moment.

Fiecare școală cu placardă, iar copiii, care cu flori, care cu steguțe de hîrtie tricoloră. La spa-

tele elevilor, public numeros : părinți, gură-cască, dar și agenți electorali și partizani politici, deoarece șeful organizației guvernamentale și prefectul au căzut de acord că trebuie făcută ministrului și gardei sale o primire impresionantă.

Cortegiul a fost astfel alcătuit : o motocicletă a poliției, mașina mică a primăriei cu inspectorul-șef școlar, cu cei doi directori de cabinet — al ministrului și al subsecretarului de stat — și șeful serviciului de presă de la minister ; cupeul prefecturii cu ministrul școalelor, subsecretarul de stat, prefectul și primarul ; automobilul mare — cît un vagon — al șefului organizației, în care au luat loc cei doi deputați și trei senatori care însoțesc pe conducătorul școalelor ; a doua mașină a prefecturii, cu cîțiva directori și directoare de școli — figuri mai reprezentative ; apoi, un întreg șir de mașini, cu parlamentarii județului, alți directori și directoare de școli, părinți de-ai elevilor și chiar umplutură, ca lanțul de masini să fie cît mai mare — să poată impresiona publicul.

Convoiul înaintează încet — aproape la pas. Elevele și elevii aruncă flori, agită steguțele, unii cîntă marșuri patriotice sau cîntece naive, școlărești. Alții, la adăpostul cîntecelor intonate de masă, imită păsări, animale, ferăstrăul, pe Tarzan în junglă... Unii, din ultimul rînd, se ciupesc, se ghiontesc, tropăie — ca să-și descarce enervarea și surplusul de energie.

Ministrul are ochii înlăcrămați și salută într-una, cu gambeta, cînd la dreapta, cînd la stînga.

Inspectorul școlar, directorul liceului și directoarea de la externat fac semne dascălilor plantați în fața copiilor, ca manifestația să fie cît mai însuflețită, iar grupul de directori din a doua mașină a prefecturii, ca uralele să continue și după ce mașina cu mărirele de la București a trecut de grupul respectiv.

Un popas la primărie, pentru ceai și schimb de vederi cu parlamentarii locali, o oră de audiențe la prefectură, apoi împărțirea premiilor în parc.

Lume multă, toalete pretențioase la unele din doamnele care au ținut să fie invitate la această serbare, nevisat prilej de flirtare la tineret și de alișveriș bun pentru vînzătorii de dulciuri sau de băuturi răcoritoare.

Programul a început printr-o pretențioasă demonstrație muzicală și sportivă. N-au putut-o urmări bine decît cei din primele rînduri. Apoi s-a trecut la împărțirea premiilor. Fiecare premiant primește cununa, diploma și teancul de cărți, ori numai diploma și cărțile — dacă nu e vorba de premiul întîi — de la ministrul școalelor. Acesta-i strînge mîna și-l felicită — pe unii îi și sărută — apoi fericitului trebuie să i se scuture mîna de subsecretarul de stat, de prefectul județului, de primarul orașului și de inspectorul-șef școlar. La fiecare premiant întîi cîntă muzica militară și apoi corul de băieți — dacă e elev — ori de fete — dacă e școlăriță.

Operația se desfășoară încet; zăpușeala e mare, iar plictiseala face progrese îngrijorătoare. De la o vreme, reprezentația asta nu mai e urmărită decît de părinții, rudele și invitații celor ce așteaptă să fie miruiți.

Dacă nu se pornea o scuturătură de nori care a împrăștiat mulțimea adunată în parc, cine știe cît ar mai fi durat serbarea.

La prînz, masă mare și cu discursuri aranjate din timp, la șeful partidului.

După-amiază au fost vizitate, pe fugă: liceul vechi, școala normală de fete, liceul comercial de băieți și s-a pus piatra fundamentală la o școală primară — mai fusese pusă o dată de prefectul județului.

La 6 și jumătate s-a desfășurat, în sala Teatrului Național, festivitatea împărțirii decorațiilor la membrii corpului didactic. A plouat cu decorații — ca

să fie lumea mulțumită. N-au primit cei deocheați, cei mai de curînd intrați în învățămînt și cei pe care inspectorul-șef, directorul liceului și directoarea de la externat au ținut să fie omiși.

Seara, la terasa de la parc, a avut loc un mare banchet, dat de asociația locală a comitetelor școlare, care s-a transformat, pînă la urmă, într-o manifestație cu caracter politic.

Într-un tîrziu, Camil Barbu l-a luat de braț pe Miron Șerbănescu, s-au strecurat binișor, iar acum se plimbă amîndoi, sub bătaia lunii, pe una din aleile mai lăturalnice ale parcului.

Se aude orăcăitul broaștelor din lac, ajung vag melodiile executate de cele două orchestre angajate pentru banchet, iar cînd și cînd fîlfîie, moale și nesigur, cîte un liliac.

— Mă simt obosit și dezgustat.

— Păcat de bietul ministru... Se zice că e bine intenționat și are inimă bună.

— Ce folos, dacă e manevrat așa de ușor !

— Asta de azi fu, adică, inspecție didactică ?

— Firește ! Inspectezi școlile cînd sînt în vacanță și cînd totul e rînduit și lustruit, ca la orice vizită cunoscută cu cel puțin două săptămîni înainte !

— Așa i-au întocmit regizorii de aici programul.

— Să fi reacționat... doar ești ministru !

— Tocmai de aia, nu poate — fiindcă este și vrea să mai fie ministru. Dar ai văzut ce bucuroși erau dascălii noștri cînd primeau decorația și strîngerea de mînă a ministrului ?

— Da, zău ! Mă și gîndeam : cu nimica toată poți împăca sau momi pe acești copii mari. S-au distribuit aproape numai decorații mărunte...

— Lasă că și tu aveai o față radioasă !

— Mărturisesc că am fost întrucîtva emoționat... și regret că nu m-am putut stăpîni.

— Dar parcă era vorba să refuzi decorația ? Nu ?

— M-am răzgîndit : Le-aș fi ratat programul... nu făcea... așa e ?

— Puteai să lipsești și o refuzai pe urmă.

— Da... s-ar fi putut...

— Sau n-ai avut curajul să faci un astfel de gest ?

— De, știu eu...

— Ori ți-a făcut plăcere, fiindcă a fost o decorație ceva mai răsărită ? — așa, ca pentru un agent electoral de mîna a doua.

— Devii răutăcios, Camile !

— Am tăcut atunci.

— Ce zici de-atîtea laude, de atîtea lingușiri cîte s-au debitat astă-seară ?

— Ministrul era vădit jenat.

— Cred că-i făcea totuși plăcere... altminteri, ar fi curmat la un moment dat această prelungită debitare de platitudini.

— Cum putea s-o curme ?

— Luînd cuvîntul ca să răspundă, și astfel încheia seria discursurilor.

— Da, firește. Un om politic însă trebuie să cedeze mult, să-nghită multe.

— Fiecare rol, cu avantajele și dezavantajele lui.

— Evident, dragă.

Cei doi prieteni au zăbovit mult, discutînd de una și de alta, iar cînd au pornit spre casă, la terasă, după plecarea participanților la banchet, personalul de serviciu, cel de pe la școli care dăduse ajutor și lăutarii se așternuseră pe un chef în toată regula. A rămas multă mîncare și au fost dosite destule sticle de vin și de bere.

A doua zi, ministrul, însoțitorii săi și mărirele locale au inspectat, tot pe fugă, cîteva școli primare din județ, după care oaspeții s-au îmbarcat într-o stație mică, în vagonul ministerial ce s-a atașat Simplonului. A fost prima dată cînd un tren internațional a oprit în această neînsemnată gară de pe linia principală care duce la București.

În vacanța mare, în anul acela, Șerbănescu nu s-a dus nicăieri. A căutat și a reușit să lucreze intens la noua lui carte, a făcut la începutul vacanței, cu liceul, o excursie mai mare, iar pentru a doua jumătate a lunii august a trebuit să fie prezent la București unde, „parlamentul didactic" — așa a fost denumit de oficialitate și tot așa, dar în derîdere, de gazetele de opoziție — a dezbătut, vreme de două săptămîni, proiectele de legi pentru învățămîntul secundar teoretic și normal-primar, precum și noile programe analitice.

Cu ocazia excursiei făcute cu liceul a văzut, pentru a doua oară, sălbatica dar pitorească vale a Jiului, exploatările de cărbuni de la Petroșani, iar pentru prima oară, instalațiile de la Hunedoara.

A coborît în mină, a vizitat locuințe de lucrători, cantina, sala de spectacole, cazinoul personalului superior...

A fost un program fixat — ca de obicei — de conducerea întreprinderilor și executat sub supraveghere. Totuși, a avut posibilitatea să stea, cît de cît, de vorbă cu lucrători și cu mineri și să afle, din gura acestora, despre condițiile grele de muncă și despre lipsurile pe care le îndură. Impresiile adunate se vor decolora cu anii, dar nu se vor șterge din mintea și inima lui.

Excursia a fost plină de învățături, vremea admirabilă, dar organizarea a lăsat de dorit. Cîtă deosebire de marea excursie făcută cu liceul militar prin Banat, cînd totul fusese din timp și cu grijă pregătit! Nici modificări în program, nici încurcături, corectă purtarea elevilor, iar cele trei șezători date de aceștia în Lugoj, Reșița și Oravița, au avut succes.

Profesorii și profesoarele care au lucrat în a doua jumătate a lunii august în București și-au luat rolul în serios, n-au cruțat timp și osteneală, dar nu s-au admis decît puține retușări atît proiectelor de legi cît și programelor analitice. Totul fusese stabilit mai dinainte, iar elementele influente și inițiate —

funcționari superiori din minister, inspectori generali și dascăli parlamentari — au condus dezbaterile în așa fel și au influențat cu abilitate luarea deciziilor, încît proiectele n-au suferit în economia lor, iar opinia publică a avut impresia unei rodnice colaborări între reprezentanții ministerului și cei ai corpului didactic.

Aceștia din urmă, deși rezultatele trîmbițatei colaborări au fost minime, s-au simțit totuși măgulițI că li s-a cerut contribuția ; au urmărit cu satisfacție comunicatele apărute în gazete, au luat parte la ceaiul de la Președinție, la recepțiile date de Ministerul Educației Naționale și de ministru personal, au avut înlesniri de masă și găzduire, bilete gratuite la diferite spectacole, au primit foi de drum și misie pentru zilele de lucru. Deci, au avut destule motive să se simtă mulțumiți — marea lor majoritate.

În penultima zi de lucru a comisiilor pentru definitivarea proiectelor de legi și de programe analitice, profesorul Miron Șerbănescu a primit înștiințarea ca, în ziua următoare, la orele 7 și 30 dimineața să fie prezent la subsecretarul de stat al școalelor.

În fața cabinetului acestuia, ușierul povestea ceva unui grup alcătuit din patru domni și două doamne. Cînd s-a oprit în dreptul grupului, ușierul l-a întrebat :

— Domnul ? La domnul ministru-ajutor ?

— Sînt chemat pentru 7 și jumătate de dl. subsecretar de stat.

— Așteptați dumneavoastră, că acum sînt înăuntru domnii parlamentari.

— Așa de dimineață lucrează cu domnii parlamentari ? !

— De la 6 și jumătate. Domnul ministru ăl mic nu poate dormi, așa că la 5 și jumătate se înființează regulat la minister. Să așteptați și dumneavoastră... n-am ce să vă fac,

— Am să aștept.

Ușierul adresîndu-se din nou celorlalți :

— După cum vă spuneam, în fiecare zi fac rînduială pe biroul domnului ministru-ajutor : în glastră, flori de cîmp ; peniţe noi în tocuri...

— Nu folosește stilou ?

— Nu ! Sugativă nouă și groasă la cele două tampoane...

— Două are ?

— Unul pe care îl întrebuinţează dumnealui, mai greu... altul, mai mic, pe care-l manipulează cine vine cu hîrtii de semnat.

— Interesant ! Ușierul se întoarce către cel care a exclamat, zîmbește și continuă : — La mijloc, o coală de hîrtie ministerială ; în dreapta hîrtiei, două creioane „Hardmuth" nr. 2 ; în stînga, două creioane colorate și guma — gumă „Elefant".

— Cu hîrtia ce face ?

— Ia mereu însemnări.

— Ce fel de însemnări, bre ?

— Ce vorbește cu cei care vin în audienţă... fieștecare își spune păsul, cere ceva...

— Aha !

— La prînz, cînd domnul ministru pleacă, eu iau frumușel hîrtia, o rup mărunt și arunc la coș firimiţele.

— Cum asta ? !

— Nu te-ntreabă domnul ministru de notele lui ? !

— Niciodată !

— Atunci, de ce le mai ia ?

— Așa, ca să fie lumea liniștită.

Rîde, zburlindu-și mustăţile. Tot grupul s-a molipsit.

Parlamentarii au ieșit bine dispuși și vorbind tare. Toţi cei de pe sală, la un gest larg al ușierului, au intrat în biroul șefului de cabinet. Acesta i-a notat pe o foaie de bloc și a trecut alături, ca ministrul să indice ordinea în care să fie introduși.

După cele două doamne și colonelul invalid, a venit rîndul lui Șerbănescu.

— Am onoare, domnule ministru.

— Bună dimineața, dragule — și trecînd forfecuța în stînga, îi strînge moale, cu dreapta, dreapta pe care acesta i-a întins-o cu oarecare sfială.

— Ei, cum merg lucrările parlamentului nostru?

— Sînt ca și încheiate, domnule ministru.

— S-au făcut progrese simțitoare, așa e? Cu hamalîcul ăsta de la minister, n-am mai putut trece pe la comisii.

— Au fost discuții lungi, pasionate... unele și interesante...

— Rezultatul? El contează.

— Mici modificări... pe ici pe colo.

— Ceea ce înseamnă că în comisiile restrînse, care-au redactat anteproiectele, s-a lucrat de nădejde.

— S-au propus destule modificări juste, originale, dar nu s-au admis.

— Cu originalitățile lor s-ar fi denaturat, cu siguranță, structura anteproiectelor.

— De, poate... însă ar fi avut de cîștigat.

— Lucrurile rumegate pe-ndelete, sucite și răsucite, nu pot fi schimbate la inspirația sau la cheful primului venit.

— Eu îmi rezerv dreptul să fac o serie de observații în cîteva articole pe care le voi publica în *Școala nouă*.

— Cum merge revista?

— E bine răspîndită... abonamentele însă se încasează greu... așa sînt dascălii noștri.

— Ministrul apreciază în chip deosebit această publicație și sîntem dispuși s-o subvenționăm serios.

— Cu ce condiții?

— Condiții... nu e termenul just. Am dori însă ca revista să aibă o atitudine mai binevoitoare... mai înțelegătoare față de strădaniile noastre. Să țină

seamă și de greutățile, de piedicile ce avem de întîmpinat... de complexitatea problemelor.

— Domnule ministru, eu vă mulțumesc pentru buna dumneavoastră intenție, dar n-aș putea primi... e imposibil !

— Cum, de ce imposibil, dragule ? !

— Tocmai independența, totala independență a făcut tăria acestei publicații.

— Eu credeam că nivelul la care s-a menținut constant.

— Și una, și alta. În orice caz, va trebui să pun problema celor doi colegi care sînt coproprietari și care fac parte din comitetul de direcție.

— Nu cred să-i mai intereseze chestia asta.

— Nu înțeleg, domnule ministru.

— Petculescu a fost numit pe data de 1 septembrie lector la Dijon, și trebuie să plece.

— Mai rămîne Damian Panu.

— Ieri a fost trimisă la Monitor și numirea lui.

— Tot ca lector ? !

— Nu, conferențiar la Politehnica din Timișoara.

— Ministerul a făcut două numiri bune... sînt elemente temeinic pregătite.

(Înțelege, dar nu poate justifica graba și prețul cu care cei doi colegi au căutat să se plaseze. Mai multe iluzii își făcuse de Panu care, în timpul celei de a doua guvernări averescane, primind fără obligații politice postul de inspector-șef, dar văzînd ce i se cer și ce așteaptă politicienii de la dînsul, a demisionat zgomotos.)

— Vezi că domnul ministru nu are în vedere numai partizani politici ?

— E frumos, desigur... numai să nu aibă alt cîntec numirile astea.

Subsecretarul de stat se face a nu prinde sensul remarcei lui Șerbănescu. Privind în gol, bate mașinal toba pe marginea biroului.

— Nu știu de ce m-ați chemat, domnule ministru ?

— A, da, dragule !

Pune coatele pe birou, reazimă bărbia de podul palmei de deasupra și căutînd zîmbitor la Șerbănescu :

— Activitatea dumitale ne e bine cunoscută... foarte bine cunoscută — și domnului ministru și colaboratorilor dumisale.

— De unde să mi-o știe domnul ministru ? !

— Nu i se raportează oare tot ? Nu citește regulat revista dumitale ? Hm !

— M-ar bucura să fie așa.

— Așa și este ! cum îți spun eu. Domnul ministru, dragule, îți oferă postul de inspector de specialitate pentru licee și școli normale. La rîndul meu, te rog să primești această sarcină de încredere și răspundere. Avem nevoie, în opera mare de înnoire la care pornim de la toamnă, de elemente distinse, de oameni de caracter.

— Domnule ministru, vă mulțumesc călduros, dar mi-e imposibil să primesc.

— Bre, bre, bre ! De ce, dragule ? !

— Nu sînt făcut eu pentru funcție de control. Mă simt foarte bine la catedră... acolo este, într-adevăr, activitate pozitivă.

— Greșești, dar greșești ! Ca să îndrumezi pe atîția dascăli, a căror activitate va da roade din ce în ce mai bune, datorită tocmai influenței organelor de control, nu înseamnă operă pozitivă ?

— Eu rămîn la părerea mea... vă rog să nu mi-o luați în nume de rău.

— Uite ce : primește postul, și-ți promit că în maximum un an vei fi făcut inspector general. Știi, nu se poate dintr-o dată... avem destui partizani — unii cu strălucite state de serviciu.

— Tocmai. De ce să ocup eu locul unui devotat ? Nu ar fi drept...

— Fiindcă mă grăbesc, dragule, încă o propunere — ultima : dacă vrei postul de inpector-șef al regiunii dumitale, îl poți căpăta numaidecît, cu condiția să te înscrii în partid — simplă formalitate,

în fond. O pretinde însă șeful organizației, și nu ne putem permite să supărăm un elector de talia lui, vechi ministeriabil și unul care finanțează serios partidul.

— Încă o dată vă mulțumesc, dar n-am de gînd să-mi părăsesc catedra. Nu-mi surîde, vă rog să credeți, nici una din propuneri, fiindcă țin să rămîn dascăl și numai dascăl.

Întinzîndu-i mîna și mușcîndu-și ușor buzele :

— Mai gîndește-te, dragule. Cu bine, domnule profesor, și mai reflectează dumneata.

— Am onoare să vă salut, vă mulțumesc încă o dată, și vă rog să considerați răspunsul meu ca răspuns definitiv.

Străbătînd Cișmigiul, fără să se grăbească și tot analizînd atitudinea și propunerile subsecretarului de stat de la Educație, Miron Șerbănescu și-a dat seama că, fie că ar primi un post în control, fie că ar rămînea la catedră, revista tot nu o mai poate scoate.

Colegii Petculescu și Panu, plasați bine acum, au fost de părere, ca să se poată acoperi datoriile din trecut și să se mărească tirajul publicației, să se accepte subvenția oferită de ministru. În vreo două rînduri au adus ei vorba despre subvenționare.

Dacă Șerbănescu a refuzat categoric să pună revista la dispoziția Asociației profesorilor secundari, cu atît mai mult va refuza s-o transforme în instrument al oficialității.

Încă o încercare care a dat greș. Îl doare, firește, dar lovitura piezișă ce a primit îl îndîrjește în hotărîrea luată, de la care nimeni și nimic nu-l va putea abate. Decît să apară cu zgardă, revista va muri — dar va muri onorabil.

*

Ilarie Martinescu a căpătat o nouă avansare și a reușit, în sfîrșit, să fie mutat la București. Transferarea în Capitală înseamnă, și pentru dînsul, reali-

zarea unei năzuințe de prim ordin. Dacă i-ai cere să se analizeze, nu ar putea să te lămurească de ce dorea numaidecît să plece dintr-un oraș mare cum este X, unde avea și legături de familie și prieteni, unde era cunoscut și apreciat, unde activase în cîmpul literilor și recoltase oarecari succese.

Dacă nu se căsătorea, nu ar fi reușit să se mute la București. Domnișoara Melinescu i-a adus drept zestre un apartament mobilat, într-un bloc semicentral din Capitală, un trusou frumos și mutarea, ca președinte, la secția de notariat a Tribunalului Ilfov.

Înainte de plecare, Martinescu a ținut să dea o masă la cîțiva dintre prietenii săi. Printre cei invitați s-a numărat și profesorul Miron Șerbănescu. Acesta a fost mirat la început — și avea de ce. Aflase că nu erau decît 14 invitați, iar de cînd refuzase să-i scrie o prefață pentru al doilea volum de epigrame, relațiile dintre el și Martinescu se răciseră. Unele aluzii și tatonări, în timpul mesei, l-au făcut să înțeleagă că judele epigramist intenționează să-și înnoiască solicitarea, la cel de al treilea volum în curs de pregătire.

Masa a fost veselă — ca între bărbați, pentru o avansare importantă, apoi s-au nimerit vreo doi oameni de duh iar Martinescu s-a aflat, tot timpul, în bună dispoziție. S-a discutat de toate, s-au făcut glume, s-au spus anecdote — unele fine, spumoase, altele de-a dreptul porcoase.

La un moment dat, Ionescu-Vîrtejani, ca și cînd și-ar fi adus aminte :

— Măi Ilărică, tu veneai ieri de la București : ce-i, mă, cu amicul nostru Craiu ? Dar nu brașoave!

— Așa, zău, Martinescule !

Și încă alte întrebări, care s-au pornit din diferite puncte ale mesei, dovedesc că e vorba de o chestie importantă, arzătoare, care pasionează pe cei mai mulți — dacă nu chiar pe toți.

— E lată rău !

— Taci, frate !
— Nu mai spune, bădie !
— Scandal mare !
— Ia povestește-ne și nouă !
— Așa, bre, dă-ne unele precizări, că după zvonurile care circulă aici, nu te poți lua.
— Informația din gazetă e adevărată.
— Zău ? ! Nu mai spune !
— Prin urmare e implicat și Ignătescu în panamaua cu perimetrele petrolifere ?
— Pînă peste cap !
— Tiii !
— Vezi unde te duce lăcomia ?
— Propriu-zis, nu e dînsul de vină.
— Nuu ? ! Dar cine atunci ?
— Poate afurisitul de ghinion ?
— Nevastă-sa, nene, nevastă-sa !
— Eram sigur că i se-nfundă o dată și o dată !
— Nici că se putea altfel !
— Vezi ce înseamnă, domnule, să te căsătorești cu o femeie de condiție îndoielnică ?
— Fără pregătirea necesară pentru rolul ce avea să joace.
— Incultă, ambițioasă, lacomă.
Pe această temă s-a pornit o adevărată discuție și s-au lansat tot felul de comentarii și explicații.
— Din punct de vedere juridic, cum stau lucrurile ?
— De eliberat, îl eliberează... s-a mișcat tot partidul.
— Se putea altfel ? ! Faimoasa solidaritate !
— Îl apără, alături de trei vedete ale baroului Capitalei, și nepoată-sa.
— Taci, domnule !
— Pe cuvînt de onoare !
— Frumos din partea ei !
— Chiar foarte frumos !
— De, nu se uită, cu una cu două, dragostea dintîi.

— Va ieși însă basma curată pînă la urmă? Ce crezi tu?

— Greu de spus de pe acum.

— Are legături puternice Craiu.

— Iar partidul liberal e încă tare și-și are infiltrații în toate sectoarele statului.

— Dar nu uitați că trebuie să aibă și dușmani mulți, amicul nostru Craiu.

— Asta, una la mînă.

— Da, da.

— Că un pretendent important mai puțin, cînd e vorba de un subsecretariat ori de un minister, împacă pe mulți... ehei!

— Te cred, amice. Dar ce naiba mai voia, că doar era destul de bogat? Se vorbește că se băgase în două-trei consilii de administrație... consilii grase.

— Nu auzișI, nene Dinule, că femeia e de vină?

— Să se satureatunci!

— Poate i-a fost dat să plătească păcatul făcut.

— Care dintre ele, că are cam multe?

— Din cauza lui, bietul Dumbrăveanu a apucat darul beției, și a trebuit să se pensioneze mai devreme.

— Cam trăgea el la măsea și înainte — fie vorba între noi.

Dar curînd, oricît de pasionantă era arestarea lui Tase Ignătescu-Craiu, s-a trecut și la alte chestiuni. Masa s-a terminat, pentru mai mult de jumătate din numărul celor invitați spre a sărbători avansarea și mutarea la București a magistratului Ilarie Martinescu, cînd s-a luminat bine de ziuă.

Școala s-a început și în anul acela peste termenul anunțat, nu la aceeași dată la toate școlile, cu detașările întîrziate, cu suplinitori încă nenumiți toți. Adică o stare de lucruri anormală — firească, explicabilă pentru primii ani școlari de după război, dar această situație anormală se prelungea, de parcă s-ar fi stabilizat.

Camil Barbu, fiindcă nu și-a putut vinde la timp prăvăliile din București, și-a amînat plecarea la Paris pentru la primăvară. Din prevedere, și-a luat un concediu de studii pe șase luni, cu începere de la 15 martie. Are tot timpul să vadă cum se va simți acolo. Dacă va fi mulțumit, își înaintează demisia și rămîne definitiv în Franța.

Între Anul Nou și Bobotează a căzut la pat Tache Șerbănescu. La început s-a crezut că e o simplă răceală. A treia zi pe seară, cînd a fost chemat un alt doctor, s-a știut precis că e vorba de o dublă pneumonie. Consultul, făcut a doua zi dimineața, a confirmat întru totul diagnosticul din ajun. Cu toate îngrijirile medicale, boala evoluează rapid, iar deznodămîntul pare de neînlăturat.

Seara, tîrziu. Deși abajurul răsfrînge pe masă toată lumina lămpii, Mironel a adăugat un supliment de abajur, croit dintr-un jurnal ilustrat, cu hîrtia groasă și lucioasă.

El s-a așezat în fotoliul de lîngă gura sobei și privește dus pe gînduri la mormanul de jeratic. Sora de caritate doarme alături — în birou. Miron Șerbănescu s-a gîndit la multe în seara asta, iar acum, obosit, luptă cu somnul și ascultă parcă tăcerea grea — de afară și din cameră. Respirația bolnavului e ușoară și regulată.

— Mironele !... Mironele !

Nu i se pare. L-a strigat, într-adevăr, bătrînul.

— Da, tată. Dorești ceva ? Numaidecît !

— Un strop de limonadă aș vrea... dacă nu te superi... După ce soarbe cîteva înghițituri : Mulțumesc, Mironele. Dar de ce nu vrei tu să te culci ? ! Dacă am nevoie, sun clopoțelul ori te strig.

— Dar nu-s obosit... de loc nu mă simt obosit !

— Ei, asta !

— Și nici nu mi-e somn, zău !

— De ce să te chinuiești, bre ?

— Nu spune așa, tată dragă ! Ce vorbă-i asta ?

— Dacă nu ești obosit, atunci vino mai aproape de mine... să stăm de vorbă.

Miron și-a adus fotoliul pînă lîngă pat, a șters de sudoare fruntea bolnavului, i-a prins o mînă în palmele lui și-l privește cu milă și drag. El ar ține mult ca bătrînul să deslușească numai dragoste și încredere în privirea îndreptată asupra lui.

— Eu mă duc, tatule... mă călătoresc...

Mironel a tresărit. Își mușcă buza de jos și-și ține respirația ca să nu-i dea lacrimile.

— Nu înțeleg ce vrei să spui dumneata.

— Am să te părăsesc curînd... curînd de tot... simt bine asta...

El, afectînd veselie :

— Mă faci să rîd, zău ! Cînd doctorii spun, dar toți trei spun că mergi spre vindecare ! Numai că evoluția boalei e mai înceată la dumneata... atîta tot.

— Merg sigur, da... spre cimitir însă.

Glasul tulbure, săltat, și o undă de tuse dogită trădează, ca și lucirea ce-a scăpărat sub sprîncenele stufoase ale bătrînului, o subită pîlpîire de înveselire.

— Tată !

— Nu trebuie să te mîhnești, dragul meu... mi-a venit și mie scadența...

— Mai bine stai liniștit... te obosești dacă vorbești prea mult.

— Nu mai contează acum la mine.

— Te rog să-nchizi ochii ! Somnul, cum repetă mereu doctorii, la vîrsta și boala dumitale, este un tonic minunat.

— Fleacuri, tată. Ascultă tu colea : de ce să ne mai ascundem după degete ? Eu știu mai bine decît toți doctorii, că mai am puțin de trăit. Plec din lumea asta liniștit... da, liniștit...

— Ei, tată-tată !

— Sînt împăcat, fiindcă eu cred, băiete, în viața viitoare. Nu prea cred în obiceiurile de la înmor-

mîntare, în pomeni... totuși, aș vrea să mi le faci toate... cum am apucat eu din bătrîni... Întreabă pe părintele Toader... el le știe bine rostul și soroacele.

— Tată, n-aș fi vrut să vorbim despre astfel de lucruri, fiindcă eu sînt convins că ai să trăiești încă mulți ani... totuși, fiindcă ții dumneata, n-am să te contrariez. Îți promit solemn, tată dragă, că dorința dumitale va fi împlinită întocmai.

— Îți mulțumesc, băiete.

— Și mai am o dorință... încă una, și ultima.

— Te rog să-mi spui deschis tot ce te frămîntă ori te apasă... deși, încă o dată, e prea devreme acum!

— Aș vrea, cînd poți, să mă duci la București... să mă așezi în același mormînt cu maică-ta... Noi am ținut unul la altul și ne-am împăcat tare bine...

— Chiar dacă nu mi-ai fi cerut dumneata asta, eu tot o făceam... era de la sine înțeles pentru mine! Aș vrea mai întîi să avem cavoul nostru... un cît de modest cavou.

— Îți mulțumesc, Mironele. Îi duce mîna la buze și i-o sărută.

— Tată! Ce-nseamnă copilăria asta?! Ia închide mai bine ochii că te-ai obosit!

— Am greșit socoteala... aș mai avea încă o dorință... acum chiar că închei.

— Ce anume?

— Să te-nsori, dragul tatei... prea rămîi singur, iar singurătatea ție nu-ți prieste... S-a dus biată maică-ta, iar acum mi-a sunat și mie ceasul...

— Îți promit, cu toată sinceritatea, că voi face și pasul ăsta.

— Să trăiești, Mironele, și să-ți dea Dumnezeu o tovarășă după gîndul și inima ta!

Mîna îi tremură, ochii îi înoată în lacrimi.

După ce bolnavul a adormit, Mironel și-a dus la loc fotoliul și privind la jeraticul ce prinsese pe alocuri un strat subțire de cenușă gri-albăstrie, a

început să plîngă. Un plîns bogat, potolit, care era firesc și necesar după încordarea maximă la care se supusese.

A' doua zi, pe seară, Tache Șerbănescu a trecut în lumea dreptților.

A avut o înmormîntare frumoasă. Lume destulă, vremea bună. Toate regulile de la înmormîntare au fost ținute grație unei vecine — văduva colonelului invalid Milian Dudescu.

Cu doi ani în urmă, cînd cu focul de la doamna Dudescu, răposatul Șerbănescu și Miron au dat ajutor neprecupețit la salvatul lucrurilor. De atunci s-au stabilit legături mai strînse între dînșii și cucoana Smaranda.

Doamna Dudescu e moldoveancă de felul ei și deși moale în aparență, e o femeie destul de bărbată. Necazurile au călit-o, iar înmormîntările alor ei i-au întipărit bine în minte obiceiurile ce se cer a fi respectate la această tristă împrejurare.

Cînd au plecat toți ceilalți, după masa de pomenire, a rămas numai Camil Barbu.

— Dacă aș ști că nu te incomodez, eu aș dormi la tine, Mironele. Sînt tare obosit, iar la mine, cu siguranță, e frig în cameră.

Șerbănescu a simțit și a apreciat grija și delicatețea sufletească a prietenului său.

— Îți mulțumesc chiar, pentru propunerea asta, Camile dragă.

Și Camil Barbu, ca să-i abată gîndurile și totodată să-l obosească, a abordat tot felul de teme și i-a povestit cuprinsul a două romane franțuzești, recent citite.

De cîte ori aducea vorba Șerbănescu despre ceva trist ori în legătură cu moartea, se trudea să schimbe discuția și nu întotdeauna i-a reușit cu ușurință.

— N-ai vrea tu să ne culcăm acum ? E destul de tîrziu.

— Dacă nu ești prea obosit, Camile, să mai stăm niţeluș... mi s-a speriat somnul.

Profesorul Barbu se căznește să găsească un nou subiect de discuţie. Titlul unei telegrame de pe ultima pagină a gazetei rămase pe colţul biroului îi vine în ajutor.

— Ei, ce zici de criza economică din America?

— Formidabilă! Curat, stil american!

— Am impresia că se întinde... că înaintează vertiginos și în toate direcţiile. Cu interdependenţa care există între state, să nu te mire.

— Oare tendinţa de autarhie, care se generalizează și se accentuează, n-o fi zdruncinat faimoasa interdependenţă economică?

— A slăbit-o, în oarecare măsură, în unele puncte ale globului. Dacă două sau trei ţări mari, care au mijloace puternice și sînt dispuse să facă sacrificii sîngeroase, vor reuși să atingă un grad mai ridicat de autarhie, cele mici, chiar dacă le-ar urma orbește exemplul, nu vor izbuti.

— Ai dreptate.

— Asta înseamnă că valul ne va ajunge și pe noi.

— Ne-a și ajuns, cred. Ce alta să însemne băncuţele care se închid, ciupercăria de întreprinderi care cad la pămînt, cooperativele care dau faliment?

— Dobînzile enorme, apoi?

— Da, și asta e un simptom.

— Vom putea oare rezista, și în ce măsură?

— Cred că da. Sîntem o ţară agricolă, n-avem mase mari de lucrători industriali, ca șomajul să constituie o problemă cu adevărat îngrijorătoare.

— Industria noastră, apoi, lucrează pentru piaţa internă — aproape numai pentru piaţa internă.

— Just. Se întinde sărăcia, se consumă mai puţin... dar tot se consumă...

— Oare criza asta va atinge și Uniunea Sovietică?

— Nu cred. E mare cît un continent, are bogăţii uriaşe şi de tot felul, mînă de lucru berechet...

— Mai trebuie luat în consideraţie şi sistemul social instaurat acolo şi care, cu toate măsurile sau loviturile date de statele capitaliste, se consolidează.

— E curios, cît de puţin cunoaştem noi despre cele ce se întîmplă în Rusia Sovietică.

— Propaganda pe de o parte, puţinele cărţi care ajung pînă la noi şi subpreţuirea problemelor sociale, pe de altă parte.

— Iată, îmi pusesem în gînd, ca în vara ce trecu să mă apropii, cu toată atenţia dar şi cu spirit critic, de marii clasici ai socialismului... proiectul a căzut baltă. Ba vine una, ba vine alta... Dar tot trebuie să-mi găsesc timp... e o lacună serioasă în cultura mea care se cere a fi împlinită.

— În cultura celor mai mulţi dintre noi, mai exact.

— Trebuie să te informezi în măsură suficientă şi direct de la sursă, ca să poţi cîntări atît osanalele cît şi injuriile ce se aduc socialismului.

— De acord cu tine.

Discuţia, pornită pe această temă, a lăstărit în dreapta şi în stînga, a durat încă vreo jumătate de oră, după care, doborîţi de oboseală, s-au culcat.

A doua seară, Camil Barbu s-a înfiinţat devreme. A adus un pachet cu mezeluri, caşcaval, chifle şi pricomigdale, o sticluţă de vin vechi şi una de borviz. Au mîncat cu măsură, au băut cu şi mai multă măsură şi s-au apucat iar de vorbă.

Înainte de-a se culca :

— Cum ai de gînd să te gospodăreşti de-acum înainte ?

— Am să ţin servitoarea, firește, dar am să iau masa la şcoala de menaj... m-ar costa prea mult la restaurant.

— Dar seara ? La şcoala de menaj se gătește numai pentru dejun.

— La restaurant cîte-o dată... de cele mai multe ori am să iau ceva în casă : o cafea cu lapte, mezeluri, ouă... mă descurc eu...

— Nu e rea ideea.

— Ai avea tu de propus o altă soluție ?

— Poate... cred că da...

— S-aud, atunci.

— În situația în care te găsești tu, îți trebuie — așa cred eu — căldura unui mediu de familie.

— Atunci îmi recomanzi o însurătoare urgentă?

— O, nu, nu !

— I-am făgăduit tatei, dar nu înțeleg să fac pasul ăsta în doi timpi și trei mișcări.

— Nu m-am gîndit la soluția asta... te rog să mă crezi !

— Atunci ?

— În casa asta mare, care era bine ținută datorită dragostei și hărniciei lui conu Tache...

— Așa este... da...

— ... ai să te simți prost.

— Sigur că n-am să mă simt bine.

— Eu, în locul tău...

— Ei, ce-ai face ?

— Aș lăsa casa de la sf. Gheorghe și mi-aș găsi o pensiune ca lumea.

— Nu e ușor să dibuiești la noi așa ceva.

— Eu aveam de gînd să-ți fac două propuneri... la una însă am renunțat... cred că o să-mi dai dreptate.

— Anume ?

— Doamna Mariana Frîncu, una din soluții.

— Casa bine îngrijită, drept, dar prea multă lume vine acolo... nu găsești ?

— Asta m-a și făcut să renunț la prima propunere... plus faptul că e suferindă scriitoarea noastră. Evident că nu ai fi fost obligat să tot ieși din camera ta, dar nici să-i ignorezi vizitatorii nu s-ar fi putut.

— Sigur, frate, sigur! Treci, te rog, la a doua propunere.

— Doamna Dudescu. Are casă mare — poţi depozita toată mobila acolo — e o gospodină de prima clasă, femeie serioasă şi care se apropie de şaizeci de ani — poate i-a şi împlinit... deci gurile rele n-au ce cleveti.

— Ar fi o idee... da... da... îţi mulţumesc, prietene.

— Ca să nu-i fie urît, de vreo patru-cinci ani, de cînd a murit colonelul, a ţinut în gazdă cîte-o profesoară.

— Ştiu asta.

— A rămas acum fără pensionară — domnişoara Cîrpeneşanu urmînd să se mărite, s-a detaşat la Tîrgu-Jiu.

— Să mai mă gîndesc, Camile.

— Cred că e cea mai bună soluţie.

— Şi eu cred... dar să mai mă gîndesc, dragul meu.

*

La vreo săptămînă, profesorul Şerbănescu s-a mutat în gazdă la doamna Smaranda Dudescu. În cursul celei de a doua săptămîni şi-a transportat acolo toată mobila. Parte a intrat în hol şi în odaia mare ce i-a fost rezervată — dormitor şi birou; restul, în magazia nouă, de zid, de lîngă grajd.

Şerbănescu şi-a înştiinţat proprietarul — medicul unei circumscripţii din judeţ — că de la sf. Gheorghe nu mai poate prelungi contractul, că i-a golit complet casa şi i-o ţine oricînd la dispoziţie. Pînă ce proprietarul a putut trimite un om de încredere de la ţară, a mai păstrat servitoarea; după aceea a concediat-o — mai ales că dînsa intenţiona mai de mult să se întoarcă acasă, în Ardeal, ca să se mărite.

Şerbănescu se simte mulţumit în gazdă la cucoana Smaranda. Buna ei dispoziţie, vorba poto-

lită, accentul moldovenesc, curăţenia şi ordinea care domnesc pretutindeni, liniştea, mîncărurile aşa de bine gătite... totul, în sfîrşit, îl mulţumeşte.

L-a impresionat cultul pe care văduva îl are pentru cel ce a fost colonelul-brigadier Dudescu, decorat cu „Mihai Viteazu" şi mare mutilat de război. A putut afla — într-un tîrziu şi din gura ei — despre isprăvile lui, dar şi de viaţa de suferinţe pe care a dus-o, din cauza rănilor căpătate la Mărăşeşti, pînă ce a treia operaţie i-a curmat pentru totdeauna chinurile.

În primăvară s-a început, ca în toţi anii, cu aceeaşi grijă şi febrilitate, aranjarea grădinii. Şi cînd zici grădina cucoanei Smaranda Dudescu, trebuie să înţelegi grădiniţa de flori din faţa casei şi grădina de zarzavat din spate, care se continuă cu un petic de livadă — vişini, caişi, peri şi meri — şi se încheie cu butuci de viţă — selecţionaţi cu pricepere şi frumos rînduiţi.

În anul acela, dînd o mînă de ajutor la lucru, întrebînd şi învăţînd, Şerbănescu a prins gust de grădinărit, iar gustul acesta s-a limpezit şi întărit an de an, ajungînd o adevărată pasiune pentru dînsul. Ceea ce nu izbutise Tache Şerbănescu, i-a reuşit doamnei Smaranda Dudescu.

Tase Ignătescu-Craiu a fost scos din cauză pînă în cele din urmă. Şi-a dat însă seama, atît în cursul procesului cît şi după aceea, că dacă a fost ajutat să scape, poziţia pe care o cîştigase în partid a pierdut-o pentru mulţi ani de-acum înainte. Ca să-şi înfrîneze ambiţia şi veleităţile, şi mai ales ca să se lase pus la carantină — mai mult sau mai puţin publică — nu ar putea suporta. Mai e împins apoi, de la spate, de ambiţia în permanentă fierbere a doamnei Craiu.

Fără să clarifice raporturile cu partidul liberal, a început să militeze în sensul ideilor de dreapta.

Nu cu ocoluri și nici cu mărturisiri de credință ce se pot preta la interpretări, ci fățiș, clar și zgomotos. A întemeiat o gazetă, iar săptămînal, pentru intelectuali, scoate un supliment literar.

Flerul și experiența lui de vechi politician îi arată că acest curent e în creștere și la noi, că dacă scapă garnitura ce stă sub presiune gata s-o pornească, nu se știe dacă va mai putea să ocupe cîndva un loc bun în alt tren.

Șerbănescu s-a trezit într-o zi cu o scrisoare de la fostul lui director, prin care i se sublinia curentul de dreapta ce se accentuează în Apusul Europei, declinul democrației, datoria intelectualilor noștri de-a deschide ochii la timp, iar în finalul scrisorii i se solicita colaborarea la gazetă sau la revistă — ori chiar la amîndouă. În post-scriptum i se preciza că se plătește bine colaborarea.

Șerbănescu i-a răspuns politicos, dar asta nu înseamnă că refuzul lui nu a fost destul de net, de categoric.

Vede și el, cu îngrijorare, o subminare mai peste tot a democrației. Crede însă, cu hotărîre, într-un reviriment salutar, democrația fiind forma cea mai potrivită și sigură, ca poporul să se poată conduce prin trimișii lui firești, iar aceștia să aibă în vedere și să urmărească binele general.

Acordă importanța cuvenită familiei și națiunii, și trage nădejde ca omul deplin format în mediul familial și național să tindă și să reușească a se simți și membru al umanității întregi — al unei omeniri conștiente, solidare, înfrățite. După atîtea dibuiri, greșeli și jertfe, înfrățită în sfîrșit.

Urmărește cu atenție campaniile inițiate și conduse cu dibăcie și îndrăzneală de ziariștii și publiciștii angajați de Craiu. Îl îngrijorează violența stilului folosit ca și vîlva ce se face în jurul atacurilor pornite de cele două publicații de extremă dreaptă. Se îndoiește de sinceritatea convertirii lui Craiu — numaidecît după aplanarea scandalului cu

perimetrele petrolifere din județul Buzău. Îi înțelege starea sufletească și-i poate urmări ușor jocul.

Nici Camil Barbu nu a acceptat invitația de colaborare a lui Craiu. De altfel, pe la sfîrșitul lui martie, Barbu a plecat la Paris.

Miron Șerbănescu, cu toată împotrivirea lui, l-a condus pînă la frontieră. Amărăciunea și golul din suflet, la înapoiere, i-au arătat cîtă dreptate a avut Barbu cînd a insistat, la masa de despărțire, că e mai bine să nu-l însoțească.

În seara aceea Șerbănescu s-a hotărît să rămînă pe vară în X. E atîta liniște, răcoare și verdeață la cucoana Smaranda, că te crezi la țară. Apoi, pînă-n toamnă, trebuie să traducă și să transcrie pentru tipar romanul franțuzesc în două volume — traducere bine plătită și cu acont trimis de editor, ca să fie sigur că va avea la timp lucrarea. Și-a fixat ore de lucru zilnic, face plimbări la parc ori pe frumosul bulevard de centură și frecventează mai des cenaclul literar de la doamna Mariana Frîncu.

Pe la mijlocul lunii august a sosit de la Piatra-Neamț domnișoara Mioara Bușilă, sora vitregă a doamnei Dudescu. Între cele două surori este o mare asemănare, dar și o mare diferență de vîrstă — de peste 30 de ani.

Duduia Mioara a căpătat detașare pentru anul școlar ce vine — funcționează în învățămîntul primar. E destul de frumușică, vioaie și-i place să se resfețe. Are un curat accent moldovenesc, ca și sora ei, dar nici vorba moale și nici gesturi încete — ca la aceasta.

Cele două surori s-au înțeles să facă o încercare. Dacă domnișoara Mioara se va simți bine aici, atunci doamna Dudescu nu se desparte de gospodărie — are casa ce locuiește, iar pe unul din dealurile ce străjuiesc orașul, o vie destul de frumușică. Dacă nu, atunci se mută împreună în orașul lor natal, Piatra-Neamț. Rude mai apropiate, cele două surori nu au.

La cîteva luni numai, idila care s-a înfiripat între cei doi tineri a devenit legătură mai serioasă. Nu se poate şti dacă doamna Dudescu a prins sau nu de veste ; ea arată ca şi cînd nu ar bănui nimic. De altfel, ei se feresc pe cît pot, iar această continuă fereală dă un adevărat farmec, un fel de împrospătare şi un imbold legăturii lor.

Şerbănescu doreşte şi trage nădejde ca legătura aceasta să aibă drept final o căsătorie. Domnişoara Buşilă se lasă dusă de apă şi-i aproape indiferent la care mal o vor depune valurile — pe care nu le doreşte învolburate, deoarece nu poate suporta complicaţiile şi zguduirile.

În urma certurilor de la şcoala primară unde funcţionează Mioara Buşilă, directoarea a fost destituită, iar în locul ei, delegată domnişoara Buşilă. Aceasta a încercat să refuze numirea, dar a trebuit s-o accepte pînă la urmă.

De cînd a luat direcţia s-au pornit şi mai multe vorbe, iar scrisorile anonime au fost trimise la inspectoratul local, mai întîi, iar cînd s-a văzut că nu li se dă cursul dorit, anonimele au fost trimise direct la minister.

Într-o zi, d-na Frîncu a atras atenţia lui Şerbănescu :

— Să ştii că se cam vorbeşte prin oraş... am auzit din mai multe părţi.

Acesta, deşi a prins numaidecît despre ce este vorba, a luat o înfăţişare nedumerită şi a întrebat candid :

— Despre ce se mai vorbeşte oare ?

— Îmi place, zău ! Te faci că nu ştii ?

— Ce să ştiu, doamnă ? !

— Despre noua dumitale legătură se vorbeşte, poftim !

— Cu cine-o fi ? !

— Cu domnişoara Buşilă... şi nu mai mă enerva, te rog !

— Şi ce-o fi vrînd lumea asta ?

— Cred că se impune mai multă prudență, dacă a început să se vorbească tot mai insistent.

— Oricîtă prudență am folosi, și te rog să crezi că ne ferim și iar ne ferim — începînd cu doamna Dudescu — tot are să se clevetească.

— Dacă nu ai gînd de însurătoare, caută să nu compromiți fata... să știi că mi-e tare simpatică!

— Ne simțim foarte bine așa. Nici eu și nici dînsa nu ne gîndim deocamdată la căsătorie — mai cu seamă dînsa.

— Cum asta?!

— Se simte bine ca amantă și i-e teamă de banalitatea și uzura pe care le-ar aduce o căsnicie.

— Treaba voastră, în definitiv... nu m-amestec.

— Și totuși, legătura noastră s-ar prea putea să se termine cu o căsătorie... ca să fie toată lumea mulțumită.

— Nu ar fi exclus, dar cu dumneata, nehotărît și gelos de independența pe care ți-o dă burlăcia, lucrurile au să treneze... sînt sigură.

Pentru al doilea an școlar, s-a înnoit detașarea domnișoarei Bușilă și i s-a menținut delegația de directoare.

Într-o zi, cînd s-a întors Șerbănescu de la liceu, a găsit-o singură și cu ochii roșii.

— Unde-i țața Smaranda? — îi spune și el, de cîtva timp, cum îi zice dînsa.

— La percepție... ca să plătească fonciera.

— Dar tu, de ce ai ochii roșii?

— Ți se pare, Mironică.

— Și de ce-mi răspunzi înțepat, veveriță mică?

— ?

— E fetița supărată pe mine? Eu știu că nu i-am făcut nimic.

O apucă de mijloc, o apropie binișor de dînsul și cearcă să-i ridice bărbia cu capul.

— N-am nimic, Mironele...

— Uite, lacrimile stau gata să-ți cadă din gene!

O sărută delicat, pe amîndoi ochii. Își îndulcește apoi și mai mult glasul :

— Te rog, spune-mi : ce-i cu tine ? Dar să nu mă minți, măicuțo !

— Am avut azi anchetă — lacrimile se pornesc acum abundent.

— Cine te-a anchetat ?

— Inspectorul general Florinescu.

— Florinescu ?

— Da, de la București.

— Este un cunoscut profesor de pedagogie Liviu Florinescu... să fie aceeași persoană ?

— Da, aceeași.

— Cum, e inspector la învățămîntul primar ? !

— Și la primar, și la normal.

— Motivul anchetei ?

— Legătura noastră... au fost trimise anonime și la minister.

— Și trebuia să se dea curs unor simple anonime ?

— S-a dat, iaca !

— Lasă că repar eu totul — și cît de curînd, pușă mică.

— M-am făcut de rîs în oraș, Mironele... pînă mîine are să știe și are să vorbească întreg orașul.

— Ia nu te mai sinchisi tu de gura lumii !... Dă-o naibii de lume !

— E ușor de zis, pentru tine, ca bărbat...

— Lasă că în curînd ai să fii doamna Șerbănescu... ori nu-ți place cum sună ?

— ?

— Taci ? ! Asta înseamnă poate că refuzi ?

Domnișoara Mioara Bușilă plînge moale și continuă să tacă. Șerbănescu, interpretînd greșit atitudinea ei :

— E fericită, fetița mea dulce ? Dulce, mofturoasă și nițel încăpățînată.

— Eram fericită, într-adevăr, dacă propunerea ta se făcea mai de mult... nu acum, fiindcă te silesc împrejurările... că n-ai încotro...

— Ești de speriat! Cum poți gîndi și mai ales cum poți spune o astfel de enormitate?!

— Adevărul supără întotdeauna.

— N-am simțit, din toată atitudinea ta, că ai fi dorit lucrul acesta... dimpotrivă, am avut impresia că te complaci în rolul de amantă.

— Un bărbat — și mai ales un bărbat inteligent, ca tine — trebuia să vadă mai departe, mai adînc...

— De rîndul acesta ai dreptate, Miorico.

— Îl cunoști pe Florinescu?

— Nu... nu-l cunosc.

— Ai cum interveni ca să nu fiu înfrîntă și înjosită?

— Am să văd eu... să mai mă gîndesc... știi bine că nu prea am legături...

— Cu talentul și cultura ta, dac-ai vrea, ai putea avea o altă situație, alte legături...

— Asta-i cu totul altă poveste și mă privește numai pe mine.

Enervați, porniți amîndoi, ar fi ajuns poate la ceartă, dacă nu se înapoia de la percepție doamna Smaranda Dudescu.

După-amiază, Șerbănescu i-a luat urma inspectorului general Liviu Florinescu. L-a găsit la școala normală de fete și a fost primit numaidecît. E mai în vîrstă ca dînsul și i-a vorbit, din capul locului, deschis.

— Nu-mi spune nimic, fiindcă știu ce te-a mînat încoace.

— E posibil să se dea curs la simple anonime?! Unde-o să ajungem atunci, domnule inspector general?

— E posibil, dragă domnule Șerbănescu, dacă anonimele se repetă, conțin din ce în ce mai multe precizări, și dacă un parlamentar local, în două rîn-

duri, îi dă ministrului să înțeleagă că dacă n-ar fi foc, n-ar ieși atîta fum.

— Ticăloasă lume !

— Ticăloasă, zic și eu.

— Ați ajuns la vreo concluzie, domnule inspector ?

— Firește că am ajuns.

— Se poate afla, ori numai după ce depuneți raportul ?

— Eu, domnule coleg, aș putea zice că sînt prieten cu ministrul nostru... nu fac politică, n-am umblat după locul de inspector și nici nu mi-e plăcut, ca în loc să dau îndrumări, să mă tot țin de anchete.

— Mă bucur auzind astfel de lucruri.

— În concluzie : ministrul îmi acordă încredere și mă simpatizează, deci îmi dă mîna să spun adevărul și să stăruiesc să se facă dreptate.

— Dar și reușiți să faceți dreptate ?

— De multe ori, da. Alți inspectori sînt mai puțin norocoși — ori se lasă influențați dincotro bate vîntul mai tare.

— În cazul de față ?

— Domnișoara Bușilă nu va avea nimic de suferit... dimpotrivă...

— Eu vă mulțumesc din inimă, domnule inspector general !

— Mai dă-o naibii de titulatură oficială !

— Atunci : vă mulțumesc călduros, domnule Florinescu !

— Dragă domnule Șerbănescu, îmi pare bine că te-am cunoscut și personal : îți urmăresc, să știi, activitatea publicistică și te felicit călduros... dumneata faci cinste învățămîntului secundar.

— Exagerați, domnule inspector general !

— Mă bucur sincer că ți-am putut face un mic serviciu.

— Numiți asta un mic serviciu ? !

— Da, da.

Ca să schimbe vorba, inspectorul general Florinescu a pus în discuţie diferite chestiuni şcolare, iar după vreo oră s-au despărţit — încîntaţi unul de altul.

Cînd trăsura s-a oprit în faţa porţii, iar cele două surori l-au văzut pe Mironel venind cu birjarul după el, încărcat cu pachete, şi-au dat seama că lucrurile au căpătat, dacă nu chiar o soluţionare, dar o turnură, în orice caz, destul de favorabilă.

Doamna Dudescu, trecînd pachetele în braţele domnişoarei Mioara :

— Cum stăm, domnule Mironel ?

— Foarte bine, doamnă Dudescu !

— Doamnă ? ! N-am auzit eu bine ? ! Ia mai zi o dată !

— Pardon : ţaţă Smarandă.

— Aşa, da.

— Mulţumesc mult, domnule Mironel !

— Văzuşi că s-a putut face treabă şi fără legături selecte ?

— Văzui, da.

— Şi pe viitor, nu te alarma prea mult, şi nici nu pune la inimă toate fleacurile.

— Am să încerc... făgăduiesc...

Îi joacă o părere de lumină în ochi, glasul îi e din nou limpezit şi catifelat.

Urmarea anchetei lui Florinescu a fost : două dintre colegele domnişoarei Buşilă au primit avertisment scris, a treia, reţinere de salariu pe 15 zile, iar domnişoara directoare a căpătat numire — în locul delegaţiei — şi adresă de mulţumire pentru felul cum conduce şcoala.

În toamnă, fiindcă lucrurile aproape s-au potolit, domnişoara directoare a cerut transferarea în X, şi a căpătat-o în primăvară.

Legătura dintre Mioara Buşilă şi profesorul Şerbănescu a continuat, din ce în ce mai potolită însă, dar fără a aduce oboseala sau saţietatea pe care

cele mai multe legături de felul acesta le aduc — uneori chiar prea de timpuriu.

El a mai pomenit în vreo două rînduri de căsătorie, dar ea a răspuns negativ, și i-a mărturisit că numai supărarea și amărăciunea au făcut-o, cu prilejul anchetei lui Florinescu, să-i aducă vorba despre așa ceva. Nu e la cea dintîi legătură de dragoste, și nu are încredere în trăinicia sentimentelor omenești. Și, dînd frîu liber rîsului, a încheiat că e prea tînără pentru un astfel de pas, aducător poate de riscuri.

Singura care nădăjduiește încă și așteaptă să-i vadă într-o bună zi luați este cucoana Smaranda Dudescu.

*

1937. Camil Barbu a scris în cîteva rînduri — doamnei Frîncu și lui Miron Șerbănescu. Pare a fi destul de mulțumit și e decis să rămînă definitiv la Paris. Înainte de a i se termina concediul, a înaintat cerere de demisie și a solicitat să i se întocmească formele, ca la împlinirea vîrstei legale să-și poată primi pensia cuvenită. În ultima și penultima scrisoare a insistat pe lîngă Șerbănescu să vină la Paris, profitînd de înlesnirile și avantajele pe care le au acum vizitatorii, deoarece expoziția internațională se deschisese oficial.

Șerbănescu a avut la început ezitări — era vorba de prima lui călătorie în străinătate — dar o dată decis, a căutat să-și precipite plecarea.

Pe la jumătatea lui mai, orașul X a fost vizitat de inspectorul general Lucian Vămășescu — mai exact, președintele consiliului de inspectori generali de la Oficiul de educație a tineretului. Era vorba de un turneu de conferințe pe care personalul superior din această instituție îl făcea prin țară ca să lămurească pe membrii corpului didactic și totodată să-i convingă să se pună în slujba oficiului

de educație — anexă importantă a Ministerului Educației Naționale și în curs de reorganizare.

Vămășescu e cu vreo cinci ani mai în vîrstă decît Șerbănescu, iar de doi ani, conferențiar la Facultatea de litere din București. Ca asistent proaspăt numit al unuia dintre profesorii lui Miron Șerbănescu, între studentul care s-a distins de la prima lucrare de seminar și ajutorul maestrului care, sub supravegherea acestuia, conducea uneori lucrările seminarului, s-a făcut o apropiere sufletească. Viața însă, cu complicațiile și neprevăzutele ei, precum și anii ce s-au scurs, i-au îndepărtat unul de altul.

Către sfîrșitul mesei, a fost abordată în plin tema care-i interesa pe amîndoi.

— Ai avut dreptate, dragă domnule Șerbănescu, cînd în articolele și conferințele dumitale ai pus permanent accentul pe educație.

— Marea majoritate a colegilor mei, ca și a celor ce țin să se ocupe de educație, apasă exclusiv, sau cît mai mult, asupra instrucției. Nu vor, sau nu pot să-și dea seama de gravitatea situației, și nici nu vor să admită că influența educativă a instrucției este destul de limitată.

— Școala, care trebuie să admită o dată că nu poate face față cerințelor actuale, a căpătat acum un ajutor important și eficace : Oficiul de educație. Fără sprijinul acestei instituții educative nu poate ieși din impasul în care se găsește.

— Nu sînt de aceeași părere. Deși s-a schimbat mult mediul ambiant, iar răul s-a tot întins și adîncit din cauza nepriceperii sau nepăsării noastre, școala, dacă am căuta să-i ridicăm prestigiul și am ajuta-o efectiv, ar putea să-și îndeplinească și sarcina educativă.

— Acum nu se mai pune problema în felul enunțat de dumneata. S-a creat și funcționează organul care poate să sprijine cu succes școala. Între cele două instituții trebuie să se stabilească, neîntîrziat, o strînsă și sinceră colaborare.

— Mă cam îndoiesc că se va putea realiza această colaborare.

— Una s-o ajute pe cealaltă, ca amîndouă împreună să ne dea generațiile de nădejde pe care să se bizuie țara.

— Dacă am în vedere cele ce se petrec, mă cam îndoiesc — pentru cîtva timp cel puțin — că se va putea stabili colaborarea armonică pe care o dorești dumneata.

— De ce ?!

— Fiindcă școala crede că noua instituție i se suprapune, îi tulbură firescul ei mers. Cel puțin Asociația noastră — eu nu mai am nici o legătură cu Asociația profesorilor secundari — a luat atitudine clară și hotărîtă împotriva Oficiului.

— Te-ai întrebat dumneata de ce ?

— Nu.

— Exponenții Asociației doresc să se plaseze în posturi de seamă — leafă, misii de deplasare, onoruri, publicitate — și să ia frînele conducerii.

Discuția, cu întrebări și dintr-o parte și dintr-alta, a continuat.

— Ar fi bine să faci și dumneata cursurile de la Breaza, ca să te poți lămuri, direct, ce se urmărește, și ce posibilități de realizare sînt... Și ca să poți apoi primi un loc în conducere... fie la Centru, fie aici — dacă nu vrei să părăsești localitatea.

— Nici nu-mi trece prin minte să primesc ceva ! Pentru informare, poate... însă mai tîrziu... mai discutăm noi.

— Bine. Sînt mulțumit că nu e vorba de un refuz categoric.

— Nici acceptare, nici refuz. O firească dorință de documentare... de documentare cîndva... atîta tot. Mă îngrijorează însă linia de evoluție pe care mi-o înfățișezi : o singură organizație pentru educația tineretului, plus introducerea obligativității. Să nu miroase a imitație străină... a caporalism.

— Originalitate sută-n sută, în sectorul ăsta, nu poate fi. Cu atîtea grupări geloase de independența și de prestigiul lor exagerat : cercetași, cercetașe, A.C.T., A.C.F. etc., coordonarea și îndumarea care se cer, merg greu — mai ales din cauza unora care ocupă fotolii de rangul întîi, și li-e teamă că ar putea fi evacuați.

— Și totuși aceste asociații cu caracter educativ își au, cred eu, un rost, specificul lor — cercetășia și trecutul ei...

— Cuprind, apoi, numai o mică parte din tineret.

— Ajutate efectiv, cred că ar reuși să capteze o mare parte din tineretul nostru. Nu obligativitate, ci atragerea tineretului prin trezirea și susținerea interesului, folosindu-se mijloace variate, educative și specifice vîrstei.

Discuția a mai continuat, dar fiecare a rămas la punctul lui de vedere.

La începutul lui iunie, cum s-a luat vacanța mare, profesorul Șerbănescu, însoțit de prietena sa Mioara Bușilă, a plecat la Paris.

O dată decis, Șerbănescu a grăbit pe cît i-a stat în putință acest voiaj. A renunțat la examenele particulare și a refuzat motivat numirea la bacalaureat. A fost mirat — știa doar că mulți profesori intervin ca să fie numiți — cînd s-a trezit cu telegrama prin care i se atrăgea atenția că, neparticiparea la lucrările comisiei de bacalaureat va fi socotită refuz de serviciu. Această străvezie amenințare nu l-a abătut însă de la hotărîrea luată.

După ce s-a îmbrățișat cu Camil Barbu în fața vagonului și i-a recomandat pe domnișoara Bușilă, acesta a rămas cam încurcat.

— Ei, socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din tîrg.

— Ce vrei să spui, dragă Camile ?

— Eu țineam mult să locuiești la mine... și pen-

tru plăcerea de-a fi împreună, și ca să poți face economie.

— Nu sînt pus pe economii... să știi.

— Nici nu mai poate fi vorba acum de-așa ceva... trebuie să vă duc la un hotel bun.

— Unde crezi tu, Camile.

— Un bărbat mai trece cu vederea, dar o femeie observă tot și o indispune te miri ce.

— Ai dreptate.

— Tot farmecul voiajului s-a dus cu o parteneră care nu-i în apele ei.

Rîzînd, s-au îndreptat spre ieșire ; Miron la mijloc, de brațul drept ținîndu-l Mioara Bușilă, iar de celălalt, Camil Barbu.

Vizitarea Parisului și vizitarea marei expoziții se face metodic, după planul întocmit de Barbu și în funcție de intervalul de o lună — cît a spus Șerbănescu că-i îngăduie posibilitățile materiale să stea la Paris.

La cîteva zile, în una din sălile de la Luvru, rămînînd mai în urmă cei doi prieteni :

— M-ai scos din mare încurcătură venind împreună cu prietena ta.

— Ce vrei să spui, dragă ?

— Tocmai vorbeam cu Mimi...

— E drăguță, fină, inteligentă... te felicit sincer.

— Pariziancă în toată puterea cuvîntului și ne înțelegem foarte bine !

— Bravo !

— Mă sfătuiam cu Mimi, cum să-ți găsim o parteneră potrivită.

— Drăguț, zău, din partea voastră !

— I-așa de ușor aici ca să descoperi o tovarășă simpatică, dar complicat și susceptibil cum ești tu...

— Bine că nu v-am dat de lucru și cu chestia asta ! Crezi oare, că fără o dulcinee, nu puteam sta eu la Paris ?

— Se putea, nici vorbă, dar era păcat. Știi părerea mea : femeia, o femeie drăguță, inteligentă, cu nervii activi, ne amplifică și ne însorește viața. Cînd te găsești departe de casă, departe de țară, cînd te încearcă nostalgii sau te copleșesc impresiile noi, prezența unei femei înseamnă mult.

— Privind lucrurile așa, ai dreptate. Poate și de asta — nu numai ca să dau Mioarei prilejul să vadă Parisul — m-am hotărît s-o iau cu mine. Nu a fost un calcul lucid, dar subconștientul probabil că a lucrat și de rîndul ăsta... Dar tu, cum te simți, dragă Barbule ? Am ținut mult să te-ntreb, dar am tot amînat.

— Bine... destul de bine, pot spune. Și asta, grație lui Mimi... numai ei !

— ?

— E un tonic minunat fetița asta !

— N-ai idee, amice dragă, cît mă bucur !

Dar Mimi și Mioara văzînd că zăbovesc, s-au întors, așa că Șerbănescu n-a putut căpăta de rîndul acela precizările pe care ar fi dorit mult să le afle.

Pavilionul nostru din expoziție l-au vizitat de cîteva ori. Și deși nu s-a adăugat nimic și nimic nu s-a schimbat într-însul, ca rînduială, de cîte ori trec prin expoziție, poposesc și acolo. Se opresc, fiindcă pavilionul le amintește, le înfățișează țara.

Într-o seară, pe cînd luau masa la restaurantul romînesc, s-au trezit cu Bazil Georgian. Surpriză și sinceră bucurie la toți trei. Georgian e mai încărunțit, dar tot elegant și distins.

— Poftiți, vă rog, la masa noastră !

— Da, zău !

— Imposibil ! Sînt invitatul comisarului general — și le arată, cu capul, masa oficială prezidată de reprezentantul guvernului nostru.

(Acesta invită regulat, atît la prînz cît și seara, dintre personalitățile franceze sau străine, care-ar

trebui să ne cunoască ori să ne cunoască mai bine.)

— Diseară însă — adaugă numaidecît Georgian — vă rog să vă considerați invitații mei... tot aici, la 8 și treizeci.

Și cum restauratorul se apropiase de masa lor:

— Dragă domnule Andronic, te rog să ne oprești o masă pentru diseară — nu în centru, și nici prea aproape de orchestră.

— Prea bine, domnule ministru!

Masa lor, în seara aceea — s-a prelungit, iar discuția purtată a fost variată și interesantă.

— Ce impresie aveți, domnule ministru, despre tensiunea care crește și îngrijorarea ce a cuprins pe cei mai mulți?

— Mai întîi și mai întîi, te rog să nu te mai adresezi cu „domnule ministru"...

— Ori cum...

— Nu-mi face plăcere, crede-mă... și-apoi, în curînd, nu voi mai avea dreptul la titlul acesta... fost, da. Zîmbește, înveselit de surpriza și nedumerirea ce se pot citi pe fețele lor. M-au rechemat în Centrală. Ca să frecventez saloanele din București, să joc bridge la cluburile selecte, să debitez ori să aud șuete la minister, în ora cînd sînt obligat să fac act de prezență, acolo, foarte mulțumesc.

— Păcat!

— Un om distins și pregătit ca dumneavoastră să nu fie utilizat?!

— De altfel, evenimentele cred că se precipită. Eu le-am atras atenția domnilor de la minister în cîteva rînduri, le-am trimis un bogat și documentat material informativ... degeaba.

— Să fie miopie?

— Și miopie, și idei preconcepute, și joc personal, și încredere în „steaua noastră"... La unii dintr-înșii, mai din toate — în anumite doze,

— Oameni mici la împrejurări excepționale !

— Păcat de biata țară !

— Iar cei care sînt lucizi, nu sînt luați în serios ori sînt împiedicați să activeze.

— Îngrijorător atunci !

— La gravitatea situației externe — să știți că e, într-adevăr, gravă — se adaugă o alarmantă situație internă : partidele fărîmițate și învrăjbite, o propagandă electorală deșănțată, bugetul secătuit, propaganda străină nestingherită...

— Remediul îl vedeți, poate, într-un guvern de mînă forte ?

— Nu, eu sînt un vechi și convins democrat.

— Remediul va veni de la patriotismul și dezinteresarea fruntașilor politici, care se vor hotărî, cred, să deschidă ochii măcar în ceasul al 12-lea.

— Să vedem dacă se vor hotărî să privească realitatea în față, și să tragă la timp consecințele ce se impun.

— Dumneavoastră sperați ?

— Aproape că nu mai sper.

Tăcerea, izvorîtă din îngrijorarea care îngheață, a cuprins pe cei trei bărbați — mai puțin însă pe doamne.

Mioara Bușilă, profitînd de pauza ce se prelungește, întreabă, cu sfială în glas :

— Noi am putea să mai facem un tur prin expoziție, cît stați dumneavoastră de vorbă ?

— Putem merge cu toții, d-nă — se grăbește să răspundă Bazil Georgian. Numai un moment, vă rog, ca să fac plata.

— Se pot duce singure... Cînd e și Mimi, n-am nici o grijă.

— Nici n-o să ne rătăcim, și nici n-are să ne fure careva.

Pe Mioara o prinde bine intonația și gesturile cu care și-a însoțit replica.

După plecarea lor, Georgian adaugă — ceea ce socoate el că ar trebui să constituie încheierea :

— Eu sînt decis să mă stabilesc în Elveţia.
— Să vă stabiliţi în Elveţia ? !
— Definitiv chiar ? !
— Da, definitiv.
— De ce hotărîrea asta ? !
— Da, zău, dacă ne puteţi spune şi nouă.
— Eu am făcut primul război... am fost rănit de două ori şi am gustat, ca şi domnul Barbu, din grozăvia prizonieratului.
— În lagărul dumneavoastră a fost mai rău ca la noi... o ştiu de la foşti camarazi.
— Acum nu mai am obligaţii de ordin militar, iar ca să trec prin dezorganizarea şi lipsurile ce ştiu că au să ne-aştepte, dacă se începe al doilea război mondial, nu am curajul, şi nici nu am de ce.
— Lipsă de patriotism vor zice unii.
— Cu siguranţă !
— Nu cei sinceri şi care mă cunosc, vor putea spune asta. Panglicarii care se bat cu pumnii în piept, la toate răspîntiile, da... dar puţin îmi pasă de ei.
— Nu se poate şti, dacă în împrejurări grele nu se va simţi nevoie de un om ca dumneavoastră... dacă atunci, cînd cuţitul ne va ajunge din nou la os, nu se va face apel la cei competenţi, cinstiţi, lucizi...
— Nu cred că se va apela... şi chiar dacă se va întîmpla minunea asta, sămînţa oamenilor de treabă nu-i aşa de rară — cum credeţi dumneavoastră. Mai sînt, din fericire... dar nu-s căutaţi, fiindcă incomodează, fac să pălească luminile false... iar ei n-au curajul să schiţeze, din umbră, un hotărît pas înainte.
— Şi de ce aţi ales tocmai Elveţia pentru retragerea dumneavoastră ?
— Mi-e dor şi mie de linişte, de confort şi rînduială...
— Poate că v-atrage şi democraţia elveţiană ?
— Desigur că da.

— Poate și armonia dintre naționalitățile conlocuitoare de acolo ?

— Pînă la un punct și asta, da... deși armonia aceasta, trîmbițată la toate răspîntiile și pusă pe tapet cînd trebuie și cînd nu trebuie, nu-i chiar așa de adîncă, de trainică, cum ne place nouă s-o considerăm.

— Posibil ? !

— N-aș fi bănuit așa ceva, după cîte se scriu și se spun !

— Eu cunosc Elveția bine și de mult. Democrația ei și înțelegerea dintre cele trei neamuri ce trăiesc acolo din exploatarea Alpilor, merită toată lauda, dar n-au ajuns încă la perfecțiunea pe care ne place să le-o atribuim.

— Curios.

— Hm !

— Tot războiul a întunecat, fără să tulbure însă prea adînc, armonia dintre cele trei neamuri din cantoanele Elveției — nu amintesc și de al patrulea, fiindcă este prea redus numericește.

— Ce să mai vorbim atunci de fricțiunile de la noi, sau din celelalte țări care au mase de minoritari !

— Și totuși se poate realiza o conviețuire pașnică și rodnică.

— Și eu cred că s-ar putea.

— Cum o vedeți posibilă ? — ține să fie lămurit Camil Barbu.

— Acordîndu-li-se și respectîndu-li-se drepturile de deplină dezvoltare economică și culturală.

— Un alt aspect al regionalismului sănătăos, nu ?

— Exact, domnule Șerbănescu.

— Dar nici minoritarii să n-aibă privirile ațintite dincolo de hotare, și la orice fleac să fie gata să pornească la Geneva cu jalba-n proțap.

— Fără îndoială că trebuie să se simtă ca mădulare ale poporului întreg, și să se comporte ca niște organe sănătoase într-un trup sănătos.

— Aveți toată dreptatea!

— Dar să înnod firul: nu numai setea după siguranță, liniște și confort, pentru cei cîțiva ani pe care-i mai am de trăit, m-au făcut să mă decid ca să mă stabilesc în Elveția.

— Am bănuit eu că trebuie să mai fie ceva la mijloc.

— Cît am funcționat la Bruxelles, am adunat un bogat material în legătură cu „Renașterea", mi-am limpezit unele idei, am scuturat zgura părerilor greșite, mi-am verificat anumite ipoteze...

— Sînt convins că va fi o lucrare de mare valoare studiul dumneavoastră.

— O operă gîndită, originală.

— Nu știu cum va fi considerată de specialiști. Eu cred că va însemna ceva, fiindcă-mi voi încorda puterile și voi folosi tot ce lecturile și călătoriile mi-au permis să adun și să verific, în legătură cu această pasionantă problemă.

— Să dea Dumnezeu să vă vedem lucrarea tipărită cît de curînd!

— Tot succesul vi-l doresc și eu!

— Vă mulțumesc, la amîndoi, din inimă. Dar să trecem acum la dumneavoastră, prietenii mei.

Cînd s-au întors Mioara și Mimi, cei trei bărbați tot stăteau de vorbă, dar erau mai bine dispuși și mai în vervă decît îi lăsaseră dînsele.

La propunerea lui Bazil Georgian s-au dus să vadă o revistă de mare montare, iar după spectacol au trecut pe la două din localurile de noapte, extrem de elegante, deci excesiv de scumpe.

Georgian, care avea largi posibilități materiale, a ținut să le dea prilejul să cunoască și acest interesant și permanent aspect al Parisului.

Cînd s-au despărțit, se revărsau zorile, iar marele oraș își începea o nouă zi de muncă încordată. De muncă pentru cei mai mulți, de trîndăvire

și de petrecere pentru cei care trăiesc din munca altora.

*

Cînd s-a întors profesorul Șerbănescu acasă, a găsit o telegramă de la Oficiul de educație a tineretului și o adresă de la minister. Prin telegramă era înștiințat că urmează să se prezinte la Breaza spre a urma cursurile de pregătire, iar de la minister era făcut atent că, în calitate de profesor, urmează să dea curs chemării O.E.T.R.-ului, și că activitatea depusă de comandanții străjeri va fi ținută în seamă la acordarea de distincții și recompense.

Pînă la 15 iulie, cînd ar trebui să fie prezent la Centrul de inițiere Breaza, mai sînt numai două zile. Îi vine greu să ia o hotărîre. Pe de o parte ar dori să cunoască de-aproape, direct, doctrina și metodele folosite de noua instituție educativă, felul de pregătire a îndrumătorilor tineretului, pe de altă parte e nemulțumit, pînă la un punct revoltat chiar, de obligativitatea pe care încearcă s-o strecoare piezișă Ministerul Educației Naționale. Momeala de la sfîrșitul adresei, cu distincții, recompense și prioritate la drepturi egale cînd e vorba de activitate străjerească, i se pare de o valoare morală îndoielnică și totodată o nadă ieftină.

Doamna Frîncu a fost de părere că ar trebui să dea urmare chemării primite, deoarece în felul acesta se va putea documenta, și nu crede că făcînd cursul va contracta vreo obligație pentru viitor.

Smaranda Dudescu nu i-a dat nici un sfat, fiindcă — susținea dînsa — nu se pricepe de loc în astfel de lucruri.

Mioara Bușilă l-a îndemnat să plece numaidecît la Breaza ca să nu aibă neplăceri, și pentru că tot va trebui cîndva să facă un curs de străjerie.

În starea de nehotărîre în care se găsea, Şerbănescu a încercat să vorbească la telefon cu inspectorul general Vămăşescu. De-abia a doua zi a reuşit să-l prindă la birou. Acesta a căutat să-l convingă că trebuie să se prezinte, fiind vorba de o activitate educativă şi de un serviciu comandat, şi a ţinut să-i precizeze că în noul proiect de lege, recent trecut prin Cameră, sînt prevăzute şi sancţiunile.

Miron Şerbănescu s-a decis să se ducă la Breaza. Ce l-a determinat, pînă la urmă, ca să ia această hotărîre? Curiozitate, dorinţă de documentare directă, dar şi lipsă de curaj, deoarece n-a putut trece uşor peste ameninţarea străvezie a lui Vămăşescu în legătură cu serviciul comandat.

A sosit la Centrul de iniţiere străjerească pe seară şi cu o întîrziere de două zile. Aproape de gara Breaza a făcut cunoştinţă, pe culoarul vagonului, cu un învăţător, care de asemeni venea să urmeze cursurile de pregătire.

Gara curată, ornată cu vase cu flori şi tot felul de placarde, iar grădiniţele, de la cele două laturi ale clădirii, bine îngrijite.

— Daţi-mi, vă rog, geamantanul, domnule profesor... eu sînt deprins cu greutăţile şi-s om zdravăn.

— Se poate, domnule coleg!? Mi-l duc eu.

— Dumneavoastră sînteţi slăbuţ, iar geamantanul e greu.

— Nu e aşa de greu, dar chiar să fie, ţin să-l iau eu.

Şerbănescu s-a încordat şi a reuşit să-şi ducă geamantanul pînă la trăsură, fără să arate că a trebuit să facă un efort serios.

Toată ziua plouase. Pămîntul pifteşte de apă, iar pe cer, un vînţuleţ tot adună şi tot destramă şuviţele de nori, care nu s-au putut topi în întregime.

S-au oprit la Centru. Încă nu fuseseră înălţate clădirile şi făcute amenajările necesare, care au dat putinţa să se cheme serii mari de cursişti. Noroi în curte şi pustiu; toată lumea era dusă la masă.

De la un șopron mare, deschis pe două laturi, venea zgomot de tacîmuri de tinichea, învrîstat de glasurile care cînd scădeau, cînd se ridicau, de se puteau auzi deslușit cuvintele.

Plutonierul de la magazia cu efecte, bosumflat că a fost deranjat de la masă, le împarte zorit efectele, nu vrea să schimbe nimic, le notează prezentarea, îi distribuie la un același dormitor și-i anunță la urmă că diseară nu pot lua masa, deoarece n-au fost trecuți de dimineață pe lista celor prezenți.

Cum pînă la dormitorul lor sînt cam doi km., Șerbănescu a trebuit să admită ca colegul Năstăsache să-i ducă din cînd în cînd geamantanul — burdușit cu rufe, haine, cărți și de-ale mîncării. Cucoana Smaranda și Mioara Bușilă i-au pus salam de Sibiu, sardele, cașcaval de Penteleu, biscuiți, pesmeți de casă, de parc-ar fi plecat la o concentrare de lungă durată.

În clădirea de speculă, cu 4 camere micuțe — pe atunci dormitoarele cursiștilor erau răspîndite în diferite puncte ale comunei Breaza — s-au simțit stingheri și triști. Au mîncat amîndoi din proviziile lui Miron, iar unul din cei doi soldați care au grija dormitorului le-a adus, de la fîntîna din fundul curții, o cană cu apă rece.

Liniște și întuneric vîrtos chiar din pragul clădirii. Țîrîit de greieri, iar de pe la casele vecine, cîte un hămăit de cîine mai grijuliu. Lămpile mici, cu gaz, preling o lumină gălbuie, uleioasă, care nu poate ajunge pînă-n ungherele camerelor. Paturile sînt simple, de lemn, și suprapuse. Nici o altă mobilă și nici podoabe pe pereți.

Spre Brașov, ori de-acolo spre București, trec, în goană mare, mașini — mai mult turisme. Liniștea este săgetată și destrămată, dar iute și degrabă apele ei se adună la loc. La fel și cu întunericul, care e sfredelit de sulurile de lumină proiectate din farurile automobilelor.

Cînd s-au întors ceilalți cursiști pentru culcare, noii sosiți au văzut că au tovarăși de cameră pe un locotenent-colonel, un căpitan și doi profesori secundari.

Cîteva banalități schimbate, și fiindcă pensionarii mai vechi se simțeau tare obosiți, lămpile au fost stinse și toată lumea s-a culcat.

Șerbănescu a adormit greu și l-au încercat tot felul de gînduri.

Scularea e fixată, prin programul de lucru, la 5. Toți trebuie să-și facă paturile și fiecare, pe rînd, curățenie în dormitor.

Se trece numaidecît la gimnastica de înviorare — a început cu o fugă pe șoseaua asfaltată, la care Șerbănescu n-a putut rezista. A urmat după aceea gustarea : o felie groasă de pîine de secară și o cană cu surogat de cafea, îndoielnic îndulcit. Apoi, programul propriu-zis. Parte se execută pe malul Prahovei, parte pe terenul din spatele Casei naționale, iar cele două conferințe s-au ținut în sala de festivități a acesteia — deși s-ar fi putut ține și în aer liber.

După o zi întreagă de alergătură și muncă, seara — numaidecît după masă — a avut loc o mare ședătoare la foc. Au luat parte, de la Centrul cercetașelor, și cursistele. Cum ele și-au început activitatea de vreo 10 zile, mai întreg programul — puncte în prealabil fixate și numere improvizate pe loc — a fost susținut de fete. Unele părți ale programului, interesante sau bine executate ; altele, puerile sau cu stîngăcie realizate.

După ora 12, cînd a ajuns la dormitor, Șerbănescu era rupt de oboseală. Cum s-a culcat, l-a și cuprins somnul — somn greu și fără vise.

Cursurile au durat pînă la 10 august. Programul, cînd bine întocmit, cînd improvizat ori modificat în ultimul moment. Unii instructori, pregătiți și conștiincioși ; alții, mai mult diletanți. Conferen-

țiarii, din personalul Centrului Breaza ori fețe simandicoase aduse de la București — aceștia, nevenind de obicei la timp, programul fixat trebuia să fie modificat ori chiar dat peste cap.

Comandantul Centrului — director al unui important liceu din Capitală — apărea rar, cuvînta și mai rar — cu suficiență și gesturi studiate ; sever și bănuitor. Bine cotat la Centru, și deci bucurîndu-se de o încredere deplină.

Aproape permanenta stare de nemulțumire și spiritul critic al profesorului Șerbănescu îl fac să descopere mereu răul, părțile slabe din pregătirea viitorilor comandanți. De aceea, la sfîrșitul cursului, cînd i s-a cerut și lui să facă un raport cu observații și propuneri, l-a întocmit fără nici o menajare și cît mai complet.

Instructorii de la Breaza, adunați în conferință finală sub președinția comandantului au fost de părere că raportul profesorului Șerbănescu n-ar trebui trimis la București. Comandantul n-a avut însă curajul să-l facă rătăcit. Faptul că i s-au tot cerut relații de felul cum se simte și cum se comportă profesorul Miron Șerbănescu, înseamnă că observațiile și opiniile acestuia sînt așteptate.

Pentru cei de la Oficiu, acest raport a fost un adevărat duș cu apă rece, iar un început mai serios de raționalizare a programului de lucru, precum și graba ce s-a pus la pornirea amenajărilor proiectate, se datoresc, în bună parte, observațiilor și propunerilor lui Șerbănescu — numeroase, judicioase și apăsat subliniate.

Cam la o săptămînă de la sosirea lui la Breaza, cu prilejul exercițiilor de defilare pe care le făceau cursiștii și cursistele, în vederea serbării pentru absolvirea cursului de către viitoarele comandante, Miron Șerbănescu s-a trezit într-o pauză, față-n față, cu fosta domnișoară Livianu — simpatia lui din anii de studenție. Surpriză și bucurie sinceră la amîn-

doi. Doamna Bărbulescu e grăsuță, soarele a pîrlit-o ușor și a pistruiat-o, iar costumul de lucru o prinde bine. Fosta domnișoară Livianu are acum o privire îndrăzneață, buzele mai cărnoase, mai senzuale, și rîde ușor — un rîs cu unde de îngroșare, muzical, provocător.

N-au putut vorbi prea mult, fiindcă programul nu le-a îngăduit. Au avut însă ocazie a doua zi, cînd s-a făcut o mare excursie cu teme — un cros cum țin să i se spună specialiștii.

Doamna Bărbulescu i-a povestit atunci nemulțumirile ce le are de pe urma soțului ei, iar într-un tîrziu i-a mărturisit că, în realitate, a ținut mai mult la dînsul decît la Bărbulescu. Fiindcă fronturile urmau să se încheie în grabă — erau semne de ploaie mare — i-a adăugat, privind în pămînt la țărîna adunată cu vîrful sandalei :

— Vino diseară între 9 și jumătate și zece în spatele dormitorului nostru... la pluta cea mare.

— De ce să vin ? !

— Faci pe naivul, sau vrei să mă enervezi ? Vii, ori nu vii ?

— Poți să ieși din dormitor după stingere ? !

— Acum, la sfîrșitul cursurilor, paza e mai slabă... și nu sînt prima care iese.

— Să nu fie riscant, totuși ?

— Apoi, supraveghetoarea plantoanelor, astă-seară, este o bună prietenă a mea.

— Nu știu dacă am să mă pot strecura eu.

— Dacă ai să vrei, ai să poți... axiomă !

— Nu-i așa de ușor la noi, să știi... și-apoi, e o distanță bunicică pînă la dormitorul vostru.

— Dacă ai ținut cîndva la mine...

— Mă pui la încercare ? Vrei să mă ambiționezi ?

— Dacă mai ții ceva la mine, atunci ai să vii sigur.

Ușoară încruntare, vorbele mai repezite și o hotărîtă întoarcere pe călcîie.

Miron Șerbănescu s-a frămîntat toată seara, iar într-un tîrziu s-a decis să nu se ducă la întîlnire.

Nu simte imboldul inimii ; deci, totul s-ar reduce la o banală aventură. Apoi nu vrea să înșele — nici pe sine să se-nșele, și nici pe fosta lui simpatie — și nici să dea o tardivă satisfacție amorului său propriu adînc rănit cîndva. Mioara Bușilă a tras puțin în cumpăna hotărîrii lui.

Îi pare rău că n-a avut curajul să refuze de la început — un refuz politicos, sprijinit pe argumente mai mult sau mai puțin valabile, dar un refuz totuși, care să nu dea loc nici la îndoială, și nici la speranță.

A doua zi, la masa comună de despărțire, s-au evitat reciproc, iar doamna Bărbulescu afișînd tot timpul o exagerată bună dispoziție, a făcut în așa fel, ca să nu-și ia, pînă la urmă, rămas bun de la dînsul.

Cînd s-a întors acasă, profesorul Șerbănescu a fost descusut de unii dintre colegi, ironizat de alții, compătimit — mai mult sau mai puțin sincer — de cîțiva. Majoritatea a ținut să afișeze o totală indiferență.

Lămuririle și criticile lui a căutat să fie bine cîntărite. Nu ca să se pună la adăpost de o ironizare din partea unora dintre colegi, ci ca să nu greșească în aprecieri. Să nu dea, adică, o imagine incompletă sau falsă a realității.

El, care n-a făcut armată, care n-a dus viață de internat, a fost adeseori contrariat, nemulțumit sau chiar revoltat de unele măsuri ori situații, pe care mulți dintre colegii săi de la Breaza le găseau, totuși, firești.

Aprecierile unora dintr-înșii erau sincere ; ale altora, însă, interesate.

La vreo săptămînă a primit o scrisoare pe patru pagini de la inspectorul general Vămășescu. Acesta îi mulțumea, în numele lui și al conducerii Oficiului de educație, că a participat la cursuri, și îl felicita pentru curajul cu care a pus, negru pe alb,

observațiile făcute. Îi promitea că se vor lua măsuri de îndreptarea relelor, iar la sfîrșit îl îndemna să aleagă între postul de inspector și cel de comandant județean, arătîndu-i, pentru fiecare în parte, avantajele și dezavantajele pe care le prezintă.

În post-scriptum îi cerea să-i recomande un element de nădejde — din învățămîntul primar sau secundar — căruia să i se încredințeze comanda legiunii de fete, deoarece profesoara care girase pînă atunci, a cerut transferarea la Galați.

Miron Șerbănescu s-a sfătuit cu el însuși ; cu Mioara Bușilă și cu cucoana Smaranda ; în sfîrșit, și cu doamna Frîncu. Rezultatul : a primit postul de comandant al legiunii de băieți din județul X și a recomandat pe domnișoara Bușilă pentru locul vacant de la fete. În vederea noii numiri și a activității pe teren care se reia la 1 octombrie, aceasta a și fost chemată la Breaza pentru cursuri.

Miron Șerbănescu a acceptat numirea, ca să-și dea mai bine seama dacă activitatea străjerească poate — și în ce măsură — sau nu poate veni în ajutorul școlii, care trebuie să dea elevilor — cum se cere tot mai insistent — o educație completă și armonică, și să le ocupe, cu activități atrăgătoare, bună parte din timpul ce le rămîne liber.

El va căuta ca însărcinarea ce a primit să aibă un caracter temporar, spre a-și putea relua mai curînd activitatea la catedră.

Pe Mioara Bușilă a tentat-o uniforma, o activitate nouă, precum și faptul că se vede săltată dintr-o dată la un important post de comandă. Promovată, fără să părăsească învățămîntul. Cariera didactică i-a fost și i-a rămas dragă, dar ea nu-i poate oferi decît gradații la termene fixe — deci nu o avansare propriu-zisă.

Cele două numiri au împăcat pe cei care știau că au șanse reduse, dar au nemulțumit adînc pe cei care trăgeau nădejde că vor fi sigur numiți.

22 septembrie 1937. Zi călduță și frumoasă de toamnă — de altfel, sînt semne că și toamna asta va fi lungă. Profesorul Mișu Zorileanu are, pînă la plecarea trenului pentru Breaza, aproape patru ore libere. A bătut în sus și în jos Calea Victoriei, privind la vitrinele care de care mai ispititor aranjate — cine are bani, cumpără! — s-a aprovizionat cu cîteva cărți, reviste și articole de toaletă, apoi s-a hotărît să ia masa la „Caru cu bere". Îi plac acolo și scenele care împodobesc pereții — picturi patinate de fumul de tutun — și mobilierul vechi, masiv, și faptul că în local nu cîntă orchestră și nici nu hîrîie vreun aparat de radio.

La restaurantul Gării de Nord a renunțat ușor: acolo e mereu un du-te-vino, chelnerii te servesc pe fugă, lista de bucate e redusă. Mai greu i-a fost să nu-și vadă vărul — director general în Ministerul de Interne — cu care nu se mai întîlnise de doi ani și mai bine. A renunțat pînă la urmă, fiindcă directorul general Cristea Colțescu vine întotdeauna tîrziu la masă, iar soția lui nu știe cum să-i mai aducă vorba despre starea lor materială tot mai înfloritoare, despre relațiile pe care le au, despre viața mondenă pe care o duc.

Zorileanu își lustruiește bocancii la unul din lustragiii de lîngă Poștă, ca să fie mai aproape de „Caru cu bere". A privit ce a privit spre Calea Victoriei, dîndu-și seama că multe automobile de lux trebuie să fie în Capitală, apoi și-a oprit privirile pe copacii și arbuștii din grădina bisericii Zlătari. Unele frunze, galbene ori pătate cu galben sau ruginiu, îl fac să-și aducă aminte că ne găsim în toamnă. Cerul senin, căldura amiezii, transparența luminii soarelui îi amintesc de o zi frumoasă de pe la început de vară. Cînd profesorul Zorileanu a intrat pe ușa berăriei l-a izbit un zumzet de voci, iar prin pînza de fum gros, de tutun, a putut ob-

serva, dintr-o singură privire, că localul este plin ochi.

De la o masă dintr-un colţ al sălii — chiar de lîngă scară — tocmai s-a ridicat un preot care făcuse plata şi a mai rămas un singur consumator — cu spatele spre ieşire.

— Îmi permiteţi, vă rog ?

— Mă rog.

— Niculescu-Tătăraşi ! Ce plăcere că te văd după atîţia ani !

— Noroc şi o mie de ani pace, Zorilene !

Zorileanu îşi pune geamantanul pe al doilea scaun liber şi se aşază în faţa fostului lui coleg de facultate.

— Ce mai faci tu ? Cum te mai descurci ?

— Greu, Zorilene. De cînd ne-am văzut noi în Tg. Mureş, am fost suspendat de două ori — e drept, pentru mai scurte durate.

— Acum eşti reintegrat ?

— Pentru reintegrare am fost chemat la Bucureşti. După ce mi-au ţinut discursuri, mi-au dat sfaturi şi m-au ameninţat, m-au încadrat la Alexandria... acum un an, cînd am fost din nou suspendat, funcţionam la Huşi.

— Îţi convine ţie la Alexandria ?

— Parcă sînt întrebat ? Mi se aleg înadins tot localităţi unde să nu fie organizaţii mai puternice de muncitori.

— Ca să nu faci propagandă, nu ?

— Tocmai.

— Multe ai mai îndurat, bre !

— Ce contează, faţă de suferinţele altor tovarăşi !

După ce chelnerul a luat comanda :

— Dar soţia, fetiţa — poate ai şi alţi copii — ce-ţi fac ?

— Soţia mi-a murit acum doi ani — din cauza unei miocardite. N-a putut rezita la hăituiala la care am fost supuşi tot timpul.

— Îmi pare tare rău! Te rog să primești condoleanțele mele sincere.

— Mulțumesc, Zorilene. Fetița e studentă în anul II la fizico-chimice... element excepțional.

— Mă bucur.

— Deși un element excepțional și fată săracă, n-a putut căpăta bursă și n-a fost primită în nici un cămin. Pui de năpîrcă, ce vrei!

— Are și dînsa convingeri comuniste?

— Firește. Dar tu ce faci? Ce-i cu geamantanul ăsta?

— Mă duc la Breaza.

— Tot la Bacău ai catedra?

— Tot.

— La Breaza ce cauți?

— Mă duc să fac cursul de străjerie.

— Din articolele pe care le publici din cînd în cînd în *Adevărul*, ar părea că ești un democrat... democrat în sens burghez...

— Să fii convins că sînt un democrat sincer.

— Atunci, cum de te oferi să slujești o mișcare vădit retrogradă, care tinde să cuprindă întreg teritoriul țării? O mișcare, al cărei caracter retrograd se accentuează pe măsură ce înaintează procesul de fascizare a țării?

— Tu crezi că poate fi vorba chiar de fascizare?

— Ce înseamnă oare violența cu care se manifestă curentele de dreapta și de extrema dreaptă, cochetarea marilor partide — nu mai vorbesc de dublul joc al unor politiceni — unele legiuiri din ultimul timp, influența tot mai puternică — economică și politică — a Germaniei?

— Dar există în țară și un curent antifascist care nu ar trebui subapreciat.

— Știu, și se va întări acest curent. Partidul comunist luptă cu dîrzenie din ilegalitate, unii democrați au deschis sau sînt pe cale să deschidă ochii, dar nu știu dacă zăgazul ce se ridică va putea sau nu stăvili valul fascist.

— Din cîte știu eu, străjeria are aceeași ideologie ca și școala.

— E drept. Într-un stat cu populația împărțită în clase cu interese contrarii, școala slujește — trebuie să slujească — interesele clasei dominante... de altfel, ca și armata, magistratura, clerul, aparatul polițienesc...

— De acord...

— Dacă statul capătă o structură fascistă, automat sînt adaptate coloanele lui de susținere.

— În școală, nu se poate vorbi — după părerea mea — de o orientare fascistă... cel puțin pînă acum...

— Ba, se poate, dacă cercetezi lucrurile mai de aproape și cu spirit critic. Și școala, și străjeria — dar mai ales străjeria, — pun accentul pe un naționalism tot mai exagerat, dau tinerilor o educație cu caracter mistic, religios...

— Cam așa e, da. Să știi că elevilor le plac activitățile străjerești.

— Nu mă îndoiesc : uniformă, insigne, excursii, șezători la foc... practica cercetășească ne-a făcut dovada. Tocmai de aceea, pentru că are momeli, străjeria va putea acționa ușor asupra tineretului.

Zorileanu împinge spre colțul mesei fundul de lemn pe care i s-a servit mușchiulețul de porc precum și tacîmurile.

— Ziceai că străjeria tinde să cuprindă întreg tineretul ?

— De această tendință sînt sigur.

Zorileanu, mai mult ca să-l necăjească :

— Ai vrea, poate, ca întregul tineret să fie comunist ?

Niculescu-Tătărași zîmbește, face ochii mici, și după o scurtă pauză îi dă răspunsul :

— Firește că aș vrea... și va veni vremea — să fii tu sigur — cînd tineretul nostru va fi comunist.

— Nu apucăm noi vremurile visate de tine.

— Poate da, poate nu... mai mult cred că da.

— Apropo, Niculescule: crezi că primejdia de război este așa de mare, cum se apreciază?

— Este, dragă prietene. Și este, fiindcă se subapreciază puterea de apărare a Uniunii Sovietice, pentru că exponenții capitalismului doresc și cred că vor putea doborî Rusia, pentru că oamenii politici din Franța și Anglia se joacă — inconștient sau conștient — cu focul. Vor deschide aceștia ochii în ceasul al doisprezecelea? Se va vedea. Dar să nu uit: ce te face pe tine să intri în străjerie?

— Sincer vrei?

— Sincer.

— Mai întîi și mai întîi, că nu m-am oferit eu — am fost desemnat de direcție și de conferința profesorilor. Prostul de director, dacă-și aranjează votul conferinței, crede că este acoperit. Și mai crede că, trimițîndu-mă la Breaza, m-a pedepsit.

— Adică îți convine să te duci?

— Mai prelungesc vacanța mare cu trei săptămîni, la bacalaureat nu puteam fi numit fiindcă am funcționat în iunie și n-am sfinți în minister, la Breaza aud că toamnele sînt lungi și frumoase... și ca să încheie: trag nădejde să am foloase de pe urma străjeriei.

— Director, inspector școlar?

— Nu la așa ceva mă gîndesc... eu țin, cu orice preț, să mă transfer cu un moment mai curînd la București. La noi e vorba de o dublă transferare... și pentru același an școlar făcută. Cît m-am zbătut pînă mi-am transferat soția de la Mizil la Bacău!

— Și crezi că vei reuși?

— Sînt sigur!

Pauză — căci cei doi prieteni au făcut plata. În stradă, înainte ca Zorileanu să se urce într-un taxi:

— De prietenul tău, de profesorul Șerbănescu, mai știi ceva?

— Prieten nu mi-i... ne-am cunoscut la un examen de admitere la liceul militar din Tîrgu-Mureș,

și ne-am mai întîlnit la un examen de bacalaureat... îi urmăresc însă activitatea publicistică.

— Și eu i-o urmăresc. Păcat că nu s-a apropiat el de marxism. Altă adîncime, altă perspectivă ar fi avut studiile lui critice... păcat!

— Poate că nu a fost convins... sau îndeajuns de convins?

— Nu cred, dacă țin seama de anumite explicații pe care le-am întîlnit în unele din articolele sale... Cred că n-a avut răbdarea să studieze serios materialul documentar, sau că a citit insuficient. Încă o dată: păcat de talentul lui!

Aici s-au încheiat întîlnirea și convorbirea celor doi profesori — foști colegi de facultate în Iași.

*

Gazeta de teatru *Culise* a anunțat că de la 1 noiembrie compania „Odeon" va trece sub o nouă conducere. Nici un alt amănunt însă.

În lumea artistică, această informație, inserată în prima pagină și cu literă compactă, a produs nedumerire și a stîrnit curiozitate. Fierberea e cu atît mai mare, cu cît nu transpirase nimic pînă atunci, iar la sondările făcute în cercurile de obicei bine informate, ca și la gazetă, nu s-a putut căpăta nici o precizare.

Abia peste o săptămînă a apărut un reportaj amănunțit. Teatrul „Odeon" a fost cumpărat de un puternic consorțiu, în dosul căruia se află un important ministru, noul prieten și protector al domnișoarei Dodo Raiciu, care părăsește definitiv Naționalul din București.

Ileana Diamandescu urmează să plece în Statele Unite, fiind angajată, pentru cinci ani, de marea casă de filme „Phoenix" și distribuită în două drame istorice.

Bomba cea mare a făcut explozie peste trei zile. Din interviul acordat de domnișoara Diamandescu gazetei *Culise*, s-a putut afla precis despre proiectele artistice ale acesteia și de stabilirea ei definitivă în America. În ce privește stabilirea in Statele-Unite, nu a tras în cumpănă numai angajamentul perfectat cu casa producătoare „Phoenix", ci și logodna răsfățatei artiste cu marele industriaș american John Marrane din Chicago. (Logodna s-a făcut în taină, astă-vară, la Paris — industriașul american e de origină franceză și are rude apropiate la Paris — iar căsătoria va avea loc tot acolo, peste două săptămîni.)

În același număr s-a publicat un articol despre industriașul american, care este un cunoscut fabricant de conserve, dar și un reputat mînuitor al rachetei. În articol se menționau cîteva din victoriile mai de seamă ale acestui campion de tenis și se dădea o serie de fotografii interesante.

Domnișoara Diamandescu a refuzat sărbătorirea ce i se pregătea, a publicat o scrisoare de mulțumire și de adio, tot în *Culise*, iar după 48 de ore a plecat cu avionul la Paris.

Miron Șerbănescu stă de vorbă cu doamna Frîncu :

— N-aș fi bănuit la Ileana noastră atîta curaj... ce zici, domnule Șerbănescu ?

— În fond, Ileana a fost întotdeauna o fată curajoasă... nu știu însă cum va ieși din încercarea ei cu cinematograful... mulți și multe și-au ars aripele.

— Să dea Dumnezeu să izbîndească !

— Și eu îi doresc, din inimă, tot succesul !

— Vreun pic de gelozie din cauza viitoarei ei căsătorii ?

— Nici urmă de-așa ceva... ce naiba, doamnă !

— Scriitoarea din mine e de vină, domnule Șerbănescu. Dar ce impresie ai despre milionarul american ?

Şerbănescu, după o clipă de confruntare cu sine însuşi :

— L-aş fi vrut parcă mai comun... în orice caz, nu tînăr, iar pe deasupra şi sportiv reputat.

— Şi eu mi l-am imaginat ca un clasic om de afaceri : gras, congestionat, cu trabuc în gură, inel cu piatră mare... priveam fotografia şi nu-mi venea a crede. Vezi cum ne influenţează lecturile, teatrul, filmele — mai ales filmele ?

— Aveţi dreptate. De-acum, cine ştie cînd o să mai primim veşti de la Ileana !

— Da... cine ştie cînd ! zic şi eu.

— Ar fi putut, la despărţirea asta definitivă, să fi dat o fugă încoace... sau măcar să vă fi scris. Parcă văd că o să primiţi doar o telegramă scurtă, incoloră, de pe transatlantic...

— Telegrama am primit-o de ieri — doamna Frîncu întinde mîna spre măsuţa de la capătul canapelei, ia telegrama şi i-o dă.

Profesorul Şerbănescu o citeşte de două ori, cu atenţie. Ileana Diamandescu îşi lua un emoţionant rămas bun şi trimitea un gînd cald pentru toţi cei de-aici, care i-au fost aproape de suflet ori au ajutat-o, cu dragoste şi dezinteresare, ca să iasă din anonimat.

— De pe-acum, stil şi metodă americană.

— Nu ţi se pare că eşti rău ? O telegramă aproape cît o scrisoare, şi în acelaşi timp o caldă scrisoare !

— Adevărat e... nu prea sînt astăzi în apele mele.

— Ţi-ar fi convenit, aşa e, ca să fi lipsit şi acest semn de prietenească atenţie ?

— Poate... mde... dar aş vrea ca romanciera să nu mai facă sondaje... se poate oare ?

— Bea cafeaua că se răceşte, şi spune-mi, rogu-te : cum merge organizarea tineretului ?

Profesorul Miron Şerbănescu, desemnat comandant al legiunii de străjeri din X, şi-a luat — conştiincios cum e — rolul în serios.

Şerbănescu are rezerve de făcut, întîmpină greutăţi din partea colegilor — indiferenţă, răutate, neînţelegere, invidie chiar — piedici îi pun, tacit, parte din autorităţile locale, totuşi el activează cu seriozitatea ce-l caracterizează. Caută să nu se lase influenţat, ci vrea să vadă, cu obiectivitate, dacă noua instituţie poate fi o anexă folositoare şcolii, un instrument educativ potrivit şi eficace.

După vreun an şi ceva, cu ocazia unei conferinţe regionale, prezidată de un colonel în activitate, director în Straja Ţării, — Oficiul de educaţie îşi schimbase titulatura — Şerbănescu a avut ocazia să înfăţişeze cîteva din observaţiile ce a făcut în cursul activităţii depuse, precum şi din propunerile care urmau să facă obiectul unui amplu raport scris.

De dimineaţă vorbise reprezentantul Centrului. După conferinţa tip — pe care trebuia s-o ţină la sediul tuturor regionalelor — o serie de observaţii culese din rapoartele inspectorilor şi cîteva indicaţii cu caracter practic. În sfîrşit, ca încheiere, anunţarea măsurilor pe care Centrul intenţiona să le ia în curînd.

După-amiază trebuia să vorbească unul din comandanţi, apoi să se discute măsurile anunţate înainte de prînz de către colonelul director.

Colegii au insistat să răspundă, în numele lor, Miron Şerbănescu. Deşi alţii erau mai în vîrstă decît el şi lucraseră şi în cercetăşie, nu s-a putut eschiva.

A făcut o scurtă dar sugestivă introducere, subliniind importanţa şi utilitatea educaţiei, impasul greu în care se găseau de cîţiva ani şcoala şi familia, apoi a trecut să arate lacunele, greşelile şi exagerările pe care le prezintă activitatea străjerească, şi să încheie cu propuneri concrete, în vederea remedierii unora dintre rele.

Cum şi-a început expunerea critică, directorul trimis de conducerea centrală şi-a şi manifestat,

prin semne și chiar prin unele exclamații, nerăbdarea și contrarierea.

La un moment dat, cu intonație și căutătură vădit ironice :

— Mai aveți încă multe elemente negative de subliniat, domnule comandant ?

— Ar mai fi, domnule colonel, dar am să le trec în raportul pe care-l voi înainta, ca să nu vă răpesc din prețiosul dumneavoastră timp.

— Vă rog să le expuneți întîi verbal, ca să pot afla și opinia colegilor dumneavoastră.

— Cred, între altele, că s-a făcut o greșeală luîndu-se o zi întreagă, săptămînal, pentru străjerie.

— Ministerul Școalelor ne-a cerut expres aceasta, în vederea comprimării programelor analitice... comprimare pretinsă tot mai insistent — de specialiști, de igieniști, de părinți...

— Logic era, cred eu, ca întîi să se fi făcut comprimarea și apoi ministerul să ne fi cerut să ocupăm, cu activități străjerești, ziua liberă rezultată. Am reușit, în situația ce s-a creat, să încurcăm școala, să aglomerăm copiii... să nemulțumim profesorii, părinții și elevii. Apoi, dacă putem spune că avem acum bune programe analitice pentru cursul primar și programe acceptabile pentru cursul inferior de liceu — rămîne și să le aplicăm cum trebuie — ne lipsește cu totul materialul necesar pentru alcătuirea programelor de ședință la elevii mari... adică tocmai la cei cu spiritul critic dezvoltat.

— Se lucrează la aceste programe.

— Bine era, dacă mai înainte de-a cuprinde și pe elevii de cursul superior, aceste programe ar fi fost întocmite... cu pricepere și grijă alcătuite.

— Altceva mai aveți ?

— Ne ocupăm de școlari, dar se neglijează aproape cu totul tinerii care nu urmează nici un fel de școală, adică tocmai acei asupra cărora nu se exercită o influență educativă în sens pozitiv.

— Le va veni rîndul și lor... fiți liniștit.

— Două ore pe săptămînă, la radio, e mult... prea mult chiar !

— Și totuși provincia ne asaltează într-una... numai o mică parte din aceste cereri le putem satisface.

— Tocmai dorința aceasta de exhibiție mă îngrijorează pe mine.

— Noi vedem un bun prilej de emulație.

— Săptămîna străjerilor, de la sfîrșitul anului școlar, produce serioase perturbații și nemulțumiri. Ar trebui să se deschidă școlile la 1 septembrie, cum prevede regulamentul, și să se încheie toate lucrările cînd se trece la manifestările străjerești de la începutul lunii iunie.

Colonelul, făcînd imprudența să întrebe asistența dacă se asociază la criticile aduse de comandantul de legiune Miron Șerbănescu, și cum marea majoritate a răspuns afirmativ, reprezentantul Centrului a trebuit să asculte mai departe observațiile făcute de acesta.

Pe urmă, ca om obiectiv și de realități, profesorul Șerbănescu a trecut și la partea pozitivă, arătînd influența educativă a concursurilor, a excursiilor, a coloniilor, precum și a cercurilor de activități practice.

După două zile, Șerbănescu a înaintat raportul amănunțit pe care-l promisese.

Cei mai mulți dintre comandanții străjeri au crezut că Miron Șerbănescu, în urma atitudinii curajoase avute la consfătuirea regională, va fi înlocuit. Nu s-a întîmplat însă aceasta, datorită directorului Vămășescu — între timp fusese numit profesor universitar și avansat, din inspector general, director în Straja Țării.

Vămășescu a arătat în consiliul directorilor că o astfel de măsură este nejustă și va provoca sigur nemulțumiri. A sugerat să i se încredințeze lui Șerbănescu un post important în conducerea centrală

— în felul acesta, instituția va putea profita mai mult de prestigiul, pregătirea și experiența unui profesor ca Miron Șerbănescu, și i s-ar mai tempera spiritul critic.

Doamna și domnul Tase Ignătescu-Craiu și-au văzut, în sfîrșit, visul cu ochii. În una din garniturile ministeriale improvizate sub presiunea externă și învolburarea din interior, vechiul parlamentar și proaspătul ideolog de dreapta, Ignătescu-Craiu, a fost numit ministru al Propagandei.

A treia zi a apărut în gazete și s-a difuzat prin radio programul de activitate al noului titular de la Ministerul Propagandei. Programul amănunțit, nu e decît dezvoltarea, sistematizarea și completarea proiectelor anunțate de acesta, cu ocazia luării în primire a departamentului.

Craiu a numit în cîteva posturi-cheie dintre devotații săi — cînd titularul nu a putut fi trecut pe linie moartă, a fost dublat de un „consilier tehnic" — și a început să împartă, cu dărnicie, din fondurile secrete ale ministerului. În vederea unei funcționări de lungă durată, lucrează la o radicală reorganizare a departamentului. În interviul pe care și l-a fabricat singur a anunțat, cu motivările de rigoare, ideile cardinale ale proiectului în curs de pregătire.

Însă după două luni, altă garnitură ministerială a fost încropită. Eforturile lui Craiu de a figura și în această echipă de lucru — indiferent portofoliul ce i s-ar încredința — n-au dus la nici un rezultat. Încercările au fost repetate, dar ministeriabilul lăsat la vatră nu a mai putut prinde un alt tren. De aceea, în locul unei ținute mai temperate, pe care o imprimase vremelnic celor două publicații ale sale, articole-revolver au început să apară iarăși — atît în gazetă cît și în suplimentul săptămînal al acesteia.

*

1939. Legătura lui Miron Şerbănescu cu Mioara Buşilă a slăbit din ce în ce, pînă i-a luat locul o adevărată camaraderie. Între timp, s-a înfiripat idila ei cu medicul căpitan Scarlat Rapauzu.

La început — după ce s-a convins că vorbele ce se vîntură au temei — Miron Şerbănescu s-a simţit rănit în amorul lui propriu ; apoi l-a încercat gelozia — ghimpii nu i-a simţit adînc, dar au fost totuşi ghimpi veninoşi ; în cele din urmă, s-a liniştit şi a privit lucrurile cu înţelegere şi seninătate.

Într-o după-amiază, pe cînd transcria la antologia pe care o pregătea, l-a strigat doamna Dudescu.

— Eşti ocupat, domnule Mironel ?

— Nu, şi da... dar ce s-a-ntîmplat ?

— Dac-aş şti că nu te sustrag de la lucru, te-aş pofti la o cafeluţă.

— Vin cu plăcere, ţaţă Smarando.

După ce au discutat de una şi de alta, după ce au sucit şi ciocănit pe toate feţele situaţia internaţională, tot mai complicată şi îngrijorătoare, doamna Dudescu a atacat de front problema.

— Dragă domnule Mironel, cred că ai aflat şi dumneata de legătura Mioricăi cu doctorul Rapauzu.

— Cum de-ai aflat dumneata ? !

— Dar ce crezi, mătăluţă, că eu nu am ochi ? Nu-mi intră nimeni în casă şi nu trec nici un prag? Poate crezi că am aflat tîrziu, sau că nici n-am prins de veste despre dragostea voastră ?

— Ştiu şi eu, firește, de noua legătură a domnişoarei Mioara.

— Doctorul e decis s-o ia în căsătorie... absolut decis.

— Domnişoara Mioara ar accepta să facă pasul ăsta ? Din principiu, e în contra căsătoriei... cel puţin aşa ştiam eu.

— Am stat ieri din nou de vorbă cu dînsa.

— Şi ce impresie ai avut ?

— Cred că va răspunde afirmativ la cererea în căsătorie a căpitanului. În definitiv, trebuie să se decidă şi ea o dată, că tinereţea nu poate fi ferecată.

— Cu duduia Mioara care e aşa de voluntară...

— Şi destul de încăpăţînată, nu ?

— ... e cam greu de rezolvat astfel de probleme.

— Am convingerea fermă că se va hotărît de rîndul acesta.

— Să fie atunci într-un ceas bun şi-i doresc, din inimă, toată fericirea ! Iar dumneata, să te bucuri de fericirea lor !

— Să te-audă Maica Domnului !

După o scurtă ezitare :

— Să ştii că de mare folos mi-a fost doamna Frîncu.

— Doamna Frîncu ? !

— Da. Ştiam că ţine la Mioara, iar dînsa o respectă şi o admiră. Doamna Frîncu m-a primit într-o după-amiază, m-a lăsat să-mi vărs focul, mi-a făgăduit că mă ajută, şi m-a ajutat. Mi-ar fi plăcut mult să te fi avut pe dumneata de cumnat... dacă nu s-a putut, nu s-a putut...

— Te rog să crezi, ţaţă Smarando, că am avut şi dorinţa, şi intenţia, ca legătura noastră să se termine prin căsătorie.

— Mioara e de vină, ştiu-ştiu... mi-a spus-o chiar dînsa.

— În bună măsură şi eu... am crezut că timpul va lucra pentru finalul pe care-l doream... Trebuia să fi luat o atitudine mai clară, mai hotărîtă... să fi insistat...

— Aşa v-a fost scris şi pace...

— Acum va trebui să mă mut de la dumneata, nu-i aşa ?

— Şi despre asta ţineam să-ţi vorbesc.

— Am să te rog să-mi dai un răgaz de cîteva zile... cinci-şase, cel mult...

— Vai de mine, desigur! Nu e nici un zor, domnule Mironel... poți rămînea chiar pînă după logodnă.

— Asta nu! Nu vreau, păcatele mele, să mai iasă vorbe... Nu vreau de loc să știrbesc ori să întunec fericirea Mioarei!

— Doctorul știe de legătura voastră.

— Știe, sau numai bănuiește ceva?

— Știe. Mioara a ținut să afle chiar din gura ei.

— Cu atît mai mult trebuie să mă mut — și cît de curînd!

Doamna Frîncu a primit, la vreo opt luni de la plecarea Ilenii Diamandescu, o lungă scrisoare de la aceasta. Îi înșira o sumă de impresii și aspecte din Lumea Nouă, îi mărturisea că se simte mulțumită — soțul ei o iubește și este un om fin — însă încercarea cu cinematograful a dat greș — deocamdată cel puțin. Nu-i convine mediul de lucru — încordare prea mare, intrigi și concurență cîinească. Scenele de probă turnate au mulțumit pe producători, dar n-au satisfăcut-o îndeajuns pe dînsa, iar pînă va stăpîni limba engleză, va mai trece timp.

Acum este preocupată de organizarea unui conservator particular la Chicago. Pregătirile sînt destul de avansate, iar soțul ei i-a pus la dispoziție sumele necesare. Dacă nu o va absorbi cu totul conducerea unei astfel de instituții complexe, atunci se va mai gîndi la film — poate chiar și la teatru.

În post-scriptum îi cerea părerea relativ la scoaterea unei mari gazete pentru romînii stabiliți în America. Cum coloniile lor sînt risipite și au slabe legături între ele; cum din țară nu primesc nici un ajutor cultural; cum cele două biserici — ortodoxă și unită — sînt și acolo în rivalitate, iar retorta americană e în plin clocot, se află în mare primejdie de a-și pierde și limba, și obiceiurile.

În locul rămas liber prin avansarea profesorului universitar Vămășescu ca director în Straja Țării, a fost detașat de la catedră, tot cu gradul de inspector general, Miron Șerbănescu.

I-a convenit, în definitiv, această numire venită pe neașteptate : scapă de mărunțișurile, sîcîielile, greutățile și răspunderea ce se leagă de conducerea efectivă a unei legiuni străjerești, și va putea lipsi cu motiv serios din oraș — nunta doctorului Rapauzu cu domnișoara Mioara Bușilă a fost anunțată.

Avansarea lui Șerbănescu a fost primită cu bucurie de unii, cu invidie de alții. Prin promovarea lui s-a făcut o vacanță importantă ; vreo șapte comandanți localnici s-au și pus în mișcare, utilizînd prietenii și făcînd caz de activitatea desfășurată pînă atunci.

La recomandarea lui Miron Șerbănescu, a fost numit comandant al legiunii de străjeri din X profesorul Lemnaru — deși e numai maestru de gimnastică. Șerbănescu l-a recomandat și l-a susținut, fiindcă se convinsese mai de mult că Lemnaru iubește cu adevărat tineretul, are îndelungă practică — a fost și comandant de cercetași — și fiindcă nu a umblat niciodată după distincții sau promovări.

În aprilie 1939, răspunzînd unei invitații din Polonia, Straja Țării a trimis o delegație formată din directori, inspectori generali, doi comandanți și două comandante de legiune, ca să cerceteze la fața locului organizațiile de tineret de-acolo, și să pună bazele unui acord privind schimbul de tineri și comandanți din cele două țări. Din delegație a făcut parte și inspectorul general Miron Șerbănescu.

Vizita în Polonia a ținut două săptămîni. A fost străbătută toată țara în lungul ei. Șerbănescu a avut ocazia să vadă orașe importante — ba și portul Gdynia, opera muncii, capacității și capitalului

polonez — regiuni agricole și industriale, ținuturi cu populație curat poloneză ori cu mase de minoritari, diferite organizații de tineret, precum și mai multe demonstrații — de interior și în aer liber.

Impresii numeroase și variate — unele cu totul superficiale, altele privind partea mai de adînc a realităților locale. Impresiile culese se vor limpezi, grupa și sedimenta după întoarcerea lui în țară, și după trecere de timp.

L-a izbit convingerea celor mai mulți — din cei cu care a putut sta de vorbă — că un atac din partea Germaniei este iminent, și l-a pus pe gînduri încrederea zgomotos afișată, în izbînda totală a Poloniei.

Auzise el în țară — nu o dată și din mai multe părți — că Polonia este slab înarmată, iar mașina de război germană, puternică și pusă la punct.

La întoarcerea spre țară, delegația noastră a făcut un popas de patru zile în Varșovia — ca să viziteze orașul, să asiste la mai multe manifestații ale asociațiilor de tineret și să se pună bazele, totodată, viitorului acord între noi și Polonia.

În prima seară a sosirii delegației românești în Varșovia, ambasadorul nostru din capitala Poloniei a dat un dineu de gală urmat de o mare recepție. Tovarășa lui Miron Șerbănescu a fost o profesoară din Varșovia, inspectoare principală a cercetașelor poloneze.

Zveltă, părul blond-cenușiu, ochii de un albastru pur, glasul învăluitor. Distincție, drăgălășenie, francheță.

Miron Șerbănescu a rămas cu totul surprins cînd i s-a adresat într-o românească aproape fără cusur, și mai ales fără accent străin.

— De unde știți dumneavoastră așa de bine românește ? !

Dînsa rîde din plin și-și aranjează, cu grație, o șuviță rebelă de păr.

— Tatăl meu era romîn... eu m-am născut în Romînia, și am trăit acolo pînă la vîrsta de 19 ani... Sora mea este măritată cu consilierul de la Casație, Diomed Caleții anu.

— Și de ce nu ați rămas la noi — dacă-mi permiteți să vă pun această întrebare?

— M-a chemat stăruitor o mătușă care ține mult la mine, și care a crezut că-i voi putea fi de ajutor la conducerea moșiei. Eu am urmat însă cursurile Facultății de Litere din Varșovia și am intrat în învățămînt.

— Între timp ați mai revenit în Romînia?

— Da. Am fost în cinci-șase rînduri în intervalul de 16 ani de cînd sînt plecată. De fiecare dată îmi prelungeam șederea, și aproape de fiecare dată am fost gata-gata să nu mai mă întorc la mătușa mea...

Conversația lor s-a animat din ce în ce, au trecut de la un subiect la altul, iar după-masă, Miron Șerbănescu a fost înduplecat să danseze. Știe că nu poate dansa bine, și mai știe cît de ridicol e un bărbat care joacă greoi ori fără siguranța necesară. Dînsa s-a lăsat condusă cu multă ușurință — de fapt, ea l-a condus mai tot timpul — încît sfiala lui Miron s-a topit treptat-treptat, iar într-un tîrziu a prins chiar curaj.

Doamna Vanda Sobieski-Dimiu face parte dintre persoanele oficiale atașate pe lîngă delegația noastră. Datorită acestui fapt, Miron Șerbănescu s-a găsit, alături de partenera lui de la ambasadă, tot timpul cît a trebuit să urmărească programele demonstrative ori să ia parte la recepțiile organizate în cinstea delegației romîne.

În dimineața ultimei zile de ședere în Varșovia, cercetașii și cercetașele de-acolo, împreună cu pompierii și mici unități specializate, din armată, execută o mare și complicată demonstrație de apărare pasivă.

— De ce ești așa de îngîndurat, domnule inspector ?

Șerbănescu zîmbește, surprins oarecum de întrebare, și întîrzie cu răspunsul.

— Te gîndești, desigur, la tineretul acesta care va trebui să-și dea contribuția de sînge, dacă se dezlănțuie războiul.

— Și la asta, da... Și-i așa de deprimant un astfel de gînd !...

— Și încă la mai ce ?

— Sînt trist, fiindcă trebuie să plec.

— Totdeauna plecările sînt triste. Te gîndești, fără îndoială, dacă vei mai avea ocazia să vezi locurile pe care le-ai străbătut acum, oamenii pe care i-ai întîlnit...

— Și la asta mă gîndeam, da.

Dînsa, după o scurtă pauză și cu altă intonație a glasului :

— Voi veni la vară în Romînia.

— Da ? ! Adevărat ?

— Voi veni sigur.

— Îți mulțumesc.

Tremur în glas, bucurie în inimă și pe față. Dînsa îi strînge ușor brațul.

— Vom face două tabere, în august, pe coasta Mării Negre. Va trebui să mă deplasez ca să inspectez aceste tabere.

— Și vei rămînea mai mult la noi ?

— Cam cinci săptămîni cu totul... La 15 septembrie reîncep cursurile la școlile din Polonia.

— Îți mulțumesc mult !

O încrucișare de priviri și zîmbete, și o caldă strîngere de mînă — de mîini care tremură ușor și caută, cu vădită sfială, să întîrzie strînsoarea.

Pînă în septembrie același an, cînd s-a pornit iureșul împotriva Republicii Poloneze, între Miron Șerbănescu și Vanda Sobieski-Dimiu a avut loc un

schimb de scrisori — din ce în ce mai dese, din ce în ce mai înflăcărate.

Șerbănescu își dă bine seama că de rîndul acesta e vorba de dragoste adevărată, de dragostea pe care o așteaptă de atîția ani, căreia înțelege și dorește să i se dea fără rezerve.

Transformarea operată de această dragoste tîrzie îl încîntă și-l îngrijorează totodată. Acum încearcă și dînsul tensiunea și combustia unei mari pasiuni amoroase. Acum înțelege mai bine și judecă mai exact întîmplări din viața altora ori episoade descrise în cărțile citite.

Doamna Frîncu a fost ținută în curent cu învolburarea pasiunii lui. Două din scrisorile Vandei i le-a dat să le citească.

— Cred că te iubește, și se vede clar că e o femeie fină, inteligentă și cultivată. M-a frapat adîncimea unora din observațiile ei, precum și cumpăna ce ține între elementele pur personale și deducțiile sau observațiile care nu o privesc — care nu vă privesc direct. Și în cazul cînd se ajunge la căsătorie, ești decis să te muți la București?

— Ferm decis, doamnă! Vreu să încep o viață nouă. Să nu credeți însă că am să mă despart ușor — despărțire definitivă de rîndul acesta — de orașul în care am trăit atîția ani și de care mă simt legat prin atîtea fire!

— Încă un prieten pe care-l pierd... Peste două săptămîni se mută și doctorul Kirsch...

— Sigur asta?

— Da. Nu mai era luat în serios din cauza pasiunii lui pentru muzică.

— De ce nu vă hotărîți să vă mutați și dumneavoastră la București?

— Eu sînt prea bătrînă acum, dragă domnule Șerbănescu... și-apoi, mi-ar veni tare greu să mă deprind cu felul de viață din Capitală. Eu, Vîrte-

jani, maestrul Lalescu, comicul Veleanu... aici vom închide ochii... prea am îndrăgit orașul ăsta!

S-au despărțit tîrziu, și s-au despărțit triști.

Taberele cercetașelor poloneze ce urmau să se facă la Mamaia și Mangalia, din cauza războiului iminent, nu s-au mai putut înființa.

Polonia, deși luptînd eroic, slab înarmată și nefiind ajutată, n-a putut să reziste mașinii de război germane. O dată Polonia ocupată, nici o veste n-a mai putut parveni lui Șerbănescu de la Vanda. A încercat el să capete vreo informație prin Crucea Roșie, precum și cu ajutorul organizației de tineret din Germania, dar n-a izbutit. A luat atunci contact cu consilierul Diomed Calețianu, pe care l-a pus în curent cu tot ce se întîmplase, dar nici acesta, deși făcuse încercări repetate, nu izbutise să capete vreo relație mai precisă. Doar cîteva date vechi și vagi, de la unii dintre refugiații polonezi.

Atunci, în desperare, Miron Șerbănescu s-a adresat și profesorului său, mărturisindu-i dragostea ce-l stăpînește și îngrijorarea ce-l mistuie, și cerîndu-i ajutor. Profesorul a încercat să afle ceva prin misiunea culturală germană sosită la noi, dar răspunsul făgăduit întîrzie.

Și lunile trec: una, două, douăsprezece... Se scurg încet și tot mai apăsător. În acest lung interval de timp, Miron Șerbănescu a găsit înțelegere și îmbărbătare la doamna Frîncu, la fostul său profesor și la familia consilierului Diomed Calețianu. În două rînduri a cerut în scris să-i înceteze detașarea, ca să se poată întoarce la catedră. I s-a răspuns, — spre a se cîștiga timp — că soluționarea se va face către sfîrșitul vacanței mari, în vederea noului an școlar — 1940/1941. Despre o activitate publicistică în ultimele luni aproape că nu se poate vorbi.

Între timp, în țară, au avut loc zguduiri adînci și s-a instituit o nouă dictatură.

În ce privește politica externă, Romînia a intrat tot mai mult și tot mai fățiș în orbita axei Berlin-Roma-Tokio.

Straja Țării a fost desființată. Cei detașați acolo — atît profesorii cît și militarii activi — au trecut prin momente grele. Se vorbea, tot mai insistent, că nu li se va îngădui să se întoarcă la posturile avute anterior. În cazul cel mai bun, vor fi pensionați — dacă vor avea numărul de ani serviți cerut de noua lege a pensiilor.

Straja Țării a fost violent criticată. Critici pe deplin întemeiate, dar și unele exagerate sau lipsite de temei. La baza acestora erau informații eronate sau interese personale nesatisfăcute.

Cu mare bucurie și-a reluat Miron Șerbănescu activitatea la catedră, iar satisfacțiile pe care i le dă munca de toată ziua făcută la școală trag greu în cumpănă.

A luat hotărîrea fermă, că, oricît ar fi îmbiat cîndva, momit sau chiar presat, să nu-și mai lase catedra. Experiența din ultimii ani i-a limpezit și întărit o mai veche convingere a lui: dacă școala ar fi just înțeleasă, la timp și efectiv ajutată, ar putea să-și îndeplinească, prin propriile ei puteri, atît sarcina instructivă cît și pe cea educativă.

Profesorul Șerbănescu nu a fost ironizat și forfecat în măsura în care se aștepta. Colegii lui știau că s-a găsit, de fapt, în serviciu comandat, a fost muncit, nu s-a bucurat de avantaje, și n-a avut gura legată nici după mutarea la București.

La liceul lui nu au fost frămîntări. Dintre toți profesorii, numai doi erau legionari — mai exact, simpatizanți legionari. Unul dintr-înșii făcea o concentrare de lungă durată ca să poată fi avansat, iar celălalt a fost numit, contrar voinței lui, director al școlii. Tînăr de tot și fără experiență, conducerea unui liceu mare, cu profesori numeroși, dintre care unii cu prestigiu deosebit iar alții cu trecut politic, l-a ținut tot timpul într-o stare de timorat.

În sfîrșit, apele s-au mai limpezit ceva — o limpezire însă numai la suprafață. Altă încercare îl aștepta pe profesorul Șerbănescu. În prima jumătate a lunii noiembrie a fost chemat și dînsul la revizuire. Se zvonise că consiliile primiseră ordine foarte severe de la Ministerul de Război. S-a simțit mai liniștit aflînd că comisia lui este prezidată de un tînăr colonel-medic, pe care-l cunoscuse, cu ani în urmă, la liceul militar — unde acesta își începuse cariera ca medic-căpitan — și care i-a arătat, statornic, afecțiune și deosebită prețuire.

Cînd a pătruns Șerbănescu în sala de la spitalul militar unde lucra comisia, era acolo o îmbulzeală și un miros de nu-ți puteai trage sufletul.

Șchiopi, ciungi, orbi, țicniți... toți reformații și scutiții medicali din regiune, pînă la vîrsta de 50 de ani, fuseseră aduși cu ordine individuale — unii însoțiți de jandarmi — pentru revizuirea generală.

Un consilier de la Curtea de Apel, care aștepta să-i vină rîndul, l-a informat pe Șerbănescu că președintele comisiei se poartă cu o excesivă severitate, deoarece trage nădejde să i se dea, după încheierea lucrărilor de revizuire, conducerea Direcției sanitare din Ministerul de Război, la care rîvnește mai de mult.

Cu greutate și-a putut face loc Șerbănescu pînă la masa unde trona colonelul flancat de doi maiori medici. În fața mesei, întins pe dușumea, un scutit medical, cu părul aproape alb și țepi rari de barbă.

— Desfă bine piciorul, țigane! Și mai tare! Mai tare, n-auzi?

— Nu pot, domnule ghenerar! E zgîrcit din naștere.

— Nu poți, nu?

— Zău nu! Să mă trăsnească Dumnezeu!

Maiorul se apleacă și șoptește ceva, la ureche, colonelului-președinte.

— Las-o dracului, maiorule!... Ai o inimă de muiere proastă! Nu înțelegi că țiganul vrea să ne

tragă pe sfoară ? ! Țara va avea nevoie de mulți luptători ! Și adresîndu-se subofițerului de serviciu : Plutonier, du-l la carceră și prezintă-l în ultima zi de revizuire !

— Am înțeles, să trăiți, domnule colonel !

— Poftește, domnule profesor.

— Nu cred să fie rîndul meu, domnule colonel.

— Ceilalți pot să mai aștepte... dumneata ai școală... nu-ți permite programul.

După o sumară examinare :

— Nu ai nici un motiv serios... afecțiunea cardiacă aproape că nu mai contează. Te dau la serviciul auxiliar.

— Ce înseamnă asta, domnule colonel ?

— Vei fi chemat pentru instrucție redusă de trei-patru luni și-apoi trimis pe front. Poate să nu te cheme, dacă n-or avea absolută nevoie. Treci acum la delegatul cercului de recrutare ca să-ți pună viza pe certificat. Cine vine la rînd ? îi întinde moale mîna și se așază la loc în fotoliul prezidențial.

Tocmai către sfîrșitul lunii noiembrie, doamna Vanda Sobieski-Dimiu a reușit, după repetate intervenții și grele peripeții, să ajungă la sora ei din București.

De cînd s-a întors Vanda, Miron Șerbănescu se repede des la București — de obicei pleacă sîmbăta după-amiază și se întoarce duminică noaptea, ca să nu lipsească de la școală. Romanul lor de dragoste se desfășoară într-un ritm tot mai accelerat. Îi zorește și dragostea, dar și situația internă și externă care se complică din ce în ce.

Într-o după-amiază, acasă la profesorul și îndrumătorul lui. Discuția se învîrte, de la un timp, în jurul căsătoriei proiectate.

— Oare nu e cam mare diferența de vîrstă dintre noi ?

— Cît are viitoarea dumitale soție ?

— Împlineşte 37.

— Dar dumneata ?

— Eu am împlinit 46.

— E o diferenţă, dar cum vă iubiţi şi vă înţelegeţi, nu contează.

— Repet, domnule profesor, rugămintea mea şi a Vandei, ca să ne faceţi cinstea şi bucuria să ne cununaţi.

— Şi eu, dragul meu, îţi repet sfatul să discuţi cu familia doamnei Vanda. Poate e careva din familie, dintre prietenii familiei, care-ar dori lucrul acesta.

— Familia e de acord, vă rog să mă credeţi !... Consilierul Caleţianu vă roagă stăruitor să acceptaţi... era să vină, în scopul acesta, cu mine.

— Bine, fie atunci... vă cunun, dragul meu.

— Vă mulţumesc din adîncul inimii ! Aş putea veni mîine cu Vanda, şi la ce oră ? Dînsa ţine mult să vă cunoască, să vă mulţumească şi să vă invite pentru duminică la logodnă.

— Vă aştept cu plăcere mîine la dejun.

— N-am vrea să vă deranjăm, domnule profesor.

— Nici un deranj, dragul meu. Numai voi să nu vă aşteptaţi la cine ştie ce meniu. O întrebare — dar te rog să-mi ierţi curiozitatea — :

— Vă rog.

— Nu mi-ai pomenit nimic, pînă acum, despre primul mariaj al doamnei Vanda.

— O căsătorie pusă la cale de mătuşa ei, şi care s-a desfăcut după un an şi ceva de convieţuire — totală nepotrivire de caracter. Vanda a fost atît de decepţionată de primul ei mariaj, încît a refuzat, pînă acum, toate partidele ce i s-au propus.

În ziua de 6 ianuarie — cum fusese stabilit — a avut loc, în casele consilierului Diomed Caleţianu şi în cerc strict intim, căsătoria religioasă a profesorului Miron Şerbănescu cu doamna Vanda Sobieski-Dimiu. Din partea lui Şerbănescu n-au fost

de față decît profesorul și doamna Mariana Frîncu — care i-au fost și nași.

Vanda și Miron Șerbănescu au primit ca daruri de nuntă : din partea Margaretei și a consilierului Diomed Calețianu, un apartament complet mobilat, în noua locuință a acestora din Aleea Jianu ; de la profesor, operele complete ale scriitorului L. Tolstoi — ediție rară, pentru bibliofili ; iar de la doamna Mariana Frîncu, două brățări masive de aur — bijuterii de familie.

Căsătoriții au plecat la Sinaia pentru o săptămînă, unde familia Calețianu are o frumoasă vilă pe muntele Furnica.

Din Sinaia, Șerbănescu i-a scris pe larg lui Camil Barbu, care se găsea de pe vară în Lyon ca director al sucursalei editurii pariziene „Hachette", anunțîndu-i căsătoria făcută și noul capitol ce începe în viața lui. Viață nouă, care se va desfășura de acum înainte — crede el — însorită și liniștită. Cu mai mult soare, e drept, fiindcă iubește și este iubit ; nu însă și liniștită.

Doamna Mariana Frîncu, întoarsă acasă, și cum era datoare mai de mult cu un răspuns, a scris Ilenei Maranne la Chicago, strecurîndu-i printre veștile trimise două rînduri incolore, prin care o informa despre căsătoria lui Miron Șerbănescu cu Vanda Sobieski-Dimiu.

Profesorul Șerbănescu este ferm hotărît să-și ceară transferarea la unul din liceele din Capitală. Nu se îndoiește că va obține această transferare — pe de o parte, vechimea lui în învățămînt și activitatea desfășurată ca profesor și publicist ; pe de altă parte, relațiile pe care le are și trecerea de care se bucură consilierul Calețianu de la Înalta Curte de Casație și Justiție.

Pînă la vacanța de vară, în urma înțelegerii stabilite de comun acord, Vanda Șerbănescu va sta mai mult în București, la sora ei.

În X, soții Șerbănescu vor locui la hotel și vor lua masa la restaurant.

Ca să reteze încă unul din firele care-l legau de orașul în care, cu 19 ani în urmă, își începuse cariera de profesor, Miron Șerbănescu a vîndut parte din mobilierul rămas de la părinți, iar restul l-a dăruit.

Pentru dînsul n-a oprit decît unele nimicuri, de care se simțea mai mult legat sufletește și care sînt ușor de transportat.

aprilie 1953—august 1955

Responsabil de carte : E. Matasă
Tehnoredactor : G. Stromînger
Corector : L. Igiroşianu

Dat la cules 06.11.57. Bun de tipar 29.01.58. Tiraj 10.150 ex. Hîrtie tipar de 50 gr. m². Ft. 540/840/16. Coli ed. 17,71. Coli de tipar 22,5. Ediţia I. Comanda 3409. A. nr. 03484. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R—31.

Tiparul executat sub com. nr. 1704 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN". Bucureşti — R.P.R.